

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü**

ERGENLERDE FLÖRT ŞİDDETİNİ ÖNLEME PSİKOĞİTİM PROGRAMININ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

CEYDA TANBURACI MEMİŞ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

İzmir
Ağustos, 2023

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ERGENLERDE FLÖRT ŞİDDETİNİ ÖNLEME PSİKOEĞİTİM
PROGRAMININ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Ceyda TANBURACI MEMİŞ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Dilek Yelda KAĞNICI

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı

İzmir
Ağustos, 2023

EGE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Ege Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “*Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psiko eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi*” başlıklı bu tezin kendi çalışmam olduğunu, sunduğum tüm sonuç, doküman, bilgi ve belgeleri bizzat ve bu tez çalışması kapsamında elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara atıf yaptığımı ve bunları kaynaklar listesinde usulüne uygun olarak verdiğimi, tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını, bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya diğer bir üniversitede başka bir tez çalışması içinde sunmadığımı, bu tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda bilimsel etik kurallarına uygun davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Ceyda TANBURACI MEMİŞ

T.C. EGE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin	
Adı Soyadı	Ceyda TANBURACI MEMİŞ
Numarası	94200000164
Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri
Programı	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Derecesi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora
Tezin	
Türkçe Başlığı	Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programının Etkisinin İncelenmesi
İngilizce Başlığı	Investigating the Effect of Dating Violence Prevention Psychoeducation Program among Adolescents
Başlığında Değişiklik Varsa*	
Yeni Türkçe Başlığı	
Yeni İngilizce Başlığı	
Tez Danışmanı	Prof. Dr. D. Yelda KAĞNICI
Tez Savunma Sınavının	
Tarihi	28.08.2023
Saati	13.30
Yapılış Biçimi	☒ Yüz Yüze ☐ Çevrimiçi (Enstitü Yönetim Kurulu'nun 04/08/2023 tarih ve 27/2 sayılı kararı)
Ön Karar	
Ege Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca; Jüri üyeleri tarafından hazırlanan ve ekte sunulan kişisel raporlar, intihal yazılım programında belirlenen “Benzerlik Kapsamlı Raporu” incelenmiş, ayrıntılı şekilde tartışılmış ve adayın tez savunma sınavına alınıp alınmayacağı ile ilgili olarak oybirliği / oyçokluğu ile aşağıdaki karar alınmıştır. ☒ Savunma sınavına girmesi uygundur. ☐ Savunma sınavına girmesi <u>uygun değildir</u>. ☐ İntihal vardır. Yukarıdaki kararınız “İntihal vardır” şeklinde ise, Ege Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin Madde 8'in 4. bendinde belirtilen; “<i>Rapordaki verilerde gerçek bir intihalin tespiti halinde gerekçesi ile birlikte karar verilmek üzere tez enstitü yönetim kuruluna gönderilir</i>” maddesi gereği “Son Kararınız” olarak değerlendirileceğinden aşağıdaki “Son Karar” alanında bir işaretlemeye bulunmayınız. Değerli jüri üyemiz, kararınızın gerekçelerini yazmanızı rica ederiz. []	
Son Karar	
Yukarıda verilen ön kararın “tezin savunulabileceği” yönünde olması itibarıyla aday tez savunma sınavına alınmış ve sonuçta tezle ilgili olarak oybirliği / oyçokluğu ile aşağıdaki nihai karar alınmıştır: ☒ Başarılıdır (Kabul) ☐ Başarısızdır (Ret) ☐ Düzeltilmelidir (Tezli yüksek lisans için en çok 3 ay, Doktora için en çok 6 düzeltme verilebilir.) Değerli jüri üyelerimiz kararınız özellikle “Başarısızdır (Ret)” ya da “Düzeltilmelidir” şeklinde ise, bu kutucuğa kararınızın alınma biçiminin ayrıntısı ile gerekçelerini yazmanızı rica ederiz. []	

Jüri Başkanı** Üniversite Anabilim / Bilim Dalı	Prof. Dr. D. Yelda KAĞNICI Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	İmza
Jüri Üyesi Üniversite Anabilim / Bilim Dalı	Doç. Dr. Serkan DENİZLİ Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	İmza
Jüri Üyesi Üniversite Anabilim / Bilim Dalı	Doç. Dr. Yağmur SOYLU Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	İmza
Jüri Üyesi Üniversite Anabilim / Bilim Dalı		İmza
Jüri Üyesi Üniversite Anabilim / Bilim Dalı		İmza

TEŞEKKÜR

Güvenli ilişkinin değerini bana yaşatarak en temeldeki güven bağına sağlam şekilde kurmamı sağlayan ve o bağdan aldığım güçle hayatımda atmak istediğim her adımda beni destekleyen canım anneme ve babama,

Hem ergenliğim hem yetişkinliğim olan, ergenlikte güvenli bir ilişki kurarak büyüyebilmenin şansını her dönemde bana hissettiren hayat arkadaşım Ekrem'e,

Tez konumu seçtiğim ilk andan itibaren yoluma ışık tutan ve her daim aydınlatarak ilerlememi sağlayan tez danışmanım Prof. Dr. Dilek Yelda KAĞNICI'ya,

Psikolojik danışman kimliğimi var etmemde ve geliştirmemde katkısı olan tüm hocalarıma,

Meslek hayatım boyunca temas ettiğim, ergenlik döneminin değerini bana tekrar tekrar hissettiren canım ergenlerime ve özellikle araştırmam için gönüllü olan Utku, Efekan, Zeynep, Özlem, Sultan, Selin, Çınar, Gizem, Gökhan, Ege, Rugayya ve İlayda'ya,

Güzel çizimleriyle etkinliklerimi renklendiren can arkadaşım Hilal'e,

Araştırmamı yürütmeme ortam sağlayan canım Ayşenur'a,

Araştırmam hakkındaki görüşleri ortaya koymama destek olan canım Yasemin'e,

Araştırmamın teknik destekçisi olan can kardeşim Fatih'e,

Ve tezi yazarken en büyük motivasyonum olan, tüm çocukların güvenli ilişkiler içinde şiddetin hiçbir türüne tanıklık etmeden büyümeyi hak ettiklerini bana her an hatırlatan can oğlum Kerem'e ve tüm çocuklara,

Minnettarım.

Ceyda TANBURACI MEMİŞ

İÇİNDEKİLER

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI	iii
TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	iv
TEŞEKKÜR	vi
TABLO LİSTESİ	x
ŞEKİL LİSTESİ	xi
ÖZET	xii
ABSTRACT	xiv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Araştırmacının Amacı ve Önemi	5
1.3. Problem Cümlesi	7
1.4.Sayıtlılar	7
1.5.Sınırlılıklar	8
1.6.Tanımlar	8
BÖLÜM II	2
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	2
1.1.Ergenlik Dönemi	2
2.1.1.Ergenlik Döneminde Flört İlişkileri	14
1.2.Flört Şiddeti	19
1.2.1.Tanımı	25
1.2.2.Türleri	26
1.2.3.Yaygınlığı	30
1.2.4.Sonuçları	35
1.3.Flört Şiddetine Yönelik Müdahaleler	38
2.3.1.Psikoeğitim Programları	42
1.4.Yurt Dışında Yürütülen Çalışmalar	53
1.4.1.Flört Şiddeti İle İlgili Çalışmalar	53
1.4.2.Müdahale Programları İle İlgili Çalışmalar	56
1.5.Yurt İçinde Yürütülen Çalışmalar	58
1.5.1.Flört Şiddeti İle İlgili Çalışmalar	62

1.5.2.Müdahale Programları İle İlgili Çalışmalar	66
BÖLÜM III.....	10
YÖNTEM.....	10
3.1. Araştırmanın Modeli	10
3.2. Çalışma Grubu.....	69
3.2.1. Deney ve Kontrol Gruplarının Oluşturulması	70
3.3. Veri Toplama Araçları.....	71
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	71
3.3.2. Veli Onam Formu	71
3.3.3. Kişiler Arası İlişkiler Ölçeği (KİÖ).....	71
3.3.4. Odak Grup Görüşmesi Formu	72
3.4. Deneysel İşlem	72
3.4.1. Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programı	72
(İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı)	72
3.5. Verilerin Toplanması.....	75
1.7.Verilerin Analizi	76
1.7.1.Nicel Verilerin Analizi.....	76
1.7.2.Nitel Verilerin Analizi	77
1.8.Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri	77
1.9.Araştırmacının Rolü	77
BÖLÜM IV	69
BULGULAR.....	69
4.1. Nicel Verilere İlişkin Bulgular	69
4.1.1.Varsayımların Test Edilmesi (Ön Analizler)	69
4.1.2.Besleyici İlişki Tarzları Alt Ölçeğine İlişkin Bulgular	81
4.1.3.Ketleyici İlişki Tarzları Alt Ölçeğine İlişkin Bulgular	83
4.2. Nitel Verilere İlişkin Bulgular	85
4.2.1. Katkı.....	86
4.2.2. Amaç	87
4.2.3. Programın Değerlendirilmesi.....	88
4.2.4. Öneriler	89
BÖLÜM V.....	80

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	80
5.1. Tartışma.....	80
5.1.1. Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programının Besleyici İlişki Tarzına Etkisine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	80
5.1.2. Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programının Ketleyici İlişki Tarzına Etkisine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	93
5.2. Sonuç	96
5.3. Öneriler.....	97
5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	97
5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	99
KAYNAKÇA	100
EKLER.....	127
Ek-1 Kişisel Bilgi Formu	127
Ek-2 Veli Onam Formu	128
Ek-3 Kişiler Arası İlişkiler Ölçeği (KİÖ).....	130
Ek-4 Odak Grup Görüşmesi Formu	133
Ek-5 İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı.....	134

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Yarı Deneysel Desen.....	69
Tablo 2. Deney Grubundaki Bireylere İlişkin Özellikler.....	70
Tablo 3. Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programı (İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı)	73
Tablo 4. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin BİT ve KİT Alt Ölçek Ön Test Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	69
Tablo 5. Alt Ölçek Puanlarının Normallik Varsayımına ilişkin İstatistikler	80
Tablo 6. BİT ve KİT alt ölçeklerine ait bağımsız gruplar için t testi sonuçları	81
Tablo 7. Deney ve kontrol gruplarındaki katılımcıların BİT alt boyutuna ait ön test ve son test ölçüm puanlarına ilişkin betimsel istatistikler.....	81
Tablo 8. BİT Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	82
Tablo 9. Deney ve kontrol gruplarındaki katılımcıların KİT alt boyutuna ait ön test ve son test ölçüm puanlarına ilişkin betimsel istatistikler.....	83
Tablo 10. KİT Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	84
Tablo 11. İGSGPP' ne İlişkin Tema ve Alt Temalar	86

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. KİT ölçeği puanlarına ait kutu grafiği	80
Şekil 2. Grupların BİT puan ortalamalarındaki değişim.....	83
Şekil 3. Grupların KİT puan ortalamalarındaki değişim.....	85

ÖZET

Ergenlik dönemi birçok genç için flört yaşantılarının başlangıç zamanıdır. İlk flört yaşantılarını heyecanla bekleyen gençler için bu yaşantılar çok değerli olmakla birlikte riskleri de barındırmaktadır. Bu risklerden birisi de ergenlerin flört şiddeti mağduru ya da faili olma durumudur. Bu araştırma kapsamında 15-18 yaş aralığındaki ergenlerin flört şiddetini yaşantılarına dahil olmalarının önlenmesi amacıyla uluslararası ve ulusal alan yazın incelenerek bir psikoeğitim programı geliştirilmiş ve programın etkisi incelenmiştir. Buna bağlı olarak mevcut araştırmanın amacı geliştirilen ‘İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı’ nın flört şiddetini önlemeye etkisini ölçmek ve katılımcı olan ergenlerin program hakkındaki görüşlerini incelemektir.

Araştırmada nitel ve nicel verilerin bir arada kullanıldığı karma araştırma desenlerden ardışık açıklayıcı desen kullanılmış olup ilk olarak programın etkisi deneysel desenlerden ön test, son test ölçümlü kontrol gruplu yarı deneysel model kullanılarak ölçülmüştür. Sonrasında psikoeğitim programına katılan bireylerin programa ilişkin görüşleri alınmıştır. Çalışma grubu İzmir ilinde yaşayan, 15-18 yaş aralığında olan ve çalışma için gönüllü olan 26 katılımcıdan oluşmuştur. Deneysel işlem kapsamında kontrol grubuna herhangi bir müdahale yapılmazken deney grubuna sekiz oturumluk psikoeğitim uygulaması gerçekleştirilmiştir. Veriler Kişiler Arası İlişkiler Ölçeği ve odak grup görüşmesi formu ile toplanmıştır. Toplanan nicel verilerin analizi karışık ölçümler için varyans analizi ile yapılırken nitel veriler için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programının kişilerarası ilişkilerde besleyici ilişki tarzlarını anlamlı düzeyde arttırdığı; ketleyici ilişki tarzlarını anlamlı düzeyde azalttığı tespit edilmiştir. Deney grubuna katılan 15-18 yaş aralığındaki katılımcılar hem baskı ve şiddetin ne olduğuna dair bilgi hem de karar verme, reddetme, hayır diyebilme, kişisel sınırı belirleme ve kendini ifade etme konusunda beceri elde ettiklerini, flört ilişkisi içindeki hatalarını görme, flört şiddeti uygulama, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi birçok konuda farkındalık kazandıklarını, programa katılım amaçlarına ulaştıklarını, programın işleyişinde aktif kaldıklarını ve akıcı bir içeriğe sahip olduğunu, grup liderinin iletişim şeklinin program uygulanışına olumlu etki ettiğini ve program uygulanma süresinin daha uzun

ve partnerle birlikte katılımın daha yararlı olabileceği belirtmişlerdir. Araştırmanın son bölümünde elde edilen veriler nicel ve nitel bulgular bütünleştirilerek tartışılmıştır.

Son olarak programın etkisine katkı sağlamak amacıyla uygulayıcı ve araştırmacılara öneriler sunulmuştur. Ergenlik döneminin başlangıcından itibaren hem ortaokul hem lise kademesinde psikoeğitim programlarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Özellikle ergen bireylerin gelişiminde kritik öneme sahip olan okul ortamlarında uygulamaların yapılmasının etkili olacağı öngörülmüştür. Programın içeriğini kapsayan farklı ölçekler kullanılarak etkinin incelenmesi ve farklı illerde yaşayan 15-18 yaş aralığındaki bireylerle uygulamaların yapılması da önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik dönemi, Ergenlikte flört şiddeti, Flört şiddetini önleme, Güvenli ilişki, Psikoeğitim programı.

ABSTRACT

Adolescence is the beginning of dating experiences for many young people. While these experiences are very valuable for young people who are eagerly waiting for their first dating experience, they also contain risks. One of these risks is that adolescents are victims or perpetrators of dating violence. With this research, a psychoeducation program was developed by examining the international and national literature in order to prevent adolescents between the ages of 15-18 from being involved in dating violence in their lives, and the effect of the program was examined. Accordingly, the aim of the present study is to measure the effect of the developed "If Your Relationship Is Safe, You Are Safe Psychoeducation Program" on preventing dating violence and to examine the opinions of the participating adolescents about the program.

In the research, sequential explanatory design, which is one of the mixed research designs in which qualitative and quantitative data are used together, was used. First of all, the effect of the program was measured using a quasi experimental model with a control group with pre-test and post-test measurements. Afterwards, the opinions of the individuals who participated in the psychoeducation program about the program were taken. The study group consisted of 26 participants living in İzmir, aged between 15-18 and volunteering for the study. Participants were randomly assigned to the experimental and control groups. While no intervention was made to the control group within the scope of the experimental procedure, eight sessions of psychoeducation were applied to the experimental group. The data were collected with the Interpersonal Relations Scale and the focus group interview form. While the analysis of the collected quantitative data was done with variance analysis for mixed measurements, the content analysis method was used for qualitative data.

As a result of the research, it was found that the psychoeducational program for the prevention of dating violence in adolescents significantly increased the nurturing relationship styles in interpersonal relationships; It was found that inhibiting relationship styles significantly decreased. Participants between the ages of 15 and 18 who participated in the experimental group gained both knowledge about oppression and violence and skills in making decisions, rejecting, saying no, determining personal boundaries and expressing themselves. They stated that they gained awareness on

many issues such as gender equality, they achieved the goals of participation in the program, they remained active in the operation of the program and had a fluent content, the communication style of the group leader had a positive effect on the implementation of the program, and the program implementation period could be longer and participation with the partner could be more beneficial. In the last part of the study, the data obtained were discussed by integrating the quantitative and qualitative findings.

Finally, suggestions were presented to practitioners and researchers in order to contribute to the impact of the program. From the beginning of adolescence, psychoeducation programs should be expanded both in secondary and high school levels. It is predicted that the implementation of applications in school environments, which has a critical importance in the development of adolescent individuals, will be effective. It is also recommended to examine the effect by using different scales covering the content of the program and to make applications with individuals between the ages of 15-18 living in different provinces.

Keywords: Adolescence, Dating violence in adolescence, Prevention of dating violence, Psychoeducation program, Secure relationship.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, araştırmanın denenceleri, sayıtlar, sınırlılıklar, tanımlar yer almaktadır.

1.1.Problem Durumu

Ergenlik dönemi ilişkilerin anlamının ve yaşanma şeklinin yeniden biçimlendiği bir dönemdir. Bu dönem içinde yaşanan sosyal ilişkiler arkadaşlık ilişkilerinin ötesinde yakın ilişkiye dönük olduğundan dolayı yakın ilişkilerin yaşanma şekli, ergen bireyin gelişiminde önemli bir role sahiptir. Yakın ilişkilerin sağlıklı ve güvenli yaşanması ergenlik dönemi için kritiktir. Ergenlikte yaşanan akran ilişkileri kişilik oluşumunda ve kişilerarası tarzın gelişiminde başroldedir. Ergenlik döneminde kim olunduğu konusunda zaten belirsizlik olduğu için ergenler kendilerini sosyal gruplarındaki ilişkileriyle tanımlamaktadırlar. Ergenlik döneminde kurulan yakın arkadaşlıklar ve daha sonra kurulan romantik ilişkiler için ihtiyaç duyulan sosyal becerilerin gelişimi merkezde yer almaktadır (Kingery ve diğ., 2020).

Pek çok genç için yaşanan aşk heyecanları içinde bulunan ergenlik döneminin macerası değildir. Aslında yaşadıkları aşk hissi ilk pırıltılarını daha anaokulunda kendini hissettirmiş olan eski bir hikâyedir. Kişilerarası ilişki doğumla birlikte başlayan duygulanımsal hayatın gelişiminin bir parçasıdır ve ergenlik döneminde iletişimin merkezinde yer almaktadır (Jeammet, 2016). Ergenlik dönemi yakın ilişkilere katılmanın tam zamanı olduğundan ikili ilişkiler özellikle belirgin hale gelirken (Collins, 2003); ergenlik kültürü gençlerin flört etme ve tanışma fırsatlarının ortaya çıktığı (Capuzzi ve Satauffer, 2016) birçok etkinlikle ilişkilendirilmiştir (akt. Siyez, 2021). Ergenlik döneminde yoğun fizyolojik ve biyolojik değişimler ve bu hızlı değişimlere ayak uydurmaya çalışan ergen birey bir taraftan da duygusal yenilikleri anlamlandırmaya çalışmaktadır. Çocukluk döneminden farklı olan temel durum yeni ilişkiler kurma isteğidir ve aile ilişkileri önemini korumasına rağmen ergenlik döneminin en önemli ilişkileri akranlarla ve partnerle olan yakın ilişkilere dönüşmektedir (Bayhan ve Işıtan, 2010).

Sullivan'ın kişilerarası ilişkiler kuramındaki gelişim aşamalarına göre son ergenlik dönemi olan 14-21 yaş aralığındaki dönem karşı cinsle olan ilişkiler üzerine temellenmektedir. Çocukluktan uzaklaşılan ve bazı yetişkin rollerinin denenmek

istendiği ergenlik dönemindeki bireyler yetişkinlerin sahip oldukları ayrıcalıkları da istemektedirler (Siyez, 2021). Ergenlerin ilk romantik ilişkilerinin gelişimi kültüre duyarlıdır ve kültüre göre farklar içermektedir ancak yapılan araştırmalar çoğu ergenin 16 yaş civarında yakın ilişki deneyimine başladığını göstermektedir (Carver ve diğ. 2003; Feiring, 1996). Ergenler kendi flört durumlarına bakmaksızın zamanlarının büyük bir kısmını romantik konular hakkında düşünmeye ve konuşmaya ayırmaktadırlar (Furman ve Collins, 2009).

Ergenlik döneminde hissedilen duygular çoğunlukla karşıtlık içinde yaşanmaktadır. Hissedilen duygular, çocukluğa, bedene ve karşıda bulunan kişilere bağlanan karmaşık duygulanımsal bir durumdur. Hissedilen oşku, umut, keşfetme işteği ve yeniliklere açık olma durumu yoğun olarak yaşanırken ergenler ilk romantik ve seksüel ilişkilerini bu dönemde yaşarlar. Hem kimlik gelişimi açısından hem de ilk partner ilişkilerinin başladığı dönem olması açısından ergenlik döneminin kritik bir önemi bulunmaktadır (Unesco, 2023).

Ergenlik döneminde bireyler romantik ilişki ihtiyaı yaşamaktadır (Steinberg, 2007). Flört; sosyal etkileşim içinde yaşanan ve taraflardan birinin ya da ikisinin işteğiyle biten ya da resmiyetle (evlenme, nişanlanma, beraber yaşama) devam eden bir ilişki türüdür (Baldan Avşar ve Akış, 2017). Flört diğer bir ifade ile partnerlerin duygusal, psikolojik, cinsel olarak birbirine bağlandığı ilişki şeklidir. Bu dönemde yaşanan flört deneyimi ergene eğlenme, statü, sosyalleşme, karşı cinsle anlamlı ilişki kurma olanağı, cinsel deneyim, kimlik oluşumuna katkı açısından deneyim sağlamaktadır (Santrock, 2014). Ergenlik döneminde yaşanan flört ilişkilerinin sosyal endişeyi azaltma noktasında olumlu etkileri vardır. Yapılan araştırmalar romantik ilişki içinde olan ergenlerin, olmayanlara göre daha az sosyal endişesi olduğunu göstermektedir (La Greca ve Harrison, 2005).

Ergenlik döneminde yaşanan flört ilişkilerinin etkileri hassastır. Ergenin yaşı ilerledikçe yaşanmış olan ikili ilişkiler daha önemli hale gelmekte ve hayatlarında olumlu etkiye yol açabileceği gibi olumsuz etkiler de ortaya çıkabilmektedir. Ortaöğretim eğitimine denk gelen ergenlik döneminde akademik başarı düşüklüğü en belirgin olumsuz etkilerden birisidir (Steinberg, 2005). Türk ebeveynlerin flörtü anlamlandırması da akademik başarıya engel olması yönündedir ve bu nedenle özellikle lise yıllarında onaylanmaması gerektiği düşünülür (Demir, 2020).

Ergenlik yaşamın büyük bir bölümünü kaplar ve bu dönemin en büyük görevi karşı cinsten ergenle anlamlı ilişkiler kurabilmektir ve bunu yapma şekli de flörttür. Ergenlik döneminin birçok gelişimsel görevi ergene keyif verse de birçok ergen için belirsiz, korkulu ve tehlikeli olan şiddet eylemleri barındırabilmektedir (Schwartz ve Kallumkal, 2022). Ergen yaş grubunda olma flört yaşantılarındaki şiddet davranışları için başlı başına risk faktörlerindendir (Price ve Byers, 1999). Ergenlik, yaşamın kırılgan bir evresidir ve ergenin deneyimsiz oluşundan kaynaklı şiddetin her türlüünden etkilenilme seviyesi yüksek olan bir dönemdir. Şiddete maruz kalma açısından bakıldığında en fazla risk altında olan grupların ergen ve genç erişkin yaş grubu olduğu görülmüştür (Subaşı ve Akın, 2003).

Flört şiddeti ilişki içinde taraflardan birisinin psikolojik, fiziksel, cinsel, sosyal, dijital şiddete maruz kalması olarak tanımlanmaktadır (Kaplan, 2020). Flört şiddeti tanımlamalarındaki ortak nokta yaşanan flört ilişkisi boyunca ya da ilişki sonlandıktan sonra partnerlerin birbirine ya da birinin ötekine fiziksel, cinsel, psikolojik/duygusal veya ısrarlı takip gibi flört şiddeti türlerinden biri veya birkaçı ile güç ve kontrol kazanmaya çalışmasıdır (Bulut ve Ark., 2020). Flört şiddeti ilişkinin başladığında fark edilmeyebilir. İlişkide ilgi olarak gösterilen kıskançlık ifadeleri ve bu söylemler sonrasında yapılan davranışlar aşk ile ilişkilendirilebilir ve ilk başlarda şiddet olduğu anlaşılmayan partner davranışlarının zaman ilerlediğinde partnerlerden biri ya da her ikisi üzerinde kontrol amaçlı taciz ve şiddet davranışlarına dönüştüğü görülür (Quinlan, 2011). Yetişkin olmaya adım atma süreci olan ergenlik döneminde yaşanan romantik ilişkilerde birey partner tarafından şiddete maruz kalmaya veya şiddet uygulamaya dair savunmasızlık yaşayabilmektedir (Knox, Lomonaco ve Alpert, 2009).

Flört şiddeti; *fiziksel* (partnerin bedenine yapılan saldırgan davranışlar); *psikolojik* (partnerin öz değerine zarar verme, ad takma, aile ve arkadaşları ile görüşmesine izin vermeme, utandırma, zorbalık etme); *cinsel* (cinsel birliktelik için baskı yapma, kişinin fizyolojik yapısı veya kişinin cinselliğine ilişkin asılsız bilgileri yayma), *ısrarlı takip* (Ev, okul, iş dışında partneri sürekli beklemek, konum takibi yapma) olarak yaşanabilmektedir (Centers for Disease Control and Prevention, 2023). Flört şiddeti; yakın partner şiddeti, cinsiyete dayalı şiddet, toplumsal cinsiyet temelli şiddet tanımları ile aynı anlamları içeren ve sıklıkla duygusal ya da cinsel bağlamlarda

ortaya çıkan, cinsiyet faktörünün baskınlık gösterdiği durumları anlatmak için kullanılmaktadır. Birçok araştırma toplumsal ve bireysel açıdan temel insan hakları, özgürlük ve eşitlik hakları ve tanımlanmamış diğer haklar hakkında eğitime ihtiyaç duyulduğunu; bu eğitimlerin özellikle ergenleri odakta tutması gerektiğini çünkü ergenlerin biyolojik, psikolojik ve sosyal olgunluğa bu dönemde ulaşmaya başladıklarını ve ergenlerin yakın partner tacizine uğrama olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Rodríguez-Borrego ve diğ., 2022).

Flört ilişkilerinde partner şiddetinin başlangıcı ergenlik dönemine dayanır. Partner şiddetinin engellenebilmesinde, ergenlerin sağlıklı ve güvenli bir ilişkinin nasıl yaşanacağı hakkında bilgi sahibi olması önem taşımaktadır (Lucas, 2013). Flört şiddetinin ortadan kalkması için ilk hedef şiddet davranışları ortaya çıkmadan bu davranışlar hakkında bilgi edinmek, bu davranışları fark etmek ve bu davranışları önlemeye çalışmaktır. Bunun için temel hedef ergenlik döneminde sağlıklı ilişkiler oluşturmak olmakla birlikte olumlu ilişki kurma becerilerinin ergenlere öğretilmesi gerekmektedir. Ergenlik dönemi gençlerin flört konularına olan meraklarından dolayı da bu hedefleri geliştirmek için kritik gelişim dönemidir ve ilişkiler hakkında doğru bilgiler edindiklerinde hem ergenlik döneminde hem yetişkinlik döneminde oluşacak flört şiddetinin önlenmesi sağlanmış olacaktır (Centers for Disease Control and Prevention, 2021).

Şiddeti önleme çalışmalarına bakıldığında partner şiddetini önlemeye çalışmalarının olmadığı ve genel şiddet eylemleri üzerinde durulduğu görülmektedir. Dünyada ergenlik dönemindeki bireylerin üçte biri, lise çağındaki gençlerin %22'si, flört şiddetine maruz kalmaktadır. Bundan dolayı flört şiddetini kapsayan psikoeğitim programlarının etkin biçimde planlanması gerekmektedir ve flört şiddetiyle ilgili etkenlerin ortaya konması kritik önem taşımaktadır. (Parlak, 2018). Partner şiddeti toplumsal bir sağlık problemi olarak görülmeli ve bu sorunun çözümünde ulusal ve uluslararası pek çok kurum ve kuruluşun birlikte hareket etmesini gerektirmektedir. Yakın partner şiddeti ile mücadelede gençlerin yaşadığı toplumdaki değişimler ile toplumsal kuralların değişiminin yaşamsal önemi özellikle dikkate alınmalı ve buna yönelik çalışmaların planlanması gerekmektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2002).

Ergenlik döneminin hassasiyeti göz önünde bulundurulduğunda ergen bireylerin gelişiminde yaşadıkları sosyal ilişkilerin ve özellikle flört ilişkilerinin önemi

açıktır. Bu yaş grubundaki bireyler duygularının yoğunluğuyla yaşadıkları ilişkinin niteliğini değerlendirmekte eksik kalabilmekte ve flört şiddetinin varlığını anlamakta zorlanabilmektedir. Bundan dolayı ergenlik döneminde yer alan tüm bireylerin içinde bulundukları ilişkilerini sorgulamaya ve güvenli ilişki şeklinin nasıl olduğunu öğrenmeye ihtiyacı vardır.

1.2.Araştırmacının Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın birinci amacı ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programının etkisini ölçmektir. İkinci amacı ise programa katılım sağlayan 15-18 yaş aralığındaki ergenlerin flört şiddetini önleme psikoeğitim programı hakkında görüşlerini incelemektir.

Bireylerin içinde bulunduğu sosyokültürel yapılar ve kurallar flört ilişkilerinin ne zaman başlayacağını ve ilişkilerin anlamını etkilese de ergenlerin partner ilişkilerinde temel yapı taşları bulunur. Bu yapılar flörtün başlama zamanı, partnerin nasıl seçildiği, ilişkide yapılacak ya da yapılamayacak olan etkinlikler, ilişkinin niteliği, flört ilişkisiyle ilgili düşünceler ve duygu durumlarıdır (Collins, 2003). Flört ilişkileri hakkında yapıların oluşmasında da bireylerin içinde bulundukları ortamdaki şiddet yaşantıları kritiktir. Şiddet ortamlarında olan ergen hem şiddet gören hem de şiddeti uygulayan tarafta olabilir. Ergenler kendisine şiddet uygulandığında baş edemeyerek nasıl çözüm bulacağını bilmediğinde zorluk yaşar ve yaşanan flört içi şiddet davranışları ergen bireyin yakın ilişkiler hakkındaki görüşlerini olumsuz etkileyerek kimlik gelişimine etki eder ve birçok gelişim alanını bozma riski taşır. Yaşadıkları ortamda şiddet davranışlarıyla tanışan ergenler bunu sosyal bir norm olarak görebilir ve flört şiddeti yaşayan genç, ilişkisinde yetersizlik duygusu oluşturarak özgüvensiz, sevgiyi hak etmeyen bir insan olduğu şeklinde düşünceler geliştirmeye eğilimli olabilir (Parlak, 2018). Sağlıksız flört ilişkileri fiziksel, duygusal, psikolojik ve cinsel olarak taciz edici olmasına rağmen aile içinde, arkadaş çevresinde ve medyada gördükleri ilişkilere göre ilişki kuran ergenler saygısızlık, yalan, bencillik ve şiddet içeren sağlıksız ilişkileri kabul edilebilir olarak görmeyi öğrenirler. (Foshee ve diğ., 2004).

Ergen bireylerin hangi davranışların flört şiddeti olduğunu fark etmekte eksiklikleri vardır ve şiddet içeren davranışları ayırt edemezler. İlişki içinde karşılaştıkları şiddet davranışlarına nasıl şekil verecekleri konusunda zorlanırlar.

Örneğin gençlere göre fiziksel ve cinsel taciz davranışları şiddet kelimesiyle ortak algılanırken duygusal taciz o şekilde görülmeyle kışkırtıcı aşkın göstergesi olarak yorumlanabilir (Lavoie, Robitaille ve Hebert, 2000). Flört şiddetinin başlangıcı ergenlik dönemindeki yakın ilişkilere dayandığından yaşanan flört şiddeti davranışları halk sağlığını da yakından ilgilendirmektedir. Flört şiddetinin önlenmesi kapsamında ergenlerin ilişkiyi yaşama şekilleri ve bu ilişkinin nasıl sağlıklı ve güvenli olacağı hakkında bilgilendirilmesi gereklidir (Lucas, 2013). Şiddet türlerinin bilgisi, şiddeti başlatan davranışlar, şiddet hakkında yanlış yorumlamalar, şiddete nasıl tolerans gösterildiği ve en önemlisi sağlıklı flört ilişkisinin nasıl kurulacağı gençlere aktarıldığında gelecekteki flört deneyimleri için doğru bir çerçeve oluşturulmuş olur. Önleme programı uygulanan gençler flört hakkındaki sorularına doğru cevaplar aldıkları için ve sağlıklı-sağlıksız ilişki davranışlarını nasıl inceleyeceklerini de öğrenirler (Callahan, Tolman ve Saunders, 2003).

Ergenlik dönemindeki bireylerin deneyimsizlikleri ve flört şiddeti yaşayıp yaşamadığını ayırt etmede ki bilgisizlikleri göz önünde bulundurulduğunda flört şiddetine müdahale etmek zorlaşmaktadır. Yaşadığı ilişki içinde sorunlar olduğunu hisseden ergenlerse çoğunlukla bu durumu flört şiddeti olarak adlandıramamakta ve yaşadığı sorunları tek başına çözmeye çalışmakta hatta kendi özelinde yaşayarak bu durumu gizlemeyi tercih edebilmektedir. Bundan dolayı ergen bireylerin yaşadıkları flört ilişkisinin sağlıklı olup olmadığını değerlendirmeye ve flört ilişkileri konusunda bilgilendirilmeye ihtiyaçları vardır.

İnsanların yaşamlarında maruz kalma ihtimali olan her şiddet türünün önlenmesi için her insanın yaşadığı ilişkinin niteliği hakkında bilgilendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Özellikle ergenlik dönemindeki gençlerin düşünce, duygu ve davranış yapılarında flört ilişkisi hakkında kemikleşmiş yapıların bulunmamasından dolayı sağlıklı ve güvenli flört ilişkisinin nasıl olması gerektiği hakkında önleyici psikoeğitim programları büyük önem taşımaktadır. Flört şiddeti gelecekte aile içi şiddete dönüşme riski taşıdığından; ergenlik dönemindeki flört şiddetinin önlenmesi, gelecekte ortaya çıkabilecek birçok şiddet türünün ve toplumsal cinsiyet temelli şiddete dayalı ölümlerin önüne geçmeye olanak tanıyacaktır. Araştırma kapsamında geliştirilmiş olan “İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı” da temelinde 15-18 yaş aralığında yer alan ergen bireylerin flört ilişkileri hakkında bilgi

edinmelerine, şiddet içeren davranışları fark etmelerine, kendilerine uygulanan şiddet davranışlarını engelleyerek kendilerini korumalarına, flört ilişkisi içinde yer alan davranış biçimlerinin doğru olup olmadığını ayırt edebilmelerine olanak sağlamaktadır. Mevcut program özellikle gençlerin ergenlik döneminde sağlıklı yakın ilişkiler geliştirmeyi öğrenerek yetişkinlik yaşantılarında da sağlıklı ve güvenli ilişkiler yaşayabilmesi için sosyal bilgi ve becerilerin öğretilmesine yer vermektedir. Bu kapsamda Türkiye’de 15-18 yaş aralığı için geliştirilmiş ve uygulanmış olan flört şiddetini önleme kapsamında ilk psikoeğitim programıdır.

1.3. Problem Cümlesi

Karma araştırma deseninin kullanıldığı bu araştırmanın iki problemi bulunmaktadır:

1. Ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programının ilişki tarzlarına etkisi nedir?
2. Ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programına katılan ergenlerin uygulanan psikoeğitim programı hakkında görüşleri nelerdir?

Araştırmanın birinci problem cümlesine bağlı olarak aşağıda yer alan denenceler test edilmiştir.

1. Ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programına katılan bireylerin, besleyici ilişki tarzları puan ortalamalarında kontrol grubunda yer alan bireylere göre istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde yükselme olacaktır.
2. Ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programına katılan bireylerin, ketleyici ilişki tarzları puan ortalamalarında kontrol grubunda yer alan bireylere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azalma olacaktır.

1.4.Sayıtlar

1. Araştırmada deney ve kontrol grubundaki bireylerin “Kişilerarası İlişkiler Ölçeği” ne eksiksiz ve samimi bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.
2. Araştırma süresince deney ve kontrol grubundaki bireylerin aynı faktörlerin etkisinde oldukları varsayılmıştır.
3. Araştırma kapsamında araştırmaya katılan bireylerin gönüllü olarak katılım sağladıkları varsayılmıştır.
4. Araştırma kapsamında kullanılan ölçme aracının geçerli ve güvenilir olduğu, araştırmanın bağımlı değişkenini ölçmede yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.5.Sınırlılıklar

1. Araştırma “Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programı” na katılan deney grubundaki bireylerle herhangi bir eğitim verilmeyen kontrol grubundaki bireyleri kapsamaktadır. Bu nedenle araştırma bulguları bu iki gruptan elde edilen verilerle sınırlıdır.
2. Bu araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılında İzmir ilinde yaşayan 15-18 yaş aralığındaki gönüllü bireyleri kapsamaktadır. Bu nedenle elde edilen bulgular ancak benzer gruplara genellenebilir.
3. Araştırmanın sonuçları “Kişilerarası İlişkiler Ölçeği” nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Ergenlik: Çocuk olmak ve yetişkin rollerini uygulamak arasında kalınan bir dönem olmakla birlikte fizyolojik ve psikolojik gelişimle beraber ebeveynlerin etki alanından çıkıp akranların etki alanına girilen önemli değişikliklerin yer aldığı dönemdir (Baltaş, 1990).

Şiddet: Bir kişiye güç ya da baskı uygulayarak istenilen bir şeyi yapmak veya yaptırmak, karşıdaki kişiye tehdit oluşturmak ve insana fiziksel ve ruhsal zarar veren her türlü davranış biçimidir (Kocacık, 2004).

Flört: Bireyin, bir diğer birey ile arkadaşlığın ötesinde duygusal, romantik ve/veya cinsel yakınlık kurduğu evli, nişanlı ya da buna benzer başka bir birliktelik içinde olmadıkları ilişki şeklidir (Bulut ve diğ., 2020).

Flört Şiddeti: Kişilerarası yaşanan bir şiddet türü olup partnerlerin flört ilişkisi içinde karşılıklı olarak sözel, cinsel, duygusal ve fiziksel şiddet ya da şiddet içeren davranışlar uygulaması ve sosyal kısıtlamalar getirmesi durumudur (Polat, 2017).

Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programı: 15-18 yaş aralığındaki ergen bireylerin yaşadığı flört ilişkilerinde flört şiddetini önleyici, güvenli ve sağlıklı flört ilişkileri hakkında bilgilendirici 8 oturumluk psikoeğitim programıdır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Ergenlik Dönemi

Ergenlik çocukluktan çıkılıp yetişkinliğe gidilen yolda uzunca kalınan bir ara istasyondur. Ergenlik, hayata hazır ama hazırlıksız olunan bir dönemdir. Ergenler için hayata yönelik hazırlıklar devam eder ancak henüz tamamlanmış değildir; birçok şeyi yetişkinler kadar yapabilecek biyolojik, bedensel ve zihinsel becerilere sahipken, duygusal gelişim bu becerilerin sorumluluğunu alacak düzeyde değildir. Ergenler karar verme kapasitesine sahip ancak bu kapasiteyi kullanma tecrübesinden yoksundurlar. Ergenlik döneminde beyin, doğumu izleyen ilk üç yılın sonrasında en büyük yenilenmeyi geçirmektedir (Yazgan, 2007). Ergenlik varoluşsal sorulara cevap aranan, hayata amaç yüklemeye çalışılan, siyasal ve kültürel tercihlerin başlangıcı olan kritik bir dönemdir (Santrock, 2011). Erikson'a göre (1968), ergenlik bir maraz değil, normalleşme yolunda bir bunalımdır. Ergenlik çocukluk ve erişkinlik arasındaki gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yetişkin yaşama hazırlığın yapıldığı bir psikososyal moratoryum yani ara duraktır. Bu dönemde psikolojik geçmiş şimdiki zaman koşullarında yeniden yapılandırılır.

Ergenlik dönemi insanların yaşamlarında hassas ve kritik bir öneme sahiptir. Ergenlik dönemi bilimsel açıdan ilk kez *Stanley Hall* tarafından araştırma konusu olmuştur (Koç, 2005). Hall'a göre bencil güdüler ve hayatta kalma endişeleriyle dünyaya doğan insan için ergenlik yeniden doğma ve bunalım dönemidir. Ergenin organik ihtiyaçları ile toplumun istekleri arasında geçen bir savaştır (Cravens, 2006). Şirin'e göre (2021), gençlik dönemi sakin çocukluğun ardından büyük bir patlamayla başlayan, şimşeklerin çaktığı, suların durulmadığı fırtınalı ve stresli yıllardır. Ebeveynlerle yaşanan çatışmalar, duygusal sıkıntılar ve risk davranışları ergenlik döneminin problemli görünmesine neden olmaktadır.

Çocuklukla erişkinlik arasındaki, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemi olan ergenlik; bedensel, cinsel ve ruhsal olgunlukla biter. Birleşmiş Milletler Örgütü'nün tanımına göre genç, cinsel olgunlaşmasını tamamlamış ancak bağımsızlığını kazanıp erişkinler arasına katılmamış kişidir. Ergenlik hem biyolojik hem ruhsal hem de toplumsal bir kavramdır. Gençlik her yerde her zaman coşkulu, atılgan ve çalkantılı bir çağdır. Kabına sığmayan bir beden gücünün, yürekliliğin,

kaynayan kanın ve uyanan cinsel isteklerin davranışa egemen olduğu çağdır. Unesco'ya göre gençlik, cesaretin çekingenliğe serüven isteğinin rahata üstün geldiği çağdır. Bunalımlar, öfkeler, yanılgılar, çatışmalar, kaygılar, kararsızlıklar, hem kendisiyle hem çevresiyle sürtüşmeler olduğu gibi tatlı hayallerin, tutkuların, sıkı arkadaşlıkların, ilk sevgilerin yaşandığı dönemdir ergenlik. Olumlu olumsuz tüm duyguların yoğun ve tepkilerin aşırı olduğu dönemdir (Yörükoğlu, 1988).

Ergenlik çocukluk ve yetişkinlik arasında bir yaşam biçimidir. Ergenler cinsel olgunluğu da içeren yeni bir süreklilik ve aynılık duygusu arayışındadır (Miller, 2011). Erikson ergenlik için şöyle demektedir; “Olmam gereken kişi değilim, olacağım kişi değilim ama olduğum kişi de değilim.” (Erikson,1968). “Ergenler ve ergenlik dönemi kayısı ağacına benzer. Çünkü soğuk havadan nasıl ki kayısı ağaçları etkilenir ergenler de öyledir. Kolay etkilenirler. Narinlerdir, hassaslardır. İnce dalları vardır dikkatsiz basarsanız çabucak kırılırlar, zarar görürler” (Talu, 2021).

Ergenlik dönemi çoğu ergen için isyan, kriz, patoloji ve sapma zamanı değildir aksine değerlendirme, karar verme, bağlılık ve dünyada bir yer edinme zamanıdır. Ergenlerin potansiyellerine ulaşabilmeleri için onları derinden önemseyen yetişkinlere ve meşru fırsatlara ihtiyaçları vardır (Santrock, 2011). Ergenlik gelişimsel olarak ergenlerin yaşamları boyunca edinecekleri kalıpları biçimlendirdiği yıllardır. Hayattaki en hızlı değişikliklerin aynı zamanda değişmezliklerin kaydedildiği dönem ergenliktir. Bundan dolayı ergenler çok hızlı ve adeta bir labirentin içinde gibi yön değiştirebilirler (Surface ve diğ., 2012).

Ergenlik yaşama alışma ve yaşamın koşullarını benimseme çağıdır. Kişinin kendi özgür iradesini hiç kimsenin baskısı altında kalmadan kullanabilme yaşları ergenlik döneminin içindeki yaşlardır. Ergen için değerler sistemi ve yakın ilişkiler kurulması en büyük gereksinimlerden biridir. Ergenler her şeyin öznesi olmayı isteyerek nesnesi olmayı kabullenmezler ve çevrelerindeki insanlar için ilgi odağı olduklarını düşünürler, kendilerini çok önemserler. Ergen fizyolojisini, sosyalliğini ve duygusallığını geliştirerek yetişkin niteliklerini kazanmaya başlamaktadır. Ergenlerin düşünceleri sistematikleşerek soyut düşünce önem kazansa da hayal kurmak esastır (Kılıç, 2016).

Ergenlik dönemi bireylerin fiziksel olarak bedenlerindeki büyüme ve olgunlaşma ile başlamakta, biyolojik ve cinsel olgunluğa erişmesi ile devam etmekte

ve birey sosyal üretkenlik kazanarak bağımsız hale geldiğinde son bulmaktadır (Özbay ve Öztürk, 1992). Şirin'e göre (2021) ise ergenlik döneminin başlangıcı biyolojik bitişi ise kültürel ve her çocuk kendi özel takvimine göre ergenlik döneminde gelişme göstermektedir. Kulaksızoğlu'na (2019) göre insan gelişimi dönemlerinde ardışıklık olmakla birlikte bireyin yaşadığı iklim koşullarına, beslenme durumuna, yaşam tarzına göre değişiklik gösterebilmektedir. 11-15 yaş arası erken ergenlik; 14-17 yaş arası orta ergenlik ve 18-21 yaş arası geç ergenlik olarak kabul edilmektedir.

Blos'a göre (1992) ise asıl ergenlik dönemi 15-18 yaş arasındadır ve cinsel dürtülerin varlığı, cinsel kimlik oluşumu ve entelektüel düşüncelerde artış temel meselelerdir. Yörükoğlu'na göre ise (1988), gençlik çağının evreleri şu şekildedir; 12-15 yaş olumsuz davranış ve tepkilerin yoğun olduğu "ilk gençlik (ergenlik) evresi"; 15-17 yaş çekingenlik ve kendine güvensizlik olan, 17-21 yaş arası güven ve gösterişin olduğu "delikanlılık evresi"; 21-25 yaş arası "uzamış gençlik" evresidir. Erikson'a göre (1968), ergenliğin alt dönemleri erken ergenlik (10-13 yaş), orta ergenlik (14-16 yaş) ve geç ergenlik (17-19 yaş) olarak 3 evredir.

Tüm yaşam aşamaları içinde en çok anımsananı gençlik çağıdır; fazlaca kalp kırıklıkları, zıtlıklar, çekişmeler ve yanlış anlamalarla doludur. Bu çağ çocuklukta öğrenilenlerin çok az yer aldığı yeni ve daha saldırganca bir yaşam modelini gerektirmektedir (Buscaglia, 1991). Ergenlik döneminde ergenin dengesi bozulmaktadır çünkü ruhsal olgunlaşma; bedensel ve cinsel gelişmeye ayak uyduramamaktadır. Bozulan dengeyi düzeltmek için çabalayan genç aslında tepkilerindeki değişkenlik, davranış tutarsızlıkları, duygulardaki iniş çıkışlar ile hep yeni bir denge kurmaya çalışmaktadır (Yörükoğlu, 1988).

Ergenlik döneminde yaşanan hormonsal değişimler ergenin davranışlarında agresif tutumlar ortaya çıkarabilmektedir ve tüm bu değişimler ergen bireylerin tutarsız davranmasına neden olabilmektedir. Ergenlikteki kimlik oluşumuyla birlikte ergen birey hayatta kendini ait göreceği konumu da bulmaya çalışırken birçok özdeşim kurma denemesi yapmaktadır (Doğan ve Buz, 2022). Ergen birey kendi kişiliğini arama süreci içinde hem kendisiyle hem çevresiyle savaş içindedir. Ergenin kendisine sorduğu soruların başında kim ve ne olduğu ne olmak istediği ve ne yapabileceği gelir (Kılıç, 2016).

Ergenin kimlik arayışı “ben kimim” sorusu üzerinde dönerken kendisine ait düşüncelerini ve zevklerini bulması, eş ve meslek seçimi yapabilmesi gerekecektir (Parman, 1988). Çocuklar erken yaşlarından itibaren benlik kavramının etrafında dolanırlar ancak hayatlarının ikinci on yılını kapsayan ergenlik döneminde bu arayış temel çelişkiye dönüşmektedir (Şirin, 2021). Ergenin kendisine ait dünya görüşü, düşünce ve değerler sistemi vardır ve ergen artık çocuk olmamakla birlikte yetişkinin bir küçültülmüşü de değildir (Güdek ve diğ., 2016).

Ergenliğe yaşamın olasılıklarının çokluğu içinde bu olasılıkların kafa karıştırıcı ve sınırlı olduğunu görerek giren ergen, çocukluğun bağımlılığından kurtulmak için kişisel simgelerini keşfetmek zorunda kalmaktadır. Ve sonuçlarıyla fazla ilgilenmeden yeni deneyler yapmaya çok istekli olur. Ergenlikte ilk sezinlenecek olan ergenin çevre değil, kendisi ve ben oluşudur. Bu aşamada da ergen kesin seçimler yapamaz çünkü kim olduğundan ve kendisi için elverişli olan seçeneklerden emin değildir (Buscaglia, 1991).

Ergenlik dönemi ham çocukluktan olgun yetişkinliğe geçmek için yaşamda çok önemli bir köprü görevi üstlenmektedir. Fiziksel, bilişsel, duygusal ve cinsel olarak hazırlıkların meydana geldiği kritik bir büyüme dönemidir ve meydana gelen pek çok değişiklik hızlıca yaşanmaktadır ve tüm bu değişimler çoğu kez sancılıdır (Santrock, 2020; Steinberg, 1985; Thomas, 1990). Bu dönem hakkındaki psikolojik çalışmalar birçok görüş ortaya koymuştur. *Platon*; bireyin çocukluktan yetişkinliğe doğru gelişme süreci olan ergenliğin ruhu oluşturan üç katmandan- birincisi arzular, ikincisi cesaret ve saldırganlık üçüncüsü akıl ve zeka gelişimi- üçüncüsüne dönüştüren dönem olduğunu; *Platon*’un öğrencisi olan ve ergenlik hakkında bilimsel sayılabilecek görüşleri ilk ortaya atan *Aristo*; kız ve erkek çocukların fiziksel değişimlerine işaret ederek üreme bezlerinin gelişimi, seste oluşan değişim, göğüslerin gelişimi, adet görülmesi yaşantılarının ergenlik dönemine rastladığını, *Jean Jacques Rousseau* ise ergenlik döneminde bilincin geliştiğini ve böylece ahlakın ortaya çıktığını bundan dolayı da ergen bireylerin kendilerini başkalarına yöneltmeye başlayarak sevmeye yarayan duygusal olgunlaşmanın kazanıldığını belirterek ergenlik dönemindeki değişimlere vurgu yapmışlardır (Koç,2005).

Fransız psikanalist *Franço Dalto*, ergenler hakkında yaptığı “kabuk değiştiren ıstakozlar” benzetmesiyle ergenlik döneminde yaşanan değişim ve başkalaşma süreci

ile bu süreçte ergenlerin zayıf ve savunmasız olduğuna vurgu yapmıştır (Dinçel, 2006). Kişilerarası İlişkiler Kuramını ileri süren *Harry Stack Sullivan*'a göre ise sosyal ve kültürel değerlerle birlikte, başta cinsel dürtüler olmak üzere birçok konuda ergenler engellenerek baskıya maruz kaldıklarından ergenlik dönemi cehennem gibidir (Özbay, 2000).

Ergenlik döneminde bedende yaşanan değişimlerle birlikte zihinsel olarak da değişimler yaşanmaktadır. Zihinsel değişimlerin içinde ergen beyninin birçok önemli alanı- hipokampus, amigdala, limbik sistem, frontal korteks- ve beynin içindeki madde içeriğinin yeniden yapılanması bulunmaktadır. Belirgin şekilde görülen bu yapısal değişim birçok etkiye sahiptir ve yetişkin beynine göre ergen beyni zedelenmeye daha duyarlıdır. Bu yapısal değişimlerin etkilerinin başlıcaları ergenlikte heyecan ve ödül arayışı, duygusal uyarılmışlığın fazla olması, risk alma davranışlarına yatkın olma, duygu ve davranış düzenlenmesinde problemlerin varlığı şeklinde belirtilebilir (Çelik ve diğ. 2008). Ergenlik döneminde yaşanan değişimler fiziksel olarak önce hormonal, sonra gözle görülebilir şekilde bedensel; bilişsel olarak düşünce tarzında; sosyal duygusal olarak ise kimlikte meydana gelmektedir (Şirin, 2021).

Ergenler çok güçlü duygulara sahip olmalarına rağmen prefrontal korteksleri bu tutkuları kontrol edebilecek kadar gelişmemiştir. Yani duygularını yavaşlatacak bir frenleri henüz yoktur (Santrock, 2011). Ergenlik döneminde beynin ön tarafı ve arka tarafı gelişimini eşzamanlı gerçekleştirmediğinden duygu ve haz merkezi olan limbik sistem önce, düşünce ve kontrol merkezi olan prefrontal korteks sonra gelişmektedir. Bundan dolayı ergenler duygusal hazlarına odaklanmakta ve daha fazla risk almaktadırlar (Şirin, 2021).

Gençlik dönemi kimine göre geçiş dönemi kimine göre çocuklukla erişkinliği bağlayan köprüdür. Gençliğin sonunda ergen bireyin karşı cinse eğilim ve yaklaşma isteğini duyumsayan ve sevgi bağı kurabilen bir birey olması beklenir (Yörükoğlu, 1988). Ergenlik döneminde arkadaşlık ilişkileri ergenlerin yaşamlarındaki birçok değişikliğe uyum sağlamaları için önemlidir. Ergenler arasında kurulan yakın ve samimi ilişkiler destekleyici ve sadakatli olduğunda ergenlerin benlik saygıları artar, stresli olaylarla başa çıkma becerileri gelişir, diğer insanları daha iyi anlama becerileri gelişir ve dünya hakkında daha geniş bir bakış açısı kazanırlar (Woodhead ve diğ., 1998).

2.1.1.Ergenlik Döneminde Flört İlişkileri

Ergenler sevmeye konusunda çok kuvvetli bir yeteneğe sahiptir ve karşılığında sevildiklerinde hayatlarının en büyük zevklerinden birini yaşarlar (Jersild, 1963). Flört etmek aşka, ortaklığa, kişiler arası ciddi bir bağlılığa dayalı istikrarlı duygusal bir ilişki türüdür ve bir insanla duygusal bağ kurmanın yolları arasında bulunmaktadır. Flörtle birlikte bireylerin benlik saygıları etkilenir (Silva ve diğ., 2021). Bireylerin kendilerine partner seçmeleri ergenlikten yetişkinliğe geçişin bir belirtisidir. Gençler romantik ilişkileri dener, öğrenir ve gelişir (Şirin, 2021). Ergenler için yetişkinliğe doğru normal ilerleyişin parçası flört etme ve romantik ilişkilerin keşfedilmesidir (Khubchandani ve diğ., 2012).

Ergenlik dönemindeki bireyler ya bir başkasının kopyası olmak için ya da yeni bir kişiliği keşfedip kendi kişisel hedeflerini düzenleme yolunda savaşıyorlardır. İkinci kararı verirlerse yetişkinliğe doğru sürekli gelişen benlikleriyle değişen evrende yer alırlar. Bu durumda dinamik şekilde benliklerine güvenerek yalnızlığın üstesinden gelme gereksinimiyle bir başka kişiyle derin ve anlam dolu ilişkiler kurmaya hazır olurlar (Buscaglia, 1991).

Ergenleri anlamak için neler yaptıklarını neler düşündüklerini bilmek önemlidir ancak ne hissettiklerini yani duygularını bilmek en önemlisidir. Duygular ergenlerin dahil olduğu her şeye dahil olurlar. Ancak ergenlik döneminde duyguların “doğal” niteliği ve akışı çoğu zaman yapmacıklık ve çarpıtmayla örtülü hale gelmektedir. Duygular, ergenin arzuları yerine getirilmediğinde, çabaları engellendiğinde, zarar gördüğünde veya zarar vermekle tehdit edildiğinde de ortaya çıkmaktadır. Ergenin duygusal yaşamının önemli özelliklerinden biri başkalarını sevmeye kapasitesi diğeri de başkalarından sevgi görme kapasitesidir. Çoğu ergen sevilmenin yanı sıra sevmeyi de deneyimlemektedir. Sevgiyi kabul etme ve verme yeteneği duygusal olgunlukla birlikte birleşik hale gelmektedir. Ergenler birine aşık olduğunda ve aşklarının “gerçek” olduğuna ikna olduklarında yaşamlarında etkileri ortaya çıkmaktadır ve yapılan araştırmalar sevilmenin ve sevilmenin ergenler için son derece önemli olduğunu göstermektedir (Jersild, 1963).

Romantik ilişkiler ergenin sosyal dünyasının merkezi bir parçasıdır ve romantik partnerler önemli bir destek kaynağıdır (Prinstein ve Dodge, 2008). Ergenlerin flört ilişkileri sosyal duygusal gelişimin bir parçasıdır ve zaman ile

kültürden etkilenmektedir. Gençler ilerleyen teknolojiyle birlikte arzu ettikleri birçok şeye anında ulaşabilmekte, sınırsız seçeneklere sahip olmakta ve hayatlarında gerçek dünya ile sanal dünya arasındaki çizgi ortadan kalkmaktadır. Tüm bu etkenler ergenlerin duygusal dünyasını da etkilemektedir (Şirin, 2021).

Ergenler flörtü evliliğe bir başlangıç olarak değil sosyal bir deneyim ve evliliğin sorumluluğu olmadan arkadaşlık için hoş bir fırsat olarak görürler. Flört eğlence biçimi, keyif kaynağı ve sosyal büyüme aracı olmakla birlikte farklı bir bireyin kabulünü, şefkatini ve sevgisini istemek büyümenin normal bir parçasıdır. Ergenler flörtle birlikte iş birliği, düşünce, sorumluluk, sosyal beceriler, görgü kuralları ve kişilerle etkileşim için çeşitli teknikleri öğrenirler. Bu olumlu kazanımlara rağmen flört cinsel deneyim, doyum hatta sömürü aracı olarak da kullanılabilir. Ergenlerin bu sosyal temasların önemini fark ederek erkek ve kadın cinsiyetinde aşk nesnesine dönüşmeden insan olarak birlikte yetiştirilmesi olumsuz durumlar karşısında önemli bir avantaj olmaktadır (Rice, 1975).

Ergenlerin sosyal gelişimi için yerine getirilmesi gereken psikososyal görevler arasında ebeveynlere olan bağlılığın yerine arkadaşlarla yakın, duygusal bağlar kurma ihtiyacı, karşı cinsi tanıma ve onunla rahat hissetmeyi öğrenme ihtiyacı ve sosyal gelişime katkı sağlayarak olumlu evlilik yaşantısına katkıda bulunan flört kalıplarını ve becerilerini geliştirme ihtiyacı vardır (Rice, 1975). Kök aile ilişkileri dışındaki ilişkileri keşfetmeye başlayan ergen, akran ve flört ilişkileri geliştirmeye ve sürdürmeye çalışmaktadır (Wilson ve Maloney, 2019). Psikososyal kimlik ergenlik döneminde inşa edildiği için flört yaygındır ve duygusal bağların oluşumu, cinsiyetin yoğunlaşması, rollerin farklılaşması, yakın ilişkiler hakkında düşünce ve eylemlerin artması flört deneyimleri hakkında yeni yolların denenmesine neden olmaktadır (Lundgren ve Amin, 2015).

Ergenlik döneminde romantik duyguların ortaya çıkışına bakıldığında kendine özgü bir yoğunluğu var olan, karşılıklı ve gönüllü yaşandığı kabul edilen, cinsel ilişki beklentisi içerebilen, hem kendi cinsiyetleriyle hem karşı cinsten partnerle yaşanabilen etkileşimlerle ortaya çıktığı görülmektedir. Ergenlik döneminin başlarında çoğu çocuk sonraki yıllarında bir romantik ilişkiye yol açan olayların başlangıcı olan romantik bağlara dahil olur ve besledikleri tutkulu duyguları ve bağlılıklarını “aşk” olarak etiketler. Ergenlik dönemi içindeki bireyler kendi ilişki davranışlarını içeren romantik

duygularını, deneyimlerinin doğasını ve anlamını ciddi şekilde bulmaya çalışmaktadırlar. Ergenlik dönemindeki gelişimin flört davranışları üstünde etkisi bulunmakla birlikte sosyal güçler ve kültürel ögeler etkilidir. Akran grupları flört faaliyetlerine katılımda büyük önem taşımaktadır. Ergenlik döneminde ebeveynler, hem cins arkadaşlar gibi ilişkiler ağıyla etkileşim azalarak karşı cinsten arkadaşlarla etkileşim artar ve romantik ilişkiler diğer ilişkilerin dinamiğini değiştirebilir. Ebeveynler ergen romantik ilişkilerini değersizleştirerek yaşadıkları ayrılıkların önemini hafifletmeye çalışarak gelecekteki ilişki fırsatlarına odaklanma eğilimindedir. Flört ilişkileri ergenlerin kimliklerini netleştirerek ailelerinden ayrılmaya yardımcı olan bir akran etkileşimi olarak düşünülebilir. Flört davranışı başkasıyla yaşanan ilişkiler için hem öz yönetim hem motivasyon sağladığından özerklik gelişiminde önemli bir görev üstlenir (Jackson ve Goossens, 2006).

Gençlik çağı evden kopma ve topluma açılma çağıdır. Ergenliğe giren gence ev dar gelir ve kendini dışarı atmak ister. Çünkü özgür olduğu yer arkadaşlarının yanındır. Arkadaşlık ilişkileri toplumsal ilişkilere öncülük etmektedir. Arkadaşlar gencin kendi kişiliğini yansıttığı aynalarıdır. Bir gencin flört ilişkisine girebilmesi için öncelikle hem cinsinden yaşlılarıyla arkadaşlık kurabilmesi gerekir. Arkadaşlık sevgi ilişkisinden ayırdır. Flört, özel ve ikili bir ilişkidir. Ergenlerde karşı cinse ortak bir ilgi ve yaklaşma eğilimi varken, anne babadan kopma eğilimi bir bakıma ergeni boşluğa düşürmekte ve bu boşluğu yeni yakınlıklar ve ilişkiler kurarak doldurmak istemektedir. Ergenlik dönemindeki gençler flört arkadaşının olmaması, bir flörtü olduğunda ne yapacağını nasıl davranacağını bilmemesi, flört tekliflerini nasıl geri çevireceğine karar verememesi gibi kaygılar yaşamaktadır. Ergenlik döneminde kızlı erkekli birlikte gezme, kümeleşme, ikili arkadaşlıklar ve flörtler başlangıcı olmakla birlikte kız ve erkek ergenlerin birbirlerine nasıl yaklaşacaklarını ve nasıl konuşup arkadaşlık kuracaklarını bilmemeleri en yaygın sorundur (Yörükoğlu, 1988).

Ergenlik döneminde sosyal ilişkiler ciddi bir dönüşümden geçmektedir (Şirin, 2021). Ergenlik ailenin üyesi olan çocuktan toplumun üyesi olan bireye geçişin adıdır ve ergenlik en çok arkadaşlık demektir. Ergenlik döneminde cinsel gelişimle birlikte karşısındaki kişiyi güzel ya da yakışıklı bulma ile o kişiye cinsel arzu duyma arasında ince bir çizgi vardır. Bu noktada ergenlerin bedensel olarak hazır olsalar dahi beyinsel olarak cinsel deneyim yaşamaya hazır olmadıkları bilinmelidir. Ergenlik döneminde

aşk birden fazla durumdaki insanlara yönelik olabilmektedir. Ergenler cinsel ilgi duydukları, hayran oldukları, yakın ilişki kurdukları kişilere yönelik aşk duygusu hissedebilmekte ve bağlarını yoğun şekilde kurabilmektedirler (Yazgan, 2007). Ergenlik döneminde aşık olmak tamamen cinsel bir mesele değildir. Ergenlik aşkı, büyük ölçüde kişinin dağınık öz imgesini bir başkasına yansıtarak, yansıtıldığını gördüğünde yavaş yavaş netleştiğini fark ettiği kişinin kimlik tanımına varma girişimidir. Bundan dolayı genç aşkların çoğu sohbetir (Erikson, 1968).

Erikson'a göre, erken ergenlikte aile ile çocukluktan beri geliştirilen duygusal bağlara aykırı davranışlar yapılmaya başlanarak orta ergenlik döneminde bir partner ile birliktelik kurması en önemli hedeflerden biri olur. Bu çıkma/flört ilişkileri tutkulu ancak genelde şefkatli bir sevgiyi içermeyen, kısa ömürlü ve ben merkezci ilişkiler olur. Ergenlik döneminde yaşanan hızlı biyolojik değişimler ergene iki önemli özellik kazandırmaktadır. Birincisi cinsel üremeyi sağlayan cinsel olgunlaşma ikincisi ebeveynler tarafından korunma ve bakılma gerekliliğini azaltan fiziksel büyüme ve kendi kendine bakabilme gücünün kazanılmasıdır. Gelişimsel açıdan ergen bu iki özellikle birlikte flört ilişkisine yönelir ve daha bağımsız davranabilir (Güvenir, 2006).

Ergen arkadaşlıklarının önemini tartışan en etkili teorisyenlerden biri olan Sullivan, yakın ilişki geliştirmekte başarısız olan ergenlerin yalnızlık ve düşük öz değer duygusu taşıyacağını savunmakta (Connolly, 2009) ve ergenlik dönemine çok önem vererek ön ergenlik ve bunu izleyen yıllarda yaşanan ilişkilerin yetişkinlikte tatmin edici ilişkiler yürütebilmek adına çok önemli olduğunu belirtmektedir (Burger, 2006). Yetişkin danışanları hakkında yaptığı gözlemlerde bu kişilerin çoğu rahatsızlığının ergenlikte tatmin edici ilişkiler kurulamamasından kaynaklandığını altını çizmektedir. Ön ergenlik 8-9 yaşlarıdır ve yakın ilişki kurma gereksinimi başlamaktadır. Bu evrede yakın arkadaşlıklar geliştiremeyen insanlar yakın ilişkiler kurmakta daha da zorlanmaktadırlar. Erken ergenlik evresi olan 13-17 yaş arasında cinsel dürtüler ve birisiyle yakın ilişki kurma gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Ergenliğin son evresi olan geç ergenlik evresinde de temel sorun uzun süreli bir ilişki içinde tatmin edici cinsel etkinlik yaşayabilmektir (Burger, 2006).

Gençler Sullivan'a göre sevginin evrensel bir şart olduğunu düşünmekle birlikte aşık olma baskısı altında da kalabilmektedir. İlk ergenlik döneminde yakınlık ihtiyacı olan ergenlerin yakın arkadaşlık ararken güvenlikleri tehdit edilerek

kendilerinden şüphe duymaya başlayabilmekte, özgüven kaybı yaşayabilmekte ve yakınlık ihtiyacı ile cinsel arzular çatışabilmektedir. İkinci ergenlik dönemi olan 15-18 yaş aralığında ise gençler aynı kişiye karşı hem yakınlık hem cinsel arzu hissetmeye başlayabilmekte yani samimiyet ve cinsel arzu bütünleşebilmektedir (Çapri, 2020).

Ergenlerin cinsel gelişimle birlikte cinsel kimlikleri ön plana çıkmaktadır. Buna bağlı olarak yaşanan arkadaşlıkların sayısında artış olmaktadır. Ergen profili araştırmalarına katılan ergenlerin %78'i evlilik öncesi flört arkadaşlığını doğru bulduklarını belirtmiştir (T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010). Birçok kültürel norm ve beklentinin flört davranışlarında kısıtlama ya da sınırlamaya neden olmasına rağmen birçok ergen orta ergenlik döneminde flört etmeye başlamaktadır (Kalkan ve Özbek, 2011; Oskay, 1985). Demir (2020), tarafından Türkiye'de yürütülen bir çalışmada annelerin flört eden ergenlerle ilgili tutumlarının flört ilişkisi kurma ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu bulunurken, babaların ilişkisinin olmadığı bulunmuştur. Aynı zamanda ergenlerin cinsiyetleri ile flört ilişkilerine katılımı arasında ilişki bulunamamıştır. Türkiye'deki ergenler için romantik ilişkiler hakkındaki kaygılar gelecekleri hakkındaki kaygılardan daha az sorun oluşturmaktadır (Seiffge-Krenke ve diğ., 2010).

Ergenlerin romantik ilişkilerdeki gelişimlerine bakıldığında 11-13 yaş arasında romantizme yoğun bir ilgi duyularak yakın ilişkilere giriş olmaktadır. Aşık olmak yaygın bir durum olmakla birlikte aşık olunan kişiyle etkileşime girilebilir ya da girilmeyebilir. 14-16 yaş aralığında romantik ilişkiler keşfedilerek ya karşılıklı olarak birbirini çekici bulan iki kişi arasında gelişigüzel flört ortaya çıkar ya da akranlar bağlamında grup ortamında flörtler yaşanmaktadır. Arkadaşlar aracılığıyla romantik ilgi iletilir, bu ilginin karşılıklı olup olmadığı teyit edilir ve flört ilişkileri yaşanır. 17-19 yaş aralığında ise ikili romantik bağlar pekişir ve lise yıllarının sonlarında yetişkin romantik ilişkilerine benzeyen daha güçlü duyguları barındıran, daha istikrarlı ve dayanıklı olan romantik ilişkiler yaşanmaktadır (Connolly, 2009).

Furman ve Brown'a (1999), göre flört ilişkilerine yönelmelerinde 4 temel aşama vardır ve bu aşamalar gelişimsel zaman çizelgesidir. *Başlatma aşamasında* olan ergenin cinsel dürtülerindeki artışla birlikte etkileşimleri yeni bir boyut kazanmaktadır. Bu aşamadaki ergen romantik aktivitelere ya da ilişkinin kalitesine değil kendi yaşadıklarına, kendi içindeki özelliklere odaklanma eğiliminde olur. Bu

aşamanın hedefi ergenin benlik kavramını içinde duygusal romantik partneri içerecek şekilde genişleterek kendi ilişki kurma kapasitesine güvenini kazanmasını sağlamaktır. *Durum değerlendirme aşamasındaki* ergen partneriyle etkili şekilde etkileşim kurma becerisine güven kazandıkça benliğinden başkalarıyla olan bağlantılarına kaymaya başlamaktadır ve yaşadığı flört ilişkisinin akranları arasındaki imajı ve statüsü üzerindeki sonuçlarını göz önünde bulundurmaya başlar. Bu aşamadaki ergen romantik ilişkiye sahip olmanın toplumsal olarak onaylanan yollarla başlatma ve bitirmenin baskılarıyla karşılaşmaktadır. *Sevgi aşamasındaki* ergen, romantik ilişkisinin bulunduğu bağlamdan ilişkinin kendisine doğru kayar. Bu aşamada hem duygusal hem cinsel açıdan daha yoğun yaşanan ilişki daha ödüllendiricidir ve tutku ile meşguliyetlerin temeli haline dönüşerek diğer sosyal bağlar pahasına önemli hale gelir. Akranların romantik ilişki üstündeki kontrolü azalmıştır. *Bağlanma aşamasında* temel hedef partnerle uzun süreli bir bağ kurup kuramayacağına karar vermektir. Bu aşamanın sonunda amaç evlenmektir.

Ergen romantik ilişkilerinde yaşanan çatışmalar duygusal yakınlık ve bireysellik arasındaki denge için yardımcıdır. Sağlıklı romantik ilişkilerde flört ilişkileri öz yeterliliği ve öz değeri geliştiren bir faktördür. Çatışmaları yönetebilmek güveni değerlendirme fırsatları sunmaktadır ve ergenler yaşadıkları flört ilişkilerini nasıl kuracağını, sürdüreceğini ve sonlandıracağını öğrenmek için olanaklara sahip olmaktadır (Collins, 2003). Ergenlik dönemindeki bireyler fiziksel, sosyal ve duygusal değişimlerin etkisiyle risk alma davranışlarına ve şiddete maruz kalmaya karşı daha savunmasız olabilirler (Wilson ve Maloney, 2019). Ergen romantik ilişkileri gelişimsel bakışla daha çok olumlu, geliştiren ve büyüten olarak görünürken bu ilişkiler şiddet ve istismar potansiyeli ile zarar verici ve gelişim için tehditkâr da olabilmektedir (Bugay ve Çok, 2015). Flört şiddeti başlığında yaşanan şiddet türleri ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

1.2. Flört Şiddeti

Flört şiddetinin teorik modellerine bakıldığında *sosyal öğrenme kuramı*, şiddet davranışının aile içi ve toplumsal olarak otomatik pekiştirme yoluyla sürdürüldüğünü; *feminist kuram*, flört ilişkilerindeki şiddet davranışlarının ataerkil değerler ile güç ve kontrol mücadelelerinin bir sonucu olduğunu; *bağlanma kuramı*, ergenlik dönemindeki partner seçimlerinin çocukluk döneminde bakım veren kişilerle

yaşanılan deneyimlere paralel olarak yapılma eğiliminde olduğunu, *zorlayıcı çatışma çözme stratejilerine odaklanan zorlama hipotezinde*(*Coercion hypothesis*), saldırganlık ve sıkıntı davranışlarının flört şiddetiyle ilişkili olabileceğini; *davranış teorileri* ise davranışsal ilkelerin -olumlu olumsuz pekiştirme, ceza, uyarılar, beceri eksikleri- şiddet olasılığını arttırmak için işlev görebileceğini belirtmektedir (Shorey ve diğ., 2008).

Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi (CDC, 2016) flört şiddetini “Yakın ilişki içinde olan iki kişi arasında ortaya çıkan ve fiziksel, duygusal veya cinsel olabilen bir tür yakın eş şiddeti” olarak açıklamıştır. Flört şiddeti sözlü tacizden fiziksel ve cinsel saldırıya, tehditten tecavüz ve cinayete kadar şiddet içeren birçok davranışı içerebilir (Fellmeth ve diğ., 2013). Flört şiddeti döngüsel bir biçimde gerçekleşir ve farklı ortamlarda -aile, okul, sosyal medya- yaşanan diğer şiddet biçimleriyle bağlantılıdır (Taquette ve Monteiro, 2019).

Flört şiddeti hem homoseksüel hem heteroseksüel ilişkilerde yaşanan, ilişki yaşanırken görmezden gelinebilen hatta bazen fark edilmeyen; bazen ise farkında olunmasına rağmen kişinin yardım istemeden çözüm bulmaya çalıştığı hassas bir ilişki deneyimidir. Flört döneminde şiddet, ilişkide yaşanan sorunların temel çözüm şekli, doğal bir iletişim hali ve ilişkide yer alan temel dinamik olarak görülmektedir (Kaplan, 2020). Flört şiddeti fark edilmeksizin başlarken, partnerlerin birbirlerine ilgisi ve kıskançlığı aşk ile karıştırılır, ilk zamanlarda karşı tarafı “kontrol etme” ve giyilene, görüşülen kişiye, nereye gidildiğine “karışma” tutum ve davranışlarını içeren hareketler ilerleyen zamanlarda partner üzerinde güç ve kontrol sağlamaya dönük olan taciz ve şiddet davranışlarına dönüşmektedir (Quinlan, 2011).

Flört şiddeti, kişinin partnerinden gelen şiddetin hedefi olduğu, flört şiddeti mağduriyeti ve kişinin partnerine yönelik flört şiddetinin faili olduğu saldırganlık olarak iki açıdan incelenmektedir (Archer, 2000). Flört şiddetinin temel özelliklerinden biri şiddet uygulayan tarafın mağdur üzerinde kontrol kurmaya çalışarak onu sahiplenmesidir (Aslan ve diğ., 2008). Flört şiddeti uygulamak ve flört şiddeti mağduru olmak arasında ilişki bulunmaktadır. Yapılan bir araştırmaya katılan ergenlerin %58’i hem mağdur edildiğini hem uyguladığını belirtirken, %11’i sadece mağdur olduğunu, %4.7’si ise sadece uyguladığını belirtmiştir (Taylor ve Mumford, 2016). Aynı zamanda yapılan sınırlı araştırmaların varlığı LGBT öğrencilerin

heteroseksüel öğrencilere kıyasla her türden flört şiddeti açısından daha fazla risk altında olduğunu göstermektedir. Bunların yanında ebeveyn bağılılıkları, aile desteği alma durumu ve maneviyat ile değerlendirilen sosyal desteğin varlığı flört şiddeti mağduru olma riskini azaltmaktadır (Kaukinen, 2014).

Flört şiddetinin sıklığının artışı ortaya çıkma sebeplerini sorgulatmaktadır. Flört ilişkisi içindeki güç ve kontrol, bağımsızlık, iletişim şekli, ilişkinin süresi gibi birçok dinamik flört şiddetini etkilerken (Mıhçıokur ve Akın, 2015) flört şiddetinin ortaya çıkışında bireysel ya da toplumsal/ailesel faktörlerin etkili olduğu öne sürülmektedir. Toplumsal faktörler için sosyal normların etkili olduğu ve bireylerin uyguladığı şiddet davranışlarının toplum tarafından onaylandığı; bireysel faktörler için de şiddet uygulayanlarda uygulamayanlara göre bazı kişilik özelliklerinin yerleşik hale geldiği belirtilmektedir. Bireysel risk faktörlerine bakıldığında kıskançlık (Aba ve Kulakaç, 2016), şiddet uygulayan kişilerde öfke ve çatışmayı yönetememe, flört şiddetinin kullanılabilir olduğunu dair inanışlara sahip olma (Foshee ve diğ., 2008), kök aile içinde şiddet olgusunun varlığı, olumsuz duygusal durumlar (Kaukinen, 2014), erken çocukluk döneminde istismar ve şiddet yaşama, güvensiz bağlanmaya sahip olma, anne baba ilişkisinde şiddete şahit olma, kişilik bozukluğu, ekonomik seviyenin düşüklüğü, partnerler arası ekonomik eşitsizlik, sosyal desteğin düşüklüğü, madde kullanımı önemli etkenlerdendir (Türk ve diğ., 2020). Yakın partner şiddetinin bir çocuk üzerindeki etkisi; mağduriyet, nesiller arası şiddet döngüsü ve tekrar etme ölçüsünde kalıcı hale gelebilmektedir. Yakın partner şiddeti bir halk sağlığı sorunu olmakla birlikte bir insan hakları sorunudur (Roman ve Frantz, 2013).

Flört şiddetinde en çok toplumsal cinsiyet eşitsizliği etkili olmaktadır. Kadın ve erkeğin oynadığı toplumsal rollere farklı yetkiler atanan ataerkil toplum temelinde erkeklerin otoriter, saldırgan; güçlü kadınların ise hükmedilen, kırılgan ve çaresiz olması normal kabul edilmektedir (Taquette ve Monteiro, 2019). Kadın erkek rollerine ilişkin kalıp yargıların geliştirilerek şiddetin normal kabul edildiği tutumlar geliştirmek (Türk ve diğ., 2020), flört ilişkisi yaşayan kadınlar için erken yaşta flörte başlamak ve cinsel aktivitelerde bulunmak, geçmişte şiddet mağduru olmak, toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle kadına uygulanan şiddeti benimsemek erkekler için ise eksik iletişim becerileri, kişilerarası şiddete maruz kalmak, toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle erkeğin daha üstün olduğu algılanarak şiddeti normalleştirmek flört

şiddetinin hazırlayıcı faktörlerindendir (Mihçioğur ve Akın, 2015). Gidycz, Warkentin ve Orchowski (2007) tarafından yapılan araştırmada önceki yaşantısında sözel, fiziksel ya da cinsel saldırganlığın daha sonraki flört şiddetinin habercisi olduğu; flört şiddeti uygulayıcısı olan erkeklerin, flört şiddeti geçmişi olmayan erkeklere göre ilişki sırasında flört şiddetine dahil olmalarının 13 kat daha fazla olduğunu bulunmuştur. Flört şiddetinin toplumdaki her birey için hoş görülmediği, kabul edilmediği bir durum olmasını sağlamanın, kadın cinsiyetindeki bireyleri güçlendirmenin ve toplumda bulunan statülerin algılanışını iyileştirmenin, toplumsal normlara yeni bakış açıları kazandırmanın, flört şiddetine yönelik farkındalığı arttırarak ve flört şiddetinin kabul edici tutum düzeylerini azaltmak için eğitim programlarının hazırlanmasının flört şiddetini önleme açısından önemli olduğu düşünülmektedir (Türk ve diğ., 2020).

Ergenlik kişisel kimlik oluşturularak, rollerin netleştirilmesi yoluyla uyum sağlama ve dengeyi sağlama mücadelesidir. Ergenler bu gelişimsel dönüm noktasından geçerken kendilerini güvende hissetmek adına bazı davranışları benimserler ve bu güven duygusu aynı zamanda ergeni dengede hissettirir. Kendini güvende hissetmemek ergenin duygusal bütünlüğü için tehdit unsurudur ve uyum sağlamak için çeşitli şiddet davranışlarına başvurma nedenidir (Shiphrah, 2004). Gençler arasında yaşanan flört ilişkilerinde şiddet ifadelerine yol açan çatışmalar da yaşanır. Ergen flört şiddeti alay etmek kadar masum görünebilen bir şeyle başlayabilir ve sonunda failin partnerine karşı zararlı suç davranışlarında bulunmasına yol açabilir ve psikolojik, fiziksel, cinsel istismar biçimlerine dönüşebilir (Centers for Disease Control and Prevention, 2023).

Ergenler, ergenlik dönemiyle flört yıllarına giriş yaparken, duygusal ilişkilerin başlangıç zamanı olmasıyla birlikte pek çoğu flört şiddeti de dahil olan ilişki sorunlarıyla uğraşmakta (Grunbaum ve diğ., 2002; Lundgren ve Amin, 2015) ve romantik ilişkilere flört şiddeti damgasını vurarak sağlıklı ilişkilerin norm olduğuna inanmaya başlamaktadır (Khubchandani ve diğ., 2012). Flört şiddetinin en yoğun yaşandığı dönem 16-24 yaş aralığıdır (Mihçioğur ve Akın, 2015) ve flört ilişkilerindeki saldırganlık davranışları erken ergenlik döneminde zirveye ulaşır ve yaşla birlikte azaldığı öne sürülür; bu da ergenlik döneminde flört şiddeti ile ilgili çalışmaların önemini gösterir (Capaldi ve Langhinrichsen-Rohling, 2012). Gençlerin yaşadığı flört ilişkilerinde yaşanan şiddet; yaşamsal değerlerinin yeni oluşmasından dolayı

yaşadıklarının şiddet olduğunun farkında olmamaları, yaşadıkları şiddetle nasıl başa çıkacaklarını bilmemeleri, flört ilişkisi yaşadıkları kişiye olan sevgilerinden dolayı yaşadıkları şiddeti görmemeleri sebeplerinden dolayı diğer şiddet türlerinden farklıdır (Aslan ve diğ., 2008). Bununla birlikte genç flört şiddeti yetişkinlerin yaşadığı aile içi şiddetle benzerlik göstermektedir. Her sosyoekonomik düzeydeki insanı etkilerken zamanla artış gösterme eğiliminde olmaktadır. Özür dileme ya da şiddetin tekrarlanmayacağına dair söz verme döngüleri ortaktır ve birey ilişkiyi bitirmeye karar verdiğinde tehlikede artış olmaktadır. Ergenlik döneminde flört şiddeti yaşandığında yetişkinlik döneminde sürekli şiddete maruz kalınma riskinin artması endişe kaynağıdır (Mars ve Valdez, 2007). Yetişkinlik döneminde aile içi şiddeti hızlandıran çatışma kalıpları ergenlik döneminde yaşanan flört deneyimleriyle başlama ihtimali taşımaktadır (Henton ve diğ., 1983).

Flört şiddetinden etkilenen ergenlerin sayısının artmasıyla birlikte ergenler arasında yaşanan flört şiddetinin de nedenlerini anlamak zorunlu hale gelmiş olup; bireysel, sosyal, kültürel nitelikteki birçok faktörün ergen flört şiddetinin ortaya çıkışını etkilediği görülmüştür (Taquette ve Monteiro, 2019). Ergen flört şiddetini tetikleyen *toplum temelli*-toplumsal cinsiyet rollerinin onaylanması ve toplumsal cinsiyet temelli şiddete maruz kalma, ırksal ayrımcılıklar, sınırlı ekonomik fırsatlar-*aile temelli*- aile üyelerinin yakın partner şiddetine maruz kalması, ev içi şiddet yaşantıları- *bireysel* -ırksal, kültürel ya da cinsiyet azınlık statüsünde yer alma, zorbalık ya da şiddet geçmişinin varlığı, suçlu akranlarla ilişki içinde olma, madde kullanımı, istenmeyen gebelik- şeklinde üç ana risk grubu bulunmaktadır (Schwartz ve Kallumkal, 2022). Bunlarla birlikte gençlerin odakta olduğu ve sürekli iletişim halinde kalmalarını sağlayan uygulamaların bulunduğu sosyal ağ siteleri ve televizyon, sinema, müzik gibi çeşitli medya biçimleri kullanılan medya kuruluşlarının da flört şiddetinde etkili olduğu görülmektedir (Wilson ve Maloney, 2019). Tüm bu nedenlere ek olarak gençlerin ergenlik döneminde güvenli ilişkiler yaşamak hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması ve yaşadığı ilişkinin niteliğini güvenli, güvensiz, şiddet içeren şeklinde ayıramaması da flört şiddetinin başlamasına ve devam etmesine zemin hazırlamaktadır.

Ergenlik dönemindeki gençlerin ilk romantik ilişkilerinde partner şiddeti yaşadıklarına dair kanıtlar bulunmakla birlikte bunun nedeninin kararlı bir ilişki

oluşturmayı ve sürdürmeyi kontrol etmek olduğu belirtilmektedir (Carbonell ve Mestre, 2019; Kaukinen, 2014). Lise öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada ortaya çıkan bulgular gençlerin şiddet algılarının flört şiddeti yaşama risklerinde büyük etken olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin %30'u flört şiddetinin sevginin göstergesi olduğunu, %36'sı flört içindeki şiddet davranışlarının ilişkiyi geliştirdiğini belirtmiştir (Nightangale ve Morrisette, 1993). Şiddet içeren flört ilişkilerinin örüntüleri arasında yer alan kıskançlık kaynaklı engellemeler, kontrol etme davranışları, küfür içerikli konuşmalar; doğal ve hatta olumlu özellikler olarak algılanabilmekte (Bugay ve Çok, 2015), birçok ergen şiddet içeren davranışların romantik ilişkilerde bir standart olduğuna inanarak şiddet davranışlarını potansiyel sevgi dili olarak kabul edebilmektedir (Wilson ve Maloney, 2019).

Flört ilişkisinde şiddeti deneyimleyen gençler birden fazla sebepten dolayı ilişkilerini devam ettirmektedir. Flört ilişkisi yaşıyor olmanın gençler için; sosyal kabul, yüksek özgüven ve kimlik anlamı taşıması, flört ilişkisi yaşamayan gençlerin sözel ve duygusal zorbalıklarla karşılaşması ve bu durumdan kaçınmak istenmesi, yaşadıklarının şiddet olduğunu fark etmemesi, aşkın bu şekilde yaşandığını düşünmeleri ve aşk duygusunu kaybetmek istememeleri şiddet yaşasalar dahi ilişkiyi bitirmemelerinin sebebidir (Öztürk, 2017). Flört ilişkileri sırasında ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinden geri çekilmesi flört şiddeti yaşanan ilişkide kalınma ya da ilişkiyi bitirme kararlarında etkilidir. Bir flört ilişkisi sırasında arkadaşlarından uzaklaşan ergenlerin yaşadığı flört ilişkisini değerlendireceği sosyal destek ortamı azalacağından dolayı ilişki olaylarını tartışacağı fırsatları daha az olmaktadır ve flört ilişkisi içinde yaşanan istismar/şiddet durumlarını fark etme ihtimali düşmektedir. Flört ilişkisinden önce arkadaşlarıyla güçlü bağları olan ergenlerin ilişki sırasında arkadaşlarıyla etkileşimi azalsa da yaşanan flört ilişkisinin içindeki şiddet davranışlarını arkadaşları daha keskin şekilde fark ederler ve flört şiddetinin yaşandığı ilişkinin sona erme ihtimalini artırırlar. Ergenler genellikle arkadaş gruplarının bulunduğu ortamlarda flört etmeye başladıklarından, olumlu ya da olumsuz ilişki dinamikleri devam eden arkadaş ortamlarında daha net değerlendirilebilir (Soller ve diğ., 2020). Flört şiddetinin yaşandığı ilişki içinde bulunan ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinin dağılma tehlikesi vardır. Arkadaşlık ilişkileri biten ergenlerin flört şiddeti

yaşanan ilişkilerini bitirme olasılığının düştüğü yapılan araştırmada ortaya çıkmıştır (Soller ve diğ., 2020).

1.2.1. Tanımı

Flört şiddeti; yaşayan kişilerin kültürel özelliklerinden etkilenmeksizin sıklıkla karşımıza çıkan bir kişiler arası şiddet türüdür (Türk ve diğ., 2020). Flört ilişkileri kapsamında duygusal, fiziksel ve cinsel şiddetin tanımlanması için farklı terminolojiler kullanılmakta (Teten ve diğ., 2009) ancak herhangi bir dil birliği bulunmamaktadır (Bulut ve diğ., 2020). Alan yazında flört şiddeti kavramının; ilişki içi kötüye kullanma, flört içi şiddet, ilişkisel şiddet, sevgili şiddeti, ilişki içi şiddet, romantik partner şiddeti şeklinde ifadeleri mevcuttur (Öztürk, 2017).

Flört şiddeti ile ilgili olarak yapılan tanımlar incelendiğinde bu konu ile ilgili olarak çeşitli tanımlamalar görülmektedir. Flört şiddeti , bir flört ilişkisinde karşısındaki kişiyi acıtmak ve yaralamak için bilinçli olarak yapılan, cinsel taciz tecavüz fiziksel güç gösterme ile tehdit etme gibi davranışların tümü (Lewis ve Fremouw, 2001); ikili ilişki sürecinde gerçekleşen duygusal kötü muamele davranışları (Offenhauer ve Buchalter, 2011); romantik bir ilişkide bir kişinin diğerine karşı kontrol içerikli, taciz edici ve güç sağlamaya çalışan davranışları (Surface ve diğ., 2012); duygusal, romantik ya da cinsel birliktelikler içerisinde ya da birliktelik sonlandıktan sonra partnerlerden birinin diğeri üzerinde ya da birbirleri üzerinde güç ve kontrol kazanmaya çalıştığı, zarar verici davranış biçimlerinin tekrar edilmesi (Öztürk, 2017); flört ilişkisi içinde meydana gelebilecek şiddet içeren davranış biçimlerinin uygulanması (Teten ve diğ., 2009); flört ilişkisi yaşayan bireylerin birbirlerine bilinçli olarak zarar verme amaçlı sergilenen şiddet davranışlarının tümü (Özdere ve Kürtül, 2018); flört eden ya da birbirlerine kur yapan evli olmayan çiftlerden birinin en az bir şiddet eylemi işlemesi ya da tehdit etmesi (Glass ve diğ., 2003); evli olmayan bir çiftin üyelerinden birisinin diğeri üye üzerinde fiziksel, cinsel ve sözlü taciz tehdidi veya fiili olarak kullanımı (Anderson ve Danis, 2007) olarak tanımlanmaktadır.

Puig, flört şiddetini taraflardan birisinin diğerine uyguladığı saldırgan fiziksel eylemler olarak belirtirken; Quinlan, flört şiddetine fiziksel eylem içeren davranışlarla beraber cinsel ya da sözel taciz, tehdit veya gizli gizli takip etmeyi de dahil etmekte ve flört başladığında ortaya çıkan her türlü şiddet olayını da bu kapsamda görmektedir

(Puig,1984; Quinlan, 2011). Anderson ve Danis (2007) ise taraflardan birisini zorlayan ve inciten birçok davranışı içerdiğini ve cinsel saldırganlık, fiziksel istismar, psikolojik istismar ve ısrarlı takip etme/izleme davranışları partner şiddetinin temelini belirlediğini belirtmektedir. Dünya Sağlık Örgütüne göre cinsel ilişki esnasında birçok açıdan zarar veren, fiziksel saldırı, cinsel zorlama, psikolojik istismar ve kontrolcü davranışları içeren davranışlar flört şiddeti kapsamındadır (WHO, 2010).

Romantik bir ilişkide hem eski hem mevcut eşlere karşı meydana gelen taciz veya saldırganlık yakın partner şiddetidir. Kalıcı etki bırakabilecek tek bir şiddet olayı da yıllarca devam eden kronik olaylar da yakın partner şiddeti kapsamındadır. Yakın partner şiddeti ergenlik döneminde ortaya çıkar ve genç flört şiddeti (çıkma şiddeti) olarak değerlendirilir. Birçok genci etkileyen bu çocukluk deneyimi yüz yüze, çevrimiçi veya teknoloji aracılığıyla gerçekleşebilir (CDC, 2023). Flört ilişkisinde fiziksel, cinsel, sözel taciz, tehdidi veya gizli gizli takip etmeyi ve ilişkinin başlangıcından birlikte yaşamaya kadar geçen süre içinde meydana gelen her türlü şiddet olayını içerdiği gibi (Quinlan, 2011), partnerlerden birinin karşı tarafa şiddet göstererek egemenlik kurmaya çalışması, kontrol etme ve gücünü gösterme isteğini de içermektedir (Yeşil ve Fidan, 2018).

Romantik ilişki istismarı geçmişte ya da şimdi olan sevgili üzerinde güç gösterilerek kontrol kurulan, tacize maruz bırakılan ve zorlayıcı davranışlar içeren bir durumdur (Flowers, 2009). Kontrol ve manipülasyon saplantıları akut uyarı işaretleri olmasına rağmen gençler tarafından anlaşılamamaktadır. Flört deneyimi eksikliği gençlerin istismarı fark etme olasılıklarını daha düşük hale getirmektedir ve ergenleri flört şiddetine karşı korunmasız yapmaktadır (Surface ve diğ., 2012). Gençler genellikle başlarına gelen bir durumu anlatmak konusunda endişelenebileceklerinden ve sağlıklı ilişkiler hakkında deneyimleri az olduğundan sağlıklı birçok davranış belirtisini ilişkinin normal parçaları olarak tanımlayabilir ve flört şiddeti konusunda da daha savunmasız ve tehlikede olurlar (James Flowers Sağlık Enstitüsü J.Flowers Health Instute, 2023).

1.2.2. Türleri

Flört şiddeti, flört ilişkilerinde birçok şiddet türünü kapsayan şemsiye bir kavramdır ve birçok farklı şekilde tanımlanır. Flört şiddeti uzun süreli-kısa süreli, ciddi-geçici, heteroseksüel-eşcinsel-biseksüel, tek eşli-çok eşli gibi tüm ilişki

biçimlerinde görülebildiğinden hiçbir flört ilişkisi biçimi flört şiddetinden arınık değildir. Flört şiddeti türlerinin maruz bırakılma ve uygulama düzeyi birbiriyle ilişkili olup; bir şiddet türü var olduğunda diğerinin uygulanışını ya da mağduriyetini arttırmaktadır (Toplu Demirtaş ve Hatipoğlu Sümer, 2022). Ergenlik dönemindeki gençler de ilişkilerinde yetişkinlerle benzer şekilde flört şiddetini deneyimleyerek bütün şiddet türlerinde birbirlerine karşı suç işlemektedirler (Roberts ve diğ., 2010). Birçok ergen için fiziksel davranışlar dışındaki davranışların taciz edici olduğunu anlamak yeni bir durumdur. Martsolf ve arkadaşları tarafından (2012) yapılan bir çalışmada bir katılımcı şu şekilde belirtmiştir. “Kötü niyetli ilişkiler mutlaka fiziksel taciz olarak başlamaz bazen sözlü bazen zihinseldir.”

Flört şiddeti genel şiddet türleriyle ortaklıklar içeren şekilde gruplandırılmaktadır (Türk ve diğ., 2020). Dünya Sağlık Örgütü fiziksel, cinsel ve psikolojik flört şiddeti olarak üçe ayırmıştır (DSÖ, 2002). Şiddetin doğası duygusal/psikolojik, fiziksel veya cinsel olabilir (Saltzman ve diğ., 2002). Yakın partner şiddeti mevcut ya da eski bir partner tarafından fiziksel, cinsel, psikolojik saldırganlık ve takip içeren türler barındırmaktadır (Breiding ve diğ., 2015). Temel olarak bakıldığında flört şiddeti davranışlarını fiziksel, cinsel, psikolojik, siber ve takip şeklinde beş ana başlık altında toplamak mümkündür.

Fiziksel şiddet, şiddetin en görünen ve anlaşılan türüdür (Polat, 2006). Fiziksel şiddet davranışları arasında partnere bir şey fırlatma, bir şeyle yumruklama ya da vurma, tokat atma (Straus ve diğ., 1996); ısırma, dürtme, tükürme, yüzü ve boynu tutma, silah kullanma, çıkış yolunu engelleyerek gitmeye izin vermeme, yardım arayışını engelleme (J Flowers Health Institute, 2023); zarar verici ve ölüm riski taşıyabilen itme, boğma, tekmeleme (Saltzman ve diğ., 2002); sakatlığa ve yaralanmaya neden olma potansiyeli olan istenerek uygulanan fiziksel güç kullanımı (Breiding ve diğ., 2015; CDC, 2023) vardır ve hafif (ör: tırmalama), orta (ör: tekmeleme) ve şiddetli (ör: dayak) olabilen şekilleri barındırmaktadır (Zweig ve diğ., 2013).

Cinsel flört şiddeti; rıza dışında tamamlanmış/denenmiş cinsel temas; bir kişi tarafından herhangi bir cinsel eylem ya da elde etme girişimi, istenmeyen cinsel yorumlar veya yaklaşımlar, kişinin cinselliğine karşı zorlamayla yöneltilen eylemler, rıza gösteremeyen/reddedemeyen birisine karşı cinsel ticaret eylemleri ve çevrimiçi

sömürü olarak tanımlanmaktadır (DSÖ, 2023). Cinsel şiddet davranışları onay dışındaki cinsel temas, zorla seks, üremeye yönelik zorlama, teşebbüs edilen cinsel eylemler (Saltzman, 2002; Breiding, 2015); tecavüz, cinsel dokunuşlar, istenen eylem yapılmadığında zarar vermekle tehdit etme, doğum kontrol yöntemlerini kullanmaya izin vermemeye, cinsel yolla bulaşan hastalık varlığının bilinmesine rağmen partneri maruz bırakma, bebek sahibi olmaya/olmamaya(kürtaja) zorlama, diğer kişilerle cinsel birlikteliğe /pornografi izlemeye zorlama (J Flowers Health Institute, 2023); cinsel içerikli resimlerin rıza dışı paylaşımı, cinsel içerikli mesaj gönderimi gibi fiziksel olmayan davranışlar (CDC, 2023); partnere oral, anal, vajinal seks için güç ve tehdit kullanımı içeren cinsel davranışlar (Straus ve diğ., 1996); cinsel baskı, cinsel ilişki veya istenmeyen cinsel her türlü aktivite için zorlama içeren istismar edici davranışlar (Zweig ve diğ., 2013) içermektedir.

Psikolojik şiddet; diğer insanların yanında ya da mahrem alanlarda aşağılamayı içeren davranışların gösterilmesi (Follingstad ve DeHart, 2000) ve kişiye zihinsel, duygusal olarak zarar verme ya da kişi üzerinde kontrol sağlama amacıyla sözlü/sözsüz iletişimin kullanıldığı eylemlerdir. Psikolojik saldırganlık eylemleri doğası gereği manipülatif ve örtülü olduğundan dolayı saldırganlık olarak algılanmayabilir ancak yakın partner şiddetinin diğer türleri ile birlikte ve etkisini arttıran şekilde görülmektedir (CDC, 2023). Kıskançlık en önemli ve sık görülen psikolojik şiddet davranışdır ve partnerlerden birisinin diğerinin hayatındaki kişileri kıskanması ve o kişilerle görüşülmesine müdahale edilmesi durumudur (Polat, 2006). Flört ilişkilerinde eşleri kontrol etme davranışı psikolojik flört şiddeti davranışlarındandır ve eğer “partnerlerini kontrol eden kişinin onları sevdiğine inanılan” bir düşünce biçimi gelişirse bu kişiler ilişkilerini devam ettirmek için kontrol edilmekle motive olabilirler (Aracı İyiyaydın ve diğ., 2020).

İsim / lakap takmak, eleştirilerin devamlı bir hal alması, şantaj, karşı tarafı mahcup eden içerikte konuşmak ya da bu şekilde eylemlerde bulunmak, fiziksel olarak zarar vermekle korkutmak, sürekli olarak ne yaptığını takip etmek ve yaptığı şeyleri engellemeye çalışmak, alabileceği destek ve hizmetlere ulaşmayı kısıtlamak (Follingstad ve DeHart, 2000); sözel korkutma, duygusal travmatik yaşantılara neden olabilecek tehditler ya da saldırgan eylemler (Saltzman, 2002); zorbalık, sosyal çevreden soyutlama (Breiding ve diğ., 2015); izleme, kişisel hakaret, duygusal

manipölasyon ve korku içeren psikolojik olarak taciz edici davranışlar (Zweig ve diğ., 2013); intihar etmekle/ kişiye zarar vermekle/kişisel bilgileri, fotoğrafları ifşa etmekle tehdit etme, başkalarıyla zaman geçirdiğinde sinirlenme, gaslighting (kişinin kendi gerçeklerine güvenmesini engelleyici tavırlar), partner adına karar verme (J Flowers Health Institute,2023); partnere hakaret etme, partneri yok sayma, partnere karşı suçlamalarda bulunma (Straus ve diğ., 1996); partneri aile ve arkadaşlarından tecrit etme, partneri aşağılayarak suçlu, üzgün, yetersiz hissettirme (Lawrence ve diğ., 2009) psikolojik şiddet içeren örnek davranışlardır.

Takip; kişinin kendisinin/yakınlarının güvenliği için korkuya/endişeye neden olan, tekrarlanan, istenmeyen dikkat ve temas halidir (Breiding ve diğ., 2015). Takip istenmeyen ilgi ve temas içermesinden dolayı korku oluşturmaktadır (CDC, 2023). Ev, okul, iş dışında partneri sürekli bekleme, gizli kimlikle arama, istenmeyen mektup/ e-posta/ hediye gönderme davranışları takip içeren flört şiddeti davranışlarıdır (J Flowers Health Institute, 2023).

Siber flört istismarı tanımları elektronik, dijital ve siber şeklinde kullanılan terimlere göre değişebilmekle birlikte dijital medya aracılığıyla ortaya çıkan saldırganlık ve şiddet olup kişinin partnerini tehdit etmek, taciz etmek ya da kontrol etmek için iletişim teknolojilerinin- sosyal medya, e-posta, kısa mesaj, WhatsApp-kullanımını içerir (Morelli ve diğ., 2018). Woldford Clevenger ve arkadaşlarına göre (2016); siber kavramı cep telefonları, sosyal medya, elektronik posta, çevrimiçi hesaplar gibi teknolojik araçların genişliğini yansıtırken kötüye kullanım tüm bu araçlar aracılığıyla gerçekleştirilen zararlı eylemlerin çeşitliliğini yansıtmaktadır. Dijital flört şiddeti davranışları bir flört partnerini izleme, kontrol etme, tehdit etme, baskı yapma ve zorlama, kiminle konuştuğuna ve arkadaş olduğuna müdahale etme, düşmanlık içeren davranışlar sergileme amacıyla dijital medyayı kullanma (Reed ve diğ., 2017); onun yerine geçerek kimliğine bürünme, küçük düşürme (Woldford Clevenger ve diğ., 2016); teknoloji/yeni medya yoluyla partneri taciz etme ve partnerin sosyal ağ sayfasını izinsiz kullanım (Zweig ve diğ., 2013) şeklindedir.

Dijital flört şiddetinde sosyal medyanın bir araç olarak hizmet etme potansiyeli bulunmaktadır. Türkiye’de yaşayan bireyler günde ortalama 2 saat 46 dakika çevrimiçi olarak sosyal medyada zaman geçirmekte ve 52 milyon sosyal medya kullanıcısının %57’si 18-34 yaş aralığında olduğu bilinmektedir (We Are Social, 2019; Akt. Aracı

İyiaydın ve diğ., 2020). Sosyal ağlar ergenlerin sürekli iletişim halinde olmalarını sağlayarak birbirlerini kontrol etme yeteneğini ön plana çıkartarak kontrol etme davranışının potansiyelini arttırmaktadır (Sutherland, 2011).

1.2.3. Yaygınlığı

Dünya genelinde yapılan birçok araştırma flört şiddetini barındıran davranışların hem ergenlikte hem genç yetişkinlikte; hem erkeklerde hem kadınlarda yaygınlığını göstermiştir. Ergenlik dönemindeki birçok romantik ilişkide sözel ve fiziksel şiddet riski bulunmakta ve bu saldırganlıkla eş güdümlü ortaya çıkarak üç aylık dönemler sonrasında ikisi de kalıcı hale gelebilmektedir (Bugay ve Çok, 2015). Amerika Birleşik Devletleri'nde yaklaşık 1.5 milyon lise öğrencisi bir yıl içerisinde bir flört partneri tarafından fiziksel şiddete uğramıştır. 16-24 yaş aralığındaki bireylerin ulusal ortalamaya göre flört şiddetini üç kat daha fazla yaşadığı ve her üç genç yetişkinden en az birisinin fiziksel, cinsel ya da duygusal flört şiddeti mağduru olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda eşleri tarafından cinsel ya da fiziksel flört şiddeti yaşadığını belirten kadınların %26'sı ile erkeklerin %15'i bu tür flört şiddetini 18 yaşından önce yaşadığını belirtmektedir (J Flowers Health Institute, 2023). Dosil ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan çalışma 15-17 yaş arası ergenlerin daha fazla flört şiddeti uyguladığını ve daha fazla mağdur edildiğini göstermektedir. Wincentak ve diğerleri (2017) tarafından 96 ergen flört şiddeti çalışmasının meta analizi sonucunda 13-18 yaş arası gençlerde flört şiddeti yaşama oranı %15-61 aralığında değişkenlik göstermektedir.

Yapılan birçok araştırma lise öğrencileri arasında görülen fiziksel, duygusal ve cinsel flört şiddetinin %20 ile %45 arasında olduğunu ve gençlerin partnerleri tarafından bu şiddet türlerindeki davranışları deneyimlediğini göstermektedir (Foshee, 1996, O'Keefe, 1997, Silverman, 2001). Silva ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan araştırma da önceki çalışmaları destekleyerek ergenler arasında yakın ilişkilerdeki flört şiddetinin yaygınlığı %82,8 ile %83,9 arasında olduğunu belirtmektedir.

Taylor ve Mumford (2016) tarafından Ulusal Gençlik İlişkileri ve Yakın İlişki Şiddet Araştırması sonuçları incelenmiştir. 12-18 yaş aralığında 1804 ergenle yürütülen bu çalışmada %37'si flört ettiğini, flört edenlerin ise %69'u flört şiddeti mağduru olduğu %63'ü ise flört şiddeti suçu işlediğini belirtmiştir. Katılımcılar arasında en yaygın yaşanan flört şiddeti türü olan psikolojik şiddetin -flört suçlamaları,

ilişkiyi bitirmekle tehdit etme, kıskanç davranışlar, aşırı takip etme, düşmanca ve aşağılayıcı davranışlar- %60'tan fazla, cinsel şiddetin %18 (12-18 yaş aralığındaki 5 ergenden yaklaşık 1'i), fiziksel şiddetin %18 olduğu; %12'sinin (9 ergenden yaklaşık 1'i) ise fiziksel ve cinsel şiddet uyguladığı görülmüştür. 12-14 yaş arasındaki ergenlerin; 15-18 yaş arasındaki ergenlere göre daha düşük psikolojik ve cinsel şiddet gördüğü; 12-14 yaş arasındaki ergenlerde cinsiyet farkı olmamasına rağmen 15-18 yaş aralığındaki kızların daha fazla fiziksel şiddet uyguladığı ancak daha fazla psikolojik şiddete maruz kaldığı bulunmuştur. 15-18 yaş aralığındaki kız ergenlerin %73'ü flört şiddeti mağduru olduğunu; %66'sı flört şiddeti uyguladığını belirtmiştir.

Shamu ve diğerleri (2016) tarafından Mısır'da 400 ergenle yapılan bir çalışmada psikolojik, fiziksel ve cinsel flört şiddeti yaygınlığı %70.7; Foshee ve diğerleri (2016) tarafından Amerika Birleşik Devletlerinde 399 ergenle yapılan bir çalışmada flört şiddeti yaygınlığı %70; Roman ve Frantz (2013) tarafından Afrika bölgesinde yapılan çalışmada ergen flört şiddetinin yaygınlığı %26.5 ile %48 aralığında; Pearlman ve Dunn (2016) tarafından Amerika Birleşik Devletlerinde lise kademesindeki 6390 ergenle yapılan çalışmada flört şiddetinin yaygınlık oranı %27.7 olarak bulunmuştur.

Ackard ve Sztainer (2002) tarafından yapılan araştırmada dokuzuncu ve on ikinci sınıf aralığındaki kız öğrencilerin yaklaşık %9'u erkeklerin ise yaklaşık %6'sı flört şiddetine veya tecavüze uğradığını belirtmiştir. CDC tarafından 2019 yılında yapılan Gençlik Riskli Davranış Araştırmasına göre 12 ay boyunca flört ettiğini bildiren okul öğrencilerinin yaklaşık olarak 12 kişiden 1'i fiziksel flört şiddeti yaşadığı; 12 kişiden 1'i ise cinsel flört şiddeti yaşadığını belirtmiştir (CDC, 2023). Lise öğrencilerinde fiziksel flört şiddetini inceleyen bir çalışmada, kızların %37'si erkek arkadaşlarının cinsel isteklerine karşı koydukları için fiziksel şiddete maruz kaldıklarını bildirmişlerdir (Molidor, 1998).

Zweig ve arkadaşları tarafından (2013), 5647 genç ile- 4995 (%88.5) lise 652 (%11.5) ortaokul- yapılan çalışmada gençlerde teknoloji kullanımının flört şiddeti ve zorbalıktaki rolü incelenmiştir. Bir flört ilişkisi olan gençlerin %26'sı siber flört şiddeti mağduru olduğunu belirtirken; %12'si siber flört şiddeti uyguladığını belirtmiştir. Siber flört şiddeti yaşadığını belirten gençlerin %84'ü psikolojik, %52'i fiziksel, %33'ü cinsel flört şiddeti mağduriyetini de belirtmiştir. Aynı zamanda siber flört

şiddeti faillerinin %73'ü psikolojik, %55'i fiziksel, %11'i cinsel flört şiddetinin de faili olduğunu bildirmiştir. Yapılan bu çalışma flört şiddeti türlerinin birbiriyle iç içe geçtiğini göstermesine rağmen flört şiddeti yaşayan gençlerin yardım arama yaygınlığı tüm mağdurlar için %8.6 ile oldukça düşüktür. Yapılan bir diğer araştırmanın ilk değerlendirmesinde kadınların %31'i erkeklerin %17 si partnerlerine karşı fiziksel saldırganlık davranışları gösterdiği ve fiziksel şiddete başvuran katılımcıların kadınlarda %50 erkeklerde %75 tekrarlanma (istikrarlı saldırganlık) olasılığı olduğu bulunmuştur. Psikolojik saldırganlıkta ise cinsiyet genelinde kişinin kendi psikolojik saldırganlığı %49-89 aralığında; partnerin psikolojik saldırganlığı ise %56-88 aralığında değişiklik göstermiştir (O'Leary & Slep, 2003). Gençlerin %35-50'si flört ilişkisi içinde en az bir kez fiziksel şiddet eylemi yaşadıklarını bildirmişlerdir (O'Leary ve diğ., 2003).

Exner Cortens ve diğerleri (2021), tarafından Kanada bölgesindeki 3.711 dokuzuncu ve onuncu sınıf öğrencisinin yaşadığı fiziksel, psikolojik ve siber flört şiddetinin yaygınlığı araştırılmıştır. Son 12 ayda flört ettiğini belirten gençlerin flört şiddeti mağduriyet oranları %11.8 fiziksel, %27.8 psikolojik ve %17.5 siber; flört şiddeti faillik oranları fiziksel şiddet %7.3, psikolojik şiddet %9.3 ve siber şiddet %7.8 şeklinde ortaya konulmuştur ve sonuç olarak her üç gençten birinin flört şiddeti mağduru olduğu ve yedi kişiden birinin ise flört şiddetini uyguladığı bulunmuştur.

Korchmaros ve diğerleri (2013) yaptığı çalışmada 14-19 yaş aralığındaki 615 ergenin %46'sının dijital flört şiddeti uyguladığını ortaya koymuştur. Kidman ve Kohler tarafından (2020), 10-16 yaş aralığındaki 2.089 ergenle yapılan çalışmada %28'inin romantik veya cinsel birliktelik yaşadığı; kızların %24'ü erkeklerin %8'i nin cinsel mağduriyet yaşadığı; dörtte birinden fazlasının yaşamları boyunca fiziksel, cinsel, duygusal flört şiddeti mağduru oldukları bulgularına ulaşılmıştır. Hébert ve arkadaşları (2019) yaş ortalaması 19 olan 71 gençle yaptıkları çalışmada örneklemin %59.2' sinin son 12 ayda flört şiddeti davranışları olduğunu; %57.7 sinin psikolojik şiddet, %18.3'ünün fiziksel şiddet, %29.6'sının ise cinsel şiddet yaşadığını ortaya koymuştur. Her yıl ergenlerin %20'si fiziksel flört şiddeti mağduru olmakta ya da uygulamakta iken; %10-20 aralığında ergen cinsel flört şiddeti mağduru ya da faili olmaktadır (Choi ve Temple, 2016). Rey-Anacona ve diğerleri (2022), tarafından Kolombiya'nın beş başkentindeki 13-19 yaş aralığında 2049 ergenle yapılan çalışmada

hem uygulama hem maruz kalma açısından en sık bildirilen şiddet türü %90 oranıyla sözel/duygusal şiddet çıkmıştır. Erkeklerin daha yüksek oranda cinsel şiddet, kadınların ise daha yüksek oranda fiziksel ve psikolojik şiddet uyguladığını bildirmiştir.

Dosil ve arkadaşları (2021) tarafından yatılı bakımda kalan 248 ergenle yapılan çalışma flört ilişkilerinin son 12 ayında ergenlerin %91.5'inin flört şiddeti suçu işlediği, %88.6'sının ise flört şiddeti mağduriyeti yaşadığını; toplam flört şiddeti uygulama sıklığında cinsiyetler arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını; kişisel uyum düzeyleri daha düşük olan ergenlerde (kişilerarası ilişkiler, ebeveyn ilişkileri, benlik saygısı, kendine güven) flört şiddeti uygulama sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunduğunu ortaya koymuştur.

Yapılan birden fazla çalışmada psikolojik flört şiddetinin, fiziksel ve cinsel flört şiddetine göre daha yüksek oranlara sahip olduğu görülmüştür. Jenkins ve Aube (2002), tarafından 85 çift ile yapılan çalışmada psikolojik şiddetin cinsiyet fark etmeksizin gerçekleştiği, psikolojik şiddetin uygulanma oranı %97.6 iken psikolojik şiddet mağduru olma oranı ise %98.8 bulunmuştur. Flört eden 540 üniversite öğrencisiyle yapılan bir çalışmada örneklemin %73'ü geçen yıl en az bir siber şiddet eylemi yaşadığını bildirmiştir (Marganski & Melender, 2015).

Torres ve arkadaşları (2012) tarafından 325 katılımcı ile gerçekleşen çalışmada erkeklerin %26'sı fiziksel saldırgan davranışlara maruz kaldığını %18'i fiziksel saldırgan davranışları uyguladığını belirtirken; kadınların %34'ü fiziksel şiddet davranışlarını uygularken %27'si mağdur olduğunu belirtmiştir. Kadınların ve erkeklerin %98'inin partnerlerine karşı psikolojik olarak saldırgan davranışlar sergilediği görülmüştür. Erkeklerin %97'si kadınların %96'sı ise partnerlerinin psikolojik saldırgan davranışlarına maruz kaldıklarını belirtmiştir. Straus (2004), 16 ülkede 8666 flört eden üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada son 12 ayda %17-45 aralığında partnerlerin birbirlerine saldırdığını; Chan ve arkadaşları (2008) tarafından 21 ülkeden yaklaşık 16.000 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada da %17-44 aralığında flört partnerine fiziksel şiddet uyguladığı sonucu çıkmıştır. 512 katılımcının bulunduğu diğer bir araştırmada flört şiddetinin yaygınlığı %78.8'dir (Eshelman ve Levendosky, 2012).

Shook ve arkadaşları (2000) tarafından 572 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada bir önceki sene içindeki flört ilişkisinde %82'sinin sözel olarak saldırgan davranışta bulunduğunu, %21'inin ise fiziksel olarak saldırgan davranışta bulunduğunu belirtilmiştir. Krahe ve arkadaşları (2015) tarafından 10 Avrupa ülkesinde yapılan 3480 genç yetişkin ile yürütülen çalışmada erkeklerin %16.3'ünün kadınların %5'inin en az bir cinsel saldırganlık davranışı gerçekleştirdiği bildirilmiştir.

Toplu Demirtaş ve Fincham (2020), tarafından yapılan araştırmada birden fazla flört şiddeti bir arada incelenmiştir ve erkeklerin %29'u kadınların %35'i fiziksel şiddet uygularken; erkeklerin %29'u kadınların %13.5'u cinsel saldırganlık davranışları sergilemiştir. Toplu-Demirtaş ve diğerleri (2013) tarafından 390 üniversiteli genç kadınla yapılan çalışmada %85.4'ü en az bir flört şiddeti örneği yaşadığını belirtmiştir. En sık yaşanan tür ise %79.3 oranıyla psikolojik tacizdir. %37 fiziksel mağduriyet ve en az oranla %22.8 cinsel mağduriyet yaşandığı bulunmuştur. Toplu ve Hatipoğlu-Sümer (2011) tarafından 337 flört eden üniversiteli genç kadınla yapılan bir anket çalışmasında %29.1'i yaşamları boyunca en az bir kez cinsel mağduriyet; %37.1 fiziksel mağduriyet ve en yüksek oranla %77.4 psikolojik mağduriyet yaşandığı ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de üniversite öğrencileri risk alma davranışlarının incelendiği çalışmada katılımcıların %11.1'inin partnerine duygusal, fiziksel, cinsel şiddet uyguladığı; %12.8 'inin partneri tarafından duygusal, fiziksel, cinsel şiddete maruz bırakıldığı belirlenmiştir (Çamur ve diğ., 2007). Flört şiddeti uygulama açısından psikolojik şiddette cinsiyet farkı ortaya çıkmamakla birlikte cinsel şiddetin uygulanmasında anlamlı ve etki derecesi yüksek bir cinsiyet farkı bulunarak erkeklerin partnerlerine daha fazla cinsel şiddet uyguladığı; kadınların ise partnerlerine daha fazla fiziksel şiddet uyguladığı bulunmuştur (Toplu Demirtaş ve Sümer, 2022).

Toplu Demirtaş ve Fincham (2020) tarafından yapılan çalışmada 428 kadının %80.1'i psikolojik, %43.0'ı fiziksel, 25.0'ı cinsel flört şiddeti uyguladığını belirtirken; 383 erkeğin %75.5'i psikolojik, %35.0'ı fiziksel, %41.8i cinsel flört şiddeti içeren davranışlarda bulunduğunu belirtti. Tüm dünyada yapılan birçok flört şiddeti çalışmasıyla kıyaslandığında yapılan bu çalışmada Türk üniversite öğrencileri tarafından bildirilen fiziksel ve cinsel flört şiddeti uygulama oranları nispeten daha yüksek bulunmuştur.

Aksoy (2021) tarafından Türkiye’deki 443 üniversite öğrencisiyle yapılan flört şiddetinin yaygınlık araştırmasında; katılımcıların %80’inin psikolojik şiddet mağduru ya da faili olduğu; fiziksel flört şiddetinde erkeklerin fail ya da mağdur olma durumu %20’ye yakınken kadınların faillik oranı %30 civarındadır. Cinsel flört şiddeti açısından ise yaygınlık endişe verici olarak belirtilmiştir ve katılımcıların %40’ı cinsel flört şiddeti mağduru iken beşte birinden fazlası en az bir kez cinsel flört şiddetinin faili olmuştur.

Toplu Demirtaş ve Aracı İyiyaydın (2021) yılında yapılan çalışmada ergenlerde fiziksel flört şiddeti yaygınlığı kadınlarda %32.0 ve erkeklerde %28.4’ tür. Üçok ve arkadaşları (2016), tarafından cinsel istismar mağduru 12-18 yaş aralığında 132 kız çocukla yapılan çalışmada çocukların %52.3ü’nün flört ilişkisinde cinsel şiddet yaşadığı ve istismarcıların yarıdan fazlasının 16-22 yaş aralığında olduğu bulunmuştur.

1.2.4. Sonuçları

Flört şiddeti mağduriyeti sonucunda hem ruh sağlığı hem zihinsel sağlık olumsuz şekilde etkilenmektedir. Birçok olumsuz sağlık sonucu, yakın partner şiddeti ile ilgilidir. Kalp, sindirim, kaslar ve kemikler, üreme, sinir sistemlerini etkileyen durumlar ortaya çıkmakla birlikte; depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, zihinsel sağlık sorunları da yaşanabileceği gibi sigara kullanımı, aşırı alkol kullanımı, riskli cinsel aktivitelerde bulunma davranışları için yüksek risk altında olunur. Tüm bu kişisel sonuçların yanında yakın partner şiddetinin topluma birçok etkisi olmaktadır (CDC, 2023).

Yakın partner şiddeti yaşayan kadınlarda hiç yaşamamış olanlara göre intihar eğilimi, madde kötüye kullanımı, travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon gibi ruh sağlığı sorunlarının görülme sıklığı üç ile beş kat arasında daha fazladır. Fiziksel problemler ve ruh sağlığı açısından en yüksek risk grubu psikolojik, fiziksel ve cinsel flört şiddetini birlikte yaşayan kadınlardır. Bu çalışmada intihar riski olduğunu belirten kadınların flört şiddeti yaşayan diğer kadınlarla kıyaslandığında daha fazla istismar bildirdiği görülmüştür (Eshelman ve Levendosky, 2012).

Sağlıksız ve şiddet içeren bir ilişkiye maruz kalmak gençler üzerinde ciddi sonuçlar oluşturmaktadır. Genç flört şiddetinin etkileri hem kısa hem uzun vadede; hem psikolojik hem fiziksel sonuçlara neden olabilmektedir. Ergenlik dönemini

kapsayan yaş aralığında gençlerin duygusal ve fiziksel gelişimi devam ettiğinden uzun vadeli etkilerini yaşama riskleri yüksektir ve tüm ilişkilerinde kalıcı etkilere sahip olma riski vardır. Flört şiddeti yaşayan gençlerde yetişkinlik döneminde yaşanan yakın ilişkilerde flört şiddetini yaşama riski daha yüksektir (J Flowers Health Institute, 2023).

Silverman ve diğerleri (2001) tarafından yapılan 1997 ve 1999 yıllarında uygulanan Gençlik Riskli Davranış Araştırması (YRBS) -Amerika Birleşik Devletleri lise öğrencileri arasında önde gelen hastalık ve ölüm nedenlerinin yaygınlığının izlenmesi için her iki yılda bir tüm eyaletlerde yapılan araştırma- sonuçlarını değerlendirme araştırmasına göre ergen nüfus arasında flört şiddeti yaygındır ve ergen kızların ciddi sağlık riski taşıyan davranışları sergileme olasılığı daha yüksektir. Bu riskli davranışlar alkol, tütün, kokain kullanımı, sağlıksız kilo kontrolü yapma, cinsel sağlık açısından riskli davranışlarda bulunma, ciddi şekilde intihar etme düşünceleri/teşebbüsleri, hamile olma, çoklu partner edinme ve cinsel ilişki yaşama riskiyle birlikte cinsel yolla bulaşan hastalıkları kapma şeklindedir ve ergen kızların yaşları azaldıkça daha fazla risk altında oldukları görülmüştür.

Ergenlik döneminde yaşanan flört ilişkilerinde yer alan flört şiddeti davranışlarının deneyimlenmesi birçok olumsuz sonuca neden olur. Yüksek yaralanma, aşırı içki içme, cinsel saldırı, istenmeyen genç gebelikler gibi güvenli olmayan cinsel davranışlara neden olabilmekle birlikte; gençler küçük fiziki rahatsızlıklardan intiharları ve cinayetleri de içeren ağır ruh sağlığı sorunlarını yaşayabilirler (Khubchandani ve diğ., 2012). Depresyon, anksiyete, alkol/uyuşturucu kullanımı (McNaughton ve diğ., 2014; Temple ve diğ., 2016) ile cinsel yolla bulaşan enfeksiyon ve AIDS riskini arttıran cinsel davranışlar, düşük akademik performans (Barros ve diğ.,2011; Taquette ve diğ., 2003); düzensiz yeme davranışları ile intihar düşünceleri ve girişimlerinde artış benlik saygısı ve duygusal esenlik hallerinde düşüş (Ackard ve Neumark-Sztainer, 2002); yeme bozuklukları, tıbbi müdahale gerektiren yaralanmalar (Wincentak, Connolly ve Card, 2017); akademik kopukluk davranışları, akademik başarısızlık ve okuldan çekilme riski (Kaukinen,2014); hem flört şiddetini uygulayan hem de flört şiddeti mağduru olan kişilerde negatif ruh sağlığı öğeleri olan öfke, düşük benlik saygısı, kaygı ve depresyon yaşanması (Follingstad ve diğ., 1999; Kendra ve diğ., 2012); zorbalık, depresyon, madde kullanımı, intihar eğilimi, cinsel

riskli davranışlar ve sağlıksız kilo kontrolü davranışları yaşama olasılığının artması (Cha ve diğ., 2016; Exner-Cortens ve diğ., 2013; Vagi ve diğ., 2015; akt. Evans ve diğ., 2021); yalan söyleme, hırsızlık yapma, zorbalık gibi antisosyal davranışlar (CDC,2023) ergen flört şiddetinin olumsuz sonuçları olarak belirtilmektedir. Gelişimsel psikiyatrik bozukluklar açısından bakıldığında flört ilişkisinde şiddet yaşayan ergen kızlarda DEHB tanısı anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur (Üçok ve diğ., 2016).

Taquette ve Monteiro (2019) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde flört şiddeti hakkında geliştirilen 35 makale incelenerek flört şiddetinin nedenleri ve sonuçları hakkında sistematik bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaya göre hem mağdur hem fail olarak flört şiddetinin yaygınlığı %50'den fazla olmakla birlikte kadınlar için daha ciddi sonuçları bulunmaktadır. Flört şiddeti; depresyon, anksiyete, düşük benlik saygısı, alkol ve uyuşturucu kullanımı ve korunmasız cinsel ilişki gibi sağlık sorunları ile ilişkilidir. Flört şiddeti mağduriyeti ve saldırganlığı ergen kızlarda depresif belirtilerle ilişkili bulunurken; flört şiddeti faili olan ergenlerde ani yaralanma risklerini arttırmaktadır (Volpe ve diğ., 2012). Yapılan bir diğer araştırmada uyuşturucu ve alkol kullanımı istenmeyen fiziksel veya cinsel yaklaşımlara direnme yeteneğini azaltarak; şiddet davranışlarının uyarı işaretlerinin fark edilmesini ve yorumlanmasını engelleyebilir. Rastgele cinsel ilişkilerin varlığı şeklinde cinsel risk alma davranışları flört şiddeti riski oluşturur. (Khubchandani ve diğ., 2012).

Flört şiddeti, yetişkin dönemde yaşanan taciz edici ilişkilerdeki gibi kadın cinayetleriyle sonuçlanabilmesine rağmen toplum tarafından değer verilen kişilerce genelde algılanmayabilir. Flört şiddeti yetişkinlikte evlilik içi şiddetin de bir yordayıcısıdır. Ergen flört şiddeti ergenlerin sosyal gelişimi için ana alan olan okul ortamlarında dünyanın farklı yerlerinde sağlık sorunu ve üstesinden gelinmesi gereken temel bir konu olarak ele alınmakla birlikte; gelişmekte olan ülkelerde neredeyse hiç tartışılmayarak konu hakkındaki bilgiler başlangıç aşamasındadır. Flört şiddetinin sağlıkla ilgili hem ani gelişen hem de geç sonuçları olabilen önemli ve sık rastlanan bir olay olmasından dolayı ergen flört şiddetini önleme çalışmaları için erken harekete geçme ihtiyacı vardır (Taquette ve Monteiro, 2019).

1.3. Flört Şiddetine Yönelik Müdahaleler

Gençlerle flört şiddeti hakkında konuşmak hayati öneme sahip ve mümkün olan bir müdahaledir. Yetişkinler olarak güvenli ilişkiler ve flört şiddetinin uyarı işaretleri hakkında bilgi edinmek ve gençlere bu bilgileri aktararak eşit hissettikleri, saygı gördükleri flört ilişkilerini hak ettiklerini söylemek, ihtiyaç duyduklarında destek alabileceklerini söylemek flört şiddetini önleme müdahalesinde bir başlangıçtır (Öztürk, 2017). Ergenler sosyal açıdan yetkin bir flört partneri olabilmek için flört deneyimleri yaşamaktadır. Bundan dolayı ergenlik döneminde flört ilişkileri hakkında eğitimler verilmesi en uygun zaman dilimi olarak görülmektedir. Romantik ilişkiler hakkındaki inançları aldıkları eğitimden ve doğru bilgilerden yararlanarak şekillenebilir (Montgomery, 2005). Ergenler arasında sağlıklı ilişkiler hakkında bilgi ve beceri eğitimi sağlamak hem ergenlik döneminde hem de gelecekte sağlıklı ilişkileri önlemeye yardımcı olabilir (Adler-Baeder ve diğ., 2007). Flört şiddeti cinsiyet farkı olmaksızın gençler arasında hem mağduriyet hem uygulayıcı olma açısından yaygındır. Bundan dolayı erken ergenlikte yapılacak olan erken müdahaleler sağlıklı ilişkiler geliştirilmesine yardımcı olur ve özellikle yetişkinliğe geçişin erken başladığı düşük gelirli olan ülkelerde çok daha kritiktir (Kidman ve Kohler, 2020). Gençlik şiddetinin diğer biçimlerine (çeteleşme, suçlu davranışları vb.) dönük önleme çabaları daha fazla desteklenirken cinsiyete dayalı şiddet/ taciz hakkında önleme programları daha yavaş ortaya çıkmıştır (Wekerle ve Wolfe, 1999).

Flört şiddetini önleme programlarının nihai amacı mümkün olan en fazla sayıda kişiye ulaşmaktır. Flört şiddetine yönelik müdahalelerde dikkate alınması gereken faktörler vardır. Birincisi, müdahalenin bireysel odaklı mı grup odaklı mı olacağıdır. İkincisi, müdahale hedeflerinin kimlere uygulanacağı ile ilgilidir. Hiç şiddet uygulamamış olan bireylere birincil önleme müdahaleleri; daha önce şiddet uygulamış ya da şiddet için ciddi risk faktörleri taşıyan bireylere ise ikincil önleme müdahaleleri; şiddet geçmişine bakılmaksızın her bireyi hedefleyen müdahalelere ise evrensel önleme müdahaleleri uygulanmaktadır. Flört şiddetini önleme müdahalelerinde kısa motivasyonel müdahaleler, diyalektik davranış terapisi, farkındalık müdahaleleri, seyirci müdahaleleri ve psikolojik saldırganlığa yönelik müdahaleler olmak üzere yeni yollar bulunmaktadır. Flört şiddetini önleme

programlarının ve bu programların boylamsal olarak şiddeti azaltıp azaltmadığı hakkında inceleme araştırmaları iyileştirmeye açıktır (Shorey ve diğ., 2012).

Ergen şiddetini önlemek için oluşturulan önleme programlarında benzer hedeflere ulaşabilmek için farklı yaklaşımlar ve yöntemler kullanmıştır (Jones ve Levy, 1991). Yurt dışında yürütülen ergen flört şiddetini önleme program tasarımları geniş bir yelpazeye sahiptir. 1990'lı yılların başlarından itibaren tek seferlik bilgilendirmelerden çok bileşenli kapsamlı müdahalelere uzanan; öğrenciler, öğretmenler, ebeveynler ve toplum hizmeti sağlayıcıları için çalışmaları içeren şekillerde tasarlanmışlardır (Sanchez-Cesareo, 2002).

Yurt dışı alan yazınında ergenlik dönemindeki gençlerde flört şiddetinin ele alındığı çok sayıda müdahale programı olmasına rağmen uygulanan programların etkililiği hakkındaki bilgiler yeterli olmamakla birlikte okul temelli önleme programları flört şiddeti hakkında bilgi ve tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Romantik ilişkilerdeki istismarın ne olup olmadığı konusunda bilgi eksiklikleri olması ve farkındalığın düşüklüğü önleyici müdahaleler için çok önemlidir (Bugay ve Çok, 2015). Flört şiddetine karşı daha az hoşgörülü olunması hakkındaki tutum değişikliği, olumlu okul ikliminin gelişmesi ile akranlar arası olumlu kültür için öncü niteliğindedir. Bilgi ve farkındalık için olumlu olan programların beceri geliştirme noktasında daha fazla desteklenmesinin flört şiddeti failliği noktasında davranış değişikliği için gerekli olduğu düşünülmektedir (De La Rue ve diğ., 2016). Ergenlere ilişki içinde yaşanan istismar olayları ilk yaşandığında fark etmelerini sağlayan güçlendirici programlarının varlığı, ilişkilerinde tekrar tekrar mağduriyet yaşamalarını azaltabilir. Aynı zamanda özellikle kız ergenler için flört ilişkileri yaşandığı sürede arkadaşlık ilişkilerini sürdürmeye teşvik eden programlar, sosyal destek mekanizmalarını kuvvetlendireceğinden flört şiddeti yaşanan ilişkileri fark etme ve sonlandırma için yardımcı olabilir (Soller ve diğ., 2020).

Flört şiddetinin önlenmesi için şiddet algılarına meydan okumak kritik önem taşımaktadır. Çünkü bu algılar şiddet olaylarının ortaya çıkışında ve yorumlanmasında etkilidir. Flört şiddeti uygulama ve mağduriyetine karşı savunmasızlığın azaltılması için önleme/müdahale çalışmalarında şiddet hakkındaki algılar ve flört ilişkilerindeki şiddet mitlerin kabulü konularının yanında cinsiyete dayalı şiddet, kişisel sınırlar,

onay, onay inşası, sağlıklı/sağlıksız/şiddet içeren ilişki özellikleri gibi konular yer almalıdır (Toplu Demirtaş ve diğ., 2020).

Tüm şiddet türleri birbiriyle bağlantılıdır ve temel nedenleri paylaşırlar. Yakın partner şiddeti de riskler ve koruyucu faktörler bağlamında ele alındığında tüm şiddet türlerinin önlenmesinde de etkili olabilecektir. Ergenlik öncesi ve gençlik yıllarında gençlerin duyguları yönetebilmesi, sağlıklı iletişim kurma becerileri ile sağlıklı ve güvenli ilişki kurarak sürdürmeyi öğretme becerilerinin çalışılması genç flört şiddetini önleme yöntemleri içindedir. Gençler için sosyal duygusal öğrenme programları ile çiftler için sağlıklı ilişki programları uygulanabilir (CDC, 2023). Psikolojik şiddet genellikle fiziksel şiddetten önce gelmektedir bundan dolayı psikolojik şiddeti önlemek şiddet içeren flört davranışlarının önlenmesinde ilk adım olabilir (Foshee ve diğ., 1998).

Flört şiddetine müdahale edilebilmesi için flört şiddetiyle ilgili yapılan araştırmalar büyük önem taşımaktadır. Genç yaşta flört şiddeti araştırmaları hakkında Moore ve Ferranti (2015) tarafından yapılan alan yazın taraması sonucunda flört şiddeti konusunda içerik alanında ciddi bir araştırma eksikliği olduğu ve flört şiddetinin önlenmesi ve destek hizmetlerine erişim için araştırma çabalarının artırılması gerektiği vurgulanmıştır. Alandaki araştırmaların çoğunluğu birincil korumaya odaklanmaktadır. Ancak flört şiddetini ortaya çıkartma (ikincil önleme) ve ihtiyaç duyulabilecek sağlık ve sosyal hizmetlere ulaşma (üçüncül önleme) kısımlarında ergenlerin önündeki desteklere ve engellere katkıda bulunan faktörlerin aydınlatılması gereklidir. Yapılan tarama sonucunda flört şiddeti için desteklere erişim konusunda çok fazla destek olmadığı açıkça ortaya konulmuştur. Hem mağdur hem fail için flört şiddeti hizmetlerine erişim için alan yazında tanımlanan ana engeller flört şiddetine iliştilen damgalama, resmi olmayan yardım kaynaklarını arama tercihi ve flört ilişkilerinde ergenlere yardım için protokollerin olmamasıdır.

Flört şiddeti hakkında yapılacak olan eğitim ve önleme çalışmaları için toplumsal cinsiyet ile ilgili yapısının varlığının araştırılması en önemli yönlerinden birisidir. Flört şiddetiyle ilgili müdahalelerde flört şiddeti ve diğer sağlık risklerinin birleşmesinden dolayı uzun vadeli ve en fazla risk altında olan gruplara uyarlanmalıdır. Birincil önleme ve ilişki müdahalelerinde sağlıklı ergen ilişkilerinin kurulmasına, flört stresıyla başa çıkmaya, ilişkilerde gücün ve kontrolün kötüye kullanılmasına

odaklanılabilir (Kaukinen, 2014). Ergenlik dönemi genel olarak gençlerin sağlıklı ilişkiler hakkında anlayış geliştirdikleri ve yakın ilişkilerde istedikleri nitelikleri belirledikleri bir gelişim dönemi olduğundan (Meier ve Allen, 2009); ergenlere yapılacak olan ilişki eğitimlerinde gençlere yaşadıkları flört ilişkilerindeki beklentilerini belirlemeyi ve aynı zamanda kötü niyetli ve sağlıksız ilişkileri nasıl bırakabileceğine dair bilgi ve becerileri kazandırmaya yönelik olması önemlidir (Taylor ve Xia, 2020).

Flört şiddetini önlemeye dair programların hem flört şiddeti uygulanan ergenler hem de flört şiddetini uygulayan ergenleri kapsamaması gerekmektedir. Bu programların hem kız hem erkek ergen nüfusunu hedef alması önemlidir. Ergenlerin güvenli romantik ilişkiler geliştirmeyi öğrenmesi gelişimsel görevlerini daha iyi yerine getirmesini sağlayacaktır (Taylor ve Mumford, 2016). Ergenlik dönemindeki gençler sağlıksız bir ilişki için kırmızı bayraklar olan uyarı işaretleri olmasına rağmen flört şiddetini uygulayan kişiden korkma ya da o kişiyi koruma arzusu, gizliliğin ihlal edilme korkusu, güven eksikliği, bu durumun içinde kaldığı için kendisini suçlama, hangi davranışların flört şiddeti olduğunu fark edememe, nereden destek arayacağını bilememe gibi birçok nedenden dolayı flört şiddeti konusunda harekete geçemeyebilirler (Rome ve Miller, 2020).

Hedge ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan çalışmada 589 ergenin (8, 9, 10, 11. sınıf) yardım arama kaynaklarına etki eden faktörler araştırılmıştır. Ergenlerin herhangi bir yardım aramama riski yüksektir. Flört şiddeti için hem resmi olmayan hem profesyonel yardım aramayı teşvik edici müdahale stratejilerine ihtiyaç vardır. Bu müdahale stratejilerinde en önemli kriterin evrensel bir yaklaşım olması gerektiği, ergenlerin yardım arama niyetlerinde en önemli farklılığın cinsiyet olduğu ortaya konulmuştur. Aynı zamanda ergenlerin aile üyeleri de dahil toplumdaki yetişkinlerle aralarındaki ilişkiyi güçlendirmeye odaklanan, ergenlere bakım verenlerin flört şiddeti ve flört ilişkileri hakkında konuşmaları için teşvik eden, ergenlerin flört şiddetini tanımasını, sorun olarak görmesini sağlayan, problem çözme yetkinliğinin arttıran ve flört şiddetiyle karşılaştığında yapılacak uygun eylemler hakkında eğiten müdahale programları gereklidir. Flört ilişkisi içinde olan ergenler partnerlerine karşı yakınlık duyguları ve ilişkinin hayatlarındaki önemi nedeniyle flört şiddeti için yardım aramaya daha az istekli olabilirler.

Ergenler zamanlarının çoğunu okul ortamında geçirdiğinden okul personelinin ergenler arasında yaşanan flört şiddetinin işaretleri, ortaya çıkarabileceği sonuçları ve nasıl ortaya çıktığını anlaması zorunludur (Wilson ve Maloney, 2019). Eğitim lideri olan kişilerin öğrenciler üzerinde kritik kontrol mekanizmaları vardır ve aldıkları kararlar geniş etkilere sahiptir. Bundan dolayı okul liderlerinin flört şiddeti sorunun farkında olma, okul alanının dışında meydana gelen bir olay olsa dahi okul ortamına taşınabileceğini fark etme, yasal sonuçlarını anlama ve öğrencilere flört şiddetine seyirci kalmamayı öğretme yükümlülüğü bulunmaktadır (Surface ve diğ., 2012).

Okullar gençlere diğer tüm toplumsal kurumlardan daha fazla hitap eder ve öğrencileri şiddetin her türünden koruma görevi vardır. Okullar şiddeti uygulayan ve şiddet uygulanan kişi arasında etkileşimi zorunlu kıldığı, koruma sağlama görevi olduğu, şiddet uygulayan öğrenciyi tüm ortamlardan daha fazla ele alma fırsatına sahip olduğu, okul içerisinde uygulanan flört şiddetinden hukuki olarak sorumlu olduğu için flört şiddetini önleme noktasında aktif bir role sahiptir. Aynı zamanda ergenlik çağındaki flört şiddetinin önlenmesiyle gelecekteki aile içi şiddetle de okullar aracılığıyla mücadele başlamış olacaktır (Surface ve diğ., 2012).

2.3.1. Psikoeğitim Programları

Yurt dışında flört şiddetini önleme hakkında hem ortaokul öğrencilerine dönük hem lise dönemindeki öğrencilere dönük birçok birincil önleme programı ile karşılaşılacaktır. Flört şiddetine müdahalede birincil önleme, flört şiddeti için her genç bireyi pasif bir seyirci yerine aktif bir yardımcı haline getirir ve ergenler sessiz bir gözlemci olmak yerine bir arkadaşlarına yardım etme konusunda kendilerini daha güçlü hissedebilirler. Birincil önleme müdahaleleri ergen flört şiddetini hoş gören ve normalleştiren sosyal normlara meydan okumayı teşvik eder. İkincil önleme, sorunu erken aşamalarında tanıyıp ele almak anlamındadır. Ergen flört şiddeti her ergen için güvenlik ağının kritik bir parçasıdır. Üçüncül önleme ise sorun fark edildikten sonra tedavi etmeyi ve tekrar etme olasılığını azaltmak için destek olmayı içerir (Rome & Miller, 2020). Flört şiddeti hakkında son yirmi beş yılda artan bir araştırma odağı olmasına rağmen flört şiddetinin işlenmesini önleme üzerine yapılan çalışmalar çok azdır ve kalıcı davranış değişikliğine neden olamamıştır (Shorey ve diğ., 2012).

Aile içi şiddetin önlenmesi için bir halk sağlığı modeli öneren Wolfe ve Jaffe (1999), ergenler ve lise çağındaki gençler ile yapılacak olan okul temelli farkındalık

ve beceri geliştirme programlarının okul ve toplumda yer alan genç bireyler için şiddet farkındalığını arttıracaklarını ve flört şiddeti, sağlıklı yakın ilişkiler geliştirmeye vurgu yapma şeklinde bilinçlendirmelerin birincil önleme çabaları için benzersiz fırsat pencereleri sunduğunu belirtmektedir. Ergenlerin en fazla risk altında oldukları döneme bakıldığında en geç dokuzuncu sınıfa kadar önleme programların uygulanması ve ideal olarak ortaokul öğrencilerine uygulanması gerekmektedir (Meyer ve Stein, 2004). Ergenler arasındaki şiddeti önlemek için tasarlanan birincil koruma programlarının genç ergenler flört etmeye başlamadan önce ya da çıkmaya başlarken yani uyumsuz bir ilişki geliştirmeden yani ortaokulda uygulanması en etkili zaman olabilir. Lise temelli programlarda ise flört şiddeti uygulanmasını azaltmak ve durdurmak için çabalanmalıdır (Choi ve Temple, 2016).

Ergen flört şiddetinin önlenmesi için güvenli ve sağlıklı ilişki becerilerinin öğretildiği programlar ve ergenlerin kurdukları etkileşimlerde aile temelli programlar gerekmele birlikte ergenler için koruyucu ortamların oluşturulması ve flört şiddeti mağduru olan gençlere destek önemlidir (J Flowers Health Institute, 2023). Ergenler için yürütülecek müdahalelerde sağlıklı ilişkilerin niteliklerini vurgulayarak yetişkinlik dönemine kadar devam edebilen flört şiddeti kalıplarını önlemek kritiktir ve flört şiddeti yaşadığı anlaşılan bir ergenin flört şiddetini durumunu bir ebeveyn ya da güvenli bir yetişkinle paylaşması teşvik edilmelidir. Ergenler için hedeflenen, flört şiddeti başlamadan önce önleyebilmek ve toplumdaki yaygın olan şiddet kültüründe değişimi sağlamaktır (Sutherland, 2011).

Türkiye’de gençler için ergen flört şiddetini önlemeye dair tasarlanmış bir program bulunmamaktadır. Bundan dolayı flört şiddetinin önlenmesi için hem liselerde hem üniversitelerde flört şiddetine karşı engelleyici tutumları etkinlikler, posterler gibi birden fazla kanal aracılığıyla yaygınlaştırmak; sağlıklı romantik ilişkileri teşvik etmek için psikoeğitim grupları oluşturmak ve hem şu an flört edenlere hem de gelecekte flört etme ihtimali olan gençlere ilişki kalıplarını öğretmek, romantik ilişkilerde fiziksel flört şiddeti uygulayan ergenler ile ebeveynleri arasında yaşanan şiddet geçmişini keşfettirerek şiddet döngüsünü göstermeye çalışmak gereklidir. Türkiye’de lise dönemi flört ilişkilerinin başladığı zaman olduğundan lise düzeyinde farkındalığı arttırmak daha iyi zamanlardır. Lise düzeyinde “İlişkiler ve Kişilerarası Şiddet” dersi tasarlanabilir. Türkiye’de daha fazla araştırma yapılabilmesi için gençler

arasında flörtün ölçülmesine ilişkin katı kısıtlamaların kaldırılması gereklidir (Toplu-Demirtaş ve Aracı-İyiaydın, 2021).

Flört şiddetini önleme hakkında yapılacak olan psikoeğitim programlarında flört şiddeti uygulayıcısı olmaya karşı savunmasız oluşu azaltmak için gerçek güçten ziyade algılanan güce odaklanmak ve flört ilişkisi içinde cinsiyet, cinsel yönelim veya cinsel kimlikleri ne olursa olsun eşlerin birbirine eşit olduğuna vurgu yapmak gerekmektedir (Toplu Demirtaş ve Fincham, 2020).

Krajewski ve diğerleri (1996) tarafından yapılan çalışmada 7. Sınıf öğrencilerine dönük geliştirilen “*Skills for violence-free relationship*” programında şiddetin tanımlanması, şiddetle ilgili mitlerin ortadan kaldırılması, nedenleri hakkında bilgi, önlemeye dönük bilgi ve becerilere odaklanılmaktadır.

MacGowan (1997) tarafından “*Teen dating violence prevention program*” 5 oturumluk okul çalışmasında ortaokul öğrencilerine dönük kontrol, sahiplenme ve kıskançlık tutumlarının flört ilişkilerinde şiddet içeren davranışlarla bağlantılı olduğu hakkında müdahalelerde bulunur. Oturumlarda toplum içindeki şiddet davranışlarına, flört ilişkilerindeki güç ve kontrolü tanıtmaya, şiddet içeren ilişkilerin özelliklerine, iletişim ve problem çözme becerilerine odaklanmaktadır.

Silverman’ın (2000), “*The Rhode Island Teen Dating Violence Prevention Program (TDVPP)*” çalışması hem birincil hem ikincil önlemeyi içermektedir. Birincil önleme kısmında 6. ve 7. sınıf öğrencilerine 45 dakikalık bilgilendirme oturumu yapılırken; ikincil önleme kısmında flört şiddeti mağduriyeti ve failliği açısından yüksek risk altında olduğu tespit edilen öğrencilere 7 oturumluk bir müfredat uygulanmıştır. 7 oturumluk müfredat içeriği “*The Massachusetts Teen Dating Violence Prevention Program*” dan (Silverman,1997) uyarlanmıştır.

Seegerstrom (2000) tarafından değerlendirmesi yapılan “*New Horizon Dating Violence Program*” ortaokul öğrencilerine dönük flört şiddetini önleme için tasarlanan; taciz hakkında bilgiler içeren, flört şiddetine katkıda bulunan mevcut inançları belirleyerek meydan okuma fırsatları sunan, öfke yönetimi, etkili iletişim becerileri ve benlik saygısını artırma etkinlikleri içeren bir programdır.

Weisz ve Black (2001) tarafından 7. sınıf öğrencilerine “*Reaching and teaching teens to stop violence*” programı oluşturulmuştur. Programın amacı cinsel şiddet, flört şiddeti ve toplum içindeki kaynaklar hakkındaki bilgileri arttırmak, cinsel

saldırı ve flört şiddetine karşı hoşgörüsüzlüğü arttırmak ve önlemeye dönük uygun davranışlar geliştirmektir.

Taylor ve diğerleri (2013) tarafından yürütülen “*Shifting Boundaries*” programı 6. ve 7. Sınıf öğrencileri için oluşturulan; flört şiddeti ve cinsel taciz failleri için hukuksal süreçleri, toplumsal cinsiyet rollerinin sosyal yapısını ve sağlıklı flört ilişkilerini içeren 6 oturumluk bir müdahale programıdır.

Mateos ve arkadaşları tarafından oluşturulan (2013) “*PROGRAMA GENER@T: Social Educational Programme for the Prevention of Dating Violence*” programı 12-14 yaş arasındaki ortaokula giden ergenler arasındaki toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi için geliştirilmiş 24 oturumluk bir programdır. Program içeriğinde bilişsel, duygusal ve davranışsal açıdan flört şiddetini önlemeye dönük çalışmalar yer almaktadır.

Peskin ve arkadaşları (2014) tarafından etkisi incelenen “*It's Your Game . . . Keep It Real (IYG)*” flört şiddeti için yüksek risk grubunda olan etnik azınlıkta yer alan ortaokul öğrencileri için uygulanan program, cinsel davranışları geciktirmek ve sağlıklı flört ilişkilerini desteklemek için tasarlanmıştır. Sağlıklı ilişkilerin, ergenlerin sağlıklı cinsel sağlığının temeli olduğu fikrine dayanmaktadır. Hem sınıf temelli hem bilgisayar tabanlı etkinlikler içerir. 7.sınıfta 12 ders, 8. sınıfta 12 ders olmak üzere toplam 24 oturumluk bir programdır.

Peskin ve arkadaşları (2019) tarafından etkisi değerlendirilen “*The Me & You: Building Healty Relationship*” programı erken ergenlik dönemindeki gençler arasında flört şiddeti suçunu ve mağduriyetini azaltmaya yönelik olup ebeveyn, okul personeli gibi öğrenci dışındaki paydaşlara da önleme faaliyetlerini içermektedir. 709 ortaokul altıncı sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilen programın içeriğinde duyguları yönetme, toplumsal cinsiyet rolleri, etkili iletişim (ebeveyn-genç), flört şiddeti türleri ve kendilerini koruma yolları, mahremiyet ve aktif onay vermenin anlamı hakkında etkinlikler bulunmaktadır.

Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC) tarafından “Genç Flört Şiddetini ve Gençlik Şiddetini Önleme Programı” kapsamında birincil önleme faaliyetleri yapılmaya çalışılmaktadır. Bu program kapsamında “*Dating Matters*” programında amaç 11-14 yaş arasındaki ortaokul öğrencilerine flört etmeye başlamadan önce sağlıklı ve güvenli ilişkilere sahip olabilmeleri için ihtiyaçları olan bilgi ve becerileri

sağlamaktadır. 6.sınıf seviyesinde 7 seans (arkadaş, aile, flört ilişkilerinde sağlıklı ilişkiler; duyguları tanıma ve duygularla başa çıkma; iletişim, çatışma çözümü; sağlıklı ilişkilerde arkadaşlara destek olma) , 7. sınıf seviyesinde 7 seans (6. Sınıf programında öğretilenlerin geliştirilmesi, flört ilişkilerine ve cinsel şiddete odaklanma, madde kullanımıyla ilgili sosyal normlar) , 8. sınıf seviyesinde 10 seans (gençlerin flört şiddeti uygulamaları ve mağduriyetleri önlemeye dönük kanıta dayalı program) uygulanarak gençlerin sosyal duygusal gelişimleri desteklenerek genç flört şiddeti gibi bir çok olumsuz sonucun önlenileceği düşünülmektedir. Diğer bir program ise “Delta Impact” tir ve programın amacı toplumda partner şiddetine yol açabilecek faktörleri azaltarak önleyici faktörleri arttırmaktır. Programın etkili yetişkin ve akran iletişimi, koruyucu ortamlar oluşturulması, aile içi ekonomik desteklerin güçlendirilmesi şeklinde üç stratejiye dayanarak uygulanmaktadır (CDC, 2023).

Jones ve Levy (1991) tarafından öğretmenlerin lise öğrencilerine dönük uygulamalar yaptığı, feminist teoriye dayanan “*Skills For Violence-free Relationship*” isimindeki şiddetsiz ilişkiler için beceriler müfredatı Levy tarafından oluşturulup yayımlandıktan sonra aile içi şiddet ve ergenlere dönük flört şiddetinin ele alınması amacıyla “*The Minnesota School Curriculum Project*” oluşturulmuş ve programın içeriğinde şiddeti tanımlama, şiddet hakkındaki mitlerin ortadan kaldırılması, şiddet davranışlarının ortaya çıkma nedenleri ve şiddet olasılığının azaltılması için bilgi ve beceri kazandırma yer almıştır. Oluşturulan projede “*The Power To Choose*” isminde ergen flört şiddetini önlemeyi amaçlayan video kaydı kullanılmıştır.

Jeffe ve arkadaşları tarafından (1992) değerlendirilen “*LSIP: London Secondary Interventions Project on Violence in Intimate Relationships*” sunum ve sınıf çalışması içermektedir. Program istismar içeren ilişkiler hakkında bilgilendirme, flört şiddetiyle ilgili tutumlar, flört şiddetini içeren davranış niyetlerine müdahaleyi içermektedir.

Lavoie ve diğerleri (1995) tarafından 10. Sınıf öğrencilerine dönük kişinin diğer insanlar üzerindeki kontrolüne, farklı kontrol biçimlerini belirlemeye, ilişkilerdeki şiddet davranışlarını anlamaya, flört ilişkilerindeki saygı ve sorumluluk davranışlarına odaklanan okul etkinlikleri sivil toplum kuruluşlarının üyeleri tarafından uygulanmıştır.

Foshee ve diğeri (1996) tarafından geliştirilen 8. ve 9. Sınıf öğrencilerine dönük sağlık ve beden eğitimi öğretmenleri tarafından uygulanan 10 oturumluk “*SafeDates*” isimli müdahale programı flört şiddeti ve toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili normlardaki değişikliklere dayalıdır. Bu program okul ve toplum faaliyetlerinden oluşmaktadır. Okul aktiviteleri birincil koruma programlarını toplum aktiviteleri ise ikinci koruma programlarını içermektedir. Okul faaliyetleri akranlar tarafından yapılan bir tiyatroyu, 10 oturumluk müfredatı ve poster yarışmasını; toplum faaliyetleri şiddet içeren ilişkiler yaşayan ergenler için özel hizmetleri (kriz hattı, destek grupları vb.) ile toplum hizmeti sağlayan eğitimleri içermektedir (Foshee ve diğ., 1998).

Avery-Leaf (1997), lise öğrencilerine dönük 5 oturumluk “*BRIGHT: Building Relationships in Greater Harmony Together*” okul içi uygulamalar hazırlayarak flört şiddeti önleme programı geliştirmiştir. Programın amacı toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin şiddeti nasıl besleyebileceğini göstermek, çatışma çözme aracı olarak şiddete yönelik tutumlara meydan okumak, sağlıklı iletişim becerileri geliştirmek, flört şiddeti mağdurları için kaynakların desteklenmesidir. Program flört şiddeti hakkında bilgilendirme, flört şiddetini haklı çıkartan tutumları değiştirme, flört ilişkisi içinde sözel/fiziksel saldırganlık davranışlarını azaltma, yardım arama davranışlarını artırma hakkında etkinlikler içermektedir.

Hilton ve diğeri (1998); 11. Sınıf öğrencilerine dönük psikolojik danışmanlar, polis memurları ve sosyal çalışmacılar tarafından uygulanan şiddet içeren ilişkiler hakkında bilgiyi artırıcı sınıf ve grup etkinlikleri oluşturmuştur.

Gardner ve diğeri (2001) tarafından oluşturulan “*Connections: Relationships and Marriage Curriculum*” programı lise öğrencileri için sağlıklı ilişkiler ve evlilik geliştirmeyi öğretme programıdır. Bulgular programın, flört ilişkisine dair kavramlar hakkında bilgiyi arttırdığını, flört ilişkilerinde şiddeti azalttığını ve ergen gebeliğini önlemede risk faktörlerini azalttığını göstermiştir.

Pacifici ve diğeri (2001) tarafından “*Dating and Sexual Responsibility*” yapılan müdahale çalışmasında lise öğrencilerine dönük cinsel şiddet hakkında farkındalığı arttırmaya, cinsel şiddet hakkında temel düşünce, inanç ve tutumları keşfederek, cinsiyetle ilgili beklenti ve reddetmelerle başa çıkmak için olumlu sosyal becerilerin geliştirilmesine odaklanmıştır.

Sanchez-Cesareo (2002) tarafından oluşturulan 9. Sınıf öğrencilerine uygulanan “*The Youth Project*” çalışmasında 14 oturumda ergenlerin flört şiddeti hakkındaki bilgilerinin artırılması, kadın ve erkek rollerine ilişkin eşitlikçi tutumların artırılması, şiddet içermeyen çatışma yöntemlerinin benimsenmesi gibi konular çalışılmıştır.

Schewe tarafından değerlendirilen (2002) “*STAR: Southside Teens about Respect*” program 4-10 oturum arasında devam eden; flört şiddeti hakkında bilgiler içeren, nedenlerine çözümlerine odaklanan okul tabanlı şiddet karşıtı ve akran barışını destekleyen bir programdır.

Wolfe ve diğerleri (2003) tarafından geliştirilen “*The Youth Relationship Project*”, 14-16 yaş aralığındaki bireylere sosyal çalışmacılar ve diğer toplum uzmanları tarafından uygulanan, farkındalık ve beceri geliştirmeyi içeren, şiddet içeren kötü niyetli ilişkileri ayırt ederek sağlıklı ilişkiler geliştirmeye destek olan, çatışma çözme ve iletişim becerileri hakkında eğitimlerden oluşan toplum temelli bir müdahaledir ve 18 oturumdan oluşmaktadır. Gençlerin gücün kötüye kullanılmasının ilişkide şiddete nasıl yol açabileceğini anlayarak kendi ilişkilerini geliştirmelerine yardımcı olmayı amaçlar. Katılımcılar flört şiddeti açısından risk altında olan bireylerden oluşmaktadır. Müfredat içeriği, yakın ilişkilerde istismar ve güç dinamikleri konusunda eğitim ve farkındalık, beceri geliştirme ve sosyal eylemden oluşur.

Jaycox ve diğerleri (2006) tarafından yapılan çalışmada özel bir kuruluş olan Break The Cycle tarafından lise öğrencileri için geliştirilen “*Ending Violence*” isimli programın değerlendirmesi yapılmıştır. Program gençlere aile içi şiddet, sağlıklı ilişkiler ve flört şiddetinin yasal yönleri hakkında bilgi vermektedir. Bu programın en önemli tarafları flört şiddetiyle ilgili yasal bilginin geliştirilmesinin umut veren bir önleme unsuru olacağı ve flört şiddeti mağdurlarının yardım araması için destekleyici olacağıdır.

Adler-Baeder (2007) tarafından oluşturulan, lise öğrencilerine dönük olan “*Love U2: Increasing Your Relationship Status*” programda dört ünite bulunmaktadır. Ünite içeriklerinde yer alan flört süreçleri ve ilişki sorunları, sağlıklı ilişki özellikleri flört şiddetini önleyici etkiye sahiptir.

Wolfe ve diğerkleri, (2009) tarafından geliştirilen “*Fourth R: Skills for Youth Relationships*,” 14-15 yaşlarındaki 9. Sınıf öğrencilerine, flört şiddeti ve sağlıklı ilişki dinamikleri hakkında ek eğitim almış öğretmenler tarafından uygulanan; ergen flört şiddetini önlemeye dönük okul temelli bir program geliştirilerek sağlıklı ilişkiler geliştirme, cinsel sağlık ve madde kullanımı hakkında bütünleşen derslerle fiziksel flört şiddetini önlemeyi hedeflemiştir.

Williams ve diğerkleri (2012) tarafından 15-17 yaş aralığındaki “*Meksikalı-Amerikalı Genç İlişkileri (MATR)*” isimli çalışmada flört şiddeti hakkındaki programlarla ilgili bakış açıları incelendiğinde; grup içi ve gruplar arasındaki kültürel değişkenliğin keşfedilmesinin önemli olduğu, programların sadece ilişkilerdeki olumsuz yönlerle değil ilişkilerin nasıl sağlıklı ve tatmin edici olacağına da odaklanması gerektiğı, eğlenceli ve tehdit edici olmamasının önemli olduğu, çift olmalarına bakılmaksızın her iki cinsiyetten de katılımın olması ile tanıdık olmayanlardan ziyade birbiriyle arkadaş olan gruplarda daha yüksek destek ve mahremiyet güvencesi sağlanacağı, genel çatışma çözme becerilerini içeren program istedikleri hakkında önerilerde bulunmuşlardır.

Langhinrichsen Rohling ve arkadaşları tarafından (2012) incelenen “*Building a Lasting Love*” programı 4 oturumluk bir psikoeğitim programı olup ergenlik döneminde hamile kalan ve yüksek risk taşıyan genç kadınlar için uygulanmaktadır. Program sağlıklı ve sağlıksız ilişkilerin belirtileri, şiddet içermeyen duygu düzenleme yolları, sağlıklı partner iletişimi, hamilelik bitip annelik başladığında stresle başa çıkma yollarını içeren etkinlikleri içermektedir.

Ball ve arkadaşları (2015), tarafından oluşturulan “*The Expect Respect Dating Violence Prevention Program*” okul topluluğındaki tüm üyeleri- okul personeli, ebeveynler- ve risk altındaki gençleri kapsayan bir programdır. Programın bileşenleri arasında okul içinde önleme stratejileri, kişilerarası şiddeti tanımlayan ve bildiren bir okul politikası oluşturma ve CDC (Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi) tarafından geliştirilen öğretmen, öğrenci ve ebeveyn eğitimleri bulunmaktadır. Programın içinde yer alan “*The Safe Teens Youth Leadership*” kısmı cinsel tacizi ve flört şiddetini önlemede aktif olarak gençleri harekete geçirmeyi; “*Expect Respect Support Groups*” kısmı ise aile içi şiddet ve istismara maruz kalmış risk altındaki öğrencilere göre düzenlenmiştir ve sağlıklı ilişkilerin niteliklerini öğrenme, toplumsal cinsiyet

yargılarını ve gücün kullanımını sorgulama, istismar içeren ilişkileri fark etme, flört şiddetinin uyarı işaretlerini anlama, sağlıklı ilişkiler için becerileri öğrenme, sınır koyma konularını içeren 24 oturumluk bir çalışmadır.

Gonzalez-Guarda ve arkadaşları tarafından (2015) incelemesi yapılan “*JOVEN/YOUTH: Juntos Opuestos a la Violence Entre Novios/Together Against Dating Violence*” programı Kübalı Amerikalı ergenler için geliştirilen flört şiddeti önleme programıdır. Program ergenler için 6, ebeveynler için 2, okul personeli için 2 oturumdan oluşmaktadır. Her oturum psikoeğitim ve beceri geliştirme etkinlikleri içermektedir.

Joppa ve arkadaşları tarafından incelenen (2016) “*Katie Brown Educational Program: A School-Community Partnership*” 5 oturumluk program grup temelli, öğrencilerin sağlıklı ilişkiler geliştirmesine yardımcı olacak bilişleri- tutumlar, beklentiler, bilgiler- ve davranışları- çatışma çözme, iletişim becerileri- değiştirmeyi amaçlayan etkinlikler içermektedir. Şiddeti anlama, flört ilişkisinde istek, ihtiyaç ve beklentiler, şiddet döngüleri ve uyarı işaretleri oturumlarda işlenen konulardır.

Levesque ve arkadaşları tarafından (2016) değerlendirilen “*Teen Choices*” programı 3 oturumluk çevrimiçi şekilde uygulanan bir programdır. Program katılan ergen için flört geçmişi, flört şiddeti mağduriyeti ve failliği gibi özelliklerle eşleşen bireyselleştirilmiş geri bildirimler sunması açısından önemlidir. Sağlıklı ilişki becerileri, anlaşmazlıklarda şiddet içermeyen yollar kullanmak, diğerlerinin sınırlarına saygı duymak, duygu ve ihtiyaçları açık şekilde iletmek ve doğru kararlar vermek konularını içerir.

Sánchez-Jiménez ve arkadaşları tarafından (2018) incelemesi yapılan “*Dat-e Adolescence: A Dating Violence Prevention Program in Spain*” 12-19 yaş aralığındaki gençler için geliştirilen çok bileşenli, okul temelli, 7 oturumluk bir önleme programıdır. Program içeriğinde flört eden çiftlerin yaşayabileceği farklı şiddet ifadelerinin farkına varmalarını sağlama, şiddet biçimlerini öğrenme, şiddetin karşılıklı olarak yaşanacağını ve çift olarak ilişki dinamiklerini fark etme, çatışma çözme tekniklerini içeren müdahale yolları bulunmaktadır.

Rizzo ve arkadaşları tarafından geliştirilen (2018), “*Date SMART: A Dating Violence (DV) and Sexual Risk Prevention Program*” 14-17 yaş arasında daha önce fiziksel flört şiddeti yaşayan kız ergenlere uygulanmıştır. 6 oturumluk bir programın

akabinde altı hafta sonrasında bir destek oturumu yapılmaktadır. Oturumlar saldırganlık, korunmasız cinsel ilişki gibi risk içeren durumlarla nasıl başa çıkılacağı hakkında beceri eğitimlerini içermektedir.

Cinsel flört şiddeti türlerinden olan tecavüzü önleme hakkında lise öğrencilerine dönük hazırlanan önleme programları da bulunmaktadır. Bunlar “*Acquaintance Rape Education Program*” (Fay ve Medway, 2006), “*Men and Allies*” (Hillenbrand-Gunn ve diğ., 2010) ve “*Rape Awareness Program*”dır (Proto-Campise ve diğ., 1998).

Kan ve arkadaşları tarafından (2021) incelemesi yapılan bir program olan “*Preventing Intimate Partner Violence Among Teen Mothers*” yaş ortalaması 17 olan genç annelerin yaşadığı flört şiddetini önlemek için uygulanan ve “*SafeDates*” programından kapsamlı şekilde uyarlanmış olan bir programdır.

Meyer ve Stein (2004) psikoeğitim programlarını değerlendirdikleri çalışmalarında programların tümünün flört şiddeti hakkında katılımcıların bilgilerini arttırdığını göstermesine rağmen kişinin bu davranışlarda bulunma olasılığını azaltma ve şiddete dönüşmesini engelleme hakkında sadece bazı programların katılımcıların tutumlarında ve düşünce kalıplarında ek değişiklikler ortaya çıkardığını göstermiştir. Aynı zamanda psikoeğitim programlarının etkisinin artırılması için flört ilişkilerinde şiddeti önleme programlarının okul müfredatına tamamen entegre edilerek diğer disiplinlerle birlikte işlenmesini, sağlık dersleri yoluyla öğrencilere erişilmesini ve değerlendirme süreçlerinin daha ayrıntılı şekilde yapılması önerilmektedir.

Yurt içinde yapılan flört şiddetini önleme psikoeğitim programlarına bakıldığında yapılan araştırmaların sadece üniversite öğrencileriyle sınırlı olduğu; flört ilişkilerinin başlangıcını oluşturan ortaokul ve lise öğrencilerine dönük hiçbir psikoeğitim programının bulunmadığı görülmektedir.

Üstünel (2020), tarafından “*Eşit, Güvenli, Özgür İlişki*” isminde üniversite öğrencilerine dönük 8 oturumluk grup temelli bir psikoeğitim programı oluşturulmuş ve etkisi değerlendirilmiştir. Programın amacı katılımcıları flört şiddeti hakkında bilgilendirmek, şiddet içeren kontrolcü davranışları fark ettirmek, başa çıkma ve çatışma çözme becerilerini desteklemektir.

Parlak ve Canel (2021), tarafından incelemesi yapılan “*Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Programı*” Türkiye’de bir üniversitede birinci sınıfta okuyan 18

yaşındaki bireylere uygulanmıştır. Program içeriğinde sağlıklı ve sağlıksız romantik ilişkilerin özellikleri, sağlıksız ilişkilerin belirtileri, kötü niyetli ilişkilerle karşılaşıldığında kendilerini koruma yolları, öfke yönetimi ve çatışma çözme becerileri kazanma, sağlıksız ilişkilerde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının etkisi şeklinde konular bulunmaktadır.

Civan Gökkaya (2022) tarafından 8 oturum olarak geliştirilen “*Flört Şiddetine Yönelik Farkındalık Programı (FŞYFP)*” çevrimiçi şekilde 8 üniversite öğrencisi katılımcıya uygulanmıştır ve duygu düzenleme gücü ile flört şiddeti farkındalığına olan etkisi incelenmiştir. Oturumlarda, flört şiddetini içeren sağlıksız davranışlar, şiddet döngüsü, flört şiddetinde etkili olan duyguları fark etme ve ifade etme, olumsuz duygular hissedildiğinde ortaya çıkan flört şiddeti davranışları için duygu düzenleme stratejileri, şiddet davranışlarına neden olan düşünceler, sağlıklı ilişkilerdeki değerler, toplumsal cinsiyet rolleri açısından flört şiddeti konuları ele alınmıştır.

Flört şiddetinin önlenmesi için yapılacak olan müdahalelerde psikoeğitim programlarının önemi açıktır. Yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde flört şiddeti hakkında farkındalık kazandırma, bilgilendirme, yardım isteme, beceri geliştirme gibi birçok şekilde okul ve toplum temelli; birincil, ikincil, üçüncül, evrensel önleme kapsamında; çevrimiçi ve yüz yüze; hem ortaokul hem lise öğrencileri için veliler, öğretmenler, okulun diğer paydaşları, sivil toplum kuruluşları, dernekler gibi toplumun tüm paydaşlarının aktif rol oynadığı müdahaleler görülmektedir. Yurt içinde yapılan flört şiddeti müdahale çalışmaları incelendiğinde ise psikoeğitim programı geliştirilmesinden uygulamaların toplumun tüm paydaşlarını dahil ederek yapılmasına kadar ciddi eksiklikler görülmektedir. Özellikle flört şiddetini önleme müdahalelerinin yurt içinde uygulamaya başlama yaşı yurt dışı ile kıyaslandığında epey geride kalmaktadır. Ortaokulda flört şiddetini önlemeye dair geliştirilmiş olan hiçbir müdahale bulunmamakla birlikte; 15-18 yaş aralığında uygulanması için geliştirilen ilk programlardan biri mevcut araştırmada yer almakta olup; çoğu müdahale ve araştırma üniversite öğrencileri ile yürütülmektedir. Ancak flört şiddetinin önlenmesi için yurt içinde de flört şiddetinin halk sağlığı sorunu olarak algılanmasına ve buna göre müdahalelerin geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

1.4. Yurt Dışında Yürütülen Çalışmalar

1981 yılından önce flört şiddeti olayına gösterilen bilimsel ilgi az olmuştur. Kişilerarası şiddet hakkındaki alan yazın esas olarak çocuk ve evlilik istismarına odaklanmıştır (Straus, Gelles ve Steinmetz, 1980). Flört şiddeti hakkında alan yazındaki ilk araştırma Mekapeace (1981) tarafından evli olmayan üniversite öğrencilerinin fiziksel şiddet kullanma oranının %21.2 olarak ortaya konulduğu araştırmadır ve evlilik öncesinde flört ilişkilerinde yaşanan şiddetin en az evliliklerdeki kadar yaygın olduğunu göstermiştir.

Stith Jester ve Bird (1992) yaptıkları araştırmada flört şiddeti için alan yazında tipolojik bir model ortaya koymuşlardır. Kümeleme yaklaşımıyla ilişkinin işleyişine, müzakere tarzına, ilişki içindeki başa çıkma stratejilerine göre flört şiddeti faili olan erkek ve kadınlardan ampirik bir tipoloji ön görmüşlerdir. Bireylerin dört tipi güvenli aşklar, kararlı küçültücüler, düşmanca ayrılanlar ve düşmanca takipçiler olarak ortaya çıkmıştır.

Shook ve diğerleri (2000) tarafından kur yapma şiddeti olarak ele alınan flört şiddeti üzerine yapılan çalışmada araştırmaların farklı yönleriyle ilgili olan faktörlerin araştırılmasının önleyici ve iyileştirici müdahalelerin planlanmasında ve uygulanmasında yararlı olacağı belirtilmiştir.

1.4.1. Flört Şiddeti İle İlgili Çalışmalar

Burcky ve diğerleri (1988) tarafından yürütülen flört şiddeti araştırmasının bulguları çok kritiktir. Liseli kız öğrencilerle yapılan çalışmada öğrencilerin flört ilişkisi içinde ilk şiddet olayını yaşadığı yaş araştırılmış ve yaklaşık %29' u 12-13 yaşlarında, %40' ı 14-15 yaşlarında, %29'u 16-17 yaşlarında olduklarını belirtmişlerdir.

Foshee ve diğerleri tarafından (1996) yapılan çalışmada 8. ve 9. sınıfa giden öğrencilerin neredeyse %72'si (4'te 3'ü) liseye başladıkları zamana kadar "çıktıklarını" bildirmiştir ve katılımcı gençlerin %25'i flört şiddeti mağduru olduğunu, %8'i ise ilişkide cinsel şiddet mağduru olduğunu bildirmiştir.

Malik ve diğerlerinin (1997) 700'den fazla ortaöğretim öğrencisiyle yaptığı çalışmada öğrencilerin %39'u flört şiddeti uyguladığını; %38'inin ise bir flört ilişkisinde mağdur edildiğini bildirmiştir.

Ashley ve Foshee (2005) tarafından 225 flört şiddeti mağduru ergen ve 140 flört şiddeti faili ergen ile yardım arama kaynakları hakkında araştırma yapılmış ve mağdurların %60'ının faillerin %79'unun flört şiddeti için yardım aramadığı bulunmuştur. Flört şiddetini uygulayan erkeklerin flört şiddeti uygulayan kadınlara göre ve yaşı daha büyük olanların daha yüksek oranda yardım arama olasılığı olduğu görüldü. Ergenlerin çoğu yardım arama kaynağı olarak resmi olmayan kaynakları seçmiştir ve aile üyeleri ile arkadaşlar daha yaygın kaynaklardır.

Khubchandani ve diğerleri tarafından (2012) yapılan çalışmada lisede görev yapan okul psikolojik danışmanlarının flört şiddeti hakkında algıları ve uygulamaları değerlendirilmiştir. Katılımcıların %81.3'ü bir flört şiddeti vakası kendilerine bildirildiğinde uygulanacak bir okul protokolü olmadığını, %43'ünün flört şiddeti mağduruna yardım etmek için eğitim almadığını belirtmiştir.

Volpe ve diğerleri (2012) tarafından yürütülen çalışmada ergen kızlar arasında flört şiddeti mağduriyeti ve flört şiddeti failliği birlikte ele alınmış ve ilişki gücü-cinsiyete dayalı güç eşitsizlikleri, partner üzerinde kontrol ve karar verme yetkisi- ile depresif semptomlar arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Johnson ve diğerleri (2015) tarafından 1164 katılımcıyla (13-28 yaş arası) yapılan çalışmada yaş ve yakın partner şiddeti arasındaki ilişki incelenmiş olup bulguları sağlıklı flört ilişkilerinin geliştirilmesine ve sürdürülmesine odaklanan önleme çabalarına ilişkin çağrılarını desteklemiştir. 13-16 yaş arasındaki genç erkeklerin flört şiddeti işleme oranı %13, 17-20 yaş aralığında %19, 21-24 yaş aralığında %15, 25-28 yaş aralığında %10 iken; genç kadınlar için sonuçlar benzer olmakla birlikte 21-24 yaş aralığında %29 ile daha yüksek bulunmuştur. 13-16 yaşlar arasındaki erkek ve kadın ergenler için flört şiddeti uygulama riski benzer olmasına rağmen 17 yaşa gelindiğinde kadın ergenlerin uygulama riski daha yüksek olarak bulunmuştur.

Choi ve Temple (2016) tarafından 1042 ergenle yapılan çalışmada flört şiddeti mağduriyetinin zaman içindeki durumunu ve mağdur olmayan- duygusal/sözel mağdurlar- fiziksel/psikolojik mağdurlar şeklinde gruplara ayırarak mağduriyet türleri arasındaki geçişler incelenmiş olup; fiziksel flört şiddeti mağduriyetinin kadın ergenlerde 10. sınıfa kadar kademeli ve hızlı şekilde artan sonrasında 12. sınıfa kadar azalan bir yapı göstermiş, erkek ergenlerde 9. ve 11. sınıf arasında azalma ardından hızlı bir artış olmuştur.

Shorey ve diğerkleri (2017) tarafından yapılan boylamsal çalışmada 872 lise ğrencisi (9. ve 10. sınıf) 6 yıl boyunca her yıl fiziksel ve cinsel flört şiddeti hakkında anketleri tamamlamış ve fiziksel flört şiddetinin başlama riski artışı kadınlarda 15-16 yaşlarında; erkeklerde 18 yaş civarında olduğu ileri sürölmüştür.

Taylor ve Yan Xia (2020) tarafından 13-19 yaş aralığındaki 208 ergenle yürütölen çalışmada flört geçmişi olan ergenlerin %74'ü en az bir flört şiddeti türünü uyguladığın; %81'inden fazlası ise en az bir flört şiddeti türünde mağdur olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar ergen flört şiddeti davranışlarının hem mağduriyet hem uygulama açısından sözlü ve siber flört şiddetinin daha yaygın olduğunu belirtmişlerdir. Kadınlarn sözlü flört şiddeti mağduriyetleri (%71.4) erkeklere göre (%57.1) daha yüksekti ancak siber flört şiddetine bakıldığında her dört kadından neredeyse üçü mevcut partnerine siber flört şiddeti uygulamıştır. Kadınlarn %12'si rızaları olmamasına rağmen mevcut partnerleri tarafından kendilerine cinsel temasta bulunduklarını ve cinsel ilişkiye girmeye zorladıklarını belirtmiştir. Bu çalışmada erkeklerin %20'sinden fazlası neredeyse dört erkekten biri mevcut partneri tarafından fiziksel flört şiddeti davranışı gördüğünü belirtmiştir.

Taquette ve diğerkleri (2020) tarafından ergen flört şiddeti tanımları, gereğkeleri ve sonuçları hakkında 132 lise öğrencisiyle yapılan nitel bir çalışmada; en yaygın ergen flört şiddeti türü aşağılama, lakap takma, benlik saygısına saldırılar şeklinde görölen sözel/psikolojik flört şiddeti olarak bulunmuştur. Flört şiddeti içeren ilişkileri içinde olan kadınlarn izole hale geldiğ, özgürlüklerini kaybettikleri, ailelerinden ve arkadaşlarından ayrılma, çeşitli psikolojik rahatsızlıkların ortaya çıkması, erkek arkadaşlarının isteklerine uyum sağılamak için davranışlarını değıştirerek benlik saygılarının azaldığı ve sonrasında kendilerini suçlu hissettikleri için kendilerine zarar verici davranışlarda bulundukları belirtilmiştir. En ciddi sonucun ise kadın cinayetleri olduğu bilgisi öğrencilerin işaret ettiğ ciddi bir nokta olmuştur. Yapılan çalışmada erkekler, kadınlarn fiziksel olarak daha kırılgan olduklarını ve onları incitemeyeceklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar flört şiddetinin erkeklerin gücü tehdit edildiğinde erkek egemenliğini yeniden ortaya koymanın bir yolu olarak görmektedir. şiddet eylemleri erkekligi doğırlamanın bir yolu olarak görölmektedir. şiddetin normalleşmesine sebep olan bu görüş, flört ilişkilerinde de normal kabul edilerek karşılıklı tokat ve küfürlerin şaka olarak kabul edildiğ görüşler olmuştur.

Silva ve diğerkleri (2021) tarafından 14-18 yaş arasındaki en az bir kere flört etmiş 215 ergenle yürütölen çalışmada flört şiddetinin yaşanan ve uygulanan bir olgu olduğu desteklenmiştir. %70'i sözlü/duygusal şiddet, %48,5'i ilişkisel şiddet, %38,5'u fiziksel şiddet, %34'ü cinsel şiddet ve %26,5'u tehdit etme şeklinde flört şiddeti uyguladığını doğrulamıştır. Kendilerine flört şiddeti uygulanma noktasında ise %67'si sözel/duygusal şiddet, %49,5'i ilişkisel şiddet, %39,5'i cinsel şiddet, %28'i fiziksel şiddet ve %7'si tehdit edilme şeklinde flört şiddeti mağduru olduğu belirtmiştir. Çalışmaya katılan ergenler flört ilişkilerini, suç ortaklığı, sadakat, güven, saygı, iki kişi arasında dostluk ve anlayış bağları olan, mutlulukla dolu olan şeklinde nesnelleştirirken; flört şiddetini saygısızlık, taciz, üzüntü, korku ve güvensizlik ile nesnelleştirmişlerdir.

Emezue ve diğerkleri (2022) tarafından 15-24 yaş aralığında 27 erkek ergenle yürütölen çalışmada kırsal bölgede yaşayan erkek ergenlerin flört şiddeti mağduru ya da faili olma risklerini nasıl gördükleri ve cinsiyet normları ile sosyoköltürel faktörlerin risk algılarını nasıl etkilediği araştırılmıştır. Ergen flört şiddeti için risk algıları sosyoköltürel bağlamda farklılık göstermekte ve sonucunda yardım arama niyetlerini etkilemektedir. Suistimal ve kontrol edici davranışlar hakkındaki fikirlerde katılımcıların ayırıştığı örneğin “şifre paylaşımı” konusunu bazı katılımcılar “kontrol taktiği” olarak yorumlarken bazıları “sevgiye güvenmenin bir göstergesi” olarak tanımlamıştır. Kırsal bölgedeki gençlerin flört şiddetini neyin oluşturduğuna dair algılarındaki belirsizlikler kötü niyetli ilişkilerde kırmızı bayrakların ne olabileceğine dair temel bir yanlış anlayışa işaret etmektedir.

1.4.2. Müdahale Programları İle İlgili alışmalar

Jaffe ve diğerkleri (1992); toplum uzmanlarının, polislerin ve şiddet mağdurlarının lise öğrencilerine dönük, feminist ve sosyal öğrenme teorisine dayalı şekilde konuşmaların yapıldığı ve öğrencilerin şiddet farkındalığı kazandığı okul içi eylem planı oluşturulması çalışması bulunmaktadır.

O'Leary ve Slep (2003) tarafından 206 lise öğrencisi ile yapılan araştırmada, flört şiddeti hakkındaki önleme programlarının lisede ya da daha öncesinde yapılması gerektiği ve her iki cinsiyetten de öğrencilerin fiziksel saldırganlığını ele alması gerektiğini belirtmiştir.

Martsolf ve diğerkleri tarafından (2012) yapılan çalışmada, ergenlik döneminde flört şiddetini deneyimlemiş olan genç yetişkinlerle ve gençlerle flört şiddeti çalışan profesyonellerin bakış açıları incelenmiştir. Genç yetişkinler, flört şiddeti yaşayan gençlerin verilen eğitimleri kibarca dinlese bile davranış noktasında bu bilgilere göre hareket etmediklerini belirtmişlerdir. Yapılacak olan müdahalelerde gençlerin kişisel gelişimlerine odaklanma ve özsaygılarını geliştirme yollarını vurgulama, flört şiddeti hakkında bilgilendirmeler ve hoşgörü gösterilmemesi gereken davranışları netleştirme, yaşadıklarının normal olup olmadığının belirlenmesine yardım etme, sağlıklı flört davranışları hakkında bilgileri dahil etme ve uygun flört etkileşimlerini öğretme noktalarının müdahale programlarının etkisini arttıracığı belirtilmiştir.

Fellmeth ve diğerkleri (2013) flört şiddetini önlemek üzere 12-25 yaş aralığındaki gençleri hedef alan eğitimsel ve beceri temelli uygulanan 38 müdahale programının sonuçlarını gözden geçirmiştir. Sonuçlara bakıldığında programların ilişkilerde yaşanan şiddeti azalttığına ya da programa katılanların ilişkilerde yaşanan şiddet hakkında tutum, davranış, beceri geliştirdiğine dair ikna edici bir kanıt sağlamamakla birlikte; ilişkiler hakkında bilgileri arttırdığını göstermiştir.

Flört şiddetini önleme için yenilikçi müdahalelerde önerilmiş ve bu kapsamda ergenlerde flört şiddeti hakkında farkındalık yaratmayı ve tutumları değiştirmeyi amaçlayan “*Green Acres High*” isimli bir bilgisayar oyunu geliştirilmiştir (Bowen ve diğ., 2014).

Fernández-González ve diğerkleri (2020) tarafından 123 ergenle yapılan çalışmada flört şiddeti hakkında yapılan mevcut çalışmaların flört şiddetini azaltma noktasındaki davranış değişikliğinde sınırlı sonuçları göz önüne alınarak bir kişilik teorisi teşvik eden kısa, tek seanslık bir müdahale ile flört şiddeti failliği ve mağduriyeti üzerindeki etkisi ilk kez araştırılmıştır. Yapılan bu müdahalenin flört eden partnere yönelik saldırgan eylemlerin işlenmesini azalttığını göstermiştir. Yetişkin yaşamda yakın partner şiddetini tedavi etmek daha zor olduğundan erken gelişim aşamalarında önleme programları kritiktir.

Yurt dışında flört şiddetiyle ilgili yürütülen çalışmaların kapsamının çok geniş olduğu görülmektedir. Araştırmalara başlama tarihlerine bakıldığında flört şiddetinin uzun yıllardır araştırma konusu olduğu ve bu konunun özellikle ergenlik dönemindeki bireylerin gelişimindeki etkisi bilinerek gerekli çalışmaların süreklilik içinde yapıldığı

anlaşılmaktadır. Hem flört şiddetinin varlığının ortaya çıkartılması, etkileri, sonuçları gibi flört şiddetinin durumu hakkında ayrıntılı çalışmalar hem de flört şiddeti ortaya çıkmadan önce ve çıktıktan sonra yapılan müdahale çalışmalarına bakıldığında yurt içinde yürütülecek flört şiddeti çalışmaları için destekleyici olduğu görülmektedir.

1.5. Yurt İçinde Yürütülen Çalışmalar

Türkiye’de flört ilişkisi yaşayan kişiler arasında şiddetin ele alınışı yeni olduğundan konu hakkında alan yazında yer alan araştırma sayısı sınırlıdır. Ancak değişen kültürel ve sosyal yapı Türkiye’de flört eden gençlerin oranında artışa neden olmuştur (Aba ve Kulakaç, 2016).

Kayı ve diğerleri (2000) tarafından üniversite okuyan ve mezun olmuş 700 kadın ile yürütülen çalışmada cinsel şiddete uğrama oranları, kimler tarafından, nerede, ne zaman uygulandığı, adli makamlara ne oranda yansıdığı incelenmiştir. Dokunsal, sözel ve görsel cinsel şiddet türlerinden birisine uğramanın oranı %84 olarak bulunmuştur.

Aslan ve diğerleri (2008) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin flört şiddetine maruz kalma durumları araştırılmış olup flört şiddeti hakkındaki görüşleri araştırılmıştır. Katılımcıların alan yazına göre şiddet davranışı sayılan bazı davranışları -alay etmek, kıskanmak, çimdiklemek, takip etmek, sesini yükselterek konuşmak- şiddet olarak algılamadığı görülmüştür. Bu konuda doğru algıların oluşturulması gerekliliğini ortaya koyan bir araştırmadır.

Kılınçer (2012), tarafından üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde maruz kaldıkları istismar davranışlarını ölçmek için *Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği (RİDÖ)* geliştirilmiştir. 70 maddeden oluşan ve Likert tipi beşli derecelendirme sistemine sahip olan ölçekten alınan puanlar arttıkça romantik ilişkide maruz kalınan istismarın arttığı anlaşılmaktadır. Yumuşak ve Şahin (2014), üniversite öğrencileriyle *Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçekleri* nin Türkçe’ ye uyarlanması ile güvenirlik ve geçerlik çalışmasını yapmıştır. Ölçekler; Erkeğin Flörtte Uyguladığı Psikolojik Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği (15 madde), Erkeğin Flörtte Uyguladığı Fiziksel Flört Şiddetine Yönelik Tutum Ölçeği (12 madde), Kadının Flörtte Uyguladığı Psikolojik Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği (13 madde) ve Kadının Flörtte Uyguladığı Fiziksel Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği (12 madde) şeklindedir. Kadın ve erkeklerin flörtte yaşadıkları fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet tutumlarını belirlemek üzere Price ve

Byers (1999), tarafından geliştirilmiştir ve beşli Likert tiptedir. Terzioğlu ve arkadaşları (2016), üniversite öğrencilerinden oluşan katılımcılarla flört ilişkilerinde şiddete yönelik tutumlarının belirlenmesi için *Flört Şiddeti Tutum Ölçeği* geliştirmiştir. Ölçek 28 maddeden oluşan beş faktörlü bir ölçektir. Ölçek, Türk toplumuna uygun ve güvenilir bir ölçme aracı olarak değerlendirilmiştir.

İlknur ve diğerleri (2014), bir üniversitenin hemşirelik bölümünde okuyan öğrencileri ile problem çözme davranışları ve flört istismarına maruz kalma durumunu incelemiştir. Araştırmaya katılan 373 öğrencinin %43.3'ünün partneri olduğu, %51'inin daha önce flört ilişkisi olmadığı, %59.5'inin flört ilişkilerinde sorun yaşadığı belirlenmiştir. En uzun ikamet edilen yeri köy olan öğrencilerin daha fazla duygusal ve fiziksel istismar yaşadığı, romantik ilişkilerinde sorunları olan öğrencilerin daha fazla duygusal istismar mağduru oldukları ve problem çözmeyle daha fazla uğraştıkları bulunmuştur.

Koyuncu ve diğerleri (2018), üniversite öğrencisi olan kadınlarda flört şiddetine uğramayı yordayan değişkenler, flört şiddeti hakkındaki görüşleri ve flört ilişkisi içinde olunmayan kişilerden şiddet görülmesi ile flört ilişkisindeki kişiler tarafından uğraması arasındaki farklılıkları incelemişlerdir. Katılımcıların %24.8'i flört ilişkisi içinde, %27.9'u ise flört dışı kişiler tarafından psikolojik şiddete uğradığını belirtmiştir.

Selçuk ve diğerleri (2018), üniversite öğrencilerinin psikolojik, fiziksel ve cinsel flört şiddetine maruziyetlerini saptama ve toplumsal cinsiyet algısının maruz kalma ile ilişkisini inceleme çalışması yürütmüşlerdir. 292 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada katılımcıların %46'sının psikolojik, fiziksel ve cinsel flört şiddetine maruz kaldığını ve sırasıyla %39.5 , %8.5, %3.9 olduğu saptanmıştır.

Özdere ve Kürtül (2018), tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerin psikolojik ve fiziksel flört şiddeti hakkındaki tutumlarının eğitimle birlikte farklılaşma durumları incelenmiştir. Eğitim verilen katılımcılarda şiddeti kabul düzeylerinde düşüş olduğu tespit edilmiştir.

Özkan (2019), tarafından flört şiddetini önlemeye yönelik sivil toplum çalışmalarına dair bir değerlendirme yapılarak flört şiddetinin görülme sıklığı, flört şiddeti yaşayan kişilerin şiddet döngüsünden çıkamama nedenleri, flört şiddeti hakkında tutum ve davranışlar ile oluşumuna neden olan bireysel toplumsal faktörlere

dair tartışmalar 8 katılımcının flört şiddeti deneyimleri üzerinden açıklanmıştır. Sivil toplum kuruluşları ile kamu ortaklığında çalışmaların yürütülmesi ile koruyucu, önleyici, müdahale edici çalışmalara olan ihtiyaç ortaya çıkmıştır.

Set (2020), tarafından flört şiddetini arttıran risk faktörleri, etkileri ve koruma programlarının etkililikleri incelenmiştir. Flört şiddeti hakkında oluşturulan koruma programları üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında ülkemizde gerçekleştirilmiş bir etkililik çalışmasına rastlanmamıştır.

Kaplan (2020), tarafından 18-29 yaş aralığındaki 10 katılımcıyla nitel araştırma tekniğiyle flört şiddetinin tanımı, nedenleri ve çeşitleri hakkında çalışma yürütülmüştür. Partnerlerin flört şiddeti hakkında tepkilerini öğrenmek ve flört şiddetinin varlığının saptanması amaçlanmıştır. Şiddetin işlevinde ve şeklinde değişiklik olsa da her flört ilişkisinde şiddete maruz kalındığı ya da uygulandığı, flört şiddetinin ilk yaşandığı anda şiddet unsuru olarak görülmediği; aşk ya da sevgiyle ilişkilendirildiği; normalleştirmeye yatkın olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Altınöz (2021), tarafından yapılan çalışmada 15-18 yaş aralığındaki 96 ergenin flört ilişkisindeki yaşadığı şiddet durumlarında fail/ mağdur rollerinin algıladıkları ebeveyn kabul/reddine ve cinsiyetlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada flört şiddetinde mağdur rolünün fail rolü için anlamlı bir yordayıcı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Öztürk ve Bilican Gökkaya (2022), tarafından yapılan çalışmada Sivas'ta bulunan bir üniversitenin öğrencileriyle flört şiddeti mağduriyetlerine gösterdikleri tepkileri ve şiddetle mücadele stratejileri incelenmiştir. Katılımcıların en fazla psikolojik şiddet mağduru olduğu, ilişkisinde şiddet yaşayan gençlerin sonrasında ilişkilerini bitirmeyi düşündükleri, flört şiddeti davranışları yaşanırken erkek katılımcılar şiddetin yaşandığı ortamı terk etmeyi tercih ederken; kadın katılımcıların, karşılık verme, bağırma, yardım isteme eylemlerini seçtiği bulunmuştur.

Göz ve Dokuzcan (2022), tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin almış oldukları interaktif eğitim sonrasında fiziksel, cinsel ve ekonomik flört şiddeti hakkında tutumlarının anlamlı düzeyde değişiklik gösterdiği bulunmuştur.

Terzi İlhan ve Işık (2022), tarafından yürütülen nitel çalışmada Türkiye'nin Amasya ilinde lise kademesinde görev yapan 14 okul psikolojik danışmanının flört şiddeti hakkındaki görüşleri, farkındalıkları ve deneyimleri araştırılmıştır.

Katılımcıların neredeyse yarısının flört şiddeti kavramını daha önce duymadığı, flört şiddeti kavramını bilmediği ve flört şiddeti ya da sağlıklı flört ilişkileri hakkında çalışmalar yapmadığı; flört şiddeti hakkında çalışma yapılmasının gerekli olduğunu ve hem bireysel hem toplumsal anlamda fayda sağlayacağını ancak veliler, öğretmenler ya da okul idaresiyle bu çalışmalar yürütüldüğü takdirde olumsuz tepkiler alacaklarını düşündükleri saptanmıştır.

Biçer (2022), tarafından en az bir kez flört ilişkisi yaşamış ve evli olmayan 444 üniversite öğrencisiyle flört şiddeti ve flört şiddeti hakkında tutumlarında benlik saygısı ve kişilik özelliklerinin rolü incelenmiştir. Flört şiddeti ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye bakıldığında dışa dönüklük ve duygusal dengelilik arasında ilişki bulunmazken; öz denetim, yumuşak başlılık, gelişime açıklık arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. Çoğu kadın olan katılımcıların flört şiddetini yüksek oranda desteklemediği ancak flört şiddeti tutumları ile benlik saygısı düzeyleri arasında bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

Ateş (2022), tarafından 12 lise öğrencisiyle yürütülen çalışmada romantik ilişkiler hakkında izletilen videolar izletilmiş ve flört, ideal ilişki, flört şiddeti olayları ve medyanın etkisinin tartışıldığı tek oturumluk odak grup çalışmasıyla ergenlerin psikolojik flört şiddeti algıları ve normalleştirme eğilimleri incelenmiştir. Odak grup sonucunda ortaya çıkan tematik analizde "Yeni duygular, davranışlar ve kişilerarası dinamiklerle bir süreç olarak flört algısı", "Romantik ilişkiler karmaşıktır: Karşılıklılık, kıskançlık ve çifte standartlar", "Medyanın romantik ilişkiler üzerindeki rolünün kabullenilmesi ", "Flörtteki güç meselelerinin tanımlanma girişimi" şeklinde dört ana tema ortaya çıkmıştır.

Akkaynak (2022) tarafından liseden yeni mezun olan 10 gencin flört ilişkileri ve flört şiddeti hakkında görüş ve deneyimlerinin sosyolojik bir incelemesi yapılarak deneyimlerindeki farklılık ve benzerliklerin anlaşılması amaçlanmıştır. Toplumsal cinsiyet olgusunun flört ilişkilerine nasıl yansıdığı sorgulanmıştır. Genç kızların ve erkeklerin toplumsal cinsiyetçiliğe karşı eleştirel bir tavır almakla birlikte kendi flört ilişkilerinde bu eşitlikçi duruşu sergileyemedikleri, cinsel yakınlık konusunda erkeklerin daha cinsiyetçi bir bakış açısına sahip oldukları, gençlerin flört şiddetini fark etmelerine rağmen kendi ilişkilerinde yaşadıklarını flört şiddeti olarak konumlandıramadıkları bulgularına ulaşılmıştır.

Karaçöp (2022) tarafından İstanbul’da eğitim gören 150 gönüllü lise öğrencisinin toplumsal cinsiyet algısı ile flört şiddeti hakkındaki tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada kadın öğrencilerin erkeklere göre toplumsal cinsiyet ve flört şiddeti konusunda farkındalıklarının daha yüksek olduğu, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre kıskançlığı sevgi göstergesi olarak kabul ettiği ve flört ilişkilerinde yaşanan sınır ihlallerini normal ilişki biçimi olarak gördüğü bulunmuştur.

Kaplan (2022), tarafından gençler arasında yaşanan dijital flört şiddetinin toplumsal cinsiyet algısı ve internet bağımlılığı arasındaki ilişki incelenmiştir. Ankara’da yaşayan 18-29 yaş arasındaki 476 katılımcıyla yürütülen çalışmada toplumsal cinsiyet algısı ve internet bağımlılığı ile dijital flört şiddetinin uygulayıcısı olma durumu arasında da anlamlı ilişki bulunmuştur.

Akbayır (2023), tarafından 18-20 yaş aralığındaki geç ergenlik dönemindeki 271 katılımcıyla flört şiddetinin toplumsal cinsiyet algısı ve empati düzeyi arasındaki ilişki incelenmiş olup aralarında anlamlı ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Toprak (2023), tarafından adli bilimlerde lisans öğrencisi olan 250 öğrencinin flört şiddeti hakkındaki tutumları incelenmiş ve neleri flört şiddeti olarak değerlendirdiklerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Öğrencilerin şiddet olgusu başladığında tüm şiddet türlerini etkilediği ve sayısını arttırdığı bulunmuştur.

1.5.1. Flört Şiddeti İle İlgili Çalışmalar

Polat ve diğerleri (2000) tarafından üniversite öğrencileri ile yürütülen çalışmada kadın öğrencilerin %70’inin partnerleri tarafından aşırı kıskanıldığını, %39’unun giyim tarzına karışıldığını, %49’unun karşı cinsle ilişkilerinin kısıtlandığını, %47’sinin sürekli nerede olduğunun ve ne yaptığının kontrol edildiği gibi duygusal şiddet davranışlarına maruz kaldığı, %36’sı en az bir kez sözel şiddete maruz kalırken %51’i sözel şiddeti uyguladığını belirtmiştir.

Toplu Demirtaş (2015), 1015 flört eden üniversite öğrencisinin psikolojik saldırganlık oranlarını incelediği çalışmasında düşmanca saldırganlık kadınlarda %96.3 erkeklerde %91.1; kısıtlama kadınlarda %85.2 erkeklerde %80.3; aşağılama kadınlarda %54.8 erkeklerde %50.0; gözdağı verme kadınlarda %54.8 erkeklerde %52.3 olarak bulunmuştur.

Toplu Demirtaş ve diğerleri (2016) tarafından 280 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada “Yakın Partner Şiddeti Tutum Ölçeği” revize edilmiş ve üniversite

öğrencilerinin fiziksel ve psikolojik şiddet hakkında tutumlarının ölçülebilmesi için kısa, çok boyutlu, kolay puanlanan bir ölçek alan yazına sunulmuştur.

Aba ve Kulakaç (2016) tarafından flört eden çiftler arasında şiddet ve şiddeti etkileyen faktörleri belirlemek üzere “Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği” yeniden gözden geçirilmiş ve flört şiddetinin derecesini, yaygınlığını ve süreğenliğini ölçebilmek üzere alan yazına kazandırılmıştır.

Schuster, Krahé ve Toplu Demirtaş (2016) tarafından 1376 üniversite öğrencisinin 15 yaşından itibaren gerçekleşen cinsel şiddet mağduriyeti ve failliği incelenmiştir. Kadınların %77.6’sı erkeklerin %65.5’i en az bir cinsel saldırı mağduriyeti bildirirken; erkeklerin %28.9’u kadınların 14.2’si en az bir kez başka bir kişiyi rızası olmadan cinsel ilişkiye soktuğunu ya da sokmaya çalıştığını bildirmiştir.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği tarafından yürütülen “Ne Var Ne Yok?” projesi kapsamında “Şiddet Bir Sınırı Aşmaktır: Gençlerin Toplumsal Cinsiyet ve Flört Şiddetine Yönelik Algıları Araştırması” yapılmıştır. Araştırma 3153 öğrencinin katılımıyla gerçekleşmiştir ve araştırmada gençlerin; %65’i kiminle nerede, ne yaptığını kontrol etme ve kısıtlamalar koymanın, %2’si tokat atmanın, %7’si tehdit etmenin, %16’sı sürekli bağırmanın ve hakaret etmenin, %18’i cinsellik için ısrarcı davranmanın, %21’i herkesin içinde kırıcı şakalar yapmanın ve alay etmenin, %48’i sürekli kendisiyle birlikte vakit geçirmesi için baskı yapmasının ve ısrarla mesaj atmasının şiddet olmadığını düşündüğü bulunmuştur (Öztürk ve diğ., 2017).

Dikmen ve diğerleri (2018) yaptıkları çalışmada üniversitede eğitim alan kadın öğrencilerin flört şiddetine maruz kalma durumlarıyla anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş; %88’i duygusal, %22.2’si sözel, %21,4’ü ekonomik, %16,4’ü fiziksel, %7,2’si cinsel şiddete maruz kaldığı ve hem anksiyete düzeylerinin hem umutsuzluk düzeylerinin şiddete maruz kalma ile anlamlı ilişkisi olduğu bulmuşlardır. Katılımcıların %40.2’si partnerlerinin kıskanç olmasının flört şiddetinin nedeni olduğunu belirtmiştir.

Karatay ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışmada 500 üniversite öğrencisinin flört şiddeti hakkında tutum ve davranışları değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların %51,8’inin çocukluk çağında şiddete maruz kaldığını, %37,8’nin sık sık şiddete tanıklık ettiği, %28,6’sının flört şiddetine maruz kaldığını, %22,1’inin partnerine şiddet uyguladığını, %13,9’unun ise şiddet yüzünden biten

duygusal bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada katılımcıların 1/5'i partnerine şiddet uygulamasına rağmen ve çoğunluğunda şiddet davranışı sonrasında ilişkinin devam ettiğini, sadece 1/7'sinde şiddet yüzünden flört ilişkisinin bittiği belirtilmiştir.

Fidan ve Yeşil (2018), Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören 60 öğrenci ile yaptığı çalışmada odak grup görüşmesi ve derinlemesine mülakat yoluyla flört şiddetinin nedenlerini ve sonuçlarını araştırmışlardır. Araştırma sonucunda şiddetin yönünün erkekten kadına doğru olduğu, en fazla fiziksel şiddet (tokat, yumruk, tartaklama, sürükleme, saç çekme, itme, tekmeleme) ve cinsel şiddet (rıza dışında öpmek isteme, özel bölgelere dokunma, aynı evde yaşama konusunda baskı, zorla cinsel birliktelik yaşanması) davranışlarının görülmüştür. Flört şiddetinin nedenlerine bakıldığında “sahiplenme” ya da “sahip olma” anlayışının yaygınlığı, flört şiddeti yaşanmasına rağmen flört ilişkisinin birçok nedenden dolayı devam ettirildiği, şiddetin daha çok kamuya açık alanlarda meydana geldiği bulguları dikkat çekmektedir.

Aracı- İyiyaydın ve diğerleri (2020) tarafından 562 kişiyle yürütülen çalışmada psikolojik ve siber flört şiddetinde cinsiyet farklılıklarının yaygınlığı ve endişeli bağlanma, ruminasyon, bilişsel kıskançlık ile ilişkisi araştırılmıştır. Araştırmaya katılanların %88.9'u psikolojik, %68.4'ü siber olmak üzere son altı ay içinde en az bir kere psikolojik ve siber yolla flört şiddetinde bulunduğunu ve kadınların daha fazla gerçekleştirdiğini belirtmiştir.

Toplu Demirtaş ve diğerleri (2020) tarafından cinsel, fiziksel ve psikolojik flört şiddeti hakkında algıların ölçmek için “Flört Şiddeti Algısı Ölçeği” geliştirme çalışması yapılmıştır. Üniversiteli kadınlar üniversiteli erkeklere göre psikolojik, cinsel ve fiziksel flört şiddetini daha ciddi olarak algılamışlardır. Erkekler ve kadınlar arasındaki en büyük fark fiziksel şiddet algılarında; en küçük fark ise cinsel şiddet algılarında olmuştur.

Toplu Demirtaş ve Fincham (2020) yapılan çalışmada flört ilişkilerinde bildirilen fiziksel, cinsel, psikolojik şiddet uygulamalarının yaygınlığı ve cinsiyet farklılıkları ile güç algılarındaki memnuniyetin aracı rolünü araştırmıştır. Fiziksel şiddet (kadınlarda %43.0, erkeklerde %35.0) ve cinsel şiddet (kadınlarda %25.0, erkeklerde %41.8) yaygınlığında cinsiyet farkı ortaya çıkmış ancak psikolojik şiddette (kadınlarda %80.1, erkeklerde %75.5) fark ortaya çıkmamıştır. İlişki gücünü düşük

olarak algılayan katılımcıların bu ilişki gücünden memnun olmadığı ve partnerlerine daha fazla flört şiddeti uyguladığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Toplu Demirtaş ve diğerleri (2020) tarafından üniversite öğrencileri arasında devam eden flört ilişkisi olan 198 katılımcı ile siber flört şiddeti mağduriyeti ile depresyon arasındaki etkilerin yönü zamansal olarak araştırılmıştır. Siber istismar ile depresyon arasında tekrarlanan kesitler kanıtlar bulunmuş olmakla birlikte; depresyon ve siber mağduriyet birbiriyle pozitif olarak ilişkilidir.

Toplu Demirtaş ve Hatipoğlu Sümer (2021) tarafından yaş aralığı 1015 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada psikolojik flört şiddetinin yaygınlığı ve cinsiyete göre farklılığı araştırılmıştır. Kadınların %85.8'i erkeklerin %80.3'ü kısıtlayıcı davranışlar sergilerken; %96.3 kadın %91.1 erkek düşmanca geri çekilme davranışı gösterdi. Aşağılama ve gözdağı verme davranışları arasında cinsiyet farkı bulunamamıştır.

Toplu Demirtaş ve Aracı İyiyaydın (2021) tarafından 242 Türk genci ile yürütülen çalışmada fiziksel flört şiddetinin yaygınlığı ve cinsiyet farklarını araştırmak ile ebeveynler arasında yaşanan şiddete tanık olma arasındaki ilişkide fiziksel flört şiddetiyle ilgili tutumları anlamak amaçlanmıştır. Hem ergenler arası flört şiddeti yaygınlığı hem de ebeveynler arası şiddete tanık olma oranları diğer çalışmalara oranla daha yüksek sonuç vermiş ve ebeveynler arası fiziksel şiddete tanık olmanın ergenlik çağındaki romantik ilişkilerinde benzer türde şiddet kullanımına olumsuz etkisini desteklemiştir.

Kumcağız ve diğerleri (2022), üniversitesi öğrencilerinin flört şiddeti algılarını, flört şiddeti mağduru olma durumlarını çocukluk döneminde yaşadıkları şiddet deneyimleri ilişkisine bakarak incelemiştir. Çocukluğunda şiddete tanık olan öğrencilerin daha fazla flört şiddeti deneyimi olduğu bulunmuştur.

Toplu Demirtaş ve Sümer (2022) tarafından 733 üniversite öğrencisi ile yürütülen çalışmada flört eden kadın öğrencilerin partnerlerine uyguladıkları flört şiddeti türleri ve oranları sırasıyla %81psikolojik, %44 fiziksel, %26 cinsel; erkek öğrencilerin ise %75 psikolojik, %36 fiziksel, %42 cinsel flört şiddetidir. Psikolojik şiddet uygulamanın cinsiyete göre farklılık göstermediği; kadınların erkeklere göre daha yüksek fiziksel şiddet uyguladığı, erkeklerin kadınlara göre daha yüksek cinsel şiddet uyguladığı bulunmuştur. Flört şiddetine maruz bırakılma oranlarına

bakıldığında erkeklerin %67 kadınların %73 oranında psikolojik şiddet, hem kadınların hem erkeklerin %37 fiziksel şiddet, erkeklerin %38'i kadınların %31'i cinsel şiddet mağduriyeti yaşadığı bulgularına ulaşılmıştır. Farklı flört şiddeti türlerinin uygulanış ve maruz bırakılma düzeyleri birbiriyle anlamlı ilişki içinde olduğunu göstermiştir. Aynı flört şiddeti türünün ise uygulama ve maruz bırakılma ilişkisi oldukça güçlü çıkmıştır.

1.5.2. Müdahale Programları İle İlgili Çalışmalar

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği tarafından yürütülen, gençler arasında güvenli ilişkiler yaşanmasına odaklanan “Ne Var Ne Yok?” projesi kapsamında toplumsal cinsiyet temelli şiddet, flört şiddeti, onay kavramı, kişisel sınırlar, akran zorbalığı gibi konularda hem gençlerle hem de gençlerle birlikte çalışan uzmanların bilgilendirme çalışmaları ile doğru müdahale yöntemleriyle koruyucu önleyici modeller geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu hedeflere ulaşılabilmesi için hazırlanan sınıf içi uygulamalar proje kapsamında İstanbul’da bulunan 7 farklı ortaöğretim kurumundaki 3500 öğrenciye ulaşılarak 2 ders saati süresince etkinlikler uygulanmıştır (Öztürk ve diğ., 2017).

Ulusal alan yazın incelendiğinde sınırlı sayıda flört şiddeti önleme çalışması bulunmakla birlikte flört şiddeti eğitim programı etkinliğini inceleyen çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Göz ve Dokuzcan (2022) tarafından yapılan çalışma, flört şiddeti hakkında farkındalığı artırma ve güvenli sağlıklı ilişkiler kurma konusunda bilgilendirme sağlayacak bir önleme programının etki değerlendirmesidir. Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde okuyan ve toplumsal cinsiyet eşitliği dersi alan 85 öğrenciye iki oturumluk interaktif online flört şiddeti eğitimi verilmiştir. Katılımcıların %14.3’ü şiddet mağduru olduğunu belirtirken %4.7’si şiddet uyguladığını belirtmiştir. Katılımcıların %96.48’i interaktif online flört şiddeti eğitiminin faydalı olduğunu belirtmiştir.

Yurt içinde yürütülen flört şiddeti hakkındaki araştırmalara bakıldığında araştırmaların çoğunun flört şiddetinin yaygınlığı, flört şiddeti hakkındaki algılar, flört şiddeti mağduru/uygulayıcısı olduğunu tespit etme, hangi flört şiddeti türünün daha sıklıkla yaşandığı gibi flört şiddetinin var olup olmadığını tespit etmeye yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kapsamda flört şiddeti çalışmalarının var olduğu tespit edilen gruplarla ya da flört şiddeti riski taşıyan bireylerle yürütülecek müdahale

alışmalarının varlığına ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Mevcut araştırmanın bu yönüyle yurt içi alan yazına katkı sağlayacağı ve 15-18 yaş aralığındaki ergen bireyler için geliştirilecek müdahaleler için örnek teşkil edeceği düşünülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma boyunca izlenen yöntem açıklanmıştır. Sırasıyla araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, deneysel işlem, verilerin toplanması, verilerin analizi, geçerlik ve güvenirlik önlemleri ve araştırmacının rolü açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programının 15-18 yaş arası ergenler üzerindeki etkisini ölçmek ve programa gönüllü olarak katılım sağlayan ergenlerin programla ilgili görüşlerini ve düşüncelerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmada nitel ve nicel araştırmaların ve bu araştırmaların verilerinin bütünleştirildiği karma yöntemin ardışık açıklayıcı deseni kullanılmıştır. Karma yöntem sosyal ve beşeri bilimler alanında ihtiyaç duyulan bir müdahale programı olduğundan; bu programa ilişkin etkiyi daha iyi anlamak için zaman içinde nitel ve nicel verilerin birlikte toplanmasını içermektedir (Creswell, 2017).

Karma yöntem araştırmacının araştırma problemini anlamak üzere nitel (açık uçlu) ve nicel (kapalı uçlu) veriler toplayarak iki veri setini birbiriyle bütün hale getirdiği ve bütünleştirmenin avantajlarını kullanarak sonuçlar elde ettiği araştırma yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda araştırma problemini daha iyi anlamak adına araştırmadan elde edilen istatistiki veriler ile araştırmada yer alanların kişisel deneyimleri birleştirilir (Creswell, 2021). Mevcut araştırmada karma yöntemin kullanım gerekçesi nicel ve nitel bakış açısını birleştirerek daha fazla veri ve geniş bakış açısı sağlayarak; test verilerine uygulama ve kişisel deneyimler bağlamında detaylı bilgi eklemektir.

Araştırmada toplanan nitel ve nicel verilerin nerede ve nasıl birleştirileceği karma araştırma deseniyle ilgilidir. Bu araştırmanın temel karma yöntem deseni ardışık açıklayıcı desendir ve bu desenden yola çıkılarak nicel aşama ile başlanmış daha sonra nicel sonuçların açıklanması için nitel çalışma yürütülmüştür. Bu araştırmada, sonuçları izlemek ve istatistiksel sonuçların tek başına ifade ettiğinden daha detaylı açıklayabilmek için deney bittikten sonra nitel veriler eklenmiştir (Creswell, 2021).

Araştırmada Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programının (İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı- İGSGPP) ergenlik döneminde flört şiddetini önlemeye olan etkisi deneysel desenlerden ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılarak test edilmiştir. Araştırmanın bir bağımsız değişkeni, bir bağımlı değişkeni vardır. Araştırmanın bağımsız değişkeni Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programı (İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı- İGSGPP); bağımlı değişkeni ise flört şiddetini önlemeye olan etkisidir. Kişilerarası İlişkiler Ölçeği (KİÖ) deney ve kontrol gruplarına ön test ve son test şeklinde uygulanmıştır. Bu araştırmanın deneysel deseninde bağımsız işlem grupları (deney ve kontrol grupları) ve tekrarlayan ölçümler (ön test, son test) yer almaktadır. Araştırma deseni Tablo-1 de görülmektedir (Büyüköztürk, 2016).

Tablo 1. *Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Yarı Deneysel Desen*

	Grup	Ön Test	İşlem	Son Test
R	Deney	KİÖ	İGSGPP	KİÖ
R	Kontrol	KİÖ	-	KİÖ

*KİÖ: Kişilerarası İlişkiler Ölçeği

*İGSGPP: İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı

Nicel verilerin toplanmasından sonra araştırmanın sonraki aşamasında Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programı uygulanan ergenlerin program hakkındaki görüşleri alınmış ve sonrasında nitel verilerin toplanması için odak grup görüşmesi yapılmıştır. Son aşamada nicel ve nitel veriler birleştirilerek yorumlanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın nicel verilerinin elde edildiği deney grubu 15-18 yaş arasında bulunan ve çalışma için gönüllü olan 28 ergenden oluşmaktadır. Bu ergenlerden psikoeğitim programına katılmak için gönüllü olan 5 erkek 9 kadın toplam 14 kişi deney grubunda; 9 kadın 5 erkek 14 kişi kontrol grubunda katılımcı olmuştur. Uygulama başladıktan sonra 2 kişi deney grubundan ayrılmış ve 26 katılımcı ile süreç tamamlanmıştır.

Araştırmanın nitel verileri odak grup görüşmesi yoluyla toplanmıştır. Ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programı uygulanan 5 erkek, 7 kadın

olmak üzere 12 kişi ile odak grup görüşmesi yapılarak katılımcıların program hakkında görüşleri alınmıştır.

Araştırmanın nicel ve nitel verilerinin elde edildiği deney grubunda çalışmayı tamamlayan 12 katılımcının kişisel bilgi formundan elde edilen bilgileri aşağıdaki gibidir.

Tablo 2. *Deney Grubundaki Bireylere İlişkin Özellikler*

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	İlk flört ilişkisinin yaşandığı yaş	Flört ilişkileri hakkında alınan eğitim durumu
K1	16	K	Lise devam	15 yaş öncesi	Hayır
K2	17	E	Lise devam	15 yaş öncesi	Hayır
K3	16	K	Lise devam	15 yaş öncesi	Hayır
K4	16	K	Lise devam	15	Hayır
K5	17	E	Lise devam	16	Hayır
K6	17	K	Lise devam	16	Hayır
			(Açık öğretim)		
K7	18	K	Lise mezunu	15	Hayır
K8	18	E	Lise mezunu	17	Hayır
K9	18	E	Lise devam	18	Hayır
K10	17	K	Lise devam	15	Hayır
K11	16	E	Lise devam	16	Hayır
K12	16	E	Lise devam	16	Hayır

3.2.1. Deney ve Kontrol Gruplarının Oluşturulması

Deney grubundaki katılımcıların belirlenebilmesi için araştırmacının bireysel sosyal medya hesabından duyurularda bulunulmuş, psikoeğitim çalışmasının amacını ve içeriğini açıklayan bir görsel hazırlanmış ve katılmak isteyenlerin doldurması gereken bir form hazırlanarak katılım istek formunun linki de duyuruda belirtilmiştir.

Katılım istek formunu dolduran gönüllülere öncelikle telefon yoluyla ulaşılarak katılım istekleri hakkında onay alındıktan sonra; katılımcılar 18 yaşının altında olduklarından dolayı velileri ile iletişime geçilmiş ve psikoeğitim programı hakkında bilgilendirme yapılarak çocuklarının katılımları için veli onamı verdikleri teyit edilmiştir. Sonrasında psikoeğitim programına katılmak isteyen 14 ergenle yüz yüze ön görüşme yapıldıktan sonra deney grubu oluşturulmuştur.

Kontrol grubundaki katılımcıları, araştırmacının ortaöğretim kurumunda görev yapan bir okul psikolojik danışmanı olmasından dolayı temas ettiği ve gönüllü olarak tez çalışmasına katılmak isteyen üç ayrı ortaöğretim kurumundan 14 ergen ile oluşturulmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan formda deney grubuna katılacak olan ergenlerin kişisel bilgileri ve flört deneyimleri ile sağlıklı flört ilişkileri geliştirmek hakkında eğitim alıp almadıkları bilgisine ulaşılabacak sorular yer almaktadır (EK-1).

3.3.2. Veli Onam Formu

Araştırmaya katılmış olan ergenlerin ebeveynlerine araştırma süreci ve yapılacak uygulamanın tarihleri hakkında bilgilerin verildiği, araştırmaya katılım için onamın istendiği formdur (EK-2).

3.3.3. Kişiler Arası İlişkiler Ölçeği (KİÖ)

Şahin, Durak ve Yasak (1994) tarafından geliştirilen ölçekte (Bkz. EK-3) 31 madde bulunmaktadır. Ölçek 1- 4 arası puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Kişiler Arası İlişkiler Ölçeği (KİÖ) ölçeği, besleyici ilişki tarzları (BİT) ve ketleyici ilişki tarzları (KİT) olmak üzere iki faktörlüdür. BİT kişiler arası ilişkinin olumlu tarafını (açık-saygılı) ölçerken, KİT olumsuz tarafını (ben merkezci- küçümseyici) ölçmektedir. KİT alt ölçeği anlamca olumsuz maddelerden (istenmeyen ilişki tarzı) oluştuğu için ters kodlanarak değerlendirilmiştir. Besleyici ilişki tarzları alt boyutunda yer alan “açık” ilişki şeklini ortaya koyan 8 madde, “saygılı” ilişki şeklini ortaya koyan 8 madde; ketleyici ilişki tarzları boyutunda yer alan “ben merkezci” ilişki şeklini ortaya koyan 5 madde, “küçümseyici” ilişki şeklini ortaya koyan 10 madde bulunmaktadır. Yapılan işlemler sonucunda her iki alt ölçekten alınan yüksek puanlar kişilerarası ilişkilerdeki olumlu tarzı göstermektedir. Ölçeğin güvenirliği Cronbach alfa ile ölçülmüş ve

ketleyici ilişki tarzları alt boyutu için .81, besleyici ilişki tarzları için .80 olarak bulunmuştur.

3.3.4. Odak Grup Görüşmesi Formu

Ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programının uygulandığı ergenlerin program hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla katkı, amaçlar, programın içeriği, kullanılan materyaller, süre, grup lideri hakkında fikirler ve önerilerin alındığı dört sorudan oluşan yapılandırılmış grup görüşme formu (Bkz. Ek-4) hazırlanmıştır. Soru içerikleri oluşturulurken katılımcıların program hakkındaki düşüncelerini ayrıntılı şekilde ortaya çıkarmaya yarayacak açık uçlu sorular olması önemsenmiştir. Sorular hazırlanırken alan yazından taranarak incelemeler yapılmış ve soru örnekleri hazırlandıktan sonra alan psikolojik danışmanlık ve rehberlik ile eğitim programları ve öğretim olan alanda uzman iki öğretim üyesinin görüşleri alınarak soruların son hali oluşturulmuştur.

3.4. Deneysel İşlem

Nicel verilerin elde edilmesi için yapılan deneysel işlem 2022-2023 eğitim öğretim yılı içinde İzmir Menemen bölgesinde yer alan bir çalışma ofisinde yapılmıştır. Kontrol grubuna herhangi bir müdahale yapılmamış, deney grubuna sekiz oturum boyunca psikoeğitim yapılmıştır. Uygulama başlamadan önce araştırmacı tarafından deney grubunda yer alan katılımcılarla ön görüşme yapılmıştır. Deney grubunda yürütülen oturumlar haftada bir defa ortalama 90 dakika olacak şekilde sekiz hafta boyunca devam etmiştir. Araştırmada kullanılan programın etkinlik içerikleri aşağıdaki şekildedir.

3.4.1. Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programı

(İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı)

Deney grubuna araştırmacı tarafından geliştirilen Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programı (Bkz. Ek-5) uygulanmıştır. Hazırlanan program yurt içinde ve yurt dışında oluşturulmuş olan programlar incelenerek, ergenlik dönemindeki bireylerin yakın ilişki kurma ihtiyacının varlığı doğrultusunda oluşturulmuştur. Program geliştirme aşamasında yurt dışı alan yazında yer alan ve hem ortaokul hem lise kademesine uygulanan psikoeğitim programlarının etkinlik içeriklerine ulaşılmış ve gerekli incelemeler yapıldıktan sonra ortaklıkların olduğu etkinlik konularına mevcut programda yer verilecek şekilde etkinlikler tasarlanmıştır.

Aynı zamanda yurt içinde lise öğrencileriyle flört şiddetinin önlenmesi için Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği tarafından geliştirilen “Ne Var Ne Yok Projesi” kapsamındaki etkinlikler tüm ayrıntılarıyla incelenmiş ve program etkinliklerinin oluşturulmasında katkı sağlamıştır. Yapılan alan yazın taramalarından sonra program araştırmacının mesleki bilgi ve deneyimleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Aynı zamanda tüm etkinlikler için uzman görüşü alınmış ve geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak program uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Uygulanan psikoeğitim programı ergenlerin güvenli ilişki kurmayı öğrenerek kendilerini flört şiddetini içeren ilişkilerden koruyan ve yaşadıkları ilişkilerinde flört şiddeti uygulamayan bireyler olmalarını sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Alan yazın incelendiğinde flört şiddetini önlemeyle ilgili programların birincil ve ikincil önleyici programlar olarak ortaya çıktığı göz önünde bulundurulduğunda İGSGPP’ nın birincil önleme programları içinde yer aldığı söylenebilir. Birincil önleyici programların flört şiddeti içeren davranış şekli ortaya çıkmadan uygulanmasının ergenlik gelişim dönemi içinde başarısının daha yüksektir (Foshee, Bauman, Ennett, Linder, Benefield ve Suchindran, 2004).

Programda yer alan oturumların temaları, amaçları ve uygulanan etkinlikler aşağıda yer alan Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. *Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programı -İlişkin Güvenliye Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı*

Oturum Sayısı ve Teması	Oturumun Amaçları	Oturumun Etkinlikleri
1.Oturum - Tanışma - Flört ilişkilerindeki davranış şekillerinin anlam bilgisi	- Psikoeğitim grubunun içeriği ve amacı hakkında üyelere bilgi vermek - Kişiler arası ilişkilerde sergilenen davranışların ne anlama geldiğini bilmek - Kendi yaşadıkları ilişkilerdeki davranışlarını ve kişilerarası ilişkiler hakkındaki bilgilerini gözden geçirmelerini sağlamak	- Balonumdaki Ben - Kişiler Arası İlişki Sözlüğü

Tablo 3. *Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programı -İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı (devamı)*

Oturum Sayısı ve Teması	Oturumun Amaçları	Oturumun Etkinlikleri
2.Oturum • Toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet temelli flört şiddeti kavramı • Dil kullanımı ve toplumsal cinsiyet	• Toplumsal cinsiyet kavramını anlamak • Toplumsal cinsiyet kalıplarının kişilerarası ilişkilere etkisini fark etmek • Üyelerin dil kullanımlarındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini fark etmelerini sağlamak	• Herkes “İnsan” Olursa • Dilimi Düzeltiyorum
3.Oturum • Kişisel sınırların önemi • Onay kavramı	• Sosyal ve duygusal ilişkilerdeki rahatsız olunan durumları, hoşlanılan/hošlanılmayan eylemleri belirlemek • Her bireyin kişisel sınırlarının olduğunu fark etmek ve farklılıklara karşı saygılı davranmanın gerekliliği hakkında düşünmeyi sağlamak • Kişilerarası ilişkilerde onay kavramının önemini fark etmek	• Benim Sınırlarım • Onayım Var Mı?
4.Oturum • İlişki mitleri • Flört ilişkilerindeki davranışlar • Flört hakları	• Flört şiddetini besleyen ilişki mitlerini fark etmek • Flört ilişkilerindeki doğru bilinen yanlış davranışları ayırt etmek • Normal ve kabul edilebilir tutum ve davranışlar ile flört hakları arasında bağlantı kurmak	• Normal Mi Değil Mi?

Tablo 3. *Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programı -İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı (devamı)*

Oturumun Sayısı ve Teması	Oturumun Amaçları	Oturumun Etkinlikleri
5.Oturum - Flört ilişkilerindeki uyarı işaretleri - Flört şiddeti türleri - Flört ve şiddet döngüsü	- Flört ilişkilerindeki riskli ve şiddet içeren davranışları fark etmek - Flört ilişkilerindeki şiddet davranışlarını şiddet türleriyle eşleştirmek - Flört şiddeti döngüsünü anlamak	- İlişkide Kırmızı Bayraklar - Hangi Türde Flört Şiddeti Hangi Döngü İçinde?
6.Oturum Flört ilişkisinin türleri	- Sağlıklı, sağlıksız ve şiddet içeren ilişkilerin davranış örüntülerini ayırt etmek - Kendi yaşadıkları flört ilişkilerinin hangi türde ilişki olduğunu değerlendirmek	- İlişkim Hangisi? - Aşk Mı Değil Mi?
7.Oturum - Hayır diyebilme - Beden dili ve hayır - Sağlıklı iletişim döngüsü	Kişiler arası ilişkilerde kendini sağlıklı şekilde ifade etmeyi öğrenmek	- Hayır Demem Gerektiğinde - Kendimi Anlatmam Gerektiğinde
8.Oturum Sonlandırma	- Ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programını özetlemek ve sonlandırmak - Psikoeğitim programı ve grup süreci hakkında geribildirim verilmesini sağlamak - Flört ilişkileri yaşanırken dikkat edilmesi gereken kritik noktaları gözden geçirmek	“İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin” Afifi

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmanın nicel veri toplanma sürecinde deney ve kontrol grubunda yer alan katılımcılara ön test ve son test uygulanmıştır. Deneysel işlem öncesinde çalışmaya

katılacak olan kişilerin yazılı onayının alınması için Katılımcı Bilgi Onam Formu doldurtulmuştur. Katılımcılar 15-18 yaş aralığında oldukları için ebeveynlerinden onay almak amacıyla Veli Onam Formu da velilere doldurtulmuştur. Deneysel işlem öncesinde katılımcılarla ön görüşme yapılmış ve ön test uygulaması yapılmıştır. Deney grubunda yapılan uygulamalar sekiz hafta boyunca haftada bir gün ortalama 90 dakika sürmüştür. Ön test ve son test arasında yaklaşık iki aylık süre bulunmaktadır. Deney grubunun uygulamaları 26.10.2022-14.12.2022 tarih aralığında yapılmıştır.

Tüm katılımcılara Kişilerarası İlişki Ölçeği uygulandıktan sonra uygulamalara başlanmıştır. Deney grubuna ergenlerde flört şiddetini önleme programı sekiz oturum boyunca uygulanmıştır. Uygulamalar tamamlandıktan sonra Kişilerarası İlişki Ölçeği tüm katılımcılara tekrar uygulanmış ve son test verileri elde edilmiştir.

Araştırmanın nitel verileri deneysel işlem tamamlandıktan bir hafta sonra Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma Biriminde, deney grubunda yer alan 12 öğrencinin tamamıyla yapılmış ve ortalama 30 dakika sürmüştür. Odak grup görüşmesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanından bir uzman tarafından gerçekleştirilmiştir.

1.7.Verilerin Analizi

Yürütülen araştırmada nicel ve nitel verilerin analizleri ayrı şekilde yapılmış olup yorumlama kısmında elde edilen sonuçlar bütünleştirilmiştir.

1.7.1. Nicel Verilerin Analizi

Araştırmanın bağımsız değişkeni ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programıdır. Araştırmanın bağımlı değişkeni ise uygulanan psikoeğitim programının etkisidir. Araştırmada kullanılan 2x2' lik karma desenden birinci faktör bağımsız işlem gruplarını (deney- kontrol), ikinci faktör ise bağımlı değişkene tekrarlayan ölçümleri (ön test- son test) göstermektedir.

Deney ve kontrol gruplarının ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı t testi ile analiz edilmiş olup; ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programının programa katılan ergenlerde flört şiddetini önlemede etkili olup olmadığı da karışık ölçümler için varyans analizi (Mixed-design / Split plot ANOVA) tekniği kullanılarak incelenmiştir.

Verilerin analizinde SPSS Statistics 26.0 paket programından yararlanılmıştır.

1.7.2. Nitel Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında odak grup görüşmesiyle elde edilen nitel veriler önce araştırmacı tarafından deşifre edilerek yazıya aktarılmıştır. Sonrasında tümevarımcı analiz yoluyla nitel veriler analiz edilmiştir. Tümevarımcı analiz, verilerin altında yatan kavramları (kodlar) ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri (temalar) ortaya çıkarmaktadır. Tümevarımcı analizde nitel araştırma verileri dört aşama (verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması) ile analiz edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Yürütülen araştırmanın nitel verileri belirtilen dört adımda analiz edilmiş ve verilerin kodlama işlemi araştırmacı ve nitel araştırma konusunda tecrübeli bir öğretim üyesi tarafından yapılmıştır.

1.8. Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri

Nitel verilerin iç geçerliğini (inandırıcılık) sağlamak amacıyla derinlemesine veri toplanarak katılımcıların araştırma sorularına verdikleri cevaplardaki anlam ve ilişkiler ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Veri toplama aracı olan odak grup görüşme formu oluşturulurken uzman görüşüne başvurulması ve odak grup görüşmesinin ardından ortaya çıkan sonuçlar katılımcılara özetlenerek katılımcılardan teyit alınması sonuçların gerçeği yansıtması için alınan önlemlerdir. Dış geçerlik (aktarılabirlik) ile araştırmadan elde edilen sonuçların benzer koşullardaki süreçler için bir anlayış oluşturmak amaçlandığından dolayı yürütülen araştırmanın veri toplama süreci hakkında detaylar ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Aynı zamanda nitel verilerin raporlanmasında ayrıntılara ve katılımcılar tarafından verilen cevaplar alıntılanarak yer verilmiştir.

Tutarlık (iç güvenirlilik) oluşması için araştırmacı odak grup görüşmesini kayıt altına alarak veri analizi sürecinde tutarlı bir yaklaşımda bulunmuştur. Dış güvenirlilik (teyit edilebilirlik) kısmında benzer ortamlarda yürütülen diğer araştırmalarda aynı sonuçların elde edilmesi üzerinden ölçüldüğünden dolayı araştırmada kullanılan veri toplama araçları saklanmıştır. Nicel verilerin güvenirliliğinin sağlanması için tüm veriler araştırmacı tarafından toplanmıştır.

1.9. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı, Ege Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programından 2011 yılında mezun olmuştur. Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri

Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı'ndaki yüksek lisans eğitimine 2021 yılında başlayana kadar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli ortaöğretim kurumlarında 15-18 yaş aralığındaki ergenlerle çalışmıştır. Araştırmacı çalışma grubunun ihtiyaçlarını 10 senelik çalışma hayatında gözlemlediği ve okul rehberlik ve psikolojik danışma servislerine başvuran birçok ergenin güvenli flört ilişkilerinin özelliklerini bilmeyerek şiddet içeren birçok flört ilişkisini sağlıklı ve güvenli olarak algıladığını gördüğünde ergenlik döneminde olan 15-18 yaş aralığındaki ergenler için flört şiddetini önleme konusunda bir psikoeğitim programı oluşturmaya ve etkisini incelemeye karar vermiştir.

Araştırmacı 2017 yılında çalışmış olduğu kurumda öğrencilerine Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği tarafından hazırlanmış olan “Ne Var Ne Yok Projesi” kapsamında oluşturulan flört şiddetini önleme oturumlarının tamamını uygulamıştır ve öğrencilerle bu konuyu çalışmanın çok etkili olduğunu deneyimlemiştir. Aynı zamanda proje hakkında 2020 yılında yürütülen sosyal etki araştırması sonucunda araştırmacı tarafından uygulanan programın öğrenciler üzerinde yüksek oranda olumlu etkiler oluşturduğu belirtilmiştir (Emiroğlu, 2020).

Araştırmacı psikoeğitim programını yazma ve uygulama hakkında TÜBİTAK 2237-A Psikolojik Danışmanlar İçin Psikoeğitim Programı Hazırlama Uygulama ve Değerlendirme Süreçleri Eğitimi Projesine katılım sağlayarak bu konuda yetkinliğini arttırmıştır.

Araştırmacının tüm deneyimleri doğrultusunda, araştırma süreci içinde ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programı alan yazındaki araştırmalar temel alınarak hazırlanmış, deney ve kontrol gruplarında kullanılacak tüm materyaller özenle geliştirilmiş, grupların uygulamaları planlı şekilde yapılarak araştırma verileri toplanmış ve tüm bu süreçler araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, nicel ve nitel verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgular alt problemler çerçevesinde verilmiştir. Bulguların sunumunda tablolardan yararlanılmıştır ve doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

4.1. Nicel Verilere İlişkin Bulgular

4.1.1. Varsayımların Test Edilmesi (Ön Analizler)

Araştırma kapsamında deney grubundaki katılımcıların Kişiler Arası İlişkiler Ölçeğinin (KİÖ) iki alt boyutuna (Besleyici İlişki Tarzları (BİT) ve Ketleyici İlişki Tarzları (KİT) göre puanlarını nasıl etkilediğini test etmek amacıyla karışık ölçümler için varyans analizi (Mixed-design / Split plot ANOVA) yapılmıştır. Çalışmanın iç geçerliğinin sağlanması açısından ölçmeye konu özellik bakımından benzer olmaları gerektiğinden dolayı önce deney ve kontrol grubunun BİT ve KİT alt boyutlarına ait ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir.

Araştırma başlangıcında deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön test Kişilerarası İlişkiler Ölçeğinin (KİÖ) iki alt ölçeği olan Ketleyici İlişki Tarzları (KİT) ve Besleyici İlişki Tarzları (BİT) puanlarının gruplara göre betimsel istatistikleri Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin BİT ve KİT Alt Ölçek Ön Test Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Deney Grubu				Kontrol Grubu		
	Örneklem	Standart	Örneklem	Standart		
	Büyüklüğü		Büyüklüğü		Ortalama	Sapma
BİT	12	35.17	6.28	14	33.71	8.24
KİT	12	35.08	5.20	14	35.14	6.55

BİT: Besleyici İlişki Tarzları

KİT: Ketleyici İlişki Tarzları

Tablo 4 incelendiğinde deney ve kontrol gruplarına ait KİT alt ölçeği puanları arasında-.06 puan, BİT alt ölçeği puanları arasında 1.46 puan fark bulunmaktadır. Elde edilen puan farklarının arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı bağımsız örneklem için t testi ile test edilmiş olup t testi yapılmadan önce diğer varsayımlar test edilmiştir.

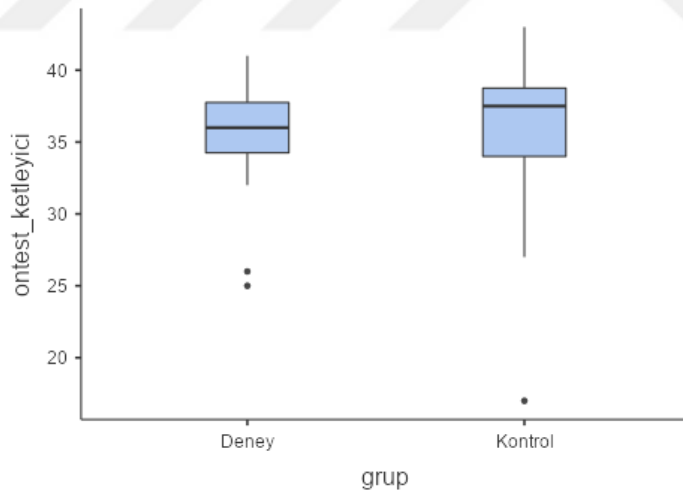
Ölçek puanları madde puanlarının toplamı olduğundan bağımlı değişkenin en az aralık ölçeğinde olma varsayımı ile bir grupta bulunan bir öğrenci başka bir grupta

bulunmadığından örneklemelerin bağımsız olma varsayımı karşılanmış olup t testinin bir diğer varsayımı ise bağımlı değişkene ait puanların her iki grupta da normal dağılımı sağlaması gerekliliğidir. Bu varsayımın test edilmesine yönelik istatistikler Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. *Alt Ölçek Puanlarının Normallik Varsayımına ilişkin İstatistikler*

		Basıklık	Çarpıklık	Shapiro-Wilk W	Shapiro-Wilk p
BİT	Deney	.39	.12	.96	.73
	Kontrol	-.45	1.08	.97	.84
KİT	Deney	-.98	.36	.88	.08
	Kontrol	-1.80	4.03	.83	.01

Tablo 5 incelendiğinde kontrol grubunun KİT ölçek puanları dışındaki diğer ölçek puanlarının normal dağılımı sağladığı söylenebilir. Kontrol grubunun KİT puanlarının normallikten sapmasının nedenlerini araştırmak için grafiksel yöntemler incelenmiştir. Bu incelemeye ait bulgulardan kutu grafiği Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. KİT ölçeği puanlarına ait kutu grafiği

Şekil 1 incelendiğinde kontrol grubunda gözlemlerden birinin aşırı uç değer olduğu gözlenmiştir. Bu değer veri setinden çıkarıldığında yapılan analiz sonuçları ile uç değer veri setinden çıkarılmadan yapılan analiz sonuçları benzer olduğu için veri silme işlemi yapılmadan analizlere devam edilmiştir.

Son olarak varyansların homojenliği varsayımını incelemek için Levene testi yapılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre BİT ($F(1,24)=.38, p=.54$) ve KİT ($F(1,24), p=.26$) ölçek puanlarının varyanslarının iki grup için homojen olduğu sonucuna varılmıştır.

BİT ve KİT alt ölçeklerine ait bağımsız gruplar için t testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. *BİT ve KİT alt ölçeklerine ait bağımsız gruplar için t testi sonuçları*

	t	df	p
BİT	.50	24	.62
KİT	-.03	24	.98

Tablo 6 incelendiğinde deney ve kontrol gruplarına ait BİT ($t(24)=.50, p=.62$) ve KİT ($t(24)=-.03, p=.98$) puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. KİT ölçeği için kontrol grubunun normallik varsayımını ihlal ettiği göz önünde bulundurularak dirençli t testi (Welch) ve parametrik olmayan yöntem Mann-Whitney U testleri yapıldığında sonucun aynı olduğu görülmüştür.

4.1.2. Besleyici İlişki Tarzları Alt Ölçeğine İlişkin Bulgular

BİT puanları açısından uygulanan deneysel işlemin etkili olup olmadığını test etmek amacıyla karışık ölçümler için ANOVA yapılmıştır. Zaman (ön test–son test) ve grup (deney-kontrol) ortak etkisinin anlamlı çıkması ile yapılan deneysel işlemler katılımcıların BİT puanlarında gruplar arasında anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığı test edilmiştir.

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test ve son test ölçümlerinden elde edilen BİT puanlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. *Deney ve kontrol gruplarındaki katılımcıların BİT alt boyutuna ait ön test ve son test ölçüm puanlarına ilişkin betimsel istatistikler*

Ön Test					Son Test			
	Ortalama	Standart Sapma	Shapiro-Wilk W	Shapiro-Wilk p	Ortalama	Standart Sapma	Shapiro-Wilk W	Shapiro-Wilk p
Deney	35.17	6.28	.96	.73	39.33	4.52	.97	.90
Kontrol	33.71	8.24	.97	.84	32.86	7.67	.97	.86

$N_{Deney}=12, N_{Kontrol}=14$

Tablo 7 incelendiğinde deney grubunun BİT puanlarının yaklaşık 4 puan arttığı, kontrol grubunun ise BİT puanlarının yaklaşık 1 puan düştüğü görülmektedir. Bu değişimin anlamlı olup olmadığı test edilmeden önce karışık ölçümler için ANOVA varsayımları test edilmiştir.

Tablo 7’de Shapiro-Wilk W istatistikleri ve p değerleri incelendiğinde her bir grup içinde ön test ve son test puanlarının normal dağıldığı görülmektedir (p değeri .05’ten büyük ise dağılımın normal olduğu varsayılmaktadır). Karışık ölçümler için ANOVA varsayımlarından bir diğeri ön test ve son test puanlarının deney ve kontrol gruplarındaki varyanslarının homojenlik koşulunu sağlamasıdır. BİT alt ölçeğinde ön test ($F(1,24)=.38$, $p=.54$) ve son test ($F(1,24)=1.28$, $p=.27$) puanlarının gruplar arasında varyanslarının homojen olduğu sonucuna varılmıştır. Karışık ölçümlerde ANOVA için varyansların homojen olmasının yanında grupların kovaryansları arasında da anlamlı fark olmamalıdır. Bu varsayımı test etmek için yapılan Box’ın kovaryans matrislerinin eşitliği testi anlamlı değildir (Box’s $M=5.67$, $F(3, 867926.81)=1.72$, $p=.16$).

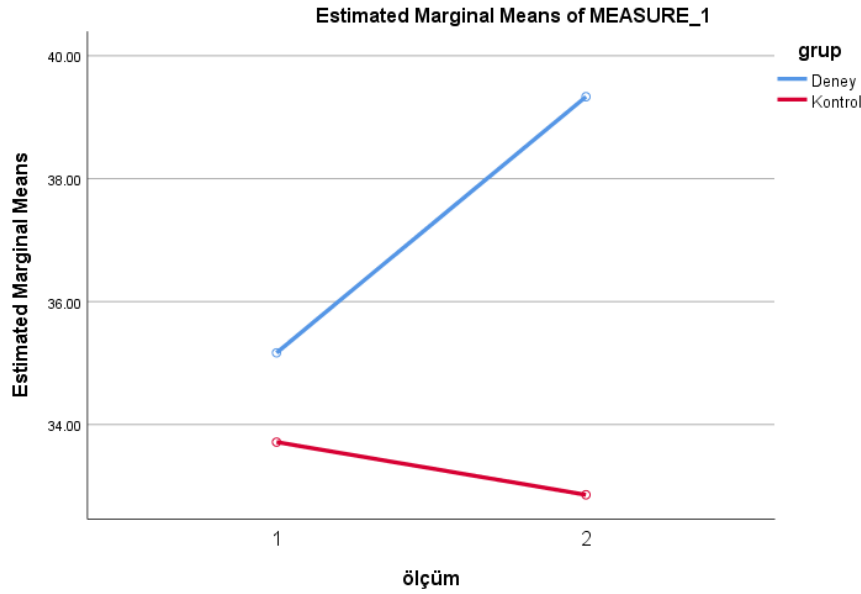
Varsayımlar karşılandığından karışık ölçümler için ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. *BİT Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar-arası					
Grup	203.10	1	203.09	2.34	.14
Hata	2086.20	24	86.93		
Gruplar-içi					
Ölçüm	35.39	1	35.39	3.88	.06
Ölçüm x Grup	81.54	1	81.54	8.95	.01
Hata	218.69	24	9.11		

Tablo 8 incelendiğinde ölçüm x grup ortak etkisinin anlamlı fakat grup ve ölçüm ana etkilerinin anlamlı olmadığı görülmektedir. Yapılan karışık ölçümler için ANOVA sonucuna göre ortak etkinin anlamlı olması deneysel işlemin uygulandığı deney grubunun BİT puanlarındaki artışın, kontrol grubu göz önüne alındığında anlamlı derecede yükseldiğini göstermektedir. Başka bir deyişle, uygulanan deneysel işlem besleyici ilişki tarzını olumlu ve anlamlı bir şekilde etkilemiştir. Deney ve kontrol

gruplarının BİT ön test ve son test puan ortalamalarındaki değişim Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Grupların BİT puan ortalamalarındaki değişim

4.1.3. Ketleyici İlişki Tarzları Alt Ölçeğine İlişkin Bulgular

KİT puanları açısından uygulanan deneysel işlemin etkili olup olmadığını test etmek amacıyla karışık ölçümler için ANOVA yapılmıştır. Zaman (ön test – son test) ve grup (deney-kontrol) ortak etkisinin anlamlı çıkması ile deneysel işlemin katılımcıların KİT puanlarında gruplar arasında anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığı test edilmiştir.

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test ve son test ölçümlerinden elde edilen KİT puanlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Deney ve kontrol gruplarındaki katılımcıların KİT alt boyutuna ait ön test ve son test ölçüm puanlarına ilişkin betimsel istatistikler

	Ön Test				Son Test			
	Ortalama	Standart Sapma	Shapiro-Wilk W	Shapiro-Wilk p	Ortalama	Standart Sapma	Shapiro-Wilk W	Shapiro-Wilk p
Deney	35.08	5.20	.88	.08	38.42	4.74	.83	.02
Kontrol	35.14	6.55	.83	.01	33.29	6.88	.83	.01

N_{Deney}=12, N_{Kontrol}=14

Tablo 9 incelendiğinde deney grubunun KİT puanlarının 3 puandan fazla arttığı, kontrol grubunun ise KİT puanlarının yaklaşık 2 puan düştüğü görülmektedir. Bu değişimin anlamlı olup olmadığı test edilmeden önce karışık ölçümler için ANOVA varsayımları test edilmiştir.

Tablo 9’da Shapiro-Wilk W istatistikleri ve p değerleri incelendiğinde sadece deney grubunun ön test puanlarının normal dağıldığı görülmektedir. Daha önce bağımsız örneklem için t testi için varsayımları kontrol edilirken tespit edilen uç değer veri setinden çıkarıldığında da KİT için gruplara göre ön test ve son test puanlarının normal dağılım gösterdiği saptanmıştır. Bu uç değer veri setinden çıkarıldığında yapılan karışık ölçümler için ANOVA sonuçları değişmediği için veri seti olduğu gibi korunarak analizlere devam edilmiştir. Karışık ölçümler için ANOVA varsayımlarından bir diğeri ön test ve son test puanlarının deney ve kontrol gruplarındaki varyanslarının homojenlik koşulunu sağlamasıdır. KİT alt ölçeğinde ön test ($F(1,24)=.26$, $p=.62$) ve son test ($F(1,24)=1.01$, $p=.32$) puanlarının gruplar arasında varyanslarının homojen olduğu sonucuna varılmıştır. Karışık ölçümler için ANOVA için varyansların homojen olmasının yanında grupların kovaryansları arasında da anlamlı fark olmamalıdır. Bu varsayımı test etmek için yapılan Box’ın kovaryans matrislerinin eşitliği testi anlamlı değildir (Box’s $M=1.93$, $F(3, 867926.81)=.58$, $p=.63$).

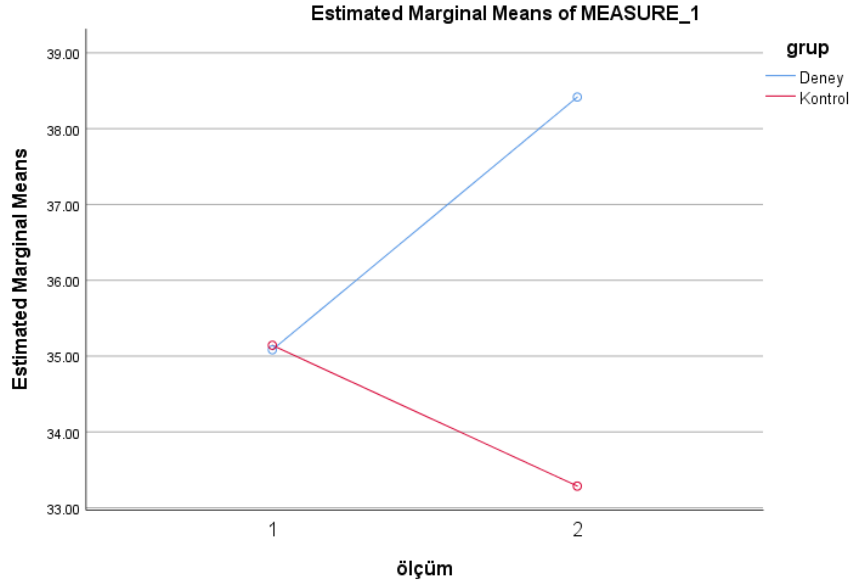
Varsayımlar karşılandığından karışık ölçümler için ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. *KİT Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar-arası					
Grup	83.09	1	83.09	1.25	.28
Hata	1600.21	24	66.68		
Gruplar-İçi					
Ölçüm	7.04	1	7.04	1.45	.24
Ölçüm x Grup	87.04	1	87.04	17.98	<.001
Hata	116.19	24	4.84		

Tablo 10 incelendiğinde ölçüm x grup ortak etkisinin anlamlı fakat grup ve ölçüm ana etkilerinin anlamlı olmadığı görülmektedir. Yapılan karışık ölçümler için ANOVA

sonucuna göre ortak etkinin anlamlı olması deneysel işlemin uygulandığı deney grubunun KİT puanlarındaki artışın, kontrol grubu göz önüne alındığında anlamlı derecede yükseldiğini göstermektedir. Başka bir deyişle, uygulanan deneysel işlem ketleyici ilişki tarzını olumlu ve anlamlı bir şekilde etkilemiştir. Deney ve kontrol gruplarının KİT ön test ve son test puan ortalamalarındaki değişim Şekil 3’de verilmiştir.

Şekil 3. Grupların KİT puan ortalamalarındaki değişim

4.2. Nitel Verilere İlişkin Bulgular

Bu başlık altında, 15-18 yaş arası ergenlerin Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programı’na (İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı-İGSGPP) ilişkin görüşlerine dair bulgular sunulmuştur.

Programa katılan ergenlerle gerçekleştirilen odak grup görüşmesinin içerik analizi sonucunda, katılımcıların ($n = 12$) görüşleri dört tema altında toplanmıştır. Tablo 11’de sunulduğu üzere katılımcıların görüşleri, “Katkı”, “Amaç”, “Programın Değerlendirilmesi” ve “Öneriler” temaları kapsamında ele alınmış, bu temalar altında 16 alt temaya yer verilmiştir.

Tablo 11. İGSGPP' ne İlişkin Tema ve Alt Temalar

Katkı	Öğrenme Farkındalık Özsaygı Sorgulama Paylaşım
Amaç	Var olan flört ilişkisini değerlendirme Flört ilişkileri hakkında bilgi edinme Araştırmacıya destek sunma Psikoloji bilimi hakkında bilgi edinme Arkadaşla birlikte olma Kendini geliştirme
Programın	İşleyiş
Değerlendirilmesi	İçerik Grup Lideri
Öneriler	İşleyiş İçerik

4.2.1. Katkı

Katkı teması altında “Öğrenme” ($n=6$), “Farkındalık” ($n=6$), “Özsaygı” ($n=1$), “Sorgulama” ($n=4$) ve “Paylaşım” ($n=1$) alt temalarına ulaşılmıştır. Öğrenme alt teması kapsamında katılımcılar hem baskı ve şiddetin ne olduğuna dair *bilgi* hem de karar verme, reddetme, hayır diyebilme, kişisel sınırı belirleme ve kendini ifade etme konusunda *beceri* elde ettiklerini ifade etmişlerdir.

Baskı ve şiddetin ne olduğunun öğrenildiği ile ilgili bir katılımcı (K-4);

“... Birinin bana yaptığı baskıları, şiddetleri öğrendim.” demiştir.

Beceri kazanımına dair ise katılımcılar görüşler belirtilirken katılımcılardan biri “Kolayca reddebilen biri değildim ve o yüzden bazı arkadaşlarımla yanlış tavırları oluyordu. Şimdi çok rahat bir şekilde istemediğim şeyleri belirtebiliyorum.” (K-3) şeklinde belirtirken diğer bir katılımcı;

“Dışarıdaki toplum ilişkilerimizde, flört ilişkilerinde, arkadaşlık ilişkilerinde kararlarımı daha mantıklı ve daha kendimden emin bir şekilde vermeme yardımcı oldu. Mesela reddetmeyi öğrendim. En basitinden kolayca istemediğim bir şeyi istemediğimi belirtebilmeyi.” (K-4) şeklinde belirtmiştir.

Katılımcılar sınırlar, haksızlığa uğrama, bilgileri arka plana atma, flört şiddeti uyguladığını fark etme, flört ilişkisi içindeki hataları görme, toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında “farkındalık” kazandıklarını bir katılımcı “Kendi ilişkimde yanlış yaptığım yerlerin aslında çok da yanlış olmadığını haksızlığa uğradığımı fark ettim.” (K-9) diyerek belirtmiştir. Diğeri ise “Herkesin eşit kadın erkeğin eşit ve hepimizin sadece bir birey olduğunun farkına vardık.” (K-4) şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcılardan bir diğeri ise;

“Herkes daha kolay hayır diyebiliyor. Herkes fikrini daha açık belirtebiliyor. Sınırlarını daha belirgin bir şekilde çizebiliyor bence. Özellikle de bildiğimiz şeyleri çok aka plana attığımızı fark ettik ve onları ön plana çıkardık yani baya katkı sağladı.” (K-7) demiştir.

Özsaygı alt teması kapsamında bir katılımcı (K-3) “...Bu da hayatımda baya bir kolaylık sağlıyor. En başta kendime olan saygımı tetikliyor diyebilirim.” şeklinde görüş bildirmiştir. Aynı zamanda katılımcılar program kapsamında yapılan çalışmaların “kendilerini sorgulamalarına” katkısının olduğunu belirtirken “Ben en çok şunu kavramıştım. Ben hep kendime şey diyordum hep sana baskı kuruldu hep sen bir şey yaptın düşüncesi, yapıldı düşüncesindeydim. Ama aslında benim de yaptığım davranışlar flört şiddetine giriyormuş.” (K-6); “Hem kendimizi sorgulamış olduk bu psikoeğitim sayesinde. Hem de insanların bize karşı yapmış olduğu bazı tavırlarının yanlış olduğunu. Nelerin doğru olacağını.” (K-3) ifadelerini kullanmışlardır.

Katılımcılardan biri (K-9) programın “tecrübe paylaşımı” açısından katkı sağladığını aşağıdaki şekilde belirtmiştir.

“Çoğu kişide kendi ilişkisinden kendi hayatından bir şeyler katıyordu. İşte ben şöyle şöyle bir şey yaşadım şunu şunu yaptım pişmanım. Ya da şunu şunu yaptığım için mutluyum mesela. Herkes kendi fikrini kendi tecrübelerini ortaya koyuyordu. Herkes de bundan kapabildiğini kapıyordu mesela.”

4.2.2. Amaç

Amaç teması altında "Var olan flört ilişkisini değerlendirme" ($n=5$), "Flört ilişkileri hakkında bilgi edinme", "Araştırmacıya destek sunma" ($n=1$), "Psikoloji bilimi hakkında bilgi edinme" ($n=1$), "Arkadaşıyla birlikte olma" ($n=1$) ve "Kendini geliştirme" ($n=2$) alt temalarına ulaşılmıştır. En fazla belirtilen amaçlardan biri olan "Var olan flört ilişkisini değerlendirme" amacı ile ilgili yaşanan flört ilişkisindeki

sorunları görme ve çözümüne katkı sağlama, eksik ve doğru taraflarını görme hakkında katılımcılar amaçlarını “Ben bir kıza çok aşkıttım. Çok sorunlu bir ilişkim vardı. Bu sorunları çözmek için. Sevdiğim kızla artık güzel bir ilişki yaşamak istiyordum” (K-9); “Aktif ilişkimdeki sorunları görmek için gittim. Kendimi değerlendirdim aslında karşı tarafında kendimin de çok hata yaptığımı anladım.” (K-11) şeklinde belirtmişlerdir.

Kendini geliştirme amacını katılımcılardan biri (K-5) “Benim katılma amacım kendimi geliştirmektir. Daha doğru bir şekilde daha doğru bir yol çizmekti kendime. Başarılı olduğumu düşünüyorum.” şeklinde belirtirken; araştırmacıya destek sunma, psikoloji bilimi hakkında bilgi edinme ve arkadaşla birlikte olma amaçları da katılımcılar tarafından “Öncelikle Hocaya karşı bir katkım bir faydam olsun diyeydi en başta niyetim buydu.” (K-6), “...psikolojiyle ilgili şeyler ilgimi çektiği için katılmak istedim.” (K-3), “... arkadaşım gidiyor diye bende adımlı yazdırmıştım.” (K-2) ifadelerini kullanarak belirtmişlerdir.

Katılımcıların hepsi amaçlarına ulaştıklarını ve programa katıldıktan sonra sağlıklı ve şiddet içeren flört ilişkilerini sonlandırma kararı aldıklarını, yaşadıkları flört ilişkilerinde hatalı olduğu davranışlarını kabul etmeye ve kendi hayatlarına sağlıklı şekilde devam etmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Bir katılımcı (K-7) ;

“Ben ilişkiyi bitirdim. Bir şeyleri biliyoruz ama hem göz ardı ediyoruz hem geçer ya da düzelir diye birkaç bahaneyle avutuyoruz ki hani güzel sandığımız şeyler bitmesin. Bir şekilde devam etsin.” şeklinde flört şiddeti yaşadığı ilişkisini psikoeğitim programı sonrasında sonlandırdığını belirtmiştir.

Diğer bir katılımcı (K-6) programa katılım amacının karşılandığını şöyle belirtmiştir: “Buraya katıldıktan sonra gerçekten o ilişkinin sağlıklı bir ilişki olmadığını, flört şiddeti içeren bir ilişki olduğunu anladım ve bunu çok rahat bir şekilde kabullenip sonra hayatımı çok güzel bir şekilde devam ettim.”

4.2.3. Programın Değerlendirilmesi

Programın değerlendirilmesi teması altında “İşleyiş”, “İçerik” ve “Grup Lideri” olmak üzere üç alt temaya ulaşılmıştır. *İşleyiş* alt temasında katılımcılar programın süresi ($n=6$) hakkında değerlendirmelerde bulunmuşlar. Katılımcılar programın uygulandığı süre boyunca zihinlerinin aktif kaldığını, akıcı olduğunu belirtirken “Bir buçuk saat bize yarım saat gibi geliyordu.” (K-4); “On dakika gibi.”

(K-11); “Normalde bir buçuk saat bir insan bir yere odaklandığında elbette sıkılır. Ama orda öyle bir şey söz konusu değildi.” (K-5) ifadelerini kullanmışlardır.

İçerik alt teması altında ise katılımcılar program içeriğinin özenle yapılandırıldığını, genelden özele giden bir şekilde ele alındığını, sosyal yaşamdaki tüm ilişkilere değindiğini ($n=4$), uygulanan etkinliklerin öğrendiklerini kalıcı hale getirdiği için faydalı ve eğlenceli olduğunu ($n=2$), kullanılan materyallerin çeşitliliğinin ($n=10$) kalıcılığa katkısının olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazıları bu konulardaki görüşlerini, “Flört şiddetinin konu başlıklarını çok güzel ayırmıştı ... Hoca.” (K-6); “Öğrendiğimizi unutsak bile o etkinliği hatırlayıp öğrendiklerimizi de hatırlıyoruz tekrar.” (K-4); “Her hafta geldiğimizde farklı bir materyal, farklı boyalar, kalemler, kağıtlar ya da farklı birçok şey kutular falan. Baya iyiydi yani çeşitliydi.” (K-7); “... Bu yüzden de hem çok verimli hem de çok eğlenceliydi. Kimse sıkılıp bunalmadı. Herkes bir sonraki hafta yine gelmek isteyerek devam etti.” (K-10) şeklinde belirtmişlerdir.

Grup lideri teması altında ise katılımcılar grup liderinin enerjisinin yüksek olduğunu ($n=2$), üyelere kendini güvende hissettirdiğini ($n=2$), samimi ($n=10$), fedakâr ($n=2$) ve ilgili ($n=2$) olduğunu belirtmişlerdir.

Bir katılımcı grup lideri ile ilgili “Sadece işini yapan biri değil işte. Bizimle yakınlık kurup ilişkilerini daha güzel tutan bir insan.” (K-5) ifadesini kullanmıştır. Bir diğer katılımcı grup lideri ile ilgili “Gayet pozitif biri. Ve konuşma tarzıyla olsun vücut diliyle olsun konunun içine çekiyor ve seni oraya kilitliyor yani dağılmıyorsun.” şeklinde görüşünü belirtirken, bir başka katılımcı (K-3) “Bizimle sadece o an o ortamda bulunup ondan sonra oldu bitti olarak bakmadı hiçbir zaman. Hepimizle tek tek bireysel olarak da ilgilenen biri. Bu özelliğini de çok seviyorum onun.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

4.2.4. Öneriler

Katılımcıların program hakkında vermiş olduğu öneriler kısmında “İşleyiş” ($n=4$), “İçerik” ($n=4$), alt temalarına ulaşılmıştır. Katılımcılar işleyiş alt temasında süre ve üye seçimi hakkında değerlendirmeler yapmıştır.

Üye seçimi hakkında değerlendirme yapan bir katılımcı (K-9), “En büyük eksiği ilişki çift taraflı bir şey ama buraya tek geliyoruz. Ben kendim bir şeyleri

öğreniyorum ama karşımdaki kişiye öğretemiyorum. Buraya çift olarak gelseydik çok daha verimli olurdu.” şeklinde bir öneride bulunmuştur.

Katılımcılar sürenin daha uzun olması hakkında değerlendirmeler yapmıştır. Bir katılımcı bu konudaki görüşünü “Ben iki saat yapabilirdim. Bir saatinde etkinlikler yaparak ya da bir buçuk saatini etkinlikler yaparak. Kalan yarım saatini de programla ilgili olan soru cevap şeklinde ya da hayatımızla ilgili olan şeylerle.” (K-3) şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılar program içeriği hakkında yaptıkları değerlendirmede herhangi bir değişiklik olmadan uygulanmasının uygun olduğunu belirtmişlerdir. Bir katılımcı (K-11) görüşünü “Hepsi aynı devam etsin.” şeklinde belirtmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, “İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin” isimli ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programının 15-18 yaş arasındaki ergen bireyler üzerindeki etkisini saptamak için elde edilen nitel ve nicel bulgular bütünleştirilerek alan yazın ışığında tartışılmış ve yorumlanmıştır. Ayrıca araştırma sonuçları özetlenerek ve bu sonuçlardan yola çıkarak uygulayıcılar ve araştırmacılar için ergenlik döneminde flört şiddetini önlemeye dönük önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Tartışma

Araştırmada elde edilen sonuçlar ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programının katılımcıların besleyici ilişki tarzlarını arttırdığını ortaya koymuştur. Buna göre uygulanan psikoeğitim programı sonrası deney grubundaki katılımcıların besleyici ilişki tarzlarında kontrol grubuyla karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde bir değişim yaşanmıştır. Aynı şekilde ketleyici ilişki tarzlarını azaltmada uygulanan deneysel işlemin olumlu ve anlamlı bir şekilde etkilediği görülmüştür. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programına katılan bireylerin, besleyici ilişki tarzları puan ortalamalarında kontrol grubunda yer alan bireylere göre istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde yükselme olurken ketleyici ilişki tarzları puan ortalamalarında kontrol grubunda yer alan bireylere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azalma olmuştur. Hem ketleyici hem besleyici ilişki tarzlarının ölçüm x grup etkileşimine bakıldığında da istatistiksel olarak deney grubuna uygulanan programın anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 8, Tablo 10).

5.1.1. Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programının Besleyici İlişki Tarzına Etkisine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırmada ulaşılan sonuca göre ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programının deney grubundaki katılımcıların besleyici ilişki tarzlarını arttırmada etkili olduğu saptanmıştır. Nitel bulgular incelendiğinde katılımcıların ifadelerinde hem kendilerine hem ilişki içinde oldukları kişilere karşı daha saygılı oldukları anlaşılmıştır. Özsaygı alt temasında katılımcılar kendileriyle daha saygılı iletişim kurmaya başladıklarını ve bunun da diğer kişilerle ilişkilerini olumlu etkileyeceğini

düşündüklerini belirtmeleri saygılı ve açık davranışları içeren besleyici ilişki tarzlarını arttırdığıyla örtüşmektedir.

Paylaşım alt temasında grup üyelerinin birbirleriyle açık iletişim kurduklarını ve kendi tecrübelerini paylaşma noktasında katkı sağladığını belirtmişlerdir. Bu nitel bulgu uygulanan psikoeğitim programının grup üyeleri arasında da besleyici ilişki tarzını geliştiren beceriler kazandırmayı destekleyici olduğunu düşündürmektedir. Aynı zamanda katılımcılar ilişkilerinde yaşadıkları istemedikleri davranışlar hakkında kendilerini açık şekilde ifade edebilmeyi öğrendiklerini belirtmişlerdir. Alan yazına bakıldığında ergenlik dönemindeki bireylerin güvenli ve sağlıklı ilişkiler kurarak kendilerini şiddet içeren ilişkilerden korumaları için birbirleriyle açık ilişki kurmalarının gerekli olduğu ve açık iletişim tarzının güvenli ilişkiyi besleyen ilk adımlardan birisi olduğu anlaşılmaktadır. Alan yazında flört şiddetini önlemek için geliştirilen psikoeğitim programları incelendiğinde birçoğunda oturum konuları arasında sağlıklı iletişim becerileri, etkili iletişim kurma şeklinde açık iletişim kurma becerisi kazandırmanın flört şiddetini önlemede önemli olduğu görülmektedir (Avery-Leaf, 1997; CDC, 2023; Joppa ve diğ., 2016; Langhinrichsen Rohling ve diğ., 2012; MacGowan, 1997; Peskin ve diğ., 2019; Segerstrom, 2000; Wolfe ve diğ., 2003). Mevcut araştırmada uygulanan psikoeğitim programında yer alan oturumlarda sağlıklı flört ilişkilerinde olması gereken sağlıklı iletişim döngüsü hakkındaki kazanımların etki düzeyine olumlu katkı sağladığı ve besleyici ilişki tarzı puanını arttırdığı düşünülmektedir.

‘İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı’ içeriği itibarıyla katılımcıların flört şiddeti geçmişine bakılmadan 15-18 yaş aralığındaki her bireye uygun şekilde düzenlenmiş bir programdır. Bu kapsamda alan yazına bakıldığında da tüm bireyleri hedefleyen müdahaleler evrensel önleme müdahaleleri olmaktadır (Shorey ve diğ., 2012). Bu kapsamda İSGGPP’ da evrensel önleme müdahalesi kapsamında değerlendirilebilir. Aynı zamanda İSGGPP bir ilişki müdahalesi ve birincil önleme programıdır. Çünkü birincil önleme ve ilişki müdahalelerinde sağlıklı ergen ilişkilerinin kurulmasına odaklanılır (Kaukinen, 2014). Gençler ergenlik döneminde sağlıklı ilişkiler hakkında anlayış geliştirirler ve yakın ilişkilerde istedikleri nitelikleri belirlerler (Meier ve Allen, 2009). 15-18 yaş arası ergenlik döneminin çok önemli bir kısmıdır ve araştırmada geliştirilen mevcut program da 15-18 yaş

aralığındaki gençlerin sağlıklı ilişkiler hakkında anlayış geliştirmelerini destekleyici niteliğinden dolayı birincil önleme kapsamındadır. Araştırmanın nicel sonuçlarında besleyici ilişki tarzındaki puanların istatistiksel olarak anlamlı şekilde artış göstermesi de programın sağlıklı ilişkiler hakkında olumlu anlayış geliştirilmesine katkı sağladığını göstermektedir.

“İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin” psikoeğitim programı toplum temelli bir önleme programıdır. Alan yazındaki toplum temelli önleme programlarının sağlıklı ilişki tarzlarını geliştirme bulgularına bakıldığında mevcut araştırmada uygulanan programın besleyici ilişki tarzlarını arttırdığı görülürken alan yazında yer alan bazı araştırmalarda uygulanan önleme programının sağlıklı ilişki becerileri işleyişinde önemli bir değişiklik olmadığı görülmekle birlikte (Wolfe ve diğ., 2003), alan yazında yer alan toplum temelli uygulamalardan Adler Beader ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan araştırma mevcut uygulamanın etkisiyle örtüşen bulgular ortaya koymakta ve yapılan uygulamanın sağlıklı ilişkiler ve iletişim becerileri bilgileri hakkında anlamlı artış, yıkıcı sözel ve fiziksel çatışma stratejilerinde azalma olduğunu belirtmektedir. Mevcut araştırma romantik ilişkilerde şiddetin doğası ve zararları konusunda da gençleri bilinçlendirmektedir. Bu noktada mevcut araştırmadan elde edilen nitel araştırma bulgularında ortaya çıkan öğrenme ve farkındalık bulguları alan yazınla da ortaklık göstermektedir (Wolfe ve diğ., 2003). Bu açıdan da alan yazında yer alan flört şiddetini önleme programları ile hem flört şiddeti hakkındaki bilişlerde hem de davranışlarındaki değişimler açısından ortaklığa sahiptir (Joppa ve diğ., 2016).

5.1.2. Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programının Ketleyici İlişki

Tarzına Etkisine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırmada ulaşılan sonuca göre ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programının deney grubundaki katılımcıların ketleyici ilişki tarzlarını azaltmada etkili olduğu saptanmıştır. Deneysel işlemin uygulandığı deney grubunda KİT puanlarının kontrol grubu göz önüne alındığında anlamlı derecede yükselmesinin anlamı ters maddeleri barındırdığı için aslında ketleyici iletişim tarzını barındıran ben merkezci ve küçümseyici davranışların azaldığını göstermektedir. Başka bir deyişle, uygulanan deneysel işlem ketleyici ilişki tarzına olumlu ve anlamlı bir şekilde etki ederek ketleyici ilişki tarzında iletişim kurulmasını azaltmıştır. Yapılan odak grup görüşmesinde de katılımcılar uygulanan psikoeğitim programının kendilerini

sorgulamalarına katkı sağladığını belirtmişlerdir. Bu katkının ben merkezci ilişki tarzını azaltarak katılımcıların kurdukları ilişkilerin içinde kendi uyguladıkları sağlıklı ve şiddet içeren davranış tarzlarını da fark etmelerini sağladığı düşünülmektedir. Aynı zamanda program içeriğinde yer alan oturumlarda ilişkiler içinde güç dengesinin önemi, ilişki içinde karar verme davranışlarındaki denge ve eşitliğin sağlıklı ve güvenli ilişkilerde önemli olduğunun yer almasının da ketleyici ilişki tarz puanlarına olumlu etki ettiği düşünülmektedir.

Alan yazın da birincil önlemenin flört şiddeti hakkında her genci aktif hale getirerek ergen flört şiddetini hoş görmemeyi ve normalleştirmemeyi teşvik etmesi amaçlanır (Rome ve Miller,2020). Mevcut psikoeğitim programının da deney grubuna katılan gençlerin ketleyici ilişki tarzlarını azaltmaya olumlu etkisine bakıldığında hem kendi davranışlarında ben merkezci ve küçümseyici davranışlarını azaltmalarına hem de karşılarındaki kişilere karşı ketleyici ilişki tarzlarını uygulamalarını azalttığı anlaşılmaktadır. Ketleyici ilişki tarzına sahip bireylerin yaşadıkları flört ilişkilerinde de sağlıklı ve flört şiddeti içeren davranışlara daha yatkın olacakları düşünüldüğünde uygulanan psikoeğitim programının flört şiddetini içeren davranışları azalttığı düşünülmektedir. Katılımcılar programdan sonra kendi ilişkilerindeki sağlıklı ve şiddet içeren davranışları fark ettiklerini ve göz ardı ettikleri, düzelir diye erteledikleri şiddet davranışlarını görerek sonlandırma kararı aldıklarını, ketleyici ilişki tarzını içeren davranış şekillerinin hatalı olduğunu kabul ederek kendi yaşamlarına sağlıklı şekilde devam etmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Alan yazına bakıldığında küçümseyici davranışların psikolojik/duygusal flört şiddeti içeren davranışlardan olduğu, aşağılamayı içeren davranışların gösterilmesi (Follingstad ve DeHart, 2000), partnere hakaret içeren konuşmalar (Straus ve diğ., 1996) küçümseyici ilişki tarzını içeren davranışlara örnektir. Mevcut psikoeğitim programına bakıldığında uygulanan içerikte yer alan flört şiddeti türlerinin içinde yer alan şiddet içeren davranışlardaki örneklerin de ketleyici ilişki tarzları puanlarına etki ettiği düşünülmektedir. Aynı zamanda ben merkezci ilişkilerde kişinin kendi ihtiyaçlarını birinci sıraya koyması ve kararları kendisinin vermeyi istemesi davranışları bulunmaktadır. Uygulanan programda kişisel sınırların önemi vurgulanırken ilişki içinde olunan kişinin sınırlarına ve isteklerine de saygı duyulması gerekliliği vurgulanmıştır. Sağlıklı bir ilişkide alınan kararların ortaklığının gerekliliği

üzerine konuşulmuştur. Psikoeğitim programının içeriğinde yer alan bu kısımlarında katılımcıların ketleyici ilişki tarzları puanlarına anlamlı etki sağladığı düşünülmüştür.

Alan yazındaki araştırma bulgularından bazıları da küçümseyici olmayan ilişki tarzlarının kullanılarak iletişim kurulmasının öğrenilmesinin gelecekte sağlıklı ilişkiler kurulmasına güçlü temel sağlayacağını belirtmektedir (Adler Baeder ve diğ., 2007). Mevcut araştırmanın ortaya çıkardığı bulgularda uygulanan psikoeğitim programının ketleyici ilişki tarzlarından küçümseyici tarzı azalttığını göstermektedir ve bu bulgu önleyici psikoeğitim programı uygulanan genç bireylerin gelecekte sağlıklı ilişkiler kurma ihtimalini desteklemektedir.

Ergenlerin flört şiddetine uğrama açısından en çok risk altında oldukları zaman ortaokul ve lise yıllarıdır. Gençler herhangi bir flört ilişkisi yaşamamışken ve uyumsuz bir ilişki anlayışı geliştirmemişken önleme çalışmalarının yapılması çok kritiktir. Alan yazında yer alan mevcut önleme programlarına bakıldığında da hem ortaokul öğrencilerini kapsadığı (CDC, 2023; Mateos ve diğ., 2013; Peskin ve diğ., 2019; Silverman, 2000; Taylor ve diğ., 2013; Weisz ve Black, 2001) hem lise öğrencilerine dönük önleme programları (Adler-Baeder , 2007; Avery-Leaf , 1997; Jaycox ve diğ., 2006; Sanchez-Cesareo, 2002; Wolfe ve diğ., 2003; Wolfe ve diğ., 2009) bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında mevcut araştırmanın yapıldığı Türkiye’de alan yazında ortaokul öğrencileri için geliştirilmiş ve etkisi incelenmiş olan bir psikoeğitim programı bulunmamakla birlikte lise öğrencileri için geliştirilen ilk flört şiddetini önleme psikoeğitim programı araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan ‘İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı’ dır. Bu programda yer alan ergenlerin; programın içeriğindeki uygulamalara dahil olmayan ergenlere göre daha az ketleyici ilişki tarzı puanına sahip olmaları programa katılan ergenlerin kendilerini flört şiddetinden koruma ve flört şiddeti uygulama olasılığının daha düşük olacağını düşündürmektedir.

Ergenlik dönemindeki genç bireylerle sağlıklı ve güvenli flört ilişkileri hakkında çalışmalar yaparak besleyici ilişki tarzları geliştirmelerine katkı sağlamak flört şiddetinin azaltılmasında önceliklidir. Bu anlamda uygulanan mevcut programın etkisi umut vaat etmektedir. Flört şiddetini önleme çabaları en uygun yer olan okul ortamlarında ele alınmalıdır. Ancak uygulanan program okul temelli bir önleme programı değildir. Bundan dolayı alan yazında okul temelli gerçekleşen ve olumlu

etkiye sahip olan önleme programlarıyla (Avery-Leaf, 1997; Ball ve diğ., 2015; Foshee ve diğ., 1996; Schewe, 2002; Sánchez-Jiménez ve diğ., 2018; Wolfe ve diğ., 2009) kıyaslama yapılamamaktadır. Sınırlılıklara rağmen mevcut bilgiler 15-18 yaş aralığındaki ergenlerin sağlıklı flört ilişkileri hakkında bilgilenmeye ihtiyaç duyduklarını, flört ilişkilerindeki ketleyici ilişki tarzlarını öğrenmelerinin kendilerini flört şiddetinden korumaya basamak oluşturabileceğini göstermektedir.

5.2. Sonuç

Araştırmanın birinci amacı ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programının 15-18 yaş aralığındaki ergen bireylerde etkisini ortaya koymaktır. İkinci amacı ise ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programına katılan ergenlerin program hakkındaki görüşlerini incelemektir. Bu amaçlar doğrultusunda İzmir ilinde yaşayan 15-18 yaş aralığında bulunan gönüllü ergenlerden deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur. Deney grubuna 8 oturumluk ‘İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı’ uygulanırken, kontrol grubuna herhangi bir müdahale yapılmamıştır. Nicel veriler ön test ve son test uygulanarak toplanmıştır. Nitel veriler uygulama bittikten sonra deney grubuna katılan ergenlerle yapılan odak grup görüşmesiyle elde edilmiştir. Verilerin analizi sonrasında ulaşılan sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

1. Araştırma sonuçlarına göre, yapılan ölçümlerde besleyici ve ketleyici ilişki tarzlarında anlamlı düzeyde fark oluşmuştur.
2. Araştırmanın nitel bulgularına göre deney grubundaki ergenlerin flört şiddetini önleme psikoeğitim programına ilişkin görüşleri ‘katkı’, ‘amaç’, ‘programın değerlendirilmesi’ ve ‘öneriler’ olmak üzere dört tema altında toplanmıştır.
3. Programın katılımcılara ‘katkı’ sı beş alanda gerçekleşmiştir. Katılımcılar hem baskı ve şiddetin ne olduğuna dair *bilgi* hem de karar verme, reddetme, hayır diyebilme, kişisel sınırı belirleme ve kendini ifade etme konusunda *beceri* elde etmişlerdir. Sınırlar, haksızlığa uğrama, bilgileri arka plana atma, flört şiddeti uyguladığını fark etme, flört ilişkisi içindeki hataları görme, toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında farkındalık kazandıklarını belirtmişlerdir. Programın diğer katkıları özsaygıyı artırma ve kendilerini sorgulama şeklindedir. Son olarak katılımcılar tecrübe paylaşımı konusunda grup üyelerinin kendi ilişkileri hakkında yaşantılarını paylaşmalarının kendilerine olumlu katkı sağladığını belirtmişlerdir.

4. Katılımcıların programa katılım ‘amaç’ larına ulaştıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar programdan sonra sağlıklı ve şiddet içeren flört ilişkilerini sonlandırma kararı aldıklarını, yaşadıkları flört ilişkilerinde hatalı olduğu davranışlarını kabul etmeye ve kendi hayatlarına sağlıklı şekilde devam etmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir.

5. ‘Programın değerlendirilmesi’ kapsamında katılımcılar işleyiş, içerik ve grup lideri hakkında görüş bildirmiştir. Program uygulanması sırasında aktif kaldıklarını ve akıcı olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılara göre program içeriği genelden özele giden şekilde özenle yapılandırılmış ve etkinlikler ile birlikte kullanılan materyal çeşitliliği öğrenilen bilgileri kalıcı hale getirdiğini, seçilen içeriğin herhangi bir değişim olmadan uygulanabileceğini belirtmişlerdir. Grup liderinin üyelerle iletişim şekli ve enerjisinin yüksekliği programın uygulanmasına olumlu etki etmiştir.

6. ‘Öneri’ teması altında katılımcılar programın uygulanma süresinin daha uzun olmasını ve flört ilişkisi var olan üyelerin partnerleriyle birlikte katılımını önermişlerdir.

5.3. Öneriler

Araştırma sonuçlarına bakılarak uygulayıcılara ve araştırmacılara bazı öneriler sunulmuştur.

5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Ergenlik dönemindeki bireylerle çalışan uygulayıcılar için yapılan öneriler aşağıdadır:

1. Yapılan araştırmada 15-18 yaş arasındaki ergenlerin flört şiddeti uygulamasını ve flört şiddetine maruz kalmasını önlemek için ‘İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı’ araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Programın süresi ergenlik dönemindeki bireylerin dikkat süresi ve psikoeğitim gruplarında uygulanan oturumların süresi hakkında alan yazın dikkate alınarak ortalama 90 dakika olarak uygulanmıştır.

2. Yapılan alan yazın incelemelerinde ergenlik döneminin duygusal ilişkiler için başlangıç olduğu ve aynı zamanda ergenlerin flört ilişkisinin hangi halinin sağlıklı olduğunu bilmemelerinden kaynaklanan riskler barındırdığı vurgulanmaktadır. Yurt dışı alan yazında ortaokul kademesinden itibaren önleme programları yer alırken, yurt içinde hem ortaokul hem lise kademesini kapsayan bir psikoeğitim programının

olmadığı belirtilmektedir. Mevcut araştırma bu kapsamda 15-18 yaş aralığındaki ergenlerin flört şiddeti yaşantılarını önlemeyi hedefleyen yurt içi alan yazındaki ilk çalışmalardan biri olduğundan dolayı lise kademelerinde çalışan psikolojik danışmanlar tarafından uygulanabilir niteliktedir.

3. Programın okul rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin yürüteceği çalışmalara entegre edilerek daha fazla gence ulaşması ve okullarda yürütülen çalışmalara dahil edilmesi psikoeğitim programının yaygınlığını arttıracaktır. Mevcut program okul ortamında uygulandığında ergenlerin birbirleri üzerindeki etkisinden dolayı flört şiddetini önleme hakkında farkındalık daha hızlı şekilde artacaktır. Bu noktada okul psikolojik danışmanlarının uygulamalarının müdahale için çok önemli bir paydaş olacağı düşünülmektedir.

4. Yapılan araştırmadan elde edilen bulgular ve katılımcıların program hakkındaki görüşleri uygulanan psikoeğitim programının 15-18 yaş aralığındaki ergenlerin flört şiddetini önlemede etkili olduğunu göstermektedir. Mevcut araştırmada yer alan programdaki müdahalelerin ergenlerle çalışan psikolojik danışmanlar ve diğer ruh sağlığı uzmanları tarafından ergenler arasında flört şiddeti yaşantıları yaşanmadan önlem alınması amacıyla kullanılması önerilmektedir.

5. Ergenlerde flört şiddetini önleme programının içeriğinde katılımcıların yapacağı beceri uygulamalarının katkı sağladığı görülmüştür. Bu kapsamda uygulama yapacak kişilerin beceri uygulamalarına ağırlık vermesinin etkiyi arttıracığı düşünülmektedir. Aynı zamanda beceri uygulamalarının yapıldığı oturumların süresinin arttırılmasının katılımcıların daha fazla beceri uygulaması yaparak etkisini arttırmasına olanak sağlayacaktır.

6. Program kapsamında her oturumda iki etkinlik uygulanmıştır. Bu durum oturumun amaçlarını katılımcıların daha fazla sindirmesine ve akılda kalmasına neden olduğu anlaşılmıştır. Bundan dolayı uygulamalarda tüm etkinliklere yer verilmesi önemlidir.

7. Kullanılan materyaller program için ayrıntılı şekilde hazırlanmıştır ve ergenlik dönemindeki bireylerin gelişim özelliklerine uygun olarak yapılandırılmıştır. Hem bilişsel hem duygusal gelişimlerine uygun olarak tasarlanan materyallerin uygulamalar içinde aktarılacak istenen bilgilerin kalıcılığını arttırdığı görülmüştür. Bundan dolayı uygulayıcıların materyal hazırlığında hassas olmaları önerilmektedir.

5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Ergenlik dönemindeki bireylerle ilgili gelecekte araştırma yapacaklara yönelik öneriler aşağıdadır:

1. Bu araştırmada deney ve kontrol grupları oluşturulmuş ve iki ölçüm yapılmıştır. Sonraki çalışmalarda karşılaştırma grubu ve izleme testi eklenerek daha güçlü bir desen oluşturulması önerilmektedir.
2. Araştırmacının alan yazın taraması sonucunda ortaokul kademesindeki ergenler için geliştirilmiş flört şiddetini önleyici ve flört ilişkileri hakkında bilgi verici bir çalışma bulunmamaktadır. Bundan dolayı ergenlik döneminin başlangıcı olan ortaokul kademelerinden itibaren sağlıklı, güvenli flört ilişkileri ve şiddet içeren ilişkileri önleyici başka çalışmalar yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Hatta mevcut araştırma da uygulanan psikoeğitim programının ortaokul kademesindeki öğrencilere uygulanarak etkisinin incelenmesi önerilmektedir.
3. Bu çalışma İzmir ilinde yaşayan gönüllü 15-18 yaş aralığındaki bireylerle gerçekleştirilmiştir. Farklı illerde yaşayan ergenlerle programın etkisinin incelenmesi önerilmektedir.
4. Mevcut araştırma okul ortamının dışında gerçekleştirilmiştir. Ergenlerin hayatını en çok etkileyen ve hem flört ilişkilerinin hem şiddet yaşantısının gerçekleştiği ilk ortamlardan biri olmasından dolayı programın okul ortamlarında da uygulanarak incelenmesi önerilmektedir.
5. Ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programının etkisi mevcut araştırmada bir (1) ölçek kullanılarak incelenmiştir. Programın içeriği dikkate alındığında içerikle daha yakından örtüşen farklı ölçekler kullanılarak etkisinin ölçülmesi önerilmektedir.
6. 15-18 yaş aralığındaki ergenlerde flört şiddeti hakkında müdahalelere katkı sağlaması açısından sonraki araştırmalarda bu yaş aralığında flört şiddetinin yaygınlığını ve hangi flört şiddeti türünün daha sık yaşandığının ortaya koyan çalışmaların yürütülmesi önerilmektedir.
7. Mevcut araştırma 15-18 yaş aralığındaki gönüllü olan bireylerle uygulanmıştır. Bundan dolayı çalışmaya katılan katılımcılar 16-17-18 yaşlarından ergenlerdir. Sonraki yürütülecek olan çalışmalarda özellikle ergenliğin başlangıç yıllarında yer alan katılımcılara yer verilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ashley, O.S. & Foshee, V. A. (2005). Adolescent help-seeking for dating violence: prevalence, sociodemographic correlates, and sources of help. *Journal of Adolescent Health*, 36, 25–31. doi:10.1016/j.jadohealth.2003.12.014
- Aslan, D., Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Erdost, T. ve Temel, F. (2008). *Ankara’da iki hemşirelik yüksekokulunun birinci ve dördüncü sınıflarında okuyan öğrencilerinin flört şiddetine maruz kalma, flört ilişkilerinde şiddet uygulama durumlarının ve bu konudaki görüşlerinin saptanması araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Alan Dikmen, H., Özaydın, T. ve Dereli Yılmaz, S. (2018). Üniversitedeki kadın öğrencilerde yaşanan flört şiddeti ile anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 170-176 <https://doi.org/10.31067/0.2018.9>.
- Aba, Y. A. ve Kulakaç, Ö. (2016). Çatışmaların çözümüne yaklaşım ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Bakırköy Tıp Dergisi*, 12 (1). DOI: 10.5350/BTDMJB201612106
- Ateş, F. S. (2022). *Ergenlerin psikolojik flört şiddeti algıları: Odak grup çalışması*. (Kayıt no: 749865) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Altınöz, E. (2021). *Ergenlerin flört şiddetindeki çatışmalarının fail / kurban rolü ve ebeveyn kabulü/reddi açısından incelemesi*. (Kayıt no: 701633) [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Aksoy, İ. (2021). *Türkiye’deki üniversite öğrencilerinde flört şiddetinin yaygınlığı ve stresle başa çıkma tarzlarıyla ilişkisi*. (Kayıt no: 672028) [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Akbayır, S. (2023). *Geç ergenlik dönemindeki gençlerde flört şiddetinin, toplumsal cinsiyet algısı ve empati düzeyi ile ilişkisi*. (Kayıt no: 790678) [Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Akkaynak, Z. S. (2022). *Gençlerin flört şiddeti deneyimlerinin sosyolojik bir incelemesi*. (Kayıt no: 759531) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Ackard, D. M., & Neumark-Sztainer, D. (2002). Date violence and date rape among

- adolescents: Associations with disordered eating behaviors and psychological health. *Child Abuse & Neglect*, 26(5), 455–473. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(02\)00322-8](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(02)00322-8)
- Adler Baeder, F., Kerpelman, J. L., Schramm, D. G., Higginbotham, B. & Paulk, A. (2007). The impact of relationship education on adolescents of diverse backgrounds. *Family Relations*, 56, 291–303. doi:10.1111/j.1741-3729.2007.00460.x
- Avery-Leaf, S., Cascardi, M., O’Leary, K. D. & Cano, A. (1997). Efficacy of a dating violence prevention program on attitudes justifying aggression. *Journal of Adolescent Health*, 21 (1), 11 – 17.
- Anderson, K. M. & Danis, F. S. (2007). Collegiate sororities and dating violence: An exploratory study of informal and formal helping strategies. *Violence Against Women*, 13, 87–100. <https://doi.org/10.1177/1077801206294808>
- Aracı İyiyaydın, A., Toplu Demirtaş, E., Akçabozan Kayabol, N. B. & Fincham, F. D. (2020). I ruminate therefore I violate: The tainted love of anxiously attached and jealous partners. *Journal of Interpersonal Violence*, 37, 1–27. DOI: 10.1177/0886260520967743
- Arriaga, X. E., & Foshee, V. A. (2004). Adolescent dating violence: Do adolescent follow in their friends’ or their parents’ footsteps. *Journal of Interpersonal Violence*, 19(2), 162-184. doi:10.1177/0886260503260247.
- Anderson, K. M. & Danis, F. S. (2007). Collegiate sororities and dating violence: an exploratory study of informal and formal helping strategies. *Violence against Women*, 13(1), 87-100.
- Archer, J. (2000). Sex differences in aggression between heterosexual partners: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 126(5), 651–680.
- Biçer, F. İ. (2022). *Üniversite öğrencilerinin flört şiddeti ve flört şiddetine yönelik tutumlarında benlik saygısı ve kişilik özelliklerinin rolü*. (Kayıt no: 721085) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gedik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Bugay, A. ve Çok, F. (2015). Gençlikte Romantik İlişkilerde Şiddet ve İstismar. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni*, 8.
- Barros, C., & Schraiber, L. B. Associação entre violência por parceiro íntimo contra a

- mulher e infecção por HIV. *Revista de Saúde Pública*, 45(2), 365-72.
- Ball, B., Kerig, P. K. & Rosenbluth, B. (2009). "Like a family but better because you can actually trust each other": The Expect Respect Dating Violence Prevention Program for at risk youth. *Health Promotion Practice*, 10 (1), 45-58. DOI: 10.1177/1524839908322115
- Burcky, W., Reuterman, N., & Kopsky, S. (1988). Dating violence among high school students. *School Counselor*, 35, 353-358.
- Buscaglia, L. *Kişilik tümüyle insan olabilme sanatı*. (Çev. N. Ebcioğlu). (3. Baskı). İnkilap Kitapevi.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (1. Basım). (Çev. İ. D. Erguvan Sarıoğlu). Kaknüs Psikoloji.
- Baltaş, Z., Baltaş, A., Dileçligil, B. (Ed.). ve Çiğdem, A. (Ed.). (1990). *Gençlik çağı ve stres*. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Bayhan, P. ve Işıtan, S. (2010). Ergenlik Döneminde İlişkiler: Akran ve Romantik İlişkilere Genel Bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(20), 33-44.
- Bandura A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bowen, E., Walker, K., Mawera, M., Holdswortha, E., Sorbring, E., Bo Helsing, A., Jans, S. (2014). "It's like you're actually playing as yourself": Development and preliminary evaluation of "Green Acres High", a serious game-based primary intervention to combat adolescent dating violence. *Psychosocial Intervention*, 1, 43-55. <https://doi.org/10.5093/pi2019a5>
- Baldan, G. A. ve Akış, N. (2017). Flört şiddeti. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 43(1), 41-44.
- Blos, P. (1962). *On adolescence, a psychoanalytic interpretation*. The Free Press.
- Büyükşahin Çevik, G., ve Atici, M. (2008). An investigation of third graders' friendship characteristics regarding some variables. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 17(2), 35-50.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı istatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Breiding, M. J., Basile, K. C., Smith, S. G., Black, M. C. & Mahendra, R. (2015).

Intimate partner violence surveillance: Uniform definitions and recommended data elements, version 2.0. Atlanta (GA): National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.

Choi, H. J. & Temple, J. R. (2016). Do gender and exposure to interparental violence moderate the stability of teen dating violence?: Latent transition analysis. *Prevention Science*, 17, 367–376. <http://dx.doi.org/10.1007/s11121-015-0621-4>.

Civan Gökkaya, S. (2022). *Flört şiddetine yönelik farkındalık programının üniversite öğrencilerinin duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki etkisi*. (Kayıt no: 752970) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Chan, K. L., Straus, M. A., Brownridge, D. A., Tiwari, A. & Leung, W. C. (2008). Prevalence of dating partner violence and suicidal ideation among male and female university students worldwide. *Journal of Midwifery & Women's Health*, 53, 529–537. doi:10.1016/j.jmwh.2008.04.016.

Cha, S., Ihongbe, T. O., & Masho, S. W. (2016). Racial and gender differences in dating violence victimization and disordered eating among US high schools. *Journal of Women's Health*, 25(8), 791–800.

Callahan, M. R., Tolman, R. M., & Saunders, D. G. (2003). Adolescent dating violence victimization and psychological well-being. *Journal of Adolescent Research*, 18(6), 664-681.

Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2016). *Understanding Teen Dating Violence*. Retrieved from <https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/teendating-violence-factsheet-a.pdf>.

Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2023). *Fast Facts: Preventing Teen Dating Violence*. Retrieved from <https://www.cdc.gov/violenceprevention/intimatepartnerviolence/teendatingviolence/fastfact.html>

Carver, K., Joyner, K., & Udry, J. R. (2003). National estimates of adolescent romantic relationships. In P. Florsheim (Ed.), *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications* (pp. 23–56). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

- Capaldi, D. M. & Langhinrichsen-Rohling, J. (2012). Informing intimate partner violence prevention efforts: Dyadic, developmental, and contextual considerations. *Prevention Science*, 13, 323–328. doi:10.1007/s11121-012-0309-y
- Collins, W. A. (2003). More than myth: The developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 1–24.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (2. Baskı). Eğiten Kitap Yayınları.
- Creswell, J. W. (2021). *Karma yöntem araştırmalarına giriş*. (3.baskı). Pegem Akademi.
- Cravens, H. (2006). The historical context of G. Stanley Hall's *adolescence*. *History of Psychology*, 9(3), 172–185. <https://doi.org/10.1037/1093-4510.9.3.172>
- Carbonell, A., & Mestre, M. V. (2019). Sexism, romantic love and gender inequality. A study of Latin American living in Spain. *America Latina Hoy*, 83, 59–74.
- Centers For Disease Control and Prevention. (2023). Intimate partner violence. <https://www.cdc.gov/violenceprevention/intimatepartnerviolence/index.html>
Son erişim tarihi: 15.07.2023.
- Connolly, J. A. & McIsaac, C. (2009). *Romantic relationships in adolescence*. In R. M. Lerner & L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology* (3rd ed.), New York: Wiley.
- Çapri, B. (2020). *Geçmişten günümüze kişilik kuramları*. (1. Baskı). Nobel Yayıncılık.
- Çakır Koçak, Y. ve Öztürk Can, H. (2019). *Flört şiddeti: Tanımı, sınıflaması ve değerlendirilmesi*. Özbaşaran F, editör. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2019. p.43-53.
- Çelik, G., Tahiroğlu, A. ve Avcı, A. (2008). Ergenlik döneminde beynin yapısal ve nörokimyasal değişimi. *Klinik Psikiyatri*, 11, 42-47.
- Çamur D., Üner, S., Çilingiroğlu, N. ve Özcebe, H. (2007). Bir üniversitenin bazı fakülte ve yüksek okullarında okuyan gençlerde bazı risk alma davranışları. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26 (3), 32-38.
- Dosil, M., Jaureguizar, J. & Bernaras, E. Dating violence in adolescents in residential

- care: Frequency and associated factors. *Child & Family Social Work*, 27, 311–323. <https://doi.org/10.1111/cfs.12886>
- Doğan, H. ve Buz, S., (2022). Göç Sürecinde Ergen Olmak. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 2797-2822. DOI: 10.48146/odusobiad.1087253
- Demir, İ. (2020). Dating involvement among Turkish adolescents: The role of parental attitudes about dating, social anxiety and social physique anxiety. *Current Psychology*, 41(3), 1-9. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00730-3>
- De La Rue, L., Polanin, J. R., Espelage, D. L. & Pigott, T. D. (2016). A meta-analysis of school-based interventions aimed to prevent or reduce violence in teen dating relationships. *Review of Educational Research*, 20 (10),1–28. DOI: 10.3102/0034654316632061
- Dinçel, E. (2006). *Ergenlik dönemi gelişimsel ödevler ve psikolojik problemler*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Eshelman, L. & Levendosky, A. A. (2012). Dating violence: Mental health consequences based on type of abuse. *Violence and Victims*, 27(2), 215-228. <http://dx.doi.org/10.1891/0886-6708.27.2.215>
- Evans, K. E., Lee, H., Russell, K. N. Holmes, M. R., Berg, K. A., Bender, A. E. & Prince, D. M. (2021). Adolescent dating violence among youth exposed to intimate partner violence: A systematic review. *Journal of Family Violence*, 37, 1245–1262. <https://doi.org/10.1007/s10896-021-00289-y>
- Exner-Cortens, D., Eckenrode, J. & Rothman, E. (2013). Longitudinal associations between teen dating violence victimization and adverse health outcomes. *Pediatrics*, 131(1), 71–78.
- Exner-Cortens, D., Baker, E. & Craig, W. (2021). The national prevalence of adolescent dating violence in Canada. *Journal of Adolescent Health*, 69, 495-502. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2021.01.032>
- Emezue, C. N., Dougherty, D.S., Enriquez, M., Bullock, L. & Bloom, T. L. (2022). Perceptions of risk for dating violence among rural adolescent males: An interpretive analysis. *American Journal of Men's Health*, September-October, 1–16. <https://doi.org/10.1177/15579883221126884>
- Emiroğlu, T. (2020). Ne Var Ne Yok?! Projesi Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine

- Çalışmak Uygulama Kitabı Etki Değerlendirme Raporu.
https://cinselsiddetlemucadele.org/wp-content/uploads/2021/01/nvny_Uygulama_Kitabi_Arastirma_Raporu-1.pdf
- Erikson, E. H. (1968). *Identity youth and crisis*. W.W. Norton & Company Press.
- Feiring, C. (1996). Concepts of romance in 15 year old adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 6(2), 181–200.
- Follingstad, D. R., Bradley, R. G., Helff, C. M. & Laughlin, J. E. (2002). A model for predicting dating violence: Anxious attachment, angry temperament, and need for relationship control. *Violence and Victims*, 17, 35–47.
- Follingstad, D. R., Bradley, R. G., Laughlin, J. E., & Burke, L. (1999). Risk factors and correlates of dating violence: The relevance of examining frequency and severity levels in a college sample. *Violence and Victims*, 14, 365–380.
- Foshee, V. A., McNaughton Reyes, H. L., Chen, M.S., Ennett, S. T., Basile, K. C. & DeGue, S. (2016). Shared risk factors for the perpetration of physical dating violence, bullying, and sexual harassment among adolescents exposed to domestic violence. *J Youth Adolescence*, 45(4), 672-686.
- Foshee, V. A., Linder, G. F., Bauman, K. E., Langwick, S. A., Arriaga, X. B. & Heath, J. L. (1996). The safe dates project: Theoretical basis, evaluation design, and selected baseline findings. *American Journal of Preventive Medicine*, 12, 39 – 47.
- Foshee, V. A., Bauman, K. E., Arriaga, X. B., Helms, R. W., Koch, G. G. & Fletcher-Linder, G. (1998). An Evaluation of Safe Dates, an Adolescent Dating Violence Prevention Program. *American Journal of Public Health*, 88 (1), 45-50.
- Fay, K. E., & Medway, F. J. (2006). An acquaintance rape education program for students transitioning to high school. *Sex Education*, 6, 223–236. doi:10.1080/14681810600836414
- Foshee, V. A., Bauman, K. E., Ennett, S. T., Linder, G. F., Benefield, T., & Suchindran, C. (2004). Assessing the long term effects of the Safe Dates program and a booster in preventing and reducing adolescent dating violence victimization and perpetration. *American journal of public health*, 94(4), 619-624.

- Foshee, V. A., Bauman, K. E., Linder, F., Rice, J., & Wilcher, R. (2007). Typologies of adolescent dating violence: Identifying typologies of adolescent dating violence perpetration. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(5), 498-519.
- Follingstad, D. R. & DeHart, D.D. (2000). Defining psychological abuse of husbands toward wives: contexts, behaviors, and typologies. *J Interpers Violence*.15(9), 891-920.
- Foshee, V. A., Bauman, K. E., Arriaga, X. B., Helms, R. W., Koch, G. G. & Linder, G. F. (1998). An evaluation of Safe Dates, an adolescent dating violence prevention program. *American Journal of Public Health*, 88(1), 45-50.
- Foshee, V. A., Bauman, K. E., Ennett, S. T., Linder, G. F., Benefield, T. & Suchindran, C. (2004). Assessing the long-term effects of the Safe Dates program and a booster in preventing and reducing adolescent dating violence victimization and perpetration. *American journal of public health*, 94(4), 619-624.
- Foshee, V. A., Karriker-Jafe, K. J., McNaughton Reyes, H. L., Ennett, S. T., Suchindran, C. & Bauman, K. E. (2008). What accounts for demographic differences in trajectories of adolescent dating violence? An examination of intrapersonal and contextual mediators. *Journal of Adolescent Health*, 42, 596-604. doi:10.1016/j.jadohealth.2007.11.005.
- Foshee, V. (1996). Gender differences in adolescent dating abuse prevalence, types and injuries. *Health Education Research*, 11(3), 275-286.
- Furman, W., & Collins, W. A. (2009). Adolescent romantic relationships and experiences. In K. H. Rubin, W. Bukowski, & B. Laursen (Eds.), *Handbook of peer interactions, relationships, and groups* (pp. 341–360). New York: Guilford Press.
- Furman, W. & Brown, B. B. (Eds). (1999). *The development of romantic relationships in Adolescence*. Cambridge University Press.
- Flowers, R.B. (2009). *Dating Violence*. First Edition. North Carolina, McFarland & Company, Inc.
- Foshee, V. A., Linder, G. F. & Bauman, K. E. (1996). The Safe Dates Project: theoretical basis, evaluation design, and selected baseline findings. *American Journal of Preventive Medicine*, 12 (5), 39–47
- Fellmeth, G. L. T., Heffernan, C., Nurse, J., Habibula, S. & Sethi, D. (2013).

- Educational and skills based interventions for preventing relationship and dating violence in adolescents and young adults : A systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, 14, DOI: 10.4073/csr.2013.14
- Fernández-González, L., Calvete, E., Sánchez-Álvarez, N. (2020). Efficacy of a brief intervention based on an incremental theory of personality in the prevention of adolescent dating violence: A randomized controlled trial. *Psychosocial Intervention*, 29(1), 9-18.
- Fidan, F. ve Yeşil, Y. (2018). Nedenleri ve sonuçları itibariyle flört şiddeti. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences*, 4 (1), 16-24.
- Göz, E., ve Dokuzcan, D.A. (2022). Üniversite öğrencilerinde interaktif online flört şiddeti eğitimi. *Balıkesir Health Sciences Journal* , 11(3), 495-502. <https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.1053845>
- Glass, N., Fredland, N., Campbell, J., Yonas, M., Sharps, P. & Kub, J. (2003). Adolescent dating violence: Prevalence, risk factors, health outcomes, and implications for clinical practice. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*, 32, 227-238. doi:10.1177/ 0884217503252033.
- Gonzalez Guarda, R. M., Guerra, J. E., Cummings, A.A., Pino, K. & Becerra, M. M. (2015). Examining the preliminary efficacy of a dating violence prevention program for Hispanic adolescents. *The Journal of School Nursing*, 31(6), 411-421. doi:10.1177/1059840515598843
- Gardner, S. P., Giese, K. & Parrot, S. M. (2004). Evaluation of the connections: Relationships and marriage curriculum. *Family Relations*, 53, 521–527. doi:10.1111/ j.0197-6664.2004.00061.x
- Grunbaum, J. A., Kann, L., Kinchen, S. A., Williams, B., Ross, J. G., Lowry, R. & Kolbe, L. (2002). Youth Risk Behavior Surveillance United States. *Journal of School Health*, 72(8), 313–328. doi:10.1111/j.1746-1561.2002.tb07917.x
- Güdek, K., Yetim, A., Baş, F. ve Kılıç, A. (2016). Ergenlik ve sosyal çalışma. *Çocuk Dergisi* 16(3-4), 92-97. doi:10.5222/j. child.2016.092
- Güden, M. P. (2006). Dilde cinsiyet ayrımcılığı: Türkçe'nin içerdiği eril ve dişil ifadeler bakımından incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Güvenir, T. (2006). *Delikanlı*. (1. Baskı). İlya Yayınevi.

- Gidycz, C. A., Warkentin, J. B. & Orchowski, L. M. (2007). Predictors of perpetration of verbal, physical, and sexual violence: A prospective analysis of college men. *Psychology of Men and Masculinity*, 8, 79–94.
- Henton, J., Cate, R., Koval, J., Lloyd, S. & Christopher, S. (1983). Romance and violence in dating relationships . *Journal of Family Issues* , 4(3), 467-482.
- Hébert, M., Daspe, M. È., Lapierre, A., Godbout, N., Blais, M., Fernet, M., & Lavoie, F. (2019). A meta-analysis of risk and protective factors for dating violence victimization: The role of family and peer interpersonal context. *Trauma, Violence, & Abuse*, 20(4), 574–590. <https://doi.org/10.1177/1524838017725336>
- Hilton, N. Z., Harris, G. T., Rice, M. E., Krans, T. S., & Lavigne, S. E. (1998). Antiviolence education in high schools: Implementation and evaluation. *Journal of Interpersonal Violence*, 13, 726 – 742.
- Hillenbrand Gunn, T. L., Heppner, M. J., Mauch, P. A. & Park, H. (2010). Men as allies: The efficacy of a high school rape prevention intervention. *Journal of Counseling & Development*, 88, 43–51. doi:10.1002/j.1556-6678.2010.tb00149.x
- Hedge, J. M., Hudson Flege, M. D. & McDonell, J. R. (2016). Promoting informal and professional help-seeking for adolescent dating violence. *Journal of Community Psychology*, 45, 500–512. DOI: 10.1002/jcop.21862
- İlknur, A. A., Özge, O., Durdane, Y., Dilek, C.E. (2014). University students’ problemsolving behaviors and exposure to dating abuse in their romantic relationship. *Progress in Health Science*, 4,123-30.
- Jones, L. E. & Levy, B. (1991). Minnesota school curriculum project: A statewide domestic violence prevention project in secondary schools. In B. Levy (Ed.), *Dating violence: Young women in danger* (pp. 258–266). Seattle, WA: Seal Press.
- Joppa, M. C., Rizzo, J. C., Nieves, A. V. & Brown, L. K. (2016). Pilot investigation of the Katie Brown educational program: A school community partnership. *Journal Of School Health*, 86, 288-297. <https://doi.org/10.1111/josh.12378>
- Jaffe, P. G., Sudermann, M., Reitzel, D., & Killip, S. M. (1992). An evaluation of a

- secondary school primary prevention program on violence in intimate relationships. *Violence and Victims*, 7, 129 – 146.
- Johnson, W. L., Giordano, P.C., Manning, W.D. & Longmore, M. A. (2015). The age IPV curve: Changes in the perpetration of intimate partner violence during adolescence and young adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, 44, 708–726. DOI: 10.1007/s10964-014-0158-z
- J Flowers Health Institute. (2023). Teen dating violence.
<https://jflowershealth.com/teen-dating-violence/> Son erişim tarihi:14 Nisan 2023.
- Jaycox, L. H., McCaffrey, D., Eiseman, B., Aronoff, J., Shelley, G. A., Collins, R. L. & Marshall, G. N. (2006). Impact of a school-based dating violence prevention program among Latino teens. *Journal of Adolescent Health*, 39(5), 694-704. doi:10.1016/j.jadohealth.2006.05.002
- Jackson, S. & Goossens, L. (2006). *Handbook of adolescent development*. Taylor & Francis Group Hove and Newyork Psychology Press.
- Jersild, A. T. (1963). *The psychology of adolescence*. Second Edition. The Macmillan Company Collier-Macmillan Limited.
- Jenkins, S. S. & Aube, J. (2002). Gender differences and gender-related constructs in dating aggression. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 1106–1118. <https://doi.org/10.1177/01461672022811009>
- Kendra, R., Bell, K. M., & Guimond, J. M. (2012). The impact of child abuse history, PTSD symptoms, and anger arousal on dating violence perpetration among college women. *Journal of Family Violence*, 27, 165–175.
- Krahé, B., Berger, A., Vanwesenbeeck, I., Bianchi, G., Chliaoutakis, J., FernándezFuertes, A. A., & Zygałło, A. (2015). Prevalence and correlates of young people’s sexual aggression perpetration and victimisation in 10 European countries: A multilevel analysis. *Culture, Health & Sexuality*, 17, 682–699. <https://doi.org/10.1080/13691058.2014.989265>
- Kidman, R. & Kohler, H. P. (2020) Emerging partner violence among young adolescents in a low income country: Perpetration, victimization and adversity. *PLoS ONE Journals*, 15(3), [https:// doi.org/10.1371/journal.pone.0230085](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0230085)
- Kaukinen, C. (2014). Dating violence among college students: The risk and protective

- factors. *Trauma, Violence & Abuse*, 15(4) 283-296. DOI: 10.1177/1524838014521321
- Kan, M. L., Palen, L. A., Hill, J. L., Herrman, J. W., Williams, J. D. & Feinberg, M. E. (2021). Preventing intimate partner violence among teen mothers: A pilot study. *Journal of Child and Family Studies*, 30, 87–97. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01831-0>
- Krajewski, S. S., Rybarik, M. F., Dosch, M. F., & Gilmore, G. D. (1996). Results of a curriculum intervention with seventh graders regarding violence in relationships. *Journal of Family Violence*, 11(2), 93 – 113.
- Khubchandani, J., Price, J. H., Thompson, A., Dake, J. A., Wiblishauser, M. & Telljohann, S. K. (2012). *Pediatrics*, 130, 202–210. doi:10.1542/peds.2011-3130
- Kalkan, M. ve Özbek, S. K. (2011). Do childhood abuse experiences predict adolescents' dating anxiety? *Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 18(1), 35–44.
- Kaukinen, C. (2014). Dating violence among college students: The risk and protective factors. *Trauma, Violence & Abuse*, 15(4), 283–296.
- Kılınçer, A. S. ve Tuzgöl Dost, M. (2013). Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği'nin Geliştirilmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 4(1), 15-32.
- Kocacık, F. (2004). *Aile içi ilişkilerde kadına yönelik şiddet*. Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Koç, M. (2005). Ergenlik Psikolojisi Bilimsel Çalışmaları. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 26, 21-46.
- Kulaksızoğlu, A. (2019). *Ergenlik psikolojisi*. (21. Basım). Remzi Kitabevi.
- Kılıç, M. (2016). *Gerçek Yaşam Tadında Gelişim Dönemleri 2: Erinlik-Ergenlik*. (2. Baskı). Pegem Akademi.
- Korchmaros, Y.D., Ybarra M. L., Langhinrichsen-Rohling, J., Boyd, D. & Lenhart, A. (2013). Perpetration teen dating violence in a network society. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 16(8), 561-567. <https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0627>
- Kayı, Z., Yavuz, M. F. ve Arıcan, N. (2000). Kadın üniversite gençliği ve mezunlarına

- yönelik cinsel saklın mağdur araştırması. *Adli Tıp Bülteni*, 5(3), 57-65.
- Koyuncu Kütük, E., Gümüştas, F. ve Han Almış, B. (2018). Üniversite öğrencisi kızlarda flört şiddetinin belirleyicileri ve psikiyatrik sonuçlar açısından flört dışı şiddetten farklılıkları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 217-222. doi: 10.5455/apd.274195.
- Karatay, M., Karatay, G., Gürarslan Baş, N. ve Baş, K. (2018). Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine ilişkin tutum ve davranışları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27(1), 62-71.
- Kumcağız, H., Yam, F. C. ve Kinsiz, D. N. (2022). University students' perceptions of dating violence and the relationship between the victims of dating violence and violence experiences in childhood. *Ondokuz Mayıs University Journal of Faculty of Education*, 41(2), 541-562.
- Kaplan, B. (2020). Şiddetin toplumsal taşıyıcısı olarak flört şiddeti: Ankara örneği, *Kent Akademisi*, 13 (3), 526-538.
- Kılınçer, A. S. (2012). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar. [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Karaçöp, S. (2022). *Ergenlerin toplumsal cinsiyet algıları ile flört şiddetine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Kayıt no: 750489) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Kaplan, G. (2022). *Gençlerde dijital flört şiddetinin toplumsal cinsiyet algısı ve internet bağımlılığı ile ilişkisi*. (Kayıt no: 740743) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Langhinrichsen Rohling, J., Turner, L.A. The Efficacy of an intimate partner violence prevention program with high risk adolescent girls: A preliminary test. *Prevention Science*, 13, 84–394. <https://doi.org/10.1007/s11121-011-0240-7>
- Levesque, D. A., Johnson, J. L., Welch, C. A., Prochaska, J. M., & Paiva, A. L. (2016). Teen dating violence prevention: Cluster-randomized trial of *Teen Choices* , an online, stage-based program for healthy, nonviolent relationships. *Psychology of Violence*, 6(3), 421–432. <https://doi.org/10.1037/vio0000049>
- Lawrence, E., Yoon, J., Langer, A., & Ro, E. (2009). Is psychological aggression as

- detrimental as physical aggression? The independent effects of psychological aggression on depression and anxiety symptoms. *Violence & Victims*, 24, 20–35. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.24.1.20>
- Lavoie, F., Vezina, L., Piche, C., & Boivin, M. (1995). Evaluation of a prevention program for violence in teen dating relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 10(4), 516- 524.
- Lavoie, F., Robitaille, L., & Hebert, M. (2000). Teen dating relationships and aggression: An exploratory study. *Violence Against Women*, 6(1), 6-36.
- Lewis, S. F. & Fremouw, W. (2001). Dating violence: A critical review of the literature. *Clinical Psychology Review*, 21. 105–127.
- La Greca, A. M., & Harrison, H. M. (2005). Adolescent peer relations, friendships, and romantic relationships: Do they predict social anxiety and depression? *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 34(1), 49–61.
- Lucas, Q. A. R. (2013). *Teen Dating Violence Prevention Program Assessment*. UMI Number:3590983. [Doctoral dissertation, Wilmington University].
- Lundgren, R. & Amin, A. (2015). Addressing intimate partner violence and sexual violence among adolescents: Emerging evidence of effectiveness. *Journal of Adolescent Health*, 56(1), 42-50. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2014.08.012>
- Molidor, C. & Tolman, R.M. (1998). Gender and contextual factors in adolescent dating violence. *Violence Against Women*, 4 ,180-194.
- Marganski, A., & Melander, L. (2015). Intimate partner violence victimization in the cyber and real world: Examining the extent of cyber aggression experiences and its association with in-person dating violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(7), 1–25. <https://doi.org/10.1177/0886260515614283>
- Moore, A. & Ferranti, D. (2015). Adolescent Dating Violence: Supports and Barriers in Accessing Services. *Journal of Community Health Nursing*, 32, 39-52. DOI: 10.1080/07370016.2015.991668
- Meier, A., & Allen, G. (2009). Romantic relationships from adolescence to young adulthood: Evidence from the national longitudinal study of adolescent health. *The Sociological Quarterly*, 50(2), 308–335.
- Montgomery, M. J. (2005). Psychosocial intimacy and identity: From early

- adolescence to merging adulthood. *Journal of Adolescent Research*, 20, 346–374.
- Mateos, A., Amoros, P., Pastor, C. & Cojocaru, D. (2013). PROGRAMA GENER@T: Social Educational Programme for the Prevention of Dating Violence among Adolescents. *Revista De Cercerate Si Interventie Sociala*, 41, 163-175.
- MacGowan, M. J. (1997). An evaluation of a dating violence prevention program for middle school students. *Violence and Victims*, 12(3), 223 – 235.
- Makepeace, J. M. (1981). Courtship violence among college students. *Family Relations*, 30, 97-102. <https://doi.org/10.2307/584242>
- Malik, S., Sorenson, S. & Aneshensel, C. (1997). Community and dating violence among adolescents: Perpetration and victimization. *Journal of Adolescent Health*, 21, 291–302.
- Martsolf, D. S., Colbert, C. & Craucker, C. B. (2012). Adolescent dating violence prevention and intervention in a community setting: Perspectives of young adults and professionals. *The Qualitative Report*, 17, 1-23.
- Meyer, H. & Stein, N. (2004). Relationship violence prevention education in schools: What's working, what's getting in the way and what are some future directions, *American Journal of Health Education*, 35 (4), 198-204. DOI: 10.1080/19325037.2004.1060364
- Miller, P. H. (2011). *Theories of developmental psychology*. (5. Baskı). Worth Publishers.
- Mihçioğur, S. ve Akın, A. (2015). Flört Şiddeti “Şiddetli Sevgi”, *Sağlık ve Toplum*, 25 (2): 9-15.
- Morelli, M., Bianchi, D., Chirumbolo, A., & Baiocco, R. (2018). The cyber dating abuse inventory: Validation of a new scale for online perpetration and victimization among dating partners. *European Journal of Developmental Psychology*, 15(4), 464–471. <https://doi.org/10.1080/17405629.2017.1305885>
- Nightengale, H. & Morrisette, P. (1993). Dating violence: attitudes, myths and preventive programs. *Social Work in Education*, 15(4), 225-233.
- Oskay, G. (1985). Adolescent parent conflict in terms of peer relations. *Hacettepe Journal of Faculty of Letters*, 2(3), 141–166.
- O'Leary, K. D. & Slep, A. M. S. (2003). A dyadic longitudinal model of adolescent

- dating aggression. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 32(3), 314-327. DOI: 10.1207/S15374424JCCP3203_01
- Offenhauer, P.& Buchalter, A. (2011). Teen dating violence: a literature review and annotated bibliography. *Washington: U.S. Department of Justice*. p.90.
- O'Keefe, M. (1997). Predictors of dating violence among high school students. *Journal of Interpersonal Violence*, 12, 546-568.
- Öztürk, M. ve Bilican Gökkaya, V. (2022). Üniversite öğrencilerinin flört şiddeti mağduriyetleri ile mücadele stratejileri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32 (2), 795-806.
- Özkan, M. (2019). *Flört şiddetini önlemeye yönelik sivil toplum çalışmalarına dair bir değerlendirme: Flört şiddeti deneyimlerinden öneriler*. (Kayıt no: 608492) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Özbaşaran, F. (2019). *Toplumsal cinsiyet ve kadın*. 1. Baskı. Türkiye Klinikleri Yayınları.
- Özdere, M. ve Kürtül, N. (2018). Flört Şiddeti Eğitiminin, Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddetine İlişkin Tutumlarına Etkisi. *Social Scince Development Journal*, 3(9), 123-136.
- Öztürk, N., Karabulut, M. ve Sertoğlu, E. (2017). *Gençlerle güvenli ilişkiler üzerine çalışmak eğitimciler ve danışmanlar için el kitabı*. 2. Baskı. Punto Baskı Çözümleri.
- Özbay, H. ve Öztürk, E. (1992). *Gençlik*. İletişim Yayıncılık.
- Öztürk, N. (2017). *Flört Şiddeti: Sevgi Var Baskı Yok. Eğitimciler için bilgilendirici broşür*. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği. Kingdom of Netherlands.
- Özbay, H. M. (2000). *Ruh sağlığı ve hastalıkları kliniğine başvuran ergenlerin kendilerini algılamalarıyla başvurmamayanların kendilerini algılamalarının karşılaştırılması*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
- Pearlman, D. N. & Dunn, H. K. (2016). Exploring the co-occurrence of bullying victimization, homophobic teasing and teen dating violence: Implications for prevention programs. *Rhode Island Medical Journal*, 99(8), 43-5.
- Peskin, M. F., Markham, C. M., Shegog, R., Baumler, E. R., Addy, R. C. & Tortolero,

- S. R. (2014). *Am J Public Health*, 104, 1471–1477. DOI:10.2105/AJPH.2014.301902
- Pacifici, C., Stoolmiller, M., & Nelson, C. (2001). Evaluating a prevention program for teenagers on sexual coercion: A differential effectiveness approach. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 69, 552 – 559.
- Proto Campise, L., Belknap, J., & Wooldredge, J. (1998). High school students' adherence to rape myths and the effectiveness of high school rape-awareness programs. *Violence Against Women*, 4, 308–328. doi:10.1177/1077801298004003004
- Peskin, M. F., Markham, C. M., Shegog, R., Baumler, E. R., Addy, R. C., Temple, J. R., Hernandez, B., Cuccaro, P. M., Thiel, M. A., Gabay, E. K. & Tortolero-Emery, S. R. (2019). Adolescent dating violence prevention program for early adolescents: The Me & You randomized controlled trial, 2014–2015. *Am J Public Health*, 109, 1419–1428. doi:10.2105/AJPH.2019.305218
- Parlak, S. ve Canel, A. N. (2021). Analyzing the effectiveness of a program aimed at preventing partner violence among adolescents. *International Journal of Curriculum and Instructio*, 13(1), 41–55.
- Price, E.L. & Byers, E.S. (1999). The attitudes towards dating violence scales: development and initial validation. *Journal of Family Violence*, 14(4), 351-375.
- Parman, T. (1988). Ergen ve psikanaliz. *Klinik Psikiyatri*, 2(73), 82.
- Prinstein, M. J. & Dodge, K. A. (2008). Understanding peer influence in children and adolescents. The Guilford Press.
- Price, E.L; Byers, E.S; Dating Violence Research Team. (1999). The attitudes towards dating violence scales: development and initial validation. *Journal of Family Violence*, 14 (19), 351-375.
- Polat, G., Köse, O. Ö., Demir, F., Save, D., Özen, G., Yanık. İ. ve Güneş, H. (2006). *Üniversite öğrencilerinde sevgili şiddeti*. Van 10. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. Van, Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Roberts, A. L., Austin, S. B., Corliss, H. L., Vandermorris A. K. & Koenen, K. C.

- (2010). Pervasive trauma exposure among US sexual orientation minority adults and risk of posttraumatic stress disorder. *Am J Public Health*, 100(12), 2433-41.
- Rodríguez-Borrego, M. A., Rodríguez-Muñoz, P. M., López Soto, P. J. & Carmona-Torres, M. (2022). Perceptions of gender violence in Spanish adolescents. *Journal Of Forensic Nursing*, 18 (2), 5-16. DOI: 10.1097/JFN.0000000000000386
- Rice, F. P. (1975). *The adolescent: development, relationships and culture*. Allyn and Bacon.
- Rey-Anacona, C. A., Hernández Acosta, N. S., Moreno Méndez, J. H., Redondo Pacheco, J., & Hernández Cortés, L. M. (2021). Prevalence of dating violence in adolescents of five Colombian cities. *Revista Colombiana de Psicología*, 31 (1), 93-107. <https://doi.org/10.15446/rcp.v31n1.86780>
- Rosenberg, M. B. (2019). *Şiddetsiz iletişim: Bir yaşam dili*. (18. Basım). Remzi Kitabevi.
- Roman, N.V. & Frantz, J.M. (2013). The prevalence of intimate partner violence in the family: a systematic review of the implications for adolescents in Africa. *Fam Pract*, 30(3), 256-65.
- Reed, L. A. , Tolman R. M. & Monique Ward, L. (2017). Gender matters: Experiences and consequences of digital dating abuse victimization in adolescent dating relationships. *Journal of Adolescence*, 59, 79-89. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.05.015>
- Rizzo, C.J., Joppa, M. & Barker, D. Project Date SMART: a dating violence (DV) and sexual risk prevention program for adolescent girls with prior DV exposure. *Prevention Science*, 19, 416–426. <https://doi.org/10.1007/s11121-018-0871-z>
- Rome, E. S. & Miller, E. (2020). Intimate partner violence in the adolescent. *Pediatrics in Review*, 41(2), 73-80. DOI: 10.1542/pir.2018-0053
- Selçuk, K. T., Dilek, A., ve Mercan, Y. (2018). Üniversite öğrencilerinde flört şiddetine maruziyet: flört şiddetine yönelik tutumların ve toplumsal cinsiyet algısının şiddete maruziyet ile ilişkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* ,3, 302-308.

- Schuster, I. Krahé, B. & Toplu Demirtaş, E. (2016). Prevalence of sexual aggression victimization and perpetration in a sample of female and male college students in Turkey. *The Journal of Sex Research*, 53:9, 1139-1152, DOI: 10.1080/00224499.2016.1207057
- Straus, M. A. (2004). Prevalence of violence dating against dating partners by male and female university students worldwide. *Violence Against Women*, 10, 790–811. doi:10.1177/1077801204265552.
- Shamu, S., Gevers, A., Mahlangu, B. P., Jama Shai, P. N., Chirwa, E. D. & Jewkes, R. K. (2016). Prevalence and risk factors for intimate partner violence among Grade 8 learners in urban South Africa: baseline analysis from the Skhokho Supporting Success cluster randomised controlled trial. *Int Health*, 8(1), 18–26.
- Soller, B., Copp, J. E., Haynie, D. L. & Kuhlemeier, A. (2020). Adolescent dating violence victimization and relationship dissolution. *Youth & Society*, 52(2), 187–208. <https://doi.org/10.1177/0044118X17736537>
- Shorey, R. C., Zucosky, H., Brasfield, H., Febres, J., Cornelius, T. L., Sage, C. & Stuart, G. L. (2012). Dating violence prevention programming: Directions for future interventions. *Aggression and Violent Behavior*, 17, 289–296. doi:10.1016/j.avb.2012.03.001
- Sánchez-Jiménez, V., Muñoz-Fernández, N. & Ortega-Rivera, J. (2018). Efficacy evaluation of "Dat-e Adolescence": A dating violence prevention program in Spain. *PLoS ONE Journals*, 13(10), e0205802. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0205802>
- Sanchez Cesareo, M. (2002). Outcome evaluation of the youth project: A schoolbased teen dating violence prevention program (Doctoral dissertation). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses Database. (UMI No. 305508868)
- Silverman, A. (2000). Evaluating the efficacy of the Rhode Island teen dating violence prevention program (TDVPP): A process and outcome approach to determining the success of both primary and secondary prevention projects (Doctoral dissertation). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses Database. (UMI No. 304620315)
- Silverman, J.G. (1997). Evaluation of the Teen Dating Violence Prevention and

- Intervention Project: A preliminary report. Paper presented at the Second International Conference on Children Exposed to Family Violence, London, Ontario.
- Seegerstrom, A. (2000). Formal evaluation of dating violence prevention program. (Publication No. WI 54751) [Master of Science Degree, The Graduate College University of Wisconsin-Stout].
- Schewe, P.A. (2002). Guidelines for developing rape prevention and risk reduction interventions: Lessons from evaluation research. In P. Schewe (Ed.), Preventing violence in relationships: Interventions across the life span. Washington, DC: American Psychological Association.
- Straus, M., Gelles, R. & Steinmetz, S. (1980). *Behind closed doors: Violence in the American family*, Anchor Press.
- Shorey, R. C., Cohen, J. R., Lu, Y., Fite, P. J., Stuart, G. L. & Temple, J. R. (2017). Age of onset for physical and sexual teen dating violence perpetration: A longitudinal investigation. *Preventive Medicine*, 105, 275-279. <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2017.10.008>
- Set, Z. (2020). Flört Şiddeti: Bir Gözden Geçirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(4), 444-454. doi: 10.18863/pgy.674468.
- Steinberg, L. (2005). *Adolescence*. Seventh Edition. Stephen B. Rutter.
- Steinberg, L. (1985). *Ergenlik*. (Çev. F. Çok). İmge Kitabevi.
- Santrock, J. W. (2020). *Ergenlik (Adolescence)*. (Çev. Ed. D. M. Siyez), Nobel Yayınları.
- Siyez, D. M. (2021). *Çocuk ve ergen gelişimi çok boyutlu bir bakış*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Santrock, J. W. (2011). *Life span development*. Fourteenth Edition. McGraw-Hill International Edition.
- Subaşı, N. ve Akın A. (2003). Kadına yönelik şiddet, nedenleri ve sonuçları. *Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Merkezi ve Uygulama Merkezi Hacettepe Yayınları*. https://huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf
- Seiffge-Krenke, I., Bosma, H., Chau, C., Çok, F., Gillespie, C. & Loncaric, D. (2010).

All they need is love? Placing romantic stress in the context of other stressors: A nation study. *International Journal of Behavioral Development*, 34(2), 106–112.

Silva K.C., Coutinho, M.P.L., Do Bu E.A., Cavalcanti, J.G. & Pinto A.V.L. (2021). Dating and Dating Violence: Social Representations of School Adolescents. *Disponível em www.scielo.br*. 659-672. <https://doi.org/10.1590/1413-82712021260405>

Silverman, J., Rai, A., Mucci, L., & Hathaway, J. (2001). Dating violence against adolescent girls and associated substance abuse, unhealthy weight control, sexual risk behavior, pregnancy, and suicidality. *Journal of the American Medical Association*, 286(5), 572-579.

Shorey, R. C., Cornelius, T. L. & Bell, K. M. (2008). A critical review of theoretical frameworks for dating violence: Comparing the dating and marital fields. *Aggression and Violent Behavior*, 13, 185–194. doi:10.1016/j.avb.2008.03.003

Stith, S. M., Jester, S. B. & Bird, G. W. (1992). A typology of college students who use violence in their dating relationships. *Journal of College Student Development*, 33(5), 411–421.

St. Mars, T. & Valdez, A. M. (2007). Adolescent Dating Violence: Understanding What Is “At Risk?”. *Journal Of Emergency Nursing*, 33, 492-494.

Shiphrah A. (2004). Adolescent Violence. *The ABNF Journal*. 15 (2). 31-34.

Schwartz, J. & Kallumkal, G. (2022). Intimate partner violence in adolescents: Emerging research for the trauma practitioner. *Current Trauma Reports*, 8, 54–60 <https://doi.org/10.1007/s40719-022-00226-4>

Surface J., Stader, D., Graca, T. & Lowe, J. (2012). Adolescent Dating Violence: How Should Schools Respond? *Journal of Inquiry & Action in Education*, 4(3), 27-38. <https://doi.org/10.1016/j.jen.2007.06.009>

Saltzman, L. E., Fanslow, J. L., McMahon, P. M. & Shelley, G. A. (2002). Intimate partner violence surveillance: Uniform definitions and recommended data elements. Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention. Available from:

https://www.researchgate.net/publication/246518092_Intimate_Partner_Violence_Surveillance_Uniform_Definitions_and_Recommended_Data_Elements [accessed Jul 15 2023].

- Straus, M. A., Hamby, S. L., Boney-McCoy, S., & Sugarman, D. B. (1996). The Revised Conflict Tactics Scale (CTS2): Development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues*, 17, 283–316. <https://doi.org/10.1177/019251396017003001>
- Sutherland, M. A. (2011). Implications for violence in adolescent dating experiences. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*, 40, 225-234. DOI: 10.1111/j.1552-6909.2011.01223.x
- Shook, N. J., Gerrity, D. A., Jurich, J. & Segrist, A. E. (2000). Courtship violence among college students: A comparison of verbally and physically abusive couples. *Journal of Family Violence*, 15, 1–22. <https://doi.org/10.1023/A:1007532718917>
- Talu, E. (2021). Ergenlerin, Ergenlik dönemine ilişkin algılarına metaforik bir bakış. *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 12(43), 33-46.
- Teten, A. L., Ball, B., Valle, L. A., Noonan, R., & Rosenbluth, B. (2009). Considerations for the definition, measurement, consequences, and prevention of dating violence victimization among adolescent girls. *Journal of Women's Health*, 18, 923-927. doi:10.1089/jwh.2009.1515.
- Tuncer, N. ve Aksoy, A. B. (2017). The analysis of the relationship between university students and parents in terms of parties: A qualitative analysis. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(26), 176–202.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2010). *Türkiye’de Ergen Profili Araştırması*.
- Thomas, R.M. (1990). *Counseling and life-span development*. Sage Publications.
- Taylor, S. & Xia, Y. (2020). Dating violence among rural adolescents: Perpetration and victimization by gender. *Journal of Interpersonal Violence*, 37, 1–22. <https://doi.org/10.1177/0886260520971613>
- Torres, J. G., Schumm, J. A., Weatherill, R. P., Taft, C. T., Cunningham, K. C. & Murphy, C. M. (2012). Attitudinal correlates of physical and psychological aggression

- perpetration and victimization in dating relationships. *Partner Abuse*, 3, 76–88. <https://doi.org/10.1891/1946-6560.3.1.76>
- Toplu Demirtaş, E. ve Hatipoğlu Sümer, Z. (2022). Psikolojik, fiziksel ve cinsel flört şiddetini ölçmek: Beliren yetişkinlerin flört şiddeti yaşantıları. *Humanistic Perspective*, 4(2), 408-432. <https://doi.org/10.47793/hp.1079451>
- Toplu Demirtaş, E., Hatipoğlu Sümer, Z. & White, J. W. (2013). The relation between dating violence victimization and commitment among Turkish college women: Does the investment model matter? *International Journal Of Conflict and Violence*, 7 (2), 203 – 215.
- Toplu, E. ve Hatipoğlu Sümer, Z. (2011). Flört ilişkisinde şiddetin yaygınlığı ve türleri [Prevalence and types of dating violence]. Paper presented at the XI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi [13th National Congress of Counseling and Guidance], October 3–5, Selçuk, İzmir.
- Taylor. B. G. & Mumford E. A. (2016). A national descriptive portrait of adolescent relationship abuse: Results from the national survey on teen relationships and intimate violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 31(6), 963–988. DOI: 10.1177/0886260514564070
- Toplu Demirtaş, E., & Aracı İyiyaydın, A. (2021). What goes around comes around: The loop of physical teen dating violence perpetration among Turkish adolescents. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 95–113. <https://doi.org/10.1002/cad.20440>
- Toplu Demirtaş, E. & Fincham, F. D. (2020). Don't have power, and I want more: psychological, physical, and sexual dating violence perpetration among college students. *Journal of Interpersonal Violence*, 1–30. <https://doi.org/10.1177/0886260520951319>
- Temple, J. R., Choi, H. J., Elmquist, J., Hecht, M., Miller Day, M. & Stuart, G. L. (2016). Psychological abuse, mental health, and acceptance of dating violence among adolescents. *J Adolesc Health*, 59 (2),197-202.
- Taquette, S. R., Ruzany, M. H., Ricardo, I. & Meirelles, Z. (2003). Relacionamento violento na adolescência e risco de DST/Aids. *Cadernos de Saúde Pública*, 19(5), 1437-1444.
- Taquette, S. R. & Maia Monteiro, D. L. (2019). Causes and consequences of

- adolescent dating violence: A systematic review. *Journal of Injury and Violence Research*, 11(2), 137-147. doi: 10.5249/ jivr.v11i2.1061
- Toplu Demirtaş, E., Öztemür, G. & Fincham, F. D. (2020). Perceptions of dating violence: Assessment and antecedents. *Journal of Interpersonal Violence*, 1–28. <https://doi.org/10.1177/0886260520914558>
- Taylor, B. G., Stein, N. D., Mumford, E. & Woods, D. (2013). Shifting boundaries: An experimental evaluation of a dating violence prevention program in middle schools. *Prevention Science*, 14, 64–76. doi:10.1007/s11121-012-0293-2
- Taquette, S.R., Moraes, C. L., Borges, L. & Furtado, S. (2020). Teen dating violence: conception of adolescents in a Brazilian metropolis. *Journal of Injury Violence Research*, 12(2), 153-160. doi: 10.5249/ jivr.v12i2.1528
- Terzi İlhan, S. & Işık, Ş. (2022). Views of school counselors on dating violence. *Participatory Educational Research (PER)*, 9(4), 307-321.
- Terzioğlu, F., Gönenç, İ. M., Özdemir, F., Güvenç, G., Kök, G., Sezer, N. Y. ve Hiçyılmaz, B. D. (2016). Flört şiddeti tutum ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 19(4), 225-232.
- Toplu Demirtaş, E., Hatipoğlu Sümer, Z. & Fincham, F. D. (2016). Intimate partner violence in Turkey: The Turkish intimate partner violence attitude scale revised. *Journal of Family Violence*, 32, 349–356. DOI 10.1007/s10896-016-9852-9
- Toplu Demirtaş, E. (2015). Psychological aggression perpetration among dating college students: The interplay of societal, parental, and personal factors [Unpublished doctoral dissertation]. Middle East Technical University.
- Toplu Demirtaş, E., May, E. W., Seibert, G. S. & Fincham, F. D. (2020). Does cyber dating abuse victimization increase depressive symptoms or vice versa? *Journal of Interpersonal Violence*, 38, 1–17. <https://doi.org/10.1177/0886260520984261>
- Toplu Demirtaş, E. & Hatipoğlu Sümer, Z. (2021). Aggression begets aggression: Psychological dating aggression perpetration in young adults from the perspective of intergenerational transmission of violence. *Current Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02461-5>
- Türk, B., Hamzaoglu, N. ve Yayak, A. (2020). Flört şiddeti üzerine bir inceleme.

- Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 17(1), 73-81.
- Toprak, Y. (2023). *Adli bilimler lisans öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları*. (Kayıt no: 796082) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- UNESCO. (2023). Young people today, time to act now. *Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000223447> Son erişim tarihi: 15.07.2023.
- Üçok Demir, N., Irmak, M. Y., Murat, D. ve Perdahlı Fiş, N. (2016). Cinsel istismara uğrayan ergen adli olgularda flört ilişkisinde şiddet varlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(3), 240-247.
- Üstünel, A. Ö. (2020). Eşit, güvenli, özgür ilişki: Üniversite öğrencilerine yönelik bir flört şiddeti önleme programının etki değerlendirmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 23(45), 19-38. DOI: 10.31828/tpy1301996120191008m000016
- Vagi, K. J., Rothman, E. F., Latzman, N. E., Tharp, A. T., Hall, D. M., & Breiding, M. J. (2013). Beyond correlates: A review of risk and protective factors for adolescent dating violence perpetration. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(4), 633–649.
- Volpe, E. M., Hardie, T. L. & Cerulli, C. (2012). Associations among depressive symptoms, dating violence and relationship power in Urban adolescent girls. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*, 41, 506-518, DOI: 10.1111/j.1552-6909.2012.01384.x
- Yumuşak, A. ve Şahin, R. (2014). Flörtte şiddete yönelik tutum ölçeklerinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 233-252
- Yazgan, Y. (2007). *99 sayfada ergenlikten gençliğe*. (1. Baskı). Türkiye İş Bankası ve Kültür Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 12. Baskı. Seçkin Yayınevi.
- Yörükoğlu, A. (1988). *Gençlik çağı*. (5. Baskı). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Zweig, J. M., Dank, M., Lachman, P. & Yahner, J. (2013). Technology, teen dating violence and abuse, and bullying. *Urban Institute Justice Policy Center*. <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/243296.pdf>

- World Health Organization (WHO). (2010). Preventing intimate partner and sexual violence against women: Taking action and generating evidence. *World Health Organization and London School of Hygiene and Tropical Medicine*, 94.
- Wekerle, C. & Wolfe, D. (1999). Dating violence in mid-adolescence: Theory, significance, and emerging prevention initiatives. *Clinical Psychology Review*, 19, 435–456.
- Williams, L. R., Adams, H. L. & Altaminaro, B. N. (2012). Mexican American adolescents' perceptions of dating violence programs: Recommendations for effective program design and implementation. *Qualitative Social Work* 11(4) 395–411. DOI: 10.1177/1473325012438633
- Weisz, A. N., & Black, B. M. (2001). Evaluating a sexual assault and dating violence prevention program for urban youth. *Social Work Research*, 25(2), 89 – 100.
- Wolfe, D. A., Crooks, C., Jaffe, P., Chiodo, D., Hughes, R., Ellis, W., Stitt, L. & Donner, A. (2009). A school based program to prevent adolescent dating violence. *Archives Pediatrics and Adolescence Medicine*, 163 (8), 692-699.
- World Health Organization. (2010). Preventing intimate partner and sexual violence against women: taking action and generating evidence. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44350>
- Wolfe, D. A., Werkle, C., Scott, K., Straatman, A., & Grasley, Retzel-Jaffe, D. (2003). Dating violence prevention with at-risk youth: A controlled outcome evaluation. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(2), 279-291.
- Woodhead, M., Faulkner, D. & Littleton, K. (1998). *Making sense of social development*. Routledge London and New York in Association with The Open University.
- Wilson, T. & Maloney, M. (2019). Dating violence in adolescent relationships. *International Journal of the Whole Child* , 4(2), 82-87.
- Wolford-Clevenger, C., Zapor, H., Brasfield, H., Febres, J., Elmquist, J., Brem, M. & Stuart, G. L. (2016). An examination of the partner cyber abuse questionnaire in a college student sample. *Psychology of Violence*, 6(1), 156–162. <https://doi.org/10.1037/a0039442>
- We Are Social. (2019). Digital in 2019. <https://wearesocial.com/globaldigital-report-2019>

- Wincentak, K., Connolly, J., & Card, N. (2017). Teen dating violence: A meta-analytic review of prevalence rates. *Psychology of Violence*, 7(2), 224-241.
- Wolfe, D. A. & Jaffe, P. G. (1999). Emerging strategies in the prevention of domestic violence the future of children. *Domestic Violence and Children*, 9, 133-144.
- Quinlan, A. (2011). *Dating violence*. College. L. L. Finley içinde, Encyclopedia of School Crime and Violence .128-130. Santa Barbara: ABC-CLIO.

EKLER

Ek-1 Kişisel Bilgi Formu

Adınız Soyadınız:

Okuduğunuz Okul:

Sınıfınız:

9 () 10 () 11 () 12 () Mezun ()

Cinsiyetiniz:

Kadın () Erkek ()

Yaşınız:

15 () 16 () 17 () 18 ()

Daha önce flört ilişkiniz oldu mu?

Evet () Hayır ()

İlk flört ilişkiniz kaç yaşında oldu?

15 yaşından önce () 15 () 16 () 17 () 18 ()

Sağlıklı ve güvenli ilişkiler geliştirme hakkında herhangi bir eğitim aldınız mı?

Evet () Hayır ()

Yaşadığınız flört ilişkisinde bir şiddet sorunu yaşıyorsanız kimden yardım alırsınız?

Anne () Baba () Abi () Abla () Öğretmen () Okul Psikolojik Danışmanı ()

Arkadaş ()

Ek-2 Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, Ege Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü tezli yüksek lisans öğrencisi Psikolojik Danışman Ceyda TANBURACI MEMİŞ ile tez danışmanı Prof. Dr. Dilek Yelda KAĞNICI tarafından yürütülecek olan “Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programının Etkisinin İncelenmesi” başlıklı bir araştırma uygulamasıdır.

Bu araştırma ergenlik dönemindeki gençlerin şiddet içeren kişiler arası ilişkileri ayırt ederek, kendisini koruma yollarını öğreneceği ve sağlıklı kişilerarası ilişkiler kurma becerisini kazanacağı; flört şiddetini önlemeye yönelik geliştirilmiş olan psikoeğitim programının etkililiğini ve psikoeğitim programına katılan ergenlik dönemindeki bireylerin psikoeğitim programı hakkında görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma uygulaması şu şekilde yapılacaktır. Geliştirilen psikoeğitim programının 2022-2023 eğitim öğretim yılında birinci dönemi içerisinde 8 hafta boyunca aşağıda belirtilen tarihlerde yapılacaktır. Yapılacak olan çalışma yaklaşık 90 dakika sürecek olup *Kasımpaşa Mahallesi Atatürk Caddesi No:20 K:2 D:206 Menemen-İzmir* adresinde bulunan çalışma ofisinde yapılacaktır. Aşağıda belirtilen uygulama tarihlerinde zorunlu sebeplerden kaynaklanan bir değişiklik yapılması durumunda sizlere araştırmacı tarafından mutlaka haber verilecektir. İstedığınız takdirde uygulamanın başlayacağı gün gelerek uygulamanın yapılacağı çalışma ortamını görmeniz mümkündür.

	Uygulama Tarihi	Uygulama Günü	Uygulama Saati
1.Oturum	26.10.2022	Çarşamba	17.30-19.00
2.Oturum	02.11.2022	Çarşamba	17.30-19.00
3.Oturum	09.11.2022	Çarşamba	17.30-19.00
4.Oturum	16.11.2022	Çarşamba	17.30-19.00
5.Oturum	23.11.2022	Çarşamba	17.30-19.00
6.Oturum	30.11.2022	Çarşamba	17.30-19.00
7.Oturum	07.12.2022	Çarşamba	17.30-19.00
8.Oturum	14.12.2022	Çarşamba	17.30-19.00

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında uygulama hakkında herhangi bir nedenden dolayı çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse çalışmadan ayrılma konusunda özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda uygulayıcıya, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Uygulamaya katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza zarar getirmeyecektir. Çocuğunuz çalışmaya katıldığı için çocuğunuza herhangi bir ödeme yapılmayacak ya da kendisinden herhangi bir maddi katkı/malzeme katkısı istenmeyecektir. Oturumlar sırasında görüntü kaydı alınacak olup araştırma sonuçlarının değerlendirilmesi için kullanılacaktır ve herhangi bir yerde paylaşılmayacaktır.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışmalar hakkında telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımla.

Araştırmacı : Ceyda Tanburacı Memiş

.../.../....

İletişim bilgileri :

İmza

E-mail : ceydatanburaci@gmail.com

*Velisi bulunduğum kızım / oğlum',
nın yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum.*

./.....

/.....

İmza

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

*Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla araştırmacıya geri gönderiniz.

Ek-3 Kişiler Arası İlişkiler Ölçeği (KİÖ)

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Prof. Dr. Dilek Yelda KAĞNICI ve Ceyda TANBURACI MEMİŞ tarafından yürütülen “Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programının Etkisinin İncelenmesi” başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacak ve yalnızca araştırma amacı ile kullanılacaktır.

Kişilerarası İlişkiler Ölçeği

Bu ölçek insanlar arası ilişkilerde iletişim stilini belirlemek üzere hazırlanmıştır. Ölçeği, arkadaşlarınızla birlikte olduğunuz sırada genel olarak nasıl davrandığınızı düşünerek işaretleyin. Maddelerin doğru ya da yanlış şeklinde bir yanıtı söz konusu değildir. Ölçekte belirtilen davranışları yapma sıklığınıza göre “hiç (0)”, “bazen (1)”, “sık sık (2)” ve “sürekli (3)” şeklinde yandaki cevap kısmına işaretleyin. Ancak her bir davranış için bunlardan yalnızca bir tanesini seçmeye dikkat edin. Tüm davranışları değerlendirmeye, boş bırakmamaya özen gösterin.

	Hiç	Bazen	Sık sık	Sürekli
1) Kendi isteklerimi ve ihtiyaçlarımı karşımdakine açıkça belli ederim.				
2) Fikirlerimde ve söylediklerimde ısrarlı olur, karşımdakilerin görüşlerini pek dikkate almam.				
3) Sözlerimle olmasa da diğer yollarla karşımdakilere saygı duyduğuma ve onları kabullendiğime ilişkin mesajlar veririm.				
4) “Neden” ve “niçin” sözcükleriyle başlayan soruları sıkça kullanırım.				
5) Neşeli ve yapıcı şakalar yaparım.				

6) İnsanlara sözle sataşmayı severim.				
7) Karşımdakilerin görüşlerine ve tutumlarına değer verdiğimi açıkça belli ederim.				
8) Kendimi diğerlerinden daha farklı ve üstün görür ve bunu belli etmekten çekinmem.				
9) Otomatik tepkilerimi erteleyebilir, kendimi pek kolayca kaybetmem.				
10) Karşımdakilerde suçluluk duygusu uyandırmayı severim.				
11) Diğer insanların da kendi görüşlerini ve bilgilerini aktarabilmeleri için onlara şans tanırım.				
12) Yaptığım şakalar yersiz olur.				
13) Düşüncelerim diğer kişilerinki ile uyduğunda, bunu açıkça belli ederim.				
14) Kendimi kolayca kaybedip öfkelenirim.				
15) Diğer kişilerin sırlarını hiçbir açık vermeden tutarım.				
16) Başkalarını aşağılayıcı ve küçük düşürücü sözleri kolayca söyleyebilirim.				
17) İlişkilerimde bir sorun olduğunda, bu sorunla ilgili olarak diğer kişiyle/kişilerle açıkça ve yapıcı bir biçimde yüzleşirim.				
18) Karşımdakilerden bir istekte bulunduğumda, bunu sert bir biçimde ifade ederim.				
19) Konuşmalarım yapıcı ve olumludur.				
20) İnsanlarla ilişkilerimde “üzüm yemek yerine, bağcı dövmek” için uğraşırım (Güç savaşına girerim)				
21) Karşımdakilere içten bir ilgi duyar ve bunu açıkça belirtirim				
22) Karşımdakileri istemediğim halde pohpohlarım				
23) Karşımdaki insana karşı duyduğum olumlu duyguları, onunla açıkça paylaşabilirim				

24) Diğerleriyle alay etmeyi severim				
25) Düşüncelerimi paylaşma konusunda dürüstümdür				
26) Diğerlerinin fikirlerini onlar adına ve onlar için özetlerim				
27) Duygularımı paylaşma konusunda dürüstümdür				
28) Kendi görüşlerimde ısrarlıyım ve bir uzlaşma yoluna gitmem				
29) Ortada tartışılan bir konu varsa, orada olan herkes görüşlerini belirtinceye kadar tartışılan konunun kapanmasına izin vermem.				
30) Yalnızca kendimden söz etmekten ve böbürlenmekten hoşlanırım				
31) Karşımdaki kişilere sorduğum sorular, onlara kimin haklı ya da üstün olduğunu göstermek için değil, gerçekten söylediklerini daha iyi anlayabilmem içindir				

Ek-4 Odak Grup Görüşmesi Formu

1. Programın size katkıları olduğunu düşünüyor musunuz?
 - Evet ise, ne tür katkıları oldu?
2. Katılmış olduğunuz programa ilişkin amaçlarınız nelerdi?
 - Amaçlarınıza ulaştığınızı düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız?
3. Katılmış olduğunuz programa ilişkin görüşleriniz nedir?
 - İçerik
 - Kullanılan materyaller/yapılan etkinlikler
 - Süre
 - Grup lideri
4. Bu programı siz yeniden tasarlayacak olsaydınız,
 - Neleri aynen devam ettirirdiniz?
 - Neleri değiştirirdiniz?

Ek-5 İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin Psikoeğitim Programı

1.Oturum:

Oturum Amacı:

- Psikoeğitim grubunun içeriği ve amacı hakkında üyelere bilgi vermek.
- Grup kurallarını oluşturmak ve grup sözleşmesi imzalamak.
- Psikoeğitim grubuna katılan üyelerin tanışmasını sağlamak.
- Kişiler arası ilişkilerde sergilenen davranışların ne anlama geldiğini bilmek.
- Kendi yaşadıkları ilişkilerdeki davranışlarını ve kişilerarası ilişkiler hakkındaki bilgilerini gözden geçirmelerini sağlamak.

Oturum Amacı Hakkında Açıklayıcı Bilgi:

Üyelerin grup süreci hakkında bilgi edinmesi sağlanarak grup kuralları oluşturulur. Grup sözleşmesinin üyeler tarafından imzalanmasının ardından psikoeğitim grubuna katılan üyelerin birbirini tanımasını sağlayan etkinliğe geçilir. Tanışma etkinliğinin ardından kişiler arası ilişkiler içinde davranışların ne anlama geldiğinin fark edilmesini amaçlayan etkinliğe geçilir.

Oturum Süresi: 90 dakika

Oturumun Akış Süreci:

“İlişkin Güvenliyse Hayatın Güvende” psikoeğitim grubu benim yüksek lisans çalışmam kapsamında yürüttüğüm bir çalışma ve hepinizle yapmış olduğum ön görüşmenin sonucunda sizler gönüllü olarak bu çalışmada yer alıyorsunuz. Bugün bu çalışmaya başlayacağız.” diyerek grup lideri bilgilendirmeye başlar ve “Bu araştırma ergenlik dönemindeki gençlerin şiddet içeren kişiler arası ilişkileri ayırt ederek, kendisini koruma yollarını öğreneceği ve sağlıklı kişilerarası ilişkiler kurma becerisini kazanacağı; flört şiddetini önlemeye yönelik geliştirilmiş olan psikoeğitim programının etkililiğini ve psikoeğitim programına katılan ergenlik dönemindeki bireylerin psikoeğitim programı hakkında görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır.” şeklinde bilgilendirme yaparak grup kurallarının ve grup sözleşmesinin oluşturulması aşamasına geçilir.

“Psikoeğitim grubumuzda hepimizin huzurlu, rahat ve güvende hissedebilmesi için grup kurallarımızı birlikte oluşturmak istiyorum. Şimdi hepinizden bir kural düşünmesini istiyorum. Grup içinde hangi kuralların var olması size kendinizi güvende hissettirir?” şeklinde açıklama yaparak üyelerin fikirleri alınır ve grup sözleşmesi

oluşturulmaya başlanır. Maddeler belirlendikten sonra üyeler ve grup lideri sözleşmeyi imzalar. Grup üyelerinin önerileriyle gruba bir isim de verilir. Sonrasında tanışma etkinliğine geçiş yapılır.

Etkinliğin Adı:	Balonumdaki Ben
Etkinliğin Kazanımları:	• Psikoeğitim grubunun içeriğini bilir. • Grup üyeleriyle ilişkiyi başlatır.
Hedef Kitle:	15-18 yaş arasındaki bireyler
Materyal:	• Renkli balonlar • Keçeli kalem • Yaka kartları
Süre:	40 dakika
Akış Süreci:	Her üyeye bir adet balon ve kalem verilir. Üyelerin kendilerini tanıtmak için seçtikleri özelliklerinden yazmak istediklerini balona yazmaları istenir. Yazdıkları bir özelliğin mutlaka o anda kendilerini tanıtan bir fiziki özellik olması istenir. Sonra müzik eşliğinde herkes kendi balonunu havaya atar ve rastgele kendi balonu dışındaki bir balonu yakalar ve o balonun sahibini bulmaya çalışır. Balonun kime ait olduğunu bulan kişi o kişinin isminin yazılı olduğu yaka kartını alarak üyeye verir. Daha sonra tüm yaka kartlarının ait olduğu kişiye ulaşmasının ardından her üye kendi bulduğu kişinin balonunda aklında kalan özellikleri diğer üyelerle paylaşır böylece tüm üyelerin birbirleri hakkında özellikleri öğrenmesi sağlanır. Bu etkinlikle birlikte tanışma ve ısınma sağlanmış olur.
Değerlendirme ve Kapanış:	Tüm üyelerin birbirinin balonunu okuyarak birbirini hakkında yazılan özellikleri öğrendikten sonra tanışma etkinliği sonlandırılır.
Etkinliği Geliştirenler:	Ceyda Tanburacı Memiş

Tanışma ve ısınma etkinliği tamamlandıktan sonra üyelere kişilerarası ilişkiler hakkında akıllarına gelen kavramları paylaşmaları istenir. Ardından diğer etkinliğe geçiş yapılır.

Etkinliğin Adı:	Kişilerarası İlişki Sözlüğü
Etkinliğin Kazanımları:	• Kişiler arası ilişkilerdeki davranışların kavramsal karşılığını bilir. • Yaşadığı kişiler arası ilişkilerdeki davranışların anlamını fark eder.
Hedef Kitle:	15-18 yaş arasındaki bireyler
Materyal:	• EK-1: Kişilerarası İlişkiler Sözlüğü • EK-2: “Kritik Bilgilerim” Formu
Süre:	50 dakika
Akış Süreci:	Tüm üyelerin içinde 4 farklı renk boncuk bulunan kavanozdan bir adet boncuk seçmeleri istenir. Aynı rengi seçen üyelerden 4 ayrı grup oluşturulur. Her gruba hazırlanmış olan “Kişilerarası İlişkiler Sözlüğü” verilir. Sözlükte yer alan kavramlar ve açıklamaları eşlemeleri istenir. Tüm gruplara eşleştirmeyi tamamlamak için 20 dakika süre verilir. Daha sonra grup lideri tarafından kavramların doğru tanımları üyelerle paylaşılır. En çok doğru eşlemeyi yapan gruptaki üyeler tebrik edilir. Kişiler arası ilişkilerdeki davranışları anlayabilmek için o davranışın eşleştiği kavramı bilmenin önemi vurgulanarak etkinlik sonlandırılır.
Değerlendirme ve Kapanış:	Kişiler arası ilişkilerdeki davranışları anlayabilmek için o davranışın eşleştiği kavramı bilmenin önemi vurgulanır. Kişiler arası ilişkiler sözlüğünden öğrendikleri bir kelimenin ne olduğunu paylaşmaları sağlanarak etkinlik sonlandırılır.
Etkinliği Geliştirenler:	Ceyda Tanburacı Memiş

Etkinliğin tamamlanmasının ardından tüm üyelere EK-2 (Kritik Bilgilerim Formu) dağıtılır ve oturumda öğrendikleri kendilerine göre kritik/yeni/farklı bilgileri yazmaları istenir ve her üyenin grupla paylaşması sağlandıktan sonra diğer oturumda tekrar geri verilmek üzere herkesten geri toplanır. Bu form sayesinde hem oturumun değerlendirilmesi hem de üyeler için önemli görülen bilgilerin tekrar edilmesi sağlanarak oturum sonlandırılır.

Ek-6 Kişilerarası İlişkiler Sözlüğü (Oturum-1)

<i>FLÖRT</i>	Kişiler arasında kurulan duygusal ilişki
<i>FLÖRT ŞİDDETİ</i>	Duygusal/romantik/cinsel bir beraberlik içerisinde ya da beraberlik bittikten sonra partnerlerden birinin diğeri ya da birbiri üzerinde güç ve kontrol kazanmaya çalıştığı, zarar verici davranış biçimleri
<i>CİNSİYET</i>	Cinsiyetler arasındaki genetik farklılıklar. Bedensel, biyolojik ya da atanmış cinsiyet
<i>TOPLUMSAL CİNSİYET</i>	Kadın ve erkek cinsiyetine toplumsal olarak atfedilen rol ve sorumlulukların içinde yaşanan tarihsel, toplumsal ve coğrafi koşulların bir ürünü olduğunun ifade edilmesi. Toplumsal olarak kurgulanmış kadınlık ve erkeklik kalıbı
<i>TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ</i>	Bireyi doğduğu andan itibaren biyolojik cinsiyetine göre ayırarak öğretilmeye başlanan ve toplumda kabul görmek için uyulması beklenen davranışlar bütünü

ONAY	Bireyin belli bir davranışı özgür iradesiyle, gönüllü olarak, sözel ve bedensel ifadelerle kabul etmesi
SEXTING	Bilişim araçlarını kullanarak cinsel içerikli mesaj, fotoğraf, resim gönderme-alma-yönlendirme
BYSTANDER	Zorbalık ve şiddet içeren bir davranış karşısında olaya tanıklık etmesine rağmen müdahale etmeyen pasif kalan kişi
UPSTANDER	Zorbalık ve şiddet davranışlarına maruz kalan bir kişi gördüklerinde müdahale eden, maruz kalan kişiyi destekleyen, yardım çağıran, şiddeti kabul etmeyen kişi
FİZİKSEL ŞİDDET	Fiziksel güç ve zorlamaya dayalı, istenmeyen temas içeren davranışlarda bulunarak; karşısındaki kişiye kendi bedeniyle ya da bir nesne kullanarak kasıtlı olarak zarar verme
DUYGUSAL/SÖZEL ŞİDDET	İlişki içinde bulunduğu bireyin korkmasına, kendine olan güveninin azalmasına, suçlu hissetmesine, küçük düşmesine, engellenmesine neden olan; duygu ve davranışlarını kontrol etmeye dönük söz ve eylemlerin tümü

<i>SANAL ŞİDDET</i>	Teknoloji araçları ve/veya sosyal medya ağları üzerinden baskı ve kontrolün gerçekleştiği durumların tümü
<i>ISRARLI TAKİP (MUSALLAT OLMA)</i>	Fiziksel ya da sanal yollarla takip etmek, kişinin özel alanına ve sınırlarına saldırarak güvenli alanını daraltma, tehdit ve korku uyandıracak şekilde ısrarlı ve sistematik şekilde şiddet uygulama
<i>YALNIZLAŞTIRMA/MAHRUM BIRAKMA</i>	İlişki içinde olduğu kişinin kiminle görüştüğünü, nerede olduğunu, ne yaptığını kontrol etme, sınırlandırma, sosyal çevresiyle görüşmesini engelleme, sevgi ve kıskançlığı öne sürerek kısıtlayıcı davranışlarda bulunma
<i>CİNSEL ŞİDDET</i>	İlişki içinde taraflardan birinin diğerini bir cinsel davranış için zorlaması

Ek-7 Kritik Bilgilerim Formu (Oturum-1)

1. Oturumun Kritik Bilgisi

2. Oturumun Kritik Bilgisi

3. Oturumun Kritik Bilgisi

4. Oturumun Kritik Bilgisi

5. Oturumun Kritik Bilgisi

6. Oturumun Kritik Bilgisi

7. Oturumun Kritik Bilgisi

2.Oturum:

Oturum Amacı:

- Toplumsal cinsiyet kavramını anlamak.
- Toplumsal cinsiyet kalıplarının kişilerarası ilişkilere etkisini fark etmek.
- Üyelerin dil kullanımlarındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini fark etmelerini sağlamak.

Oturum Amacı Hakkında Açıklayıcı Bilgi:

Sağlıklı ve güvenli ilişkiler için toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Kişilerarası ilişkilerde toplumsal cinsiyet temelli şiddetin fark edilmesi flört şiddetini önlemek için önemli adımlardan biridir. Aynı zamanda toplum içinde yaşayan bireylerin kullandıkları sözcük seçimleri farkında olunmadığı takdirde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini vurgulayan şekilde dil içine yerleşmektedir ancak bu kullanımların fark edilmesi değişimin başlangıcı ve eşitliğin sağlanması için büyük önem taşımaktadır.

Oturum Süresi: 90 dakika

Oturumun Akış Süreci:

Birinci oturumun özeti yapılarak oturuma başlanır. Gönüllü üyelerden katkı alındıktan sonra, üyelerden bulundukları yaşa gelene kadar; büyüdükleri ailenin, içinde yaşadıkları sosyal çevrenin, okudukları kitapların, izledikleri filmlerin/dizilerin/reklamların kendilerine kadın ve erkeğin nasıl olması gerektiği hakkında hangi mesajları verdiğini düşünmeleri istenerek etkinliğe geçilir.

Etkinliğin Adı:	Herkes “İnsan” Olursa ...
Etkinliğin Kazanımları:	• Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıları bilir. • Toplumsal cinsiyet rollerindeki eşitsiz durumların şiddet davranışlarıyla bağlantısını yorumlar.
Hedef Kitle:	15-18 yaş arasındaki bireyler
Materyal:	• 3 adet karton kutu (Kadın-Erkek-İnsan Kutusu) • Küçük kağıtlar • Kalem

Süre:	50 dakika
Akış Süreci:	Üyelere verilen küçük kağıtlara kadın ve erkek olmanın özellikleri hakkında akıllarına geleni yazmaları istenir ve kendi görüşlerine göre hangi cinsiyete ait olduğunu düşünüyorlarsa o kutuya atmaları istenir. Bu aşamada üyelere sadece “Kadın” ve “Erkek” kutusu gösterilir. Tüm üyelerin “Kadın” ve “Erkek” kutusuna akıllarına gelen özellikleri atmaları bittikten sonra yazmış oldukları özellikler karışık şekilde cinsiyet belirtilmeyen kutuda birleştirildikten sonra her üye rastgele bir özellik çeker ancak cinsiyet olarak hangi kutudan çıktığını bilmeden tahmin etmesi istenir. Bu şekilde üyelerin hem birbirlerinin özellikler hakkındaki farklı görüşlerini görmeleri hem de kendi bakış açılarını fark etmesi sağlanır. Sonrasında tartışılan özelliği cinsiyet belirtilmeyen kutuya atmaları istenir. Tüm özellikler bittikten sonra o kutunun cinsiyetinin “İnsan” olduğu üyelere açıklanır ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıların azaltılması ve toplumda yaşayan her bireyin cinsiyetine bakılmaksızın insan olduğu vurgusu yapılır. Sonrasında kişilerarası ilişkilerde kadın ve erkek rollerine ilişkin yaşanan baskı ve zorlamaların toplumsal cinsiyet temelli şiddet olduğu üyelere anlatılır. Kıyafetlere karışmak, gidilen mekanlarda hesabı sürekli bir tarafın ödemesini beklemek, gidilecek olan her yere bırakılmayı-oradan alınmayı beklemek gibi durumların toplumsal cinsiyet temelli şiddetin içinde yer aldığı belirtilir ve değerlendirme kısmında yer alan özetlemeler yapılarak etkinlik sonlandırılır.
Değerlendirme ve Kapanış:	<i>Toplumda yaşayan her birey kendisinden beklenen cinsiyet rollerine uygun davranmaya zorlandığında toplumsal cinsiyet temelli şiddet ortaya çıkar.</i>

	• <i>Toplumsal cinsiyet rollerinin “kalıp” haline dönüşmesi kişilerarası ilişkilerde tehlike oluşturur.</i> • <i>Her birey önce “İnsan” cinsiyetinde olduğunda ilişkiler sağlıklı ve güvenilir hale gelir.</i>
Etkinliği Geliştirenler:	Ceyda Tanburacı Memiş

Toplumsal cinsiyet temelli şiddetin dil aracılığıyla da beslendiği ve insanların kullandıkları dile dikkat etmelerinin ve düzeltmelerinin kişilerarası ilişkilerde şiddeti önlemede önemli bir rol oynadığı açıklanarak diğer etkinliğe geçilir.

Etkinliğin Adı:	Dilimi Düzeltiyorum
Etkinliğin Kazanımları:	• Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yansıtan anlatım biçimlerini bilir. • Kendi konuşmalarında yer alan toplumsal cinsiyet temelli şiddeti tetikleyen dil kullanımlarını fark eder.
Hedef Kitle:	15-18 yaş arasındaki bireyler
Materyal:	• Kalem • Küçük beyaz tahta • Tahta kalemi • EK-3: “Değiştir Bakalım” Formu
Süre:	40 dakika
Akış Süreci:	Üyelerden cinsiyetçilik içeren söylemleri, yapılan şakaları, kullanılan argo kelimeleri düşünmeleri istenir. Üyelerin farkına vardıkları dil kullanımlarını paylaşımları istenir ve tahtaya yazılır. Sonrasında kullanılan dilin toplumsal hayata yansımaları, küçük bir çocuğun sürekli bu şekilde dil kullanımlarıyla büyüdüğünde cinsiyetlere bakış açısına etkisi tartışılır. Üyelere boş haldeki EK-3 verilir ve kendilerine göre dönüştürdükleri şekildeki kullanımları yazmaları istenir. Üyeler formları doldurduktan sonra sırasıyla yer alan

	kelimeler değerlendirilir ve EK-4’ de yer alan doğru dil kullanımları paylaşılır. Doğru kullanımın toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine ve toplumsal cinsiyet temelli şiddeti önlemeye nasıl bir katkısının olacağı hakkında gönüllü üyelerin fikirleri alınır. Değerlendirme kısmında yer alan ana fikirler üyelerle paylaşılarak etkinlik sonlandırılır.
Değerlendirme ve Kapanış:	• <i>Dil kullanımı toplumsal cinsiyet temelli şiddeti engellemek için başlangıçtır.</i> • <i>Toplum içindeki söylemlerin fark edilmesi ve gençler tarafından doğru kullanımının öğrenilmesi toplum için büyük bir dönüşüm olacaktır.</i> • <i>Kalıplaşmış dil kullanımlarının taşıdığı önyargıların farkına varılması toplumsal cinsiyet temelli şiddetin önlenmesi için gereklidir.</i> • <i>Dil içinde yer alan kullanımlar insanlar arasında ayrıştırmaya, eşitsizliğe neden olmayacak şekilde seçilmelidir.</i>
Etkinliği Geliştirenler:	Ceyda Tanburacı Memiş

Etkinliğin tamamlanmasının ardından tüm üyelere birinci oturumun sonunda verilmiş olan EK-2 (Kritik Bilgilerim Formu) dağıtılır ve oturumda öğrendikleri kendilerine göre kritik/yeni/farklı bilgileri yazmaları istenir ve her üyenin grupta paylaşması sağlandıktan sonra diğer oturumda tekrar geri verilmek üzere herkesten geri toplanır. Bu form sayesinde hem oturumun değerlendirilmesi hem de üyeler için önemli görülen bilgilerin tekrar edilmesi sağlanarak oturum sonlandırılır.

Ek-8 Değiştir Bakalım Formu (Oturum-2)

İnsanoğlu	
Siyaset adamı	
Devlet adamı	
Erkek gücü	
Evde kalmış kız	
Bilim adamı	
İş adamı	
Adam olmak	
Adam gibi	
Sözünün eri	
İşinin eri	
Kız almak / kız vermek	
Kadın yönetici	
Kadın milletvekili	
Adam yerine koymak	
Eloğlu	
Bayan / Hanım	

Ek-9 Değiştir Bakalıı Formu Cevap Anahtarı (Oturum-2)

İnsanoğlu	İnsan soyu
Siyaset adamı	Siyasetle ilgilenen birey
Devlet adamı	Devlet kurumlarında görev yapan bireyler
Erkek gücü	Fiziksel olarak güçlü olan insan
Evde kalmış kız	Evlenmeyi seçmemiş birey
Bilim adamı	Bilim insanı
İş adamı	İş insanı
Adam olmak	Doğru davranışlar sergilemek
Adam gibi	Düzgün şekilde
Sözünün eri	Sözünde duran, dürüst kişi
İşinin eri	İçinde başarılı olan kişi
Kız almak / kız vermek	Evlenilecek kişi
Kadın yönetici	Yönetici
Kadın milletvekili	Milletvekili
Adam yerine koymak	Önemsemek
Eloğlu	Yabancı
Bayan / Hanım	Kadın

*Menekşe Pınar Güden'in 2006 tarihinde yazmış olduğu "Dilde Cinsiyet Ayrımcılığı: Türkçe'nin İçerdiği Eril ve Dişil İfadeler Bakımından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden faydalanılmıştır.

3.Oturum:

Oturum Amacı:

- Sosyal ve duygusal ilişkilerdeki rahatsız olunan durumları, hoşlanılan/hoşlanılmayan eylemleri belirlemek.
- Her bireyin kişisel sınırlarının olduğunu fark etmek ve farklılıklara karşı saygılı davranmanın gerekliliği hakkında düşünmeyi sağlamak.
- Kişilerarası ilişkilerde onay kavramının önemini fark etmek.

Oturum Amacı Hakkında Açıklayıcı Bilgi:

Kişilerin birbiriyle kurdukları ilişkilerde birbirlerinin sınırlarını tanımaları ve sınırlara saygılı şekilde davranışlar sergilemeleri, flört şiddeti davranışlarını önleyici bir etkiye sahiptir. Bir insan diğerine göre olan farklı durumlara saygıyla yaklaşmayı bilir ve karşısındakinin istemediği eylemleri zorla yerine getirmesini talep etmezse sağlıklı bir ilişki geliştirilebilir. Onay karşıdaki kişinin coşkulu şekilde evet demesidir; zorla oluşturulan bir evet onay anlamına gelmemektedir.

Oturum Süresi: 90 dakika

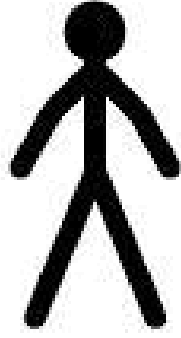
Oturumun Akış Süreci:

İkinci oturumun özeti yapılarak oturuma başlanır. Gönüllü üyelerden katkı alındıktan sonra, gönüllü bir üye grubun ortasına çağrılır ve ayakta durması istenir. Etrafına tebeşir yardımıyla bir daire çizilir ve bu dairenin ne anlama geldiği diğer öğrencilere sorulur. Öğrencilerin cevapları alındıktan sonra sınır kavramı “Bir şeyin limitini belirleyen çizgi.” olarak açıklanır ve etkinliğe geçilir.

Etkinliğin Adı:	Benim Sınırlarım
Etkinliğin Kazanımları:	• Kişilerarası ilişkilerde kendi sınırlarının farkına varır. • Kişilerarası ilişkilerde sahip olunan farklı kişisel sınırları bilir.
Hedef Kitle:	15-18 yaş arasındaki bireyler
Materyal:	• EK-5: “Benim Sınırlarım” Formu • Küçük kağıtlar • Kırmızı kalem • Tebeşir
Süre:	40 dakika
Akış Süreci:	Kişisel sınırların bireyin istekleri, ihtiyaçları, değer yargıları, kültürel özellikleri ile ilgili olduğu; kişisel sınırların bireyden bireye farklılık gösterdiği belirtilir. Bireyin kendi sahip olduğu sınırları fark etmesinin kişilerarası ilişkileri için önemli olduğu ve sağlıklı kişilerarası ilişkilerde bireylerin karşılıklı olarak birbirlerinin sınırlarını önemsemesi gerektiği açıklanır. Kişisel sınırlara aşağıdaki örneklere benzer örnekler verilir ve gönüllü üyelerin örnek vermesi istenir. ✓ Bana ait olan eşyaların karıştırılmasından hoşlanmam. ✓ Yakın arkadaşıma ait kaşıkla yemek yiyebilirim. ✓ Saçım ile oynanması hoşuma gider. ✓ Korkutularak yapılan şakalar hoşuma gitmez. ✓ Sevgilimle herkesin yanında el ele tutuşurum. ✓ Sevgilimin kalabalık bir yerde beni öpmesini isterim. Üyelere kendilerini düşünmeleri ve diğer insanlarla ilişki içindeyken sevdikleri, sevmedikleri, rahatsız oldukları, hoşlarına giden, hoşlarına gitmeyen durumları bulmaları istenir. Her üye kurduğu ilişkilerdeki kırmızı çizgilerini yani ilişki içinde olmazsa olmazlarını belirlemeye çalışır. Daha sonra üyelerin düşündükleri sınırlarını önem derecesine göre

	sıralaması istenir. Kendileri için daha önemli olan sınırlarını daha büyük ve koyu şekilde dairelerin içine; daha az önemli olanı ise daha küçük ve silik dairelerin içine alarak şekilde kendilerine verilen “Benim Sınırlarım” formunun etrafına yazmaları istenir. Üyelere kendi sınırlarının farkında olmalarının sağlıklı ilişkiler kurulabilmesi için gerekli olduğu anlatılır. Kendi sınırlarının farkında olmayan bireylerin daha çok baskı altına alınabildiği ve ilişki içinde güç dengesizliklerinin yaşanmaya başladığı anlatılır. Her üye kişisel sınırlarını yazdıktan sonra karışık şekilde toplanır ve rastgele grup içinde tekrar dağıtılır. Kendi formlarından farklı formların gelmiş olmasına dikkat edilir. Her öğrenci kendisine gelen formu inceledikten sonra her insanın farklı olduğu, farklılıklara saygı duymanın sağlıklı kişilerarası ilişkiler için öncelikli olduğu anlatılarak özetleme kısmına geçilir ve etkinlik sonlandırılır.
Değerlendirme ve Kapanış:	• <i>Sahip olunan sınırların kişi tarafından fark edilmesi ve sonrasında ilişki içinde olduğu kişilere ifade edilmesi gerekir.</i> • <i>Kişisel sınırlar hakkında net ve açık olmak kişilerarası ilişkilerde önemlidir.</i> • <i>Her bireyin sahip olduğu sınırlar ya da sahip olunan sınırlara önem verme seviyesi farklılık gösterebilir ancak bu farklı sınırlara karşı saygı duymak standart bir görevdir.</i>
Etkinliği Geliştirenler:	Ceyda Tanburacı Memiş

Ek-10 Benim Sınırlarım Formu (Oturum-3)

“Bir sınırı geçme izni olarak tanımlanan sözlü veya sözsüz davranışlar.” ne anlama gelebilir? sorusu üyelere sorularak üyelerin tahmin etmesi istenir ve cevaplar alındıktan sonra “Onay” kelimesinin anlamı olduğu açıklanır ve etkinliğe geçilir.

Etkinliğin Adı:	Onayım Var Mı?
Etkinliğin Kazanımları:	• Kişilerarası ilişkilerde onay kavramının ne anlama geldiğini bilir. • Flört şiddeti davranışları ile onay kavramı arasında bağlantı kurar.
Hedef Kitle:	15-18 yaş arasındaki bireyler
Materyal:	• EK-6: Örnek senaryo durumları
Süre:	50 dakika
Akış Süreci:	“Bir insanın bir davranışa onay verdiğini nasıl anlarsınız?” sorusu üyelere sorulur. Tüm üyelere cevaplar alındıktan sonra; sağlıklı kişilerarası ilişkilerde iki tarafın birbirinin sınırlarına saygılı davrandığı ve zorlayarak bu sınırları aşmaya çalışmaması gerektiği açıklanır. Onay kavramının özellikleri aşağıdaki şekilde açıklanır: *Onay iki kişi arasında aktif bir süreçtir. Kendi sınırlarını fark etmek ve diğerlerinin sınırlarını tanımaktır. *Onay faaliyete özeldir. *Onay verildikten sonra geri alınabilir bir eylemdir. *Onay özgür ve net bir zihniyetle verilmelidir. Net, açık bir evettir. *Onay, soru sormak ve cevabını kabul etmektir. *Onay, sağlıklı iletişimin göstergesidir ve güvende hissettirir. Onay kavramının açıklanmasından sonra onayı inşa etmeye çalışmanın flört şiddetiyle ilişkili olduğu; bir kişinin rızasının olmadığı bir eylem için duygusal baskının kullanıldığı yöntemlerin zorla onay elde etmeye çalışmak anlamına geldiği

	açıklanır. “Taraflardan birisinin kişisel sınırları zorla esnetilmeye çalışılarak ikna çabası var ise, kişi bu ikna çabalarının sonucunda kendisini suçlu hissederek gönülden istemediği durumlara onay vermek zorunda kalıyorsa bu durum flört şiddetini barındırıyor demektir.” diyerek bilgilendirme yapıldıktan sonra üyelerin kendilerini ve çevrelerinde yaşadıkları örnekleri düşünerek onayı inşa etmek için kullanılan cümlelere örnekler düşünmeleri istenir ve bulan üyelerin paylaşması istenir. Aşağıdaki ifadeler örnek olarak verilebilir. *Sen beni sevmiyor musun? *Zaten ciddi düşünmüyor muyuz? *O zaman ben yokum. *Biz birbirimize güveniyoruz sanıyordum. Daha sonra gönüllü üyelerden örnek senaryo durumlarından seçerek, ses tonu, jest ve mimikleri uygun hale getirerek canlandırmaları istenir. Daha sonra bu senaryo durumlarının sağlıklı ilişkilerde bu şekilde olup olmayacağını düşünmeleri için zaman verilir ve paylaşmak isteyen üyelerden görüşler alınır. Örnek durumlarda onay alma ifadelerinin kullanılması gerektiğini düşündükleri noktaları bulmaları ve paylaşmaları istenir. İlk senaryo durumuyla onay alma ifadeleri eklendikten sonraki durumların arasında farkını tartışarak sağlıklı ilişkilerde onay almanın önemini fark etmeleri sağlanır.
Değerlendirme ve Kapanış:	• <i>Onay coşkulu ve istekli bir evet varlığıdır.</i> • <i>Verilmiş olan hayır cevabının zorla evet e dönüştürülmeye çalışılması onayı inşa etmek demektir ve duygusal baskı içerdiği için flört şiddeti davranışlarından birisidir.</i> • <i>İlk başta onay verilen bir eylemden vazgeçilebilir.</i>

Etkinliği Geliştirenler:	Ceyda Tanburacı Memiş
---	-----------------------

Ek-11 Örnek Senaryo Durumları (Oturum-3)

Senaryo 1

Partneriniz kendi fotoğrafınızı çekip göndermenizi ister. Siz fotoğrafı göndermek istemediğinizde sizi çok özlediğini söyleyerek ısrar eder.

Senaryo 2

Partneriniz sizin ortamda olmadığınız bir anda size sormadan yakın arkadaşınızdan gelen çağrıyı cevaplıyor ve siz geldiğinizde bu durumun normal olduğunu sizin de o yokken telefonu çaldığında açabileceğinizi söylüyor.

Senaryo 3

Partneriniz sizin yakın olduğunuz bir arkadaşınızla yakın olmanızı istemiyor. Siz arkadaşınızla birlikte otururken de yanınıza gelip surat asıyor ve size tepkisini belli edecek hareketlerde bulunuyor.

Senaryo 4

Partneriniz birlikte çekildiğiniz özel bir fotoğrafı sosyal medya hesabında size sormadan paylaşıyor ve siz bunu istemediğinizi söylediğinizde size trip atmaya başlıyor ve bunun çok normal olduğunu sizin ona haksızlık yaptığınızı söylüyor.

Senaryo 5

Partnerinizin sizde sizin partnerinizde sosyal medya hesabınızın şifresi var ve bunu doğru bulan bir çiftsiniz. Partnerinizin sizin bilginiz dışında arkadaşlarınızla sizin adınıza yazıştığını sonradan öğreniyorsunuz.

Etkinliğin tamamlanmasının ardından tüm üyelere ikinci oturumun sonunda verilmiş olan EK-2 (Kritik Bilgilerim Formu) dağıtılır ve oturumda öğrendikleri kendilerine göre kritik/yeni/farklı bilgileri yazmaları istenir ve her üyenin grupta paylaşması sağlandıktan sonra diğer oturumda tekrar geri verilmek üzere herkesten geri toplanır. Bu form sayesinde hem oturumun değerlendirilmesi hem de üyeler için önemli görülen bilgilerin tekrar edilmesi sağlanarak oturum sonlandırılır.

4.Oturum:

Oturum Amacı:

- Flört şiddetini besleyen ilişki mitlerini fark etmek.
- Flört ilişkilerindeki doğru bilinen yanlış davranışları ayırt etmek.
- Normal ve kabul edilebilir tutum ve davranışlar ile flört hakları arasında bağlantı kurmak.

Oturum Amacı Hakkında Açıklayıcı Bilgi:

Flört ilişkileri içinde partnerlerin doğru kabul ettikleri tutum ve davranışlar ile ilişki mitleri arasındaki bağlantının fark edilmesi flört şiddetini anlamak için gereklidir. Bu noktada bireylerin flört ilişkileri içinde karşılıklı sergilenen tavırları değerlendirmeleri, aynı zamanda da sahip oldukları flört haklarını bilmeleri sağlıklı ve güvenli flört ilişkileri yaşayabilmek için önem taşımaktadır.

Oturum Süresi: 90 dakika

Oturumun Akış Süreci:

Üçüncü oturumun özeti yapılarak oturuma başlanır. Gönüllü üyelerden katkı alındıktan sonra etkinliğe geçilir.

Etkinliğin Adı:	Normal Mi Değil Mi?
Etkinliğin Kazanımları:	• Flört ilişkileri içinde kendi doğru bulduğu tutum ve davranışlarını değerlendirir. • Flört şiddetini besleyen mitleri öğrenir. • Flört haklarını bilir. • Flört haklarıyla sağlıklı flört ilişkisi arasında bağlantı kurar.
Hedef Kitle:	15-18 yaş arasındaki bireyler
Materyal:	• EK-7: “Normal Mi Değil Mi ?” Formu • Beyaz karton • Renkli keçeli kalemler • EK-8: “Flört Haklarım” Formu
Süre:	90 dakika

Akış Süreci:	“Mit” ne anlama gelir sorusuyla oturum başlatılır. İsteyen üyelere cevaplar alındıktan sonra “Kuşaktan kuşağa yayılan, toplumun etkisiyle zamanla biçim değiştiren efsaneleşmiş kavramlar.” şeklinde açıklandıktan sonra flört ilişkilerinde de bir çok davranışın mit haline geldiği ve doğru kabul edildiği açıklanır. Daha sonra üyelere EK-7 verilerek flört ilişkileri hakkında kendi tutum ve davranışlarını değerlendirerek cevaplaması istenir. Cevaplar verildikten sonra bütün sorular tek tek tartışılır ve flört şiddetini besleyen mitler grupla birlikte belirlenir. Sadece “evet” demek evet anlamına gelir. Sessiz kalmak kararsızlığı bir göstergesidir. Evet cevabı için ısrar etmek baskı kurmaktır ve flört şiddeti davranışlarından birisidir. Aşağıda açıklanan flört şiddetini engelleyici tutumları üyelerin özellikle fark etmesi sağlanır. • Kabul edilen bir davranışta karar değiştirilebilir. Kabulü devam ettirme zorunluluğu yoktur. • Şiddet davranışlarının sorumluluğu şiddeti uygulayan kişiye aittir; hiçbir özellik ve davranış şiddetin gerekçesi değildir. • Küfür etmek sözel şiddettir. • Kıskançlık sağlıklı ve güvensiz bir ilişki özelliğidir. • Flört ilişkisi içinde olmak kişisel sınırların ihlal edilebileceği anlamına gelmez. • Kontrol ve baskı içeren davranışlar sağlıklı flört ilişkisi davranışlarından değildir. Tüm sorular üyelerle birlikte değerlendirildikten sonra “Normal ve Kabul Edilebilir Değil” afişi üyelerle birlikte oluşturulur. Daha sonra üyelerin yaşadıkları flört ilişkilerinde sahip olduklarını düşündükleri haklarını paylaşmaları istenir. Gönüllü üyeler katılım sağladıktan sonra EK-8 üyelerle paylaşılır ve partnerlerin sahip oldukları hakların bilincinde olmalarının ilişkiye katkısını değerlendirmeleri istenir.
---------------------	--

Değerlendirme ve Kapanış:	• <i>Flört ilişkilerinde normal kabul edilen bir çok tutum ve davranış flört şiddetiyle doğrudan ilişkilidir.</i> • <i>İlişki mitlerinin farkında olunması yaşanan flört ilişkisinde şiddetin varlığı hakkında önleyici bir etkiye sahiptir.</i> • <i>Sağlıklı duygusal ilişkilerde flört hakları önemsenir.</i> • <i>Kişilerin hakları ihlal etmeye başlaması ilişkileri sağlıklı ve şiddet içeren ilişkilere doğru sürükler.</i>
Etkinliği Geliştirenler:	Ceyda Tanburacı Memiş

Ek-12 Normal Mi Değil Mi? Formu (Oturum-4)

	Normal Kabul Edilebilir	Kararsızım	Normal Değil Kabul Edilemez
1. Partnerim ne kadar kıskançsa ve sahipleniyorsa beni o kadar seviyor demektir.			
2. Birbirini önemseyen partnerler birbirini kontrol edebilirler.			
3. Zamanının çoğunu birlikte geçiren partnerlerin ilişkisi iyidir.			
4. İyi bir flört ilişkisinde partnerler arasında kişisel sınırlar yoktur.			
5. Partnerler birbirinin şifrelerini bilmelidir.			
6. İlişki içinde fiziksel şiddet yoksa duygusal ve sözel şiddet içeren davranışlar affedilebilir.			
7. Partnerlerden birisinin sözü ilişki içinde daha çok geçer.			
8. Hayır demek bazen evet anlamına gelebilir.			
9. Partnerler bazen cinsel davranışları hormonları nedeniyle kontrol edemeyebilir.			
10. Eğer ilişki içinde bir davranış kabul edildiyse sonraki zamanlarda hep kabul edilir.			
11. İlişki içinde sessiz kalmak o davranışı kabul etmek demektir.			
12. Partnerler sosyal medyada aynı zamanlarda çevrimiçi olmalıdır.			
13. Partnerler birbirlerinin kiminle arkadaşlık kuracağına karışabilir.			
14. Partnerimi korumak için onu evinden alıp evine geri bırakmam gerekir.			
15. Partnerime olan sevgimi gösterirken istediğim davranışı gösterebilirim.			
16. Partnerlerden biri şiddet görüyorsa yanlış yaptığı bir şeyler var demektir.			
17. Partnerlerin birbirine küfür etmesi şiddet değil, yakınlığın bir göstergesidir.			

18. Eğer flört ilişkisi içindeysem partnerimin ne giydiğine, nereye ne zaman gittiğine, kimlerle birlikte olduğuına karışabilirim.			
19. Partnerlerden birisi hayır dediğinde diğer i srar edebilir.			
20. Partnerler birbirlerinin mesajlarına ve aramalarına hemen cevap vermelidir.			

Ek-13 Flört Haklarım Formu (Oturum-4)

FLÖRT HAKLARIM

Kiminle flört edip etmeyeceğine kendin karar verme hakkı

Eşit olma ve saygı görme hakkı

Bedenin ve sınırların hakkında karar verme hakkı

Kendine ait özel alan ve zaman hakkı

Farklı düşünme ve fikir değiştirme hakkı

Hayır deme hakkı

Korku ve baskı altında hissetmeme hakkı

İhtiyaç duyarsan destek isteme hakkı

İstemediğin ve güvende hissetmediğin bir ilişkiyi sonlandırma hakkı

Mahremiyet hakkı

5. Oturum:

Oturum Amacı:

- Flört ilişkilerindeki riskli ve şiddet içeren davranışları fark etmek.
- Flört ilişkilerindeki şiddet davranışlarını şiddet türleriyle eşleştirmek.
- Flört şiddeti döngüsünü anlamak.

Oturum Amacı Hakkında Açıklayıcı Bilgi:

Flört ilişkileri içinde partnerlerin doğru kabul ettikleri tutum ve davranışlar ile ilişki mitleri arasındaki bağlantının fark edilmesi flört şiddetini anlamak için gereklidir. Bu noktada bireylerin flört ilişkileri içinde karşılıklı sergilenen tavırları değerlendirmeleri, aynı zamanda da sahip oldukları flört haklarını bilmeleri sağlıklı ve güvenli flört ilişkileri yaşayabilmek için önem taşımaktadır.

Oturum Süresi: 90 dakika

Oturumun Akış Süreci:

Dördüncü oturumun özeti yapılarak oturuma başlanır. Gönüllü üyelerden katkı alındıktan sonra etkinliğe geçilir.

Etkinliğin Adı:	İlişkide Kırmızı Bayraklar
Etkinliğin Kazanımları:	• Flört şiddetinin yaşandığı ilişkilerdeki uyarı işaretlerini bilir. • Kendi yaşadığı flört ilişkilerini şiddet davranışlarının varlığı açısından değerlendirir.
Hedef Kitle:	15-18 yaş arasındaki bireyler
Materyal:	• Kırmızı karton • Keçeli kalem • Kırmızı bayrak şeklinde kesilmiş kağıt
Süre:	45 dakika
Akış Süreci:	Üyelere “Yaşadığımız bir ilişkinin yolunda gitmediğini size gösteren uyarı işaretleri nedir?” şeklinde bir soru sorulur ve gönüllü üyelerden cevaplar alınır. “İnsanlar arasındaki her ilişkide tarafların isteklerini, ihtiyaçlarını, inandıklarını, düşündüklerini ifade etmesi

	gereklidir. Eğer yaşanan ilişki içinde bu durumu engelleyen davranışlar varsa bu davranışlar ilişkinin güvenli oluşunu etkileyen uyarı işaretleridir.” şeklinde açıklama yapılır ve bu uyarı işaretleri için birkaç örnek verilir. Örneğin; “O kişiyle sosyal medyada arkadaş olmanı istemiyorum.” “Neden benimle fotoğrafını paylaşmıyorsun?” ifadelerinde uyarı işaretleri vardır. Üyelere çevrelerinde gördükleri, dizilerde/filmlerde gördükleri, riskli davranışlardan uyarı işareti olan örnekler bulmaları istenir. Buldukları uyarı işaretlerini tahtaya/duvara asılan kırmızı renkli kartona yazmaları istenir. Üyelerin belirtmemesi halinde aşağıdaki uyarı işaretleri paylaşılır ve kartona eklenir. ▪ Karşıdaki kişinin duymak istemediği şeyleri söylerken korkmak. ▪ Her yaptığı davranışta acaba tartışır mıyız, kavgaya çıkar mı şeklinde huzursuzluk hissetmek. ▪ Arkadaş olunan kişilere müdahalede bulunmak. ▪ İlişki içinde aşağılanmış, incinmiş, utanmış hissetmek. ▪ İlişki içinde güç dengesinin olmaması. ▪ Kararları sürekli bir tarafın alması. ▪ Kıyafetlere müdahale edilerek, kısıtlamalar yapılması. ▪ Her yapılan davranış için izin istenmesi. ▪ Kontrol amacı olan davranışlarda bulunulması (Konum istemek, şifre istemek, fotoğraf istemek vb.) ▪ Kısıtlanmışlık hissedilmesi. ▪ Sürekli kendisiyle vakit geçirmesi için baskı yapılması. ▪ İstenmeyen davranışların kabul edilmesi ve kendi isteklerinin gerçekleşmemesi. ▪ Telefonun kontrol edilmesi. ▪ Cinsel davranışlarda bulunmak için ısrar edilmesi.
--	--

	▪ Kiminle nerede ne yaptığının kontrol edilmesi. Kartona eklenecek uyarı işaretleri bittikten sonra tüm üyelerin yaşamış oldukları bir flört ilişkisini değerlendirmeleri ve kendilerine verilen kırmızı bayraklara fark ettikleri uyarı işaretlerini yazmaları istenir. Bu şekilde üyelerin yaşamış oldukları ilişkilere karşı dikkat etmeleri gereken riskli davranışları fark etmeleri istenir.
Değerlendirme ve Kapanış:	• <i>Bir ilişkinin içinde yaşanan uyarı işaretlerinin fark edilmesi kritik önem taşır.</i> • <i>Bir kez oldu denilerek görmezden gelinen şiddet davranışlarının bir diğer şiddet davranışı için başlangıç olduğu unutulmamalıdır.</i> • <i>Sağlıklı ve güvenli ilişkilerde uyarı işaretleri yer almaz ve flört ilişkisi kişilere tedirginlik, korku, baskı gibi olumsuz duygular yapılan davranışlar için hesap verme gerekliliği oluşturmaz.</i>
Etkinliği Geliştirenler:	Ceyda Tanburacı Memiş

Etkinliğin Adı:	Hangi Türde Flört Şiddeti Hangi Döngü İçinde?
Etkinliğin Kazanımları:	• Flört şiddeti türlerini ayırt eder. • Şiddet davranışlarının döngü basamaklarını öğrenir. • Flört şiddeti döngüsüne maruz kalındığında nasıl yardım isteneceğini bilir.
Hedef Kitle:	15-18 yaş arasındaki bireyler
Materyal:	• EK-9 : Flört Şiddeti Türleri (Yeliz Çakır Koçak ve ark.) • EK-10: Şiddet Döngüsü (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği) • İlk etkinlikte oluşturulmuş olan kırmızı bayraklar
Süre:	45 dakika
Akış Süreci:	Üyelerin ilk etkinlikte kırmızı kartona yazılan uyarı işaretlerine bakmaları istenir ve bu uyarı işaretlerinin yer aldığı ilişkilerin şiddet içeren ilişki olma riski taşıdığı söylenir. Sonrasında flört ilişkilerinde yer alan şiddet türlerinin bulunduğu EK-9 öğrencilere dağıtılır ve gönüllü üyelerin tabloda yer alan türlerin altında yer alan örnek davranışları okumaları sağlanır. Her okunan türden sonra üyelerin bu zamana kadar farkında olmadıkları flört şiddeti davranışlarını söylemeleri istenir. “Şiddet türlerinin herhangi birinin görüldüğü ilişkilerde şiddet davranışlarının tekrarlama olasılığı yüksektir. Şiddet içeren herhangi bir davranış bir kez oldu şeklinde önemsizleştirmek çok yanıltıcıdır ve ilişki içindeki kişileri yanıltıcıdır. Şiddet içeren her davranış bir sonraki şiddet davranışının uyarı işaretidir. Şiddet davranışları öğrenilir ve genellikle yenilerini yaratır. Şiddet yaşayan kişiye acı verir; eğlendirici, eğlenceli veya çekici değildir. Şiddet davranışları ilişki içinde istenmeyen sorunların çözümü için geçerli bir yol değildir.”

	şeklinde açıklama yapılır ve EK-10 üyelerle paylaşılarak incelemeleri istenir. Flört ilişkilerindeki şiddet döngüsünün kırılabileceği ve bunun için şiddet döngüsünü fark etmenin kritik olduğu açıklanır. Bu döngüyü fark etmenin ilk adım olduğu ancak sonrasında bu döngüyü kırabilmek için destek almanın gerekliliği vurgulanır. Bunun gibi durumlarda çevrelerinde kimlerden destek isteyebileceklerini düşünmeleri istenir. Ve ilk etkinlikte oluşturmuş oldukları kırmızı bayrakların arkasına bu kişileri yazmaları istenir. Gönüllü üyelerin paylaşması istenir ve birbirlerinin destek kaynaklarını da duymaları ve farklı yardım kaynaklarını fark etmeleri sağlanır. Yaşanılan flört ilişkisi içinde şiddet döngüsünü fark etmiş olmasına rağmen bir kişinin bu flört ilişkisi içinde kalmasına neyin sebep olabileceğini sorgulamaları ve birbirleriyle paylaşmaları sağlanır. Üyelerin paylaşmaması durumunda aşağıdaki nedenlerde eklenir. • Başka bir ilişkisinin olamayacağını düşünmek. • Sosyal çevresinin vereceği tepkilerden korkmak. • İlişkinin içinde yer alan davranışların şiddetle bağlantılı olduğunu fark edememek. • Başka bir kişi tarafından sevilemeyeceğini düşünmek. • Karşısındaki kişiyi değiştirebileceğini ve bir daha şiddet davranışlarının tekrarlanmayacağını düşünmek.
Değerlendirme ve Kapanış:	• <i>Şiddet döngüsünün bilinmesi ve yaşanılan ilişkideki varlığının farkedilmesi kişinin kendisini koruması için gereklidir.</i> • <i>Flört ilişkisi içinde yer alan farklı şiddet türlerini bilmek önleyicidir.</i> • <i>Şiddet döngüsünün bilinmesi o döngüden çıkmak için başlangıçtır.</i>

	• <i>Flört şiddeti yaşadığını fark eden kişinin destek alması ve yardım istemesi gerekmektedir.</i> • <i>İlişki içinde şiddet davranışlarının normalleştirilmesi, partnerinin değişeceğine ve şiddet davranışlarını tekrar etmeyeceğine ve sevgisine olan inancı, daha fazla şiddet görmekten korkuyor olması, şiddet davranışlarını kendi yaptıklarından dolayı hak ettiğini düşünmesi, ilişkiyi bitirdiğinde kendisine destek olacağını düşündüğü sosyal sistemlerinin eksik olması ; flört şiddetinin var olduğu bir ilişkiyi bitirememe sebepleridir.</i>
Etkinliği Geliştirenler:	Ceyda Tanburacı Memiş

Ek-14 Flört Şiddeti Türleri Formu (Oturum-5)

Yeliz Çakır Koçak ve ark.

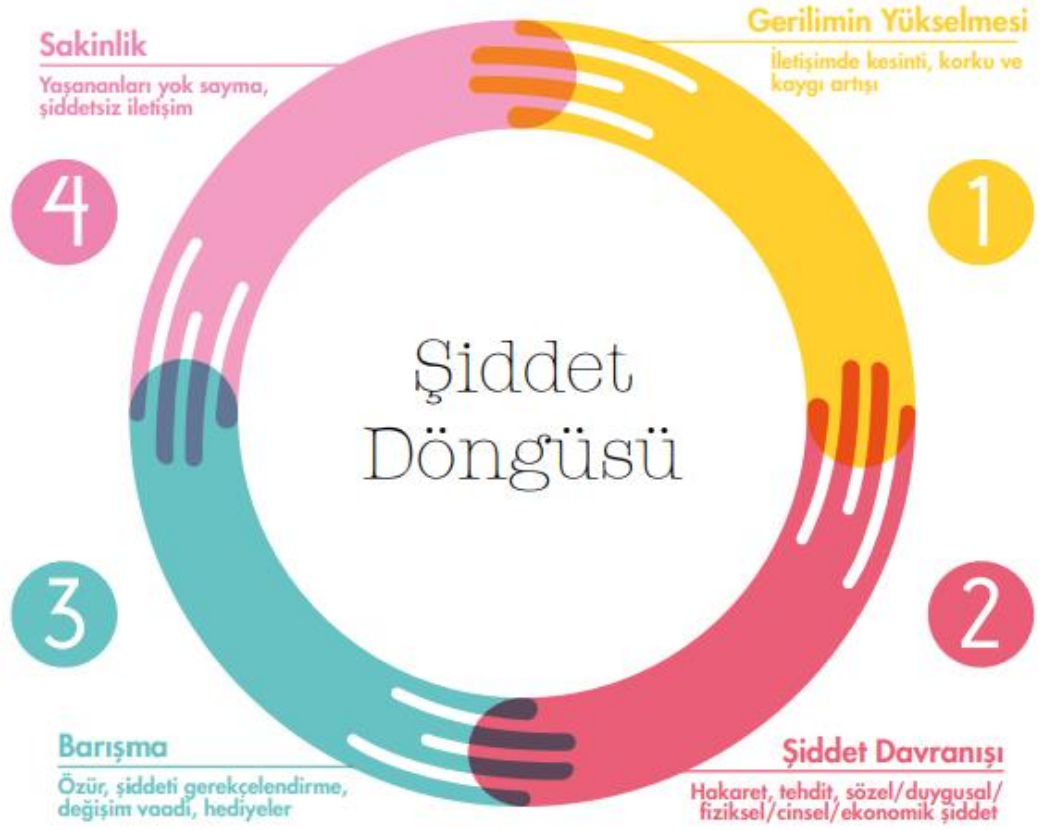
Flört Şiddeti: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi

TABLO 1: Sık görülen flört şiddeti türleri ve davranış örnekleri.

Tanım	İsrarlı Takip (stalking/musallat olma)			
	Sözel ve Duygusal/Psikolojik Flört Şiddeti	Sanal Dijital/Teknolojik Flört Şiddeti	Flört Şiddeti	Fiziksel Flört Şiddeti
	Sözel: Partnerin korkmasına, kendine olan güveninin ve saygısının azalmasına, suçlu hissetmesine neden olan; duygusal ve davranışlarını kontrol altına alan söz ve eylemlerdir. Bileyler aşılama/suçlu hissettirme, yalnızlaştırma/mahrum bırakma ve tehdit etme/korkutmaya yönelik davranışlar ile flört şiddetine mazur bırakılır. Psikolojik şiddetin fark edilmesi güçtür ve kişiye verilen zararlar görülmeyen için tedavi edilmesi de güçtür.	Baskı, kontrol ve tehdit eylemlerinin teknoloji araçları veya sosyal medya ağları üzerinden gerçekleştirildiği durumlardır.	Birlikteğin devam ettiği ya da sonlandırıldığı yakın ilişkilerde bir partnerin diğerini fiziksel ya da sanal yollarla sürekli izlemesi ve takip etmesi, özel alanına ve sınırlarına müdahale ederek partnerin güven alanının daraltılması, "hayır" cevabını kabul etmeyerek tehdit ve korku uyandırarak şekilde ısrarlı ve sistemli flört şiddeti uygulanmasıdır.	Kastlı olarak gerçekleştirilen fiziksel güç ve zorlamaya dayalı, partnere fiziksel olarak zarar vermek amaçlı, istemeyen temas (çöten davranışlarda bulunmaktır). Fiziksel şiddette kişinin canının acması ya da bedeninde iz / yara oluşması gerekmez.
				"hayır" kabul etmemesi veya partneri ikna etmek için duygusal baskı yoluyla "hayır" 'evet'e çevirme girişimleri cinsel flört şiddetidir.
Davranış Örnekleri	Değersiz ve yetersiz hissettirmek Aşılama Adı takmak Dalga geçmek Başkalarının yanında küçük düşürücü davranışlarda bulunmak Azarlamak Hakaret etmek ve külmek Gymnietişim tarzı vs. sürekli eleştirmek Partnerin yerine karar vermek Sürekli kontrol altında tutmak Ayrı ötekilemek Sosyal çevresinden izole etmek Kıstacılık nedeniyle sık tartışmak Bağlamak Etirafındaki nesnelere vurmak Sınırları açığa çıkarmakla tehdit etmek Fiziksel olarak zarar verme yönünde tehdit etmek Silahla tehdit etmek İntihar girişiminde bulunmakla tehdit etme Şiddetin sebebi olarak suçlu hissettirmek	Sık sık aramak veya mesaj göndermek Özel bilgi veya fotoğraflarını yayınlamak Sosyal medya hesaplarının şifresini izlemek Video ya da fotoğraf göndermesi için partneri zorlamak En son saat kaptı çevrimiçi olduğunu kontrol etmek Konum göndermesini istemek Telefonunu izni ya da izinsiz karıştırmak Partnerin onayı dışında cinsel içerikli mesaj göndermek Cinsel içerikli fotoğraflar paylaşmaya zorlamak	Evinin veya okulunun önünde beklemek Gittiği yerleri ve gittiği kişileri takip etmek Sık gittiği mekanları öğrenip karşısına çıkmak Video ya da fotoğraf göndermesi için partneri zorlamak En son saat kaptı çevrimiçi olduğunu kontrol etmek Konum göndermesini istemek Telefonunu izni ya da izinsiz karıştırmak Partnerin onayı dışında cinsel içerikli mesaj göndermek Cinsel içerikli fotoğraflar paylaşmaya zorlamak	Sarsılmak Dürtmek İlmek Çekışmek Sıkışmak Tokat almak Vurmak Yumruklamak Sapını çekmek İsirmek Tekmelemek Bir şeyler almak Alkol ve madde kullanmaya zorlamak Yakmak Boğmak Bedenine zarar vermek Mala zarar vermek

Ek-15 Şiddet Döngüsü Formu (Oturum-5)

ŞİDDET DÖNGÜSÜ

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği “Ne Var Ne Yok” Projesi Uygulama El Kitabından Alınmıştır.

6.Oturum:

Oturum Amacı:

- Sağlıklı, sağlıklı ve şiddet içeren ilişkilerin davranış örüntülerini ayırt etmek.
- Kendi yaşadıkları flört ilişkilerinin hangi türde ilişki olduğunu değerlendirmek.

Oturum Amacı Hakkında Açıklayıcı Bilgi:

Flört ilişkileri sağlıklı, sağlıklı ve şiddet içeren olmak üzere üç grupta incelenebilir. Kişinin kendi ilişkisinin içindeki davranışlara bakarak ilişkisinin hangi türe girdiğini ayırt edebilmesi kendisini flört şiddetinden koruması için önem taşımaktadır. Şiddet içeren bir ilişkinin sağlıklı bir ilişkiye dönmesi mümkün değildir.

Oturum Süresi: 90 dakika

Oturumun Akış Süreci:

Beşinci oturumun özeti yapılarak oturuma başlanır. Gönüllü üyelerden katkı alındıktan sonra etkinliğe geçilir.

Etkinliğin Adı:	İlişkim Hangisi?
Etkinliğin Kazanımları:	• Sağlıklı, sağlıklı ve şiddet içeren ilişkilerin özelliklerini bilir. • İlişkide sergilenen davranışlara göre hangi ilişki türünde yer aldığını yorumlar.
Hedef Kitle:	15-18 yaş arasındaki bireyler
Materyal:	• Üç farklı renkte karton • Hamur yapıştırıcı • EK-11: İlişki Kavramları Formu • EK-12: İlişki Özellikleri Tablosu • EK-13: İlişkide Güvenlik Cetveli (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği)
Süre:	45 dakika

Akış Süreci:	Üyeler 4'er kişilik gruplara ayrılır ve karışık halde EK-11'de bulunan kavramlar dağıtılır ve kendi fikirlerine göre ellerinde yer alan kavramları “Sağlıklı İlişki” , “Sağlıksız İlişki” , “Şiddet İçeren İlişki” kartonlarına yapıştırmaları istenir. Sonrasında tek tek çıkan kavramların o kartonda yer almasının uygunluğu üyelerle EK-12 de yer alan tabloya göre tartışılır. Bu şekilde üyelerin ilişkilerde yaşanan davranış örüntülerini sorgulamaları sağlanır. Daha sonra EK-13 öğrencilerle paylaşılır ve şimdiye kadar yaşadıkları ya da halen yaşamakta oldukları ilişkilerinin güvenlik derecesini görmeleri sağlanır. Sağlıklı ilişkilerde yer alan özelliklerin insanları güvende hissettirirken ; sağlıksız ilişkilerin güvensiz hissettirdiği ; şiddet içeren ilişkilerin ise korku ve tedirginlik hissettirdiği vurgulanır.
Değerlendirme ve Kapanış:	• <i>Yaşanılan ilişkilerin özelliklerini fark etmek flört şiddetinden kaçınmak için önemlidir.</i> • <i>Bireylerin flört şiddeti yaşanan ilişkilerin içinde yer aldığını fark etmesi kolay değildir.</i> • <i>Yaşanılan ilişkinin sağlıklı olması psikolojik sağlamlığa, iyi oluşa, yüksek benlik saygısına destek olurken; sağlıksız olması ve şiddet içermesi tam tersi etkilere neden olur.</i>
Etkinliği Geliştirenler:	Ceyda Tanburacı Memiş

Ek-16 İlişki Kavramları Formu (Oturum-6)

ÖZGÜRLÜK	GÜVEN	HUZUR
GÜÇ DENGESİ	TEŞEKKÜR	SAYGI
SEVGİYİ İFADE ETME	ÖZ KONTROL	BENLİK SAYGISI
KİŞİSEL ALAN	DESTEK	KİŞİSEL SINIRLAR
ORTAK KARAR	AÇIK İLETİŞİM	BİRLİKTE EĞLENEBİLME
BAĞIMLILIK	EŞİTSİZLİK	GÜVENSİZLİK
ÖNYARGI	ŞÜPHE	YALAN SÖYLEME
KISKANÇLIK	SAHİPLENME	KISITLAMA
SOSYAL ÇEVREDEN UZAKLAŞTIRMA	SAĞLIKSIZ İLETİŞİM	BASKI KURMA
İSTEKLERİ CİDDİYE ALMAMA	DALGA GEÇME	AŞAĞILAYAN TAVIRLAR

KONTROL ETMEYE DÖNÜK HAREKETLER	TEHDİT	KORKU
TEDİRGİNLİK	BEDEN SINIRININ İHLAL EDİLMESİ	ONAY DIŞI DAVRANIŞLAR
AZARLAMAK	KÜFRETMEK	KENDİNE ZARAR VERMEKLE TEHDİT
TELEFONUNU KURCALAMAK	ÇEVİRİMİÇİ OLUNAN SAATLERİ SORMAK	ÜST ÜSTE ARAMAK/MESAJ ATMAK
TAKİP ETMEK	İTMEK	ÇEKİŞTİRMEK
UTANDIRMAK	MAHREMİYETİ İHLAL EDEN GÖRSELLER TALEP ETMEK	CİNSEL DAVRANIŞLARA ZORLAMAK

Ek-17 İlişki Özellikleri Tablosu (Oturum-6)

SAĞLIKLI İLİŞKİ	SAĞLIKSIZ İLİŞKİ	ŞİDDET İÇEREN İLİŞKİ
• Özgürlük • Güven • Huzur • Güç dengesi • Teşekkür • Saygı • Sevgiyi ifade etme • Öz kontrol • Benlik saygısı • Kişisel alan • Destek • Kişisel sınırlar • Ortak karar • Açık iletişim • Birlikte eğlenebilme	• Bağımlılık • Eşitsizlik • Güvensizlik • Önyargı • Şüphe • Yalan söyleme • Kıskançlık • Sahiplenme • Kısıtlama • Sosyal çevreden uzaklaştırma • Sağlıksız iletişim • İstekleri ciddiye almama	• Baskı kurma • Dalga geçme • Aşağılaya tavırlar • Kontrol etmeye dönük hareketler • Tehdit • Korku • Tedirginlik • Beden sınırının ihlal edilmesi • Onay dışı davranışlar • Azarlamak • Küfretmek • Utandırmak • Mahremiyeti ihlal eden görseller talep etmek • Cinsel davranışlara zorlamak • Kendine zarar vermekle tehdit etmek • Takip etmek • İtmek • Çekiştirmek • Telefonunu kurcalamak • Çevrimiçi olunan saatleri sormak • Üst üste aramak/mesaj atmak

Ek-18 İlişkide Güvenlik Cetveli (Oturum-6)

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği “Ne Var Ne Yok” Projesi Uygulama El Kitabından Alınmıştır.

Etkinliğin Adı:	Aşk Mı Değil Mi?
Etkinliğin Kazanımları:	• Sağlıklı olan ve flört şiddetinin yaşandığı ilişkiyi kıyaslar. • Sağlıklı olan ilişkilerin özelliklerini bilir. • Flört şiddetinin var olduğu bir ilişkiyi yaşayan kişilerin yaşamlarına şiddetin etkisini değerlendirir.
Hedef Kitle:	15-18 yaş arasındaki bireyler
Materyal:	• EK-14: Aşk Bu Değil Hikayesi • EK-15: Aşk Bu Hikayesi • EK-16: “Sağlıklı İlişki Nasıl Olur?” Broşürü
Süre:	45 dakika
Akış Süreci:	Üyelere ilk etkinlikte tüm ilişki türlerinin özelliklerini öğrendiklerini şimdi ise bu özellikleri görecekları iki ayrı hikayeyi canlandıracakları söylenir. İlk hikayenin canlandırılması için iki gönüllü üye istenir. EK-14“Aşk Bu Değil” hikayesi üyelere paylaşılar ve gönüllü üyeler seslendirerek canlandırma yapar. Seyirci olan üyelere hikayede geçen flört şiddeti türleri ile hangi davranışlardan dolayı bu şiddet türünün olduğunu düşündüklerini paylaşımları istenir. Hikayedeki karakterlerin sergilemiş oldukları sağlıksız tutumlar tartışılır ve bu karakterlerin yaşamlarına nasıl etkileri olabileceği konuşulduktan sonra diğer hikayenin canlandırılmasına geçiş yapılır. EK-15 “Aşk Bu” hikayesi üyelere paylaşılar ve gönüllü üyelerin seslendirmesi istenir. Hikaye bittikten sonra seyirci olan üyelerin hikayede geçen ilişki hakkındaki düşüncelerini paylaşımları istenir. İki hikayedeki ilişki arasında fark ettikleri farklılıkları belirtmeleri istenir. Sonrasında EK-16 üyelerle

	paylaşılır ve sağlıklı ilişkilerde olması gereken temel özellikler hakkında konuşulur.
Değerlendirme ve Kapanış:	• <i>Her bireyin yaşamış olduğu sosyal ve duygusal ilişkide kendini huzurlu ve güvende hissetme hakkı vardır.</i> • <i>Sağlıklı bir ilişki bireyi rahat ve mutlu hissettirir; eğer birey yaşamış olduğu ilişkinin içinde sürekli gergin, huzursuz, endişeli hissediyorsa ilişkisini değerlendirmesi gerekir.</i> • <i>Flört şiddeti yaşanan ilişkileri sonlandırmak her zaman kolay olmayabilir bundan dolayı güvenilen bir yetiştikten destek istemek son derece önemlidir. Yardım istemek zayıflık değildir.</i> • <i>Her birey yaşadığı ilişkiyi sonlandırma hakkına sahiptir. Baskı yoluyla bir ilişki devam ettirilemez.</i> • <i>Bireyler şiddet içeren bir ilişki yaşadıklarında akademik yaşamları, sosyal çevreyle olan yakın ilişkileri, duygusal olarak sessizleşme, maddi olarak kayıpların yaşanması görebilecekleri zararlara örnektir.</i>
Etkinliği Geliştirenler:	Ceyda Tanburacı Memiş Hilal Kaya

Ek-19 “Aşk Bu Değil” Hikayesi (Oturum-6)

Ek-20 “Aşk Bu” Hikayesi (Oturum-6)

7.Oturum:

Oturum Amacı:

- Kişiler arası ilişkilerde kendini sağlıklı şekilde ifade etmeyi öğrenmek.

Oturum Amacı Hakkında Açıklayıcı Bilgi:

Flört ilişkilerinde partnerlerin sağlıklı ilişkiler yürütebilmesi birbirlerine karşı kendilerini ifade edebilmelerine bağlıdır. İlişkilerin sağlıklı olabilmesinin ilk koşulu açık ve net bir iletişimden geçmektedir. Açık ve net iletişim kurulurken de kişilerin hem hayır diyebilmenin etkili yollarını hem de kendilerini sağlıklı anlatmanın yollarını bilmeleri gereklidir.

Oturum Süresi: 90 dakika

Oturumun Akış Süreci:

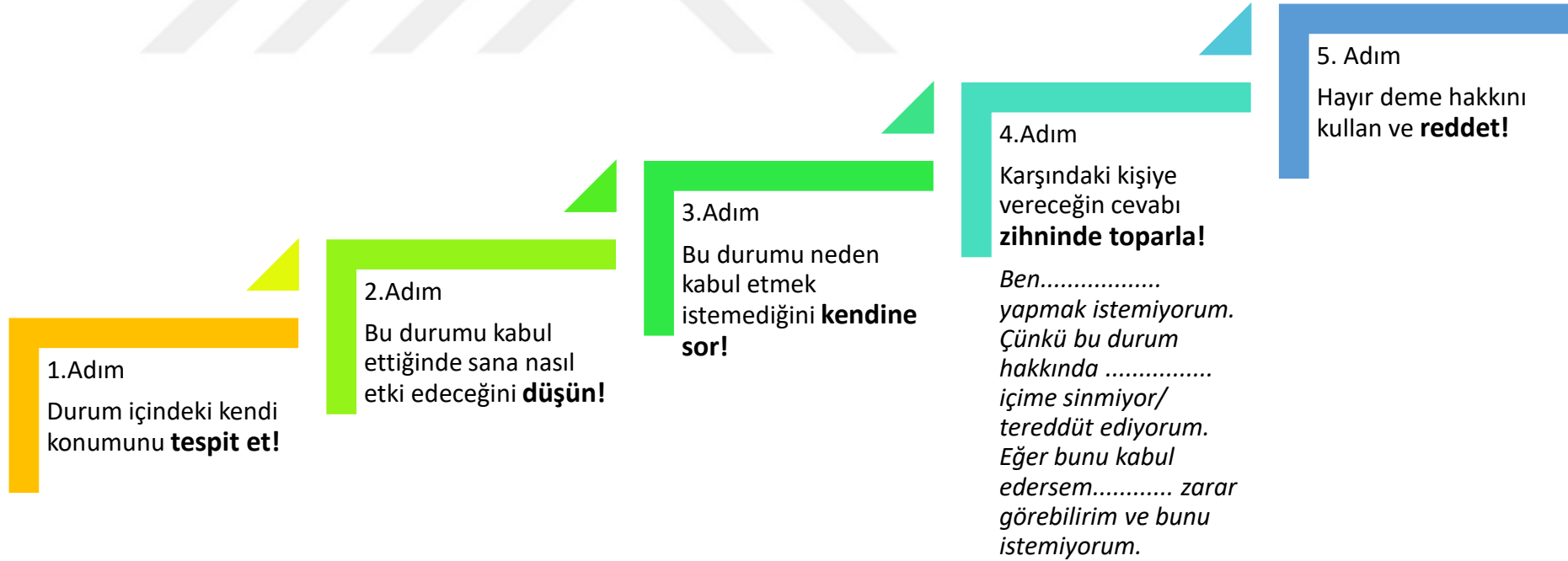
Altıncı oturumun özeti yapılarak oturuma başlanır. Gönüllü üyelere katkı alındıktan sonra etkinliğe geçilir.

Etkinliğin Adı:	Hayır Demem Gerektiğinde...
Etkinliğin Kazanımları:	• Etkili hayır diyebilme basamaklarını bilir. • Flört ilişkisi içinde reddedilmesi gereken örnek durumlarda hayır diyebilme becerisini uygular. • Sözsüz iletişimde reddetme becerisinin etkisini azaltan faktörlerin farkına varır.
Hedef Kitle:	15-18 yaş arasındaki bireyler
Materyal:	• EK-17: “Hayır Demem Gerektiğinde” Basamaklarım • EK-18: “Beden Dili ve Hayır” Formu • EK-19: Örnek Senaryo Durumları • Kalem
Süre:	45 dakika
Akış Süreci:	“Bireylerin yaşadığı ilişkilerde tek bir tarafın tüm taleplerinin kabul edilmesi mümkün değildir. Sağlıklı olan ilişkilerde bireyler hem isteklerini hem de istemediklerini güven içinde ifade edebilmektedir. Eğer bir ilişki içinde kişi “Ya şimdi küsersek, ya bana sesini yükseltirse, ya beni tüm sosyal medya

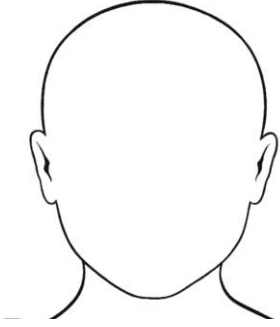
	hesaplarından engellerse, ya beni aramazsa vb.” kaygılarından dolayı hayır deme davranışını göstermiyor ve her şeyi kabul etmek durumunda kalıyorsa yaşanan ilişkide yolunda gitmeyen sağlıksız hallerin olduğu düşünülmelidir. Bundan dolayıdır ki bütün duygusal ve sosyal ilişkilerin sağlıklı olabilmesi için onay verilmeyen isteklerin reddedilmesi gereklidir.” şeklinde açıklama yapılarak etkinliğe başlanır. Sonrasında üyelere EK-17 dağıtılarak hayır diyebilmenin etkili olması için belli basamakların uygulanarak reddetmenin gerektiği açıklanır ve kendi takıldıkları basamağı keşfetmeleri ve işaretlemeleri istenir. Sonrasında beden dili ve etkili hayır diyebilmenin birbiriyle ilişkili olduğu açıklanır ve EK-18 üyelere dağıtılarak ekteki görsellerle etkili hayır arasındaki ilişkiyi tartışmaları istenir. Bir durumu reddederken beden dilimizde önemli olan noktalar aşağıdaki şekilde üyelere açıklanır. ✓ Karşımızda bulunan kişiyle doğrudan göz teması kurulması, ✓ Konuşma hızının çok hızlı ya da çok yavaş olmaması, karşımızdakinin kelimelerimizi anlayacağı orta düzeyde bir hızda olması, ✓ Sesin çok kısık ya da çok yüksek olmaması, ifadelerin net ve anlaşılır şekilde yansıtan bir ses tonunun olması, ✓ Kararlı ve kendinden emin, omuzların dik ve karşıya dönük olduğu bir vücut duruşunun olması, ✓ Söylediklerimizin ve hissettiklerimizin tutarlı olduğu bir yüz ifadesinin olması, (kızgın olduğumuz bir durumu gülerek anlatmaya çalıştığımızda karşımızdaki kişi bizi doğru anlamayacaktır.) ✓ Karşımızdaki kişiyle iletişim halindeyken aradaki uzaklığın çok uzak ya da çok yakın olmaması.
--	---

	Yapılan açıklamalardan sonra beden dilinin sözsüz iletişim için çok önemli olduğu ve söylenilen “Hayır” ın etkisini arttırmak için beden duruşuna dikkat edilmesi gerektiği belirtilir. Sonrasında gönüllü olan üyelerin kendisine gelen senaryoya göre bir canlandırma yaparak; hayır diyebilme basamaklarına ve etkili beden dili kullanımına uygun şekilde istemedikleri durumu reddetme davranışını denemesi sağlanır. Aynı senaryoyu birden fazla üye canlandırabilir. Böylece farklı reddetme biçimlerinin gözlemlenmesi sağlanır.
Değerlendirme ve Kapanış:	• <i>Her insan diğerinin her talebini kabul edemez.</i> • <i>İstenmeyen durumlar olduğunda kişi kendi durumunu, kendi istek ve ihtiyaçlarını analiz ederek hareket edebiliyorsa sağlıklı bir ilişki yaşamaktadır.</i> • <i>Etkili hayır diyebilme becerisi için sözlü ifadeler kadar beden dilinin önemi bulunur. Beden dilinin verdiği mesajlar etkili reddetme becerisi için kritiktir.</i>
Etkinliği Geliştirenler:	Ceyda Tanburacı Memiş

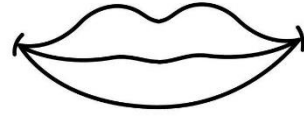
Ek-22 “Hayır Demem Gerektiğinde” Basamaklarını (Oturum-7)

Ek-23 Beden Dili ve Hayır (Oturum-7)

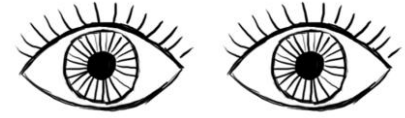
Yüz İfadesi

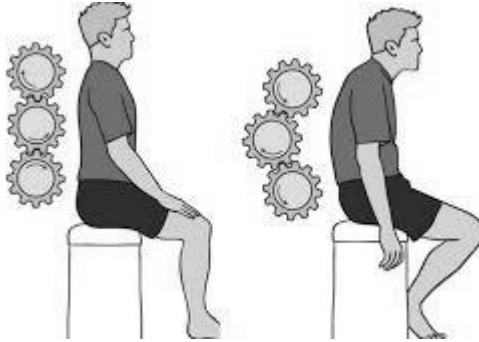
Konuşma Hızı

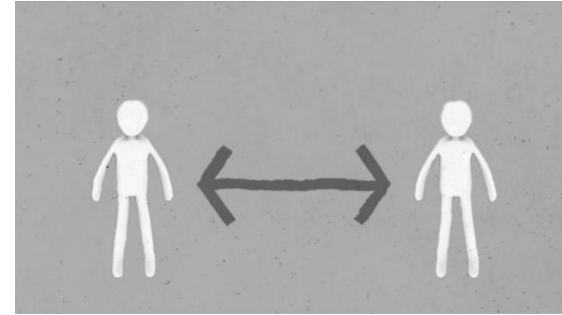
Ses Tonu

Göz KONTAĞI

Vücut Duruşu

Mesafe

Ek-24 Örnek Senaryo Durumları (Oturum-7)

Senaryo 1:

Partner-1 ve Partner-2 aynı okulda farklı sınıflarda okuyan iki öğrencidir. Partner-1 her gün Partner-2'yi evinin önünde bekler. Okula birlikte gelirler. Okulda her sabah sınıfına bırakır. Her teneffüste birlikte dirler. Bu durum en başlarda iki tarafında hoşuna gitse de aradan bir süre geçtikten sonra Partner-2'ye rahatsızlık vermeye başlamıştır. Sürekli partneriyle birlikte olduğu için arkadaşlarından uzaklaşmaya ve ortak hiçbir şey yapamamaya başlamıştır. Bununla ilgili arkadaşları da rahatsızlık duyduklarını okul içinde ve dışında plan yapamadıklarından yakınmışlardır.

Senaryo 2:

Partner-1, Partner-2'nin kıyafetini çok dikkat çekici bulur ve değiştirmesini ister. Partner-2 kıyafetini değiştirmek istemediğini, bu kıyafetini çok beğenerek aldığını söylediğinde; Partner-1 sokaktaki bakışlardan rahatsız olacağını, onu kıskandığını ve onu çok sevdiğini söyleyerek değiştirmesi için ısrar eder.

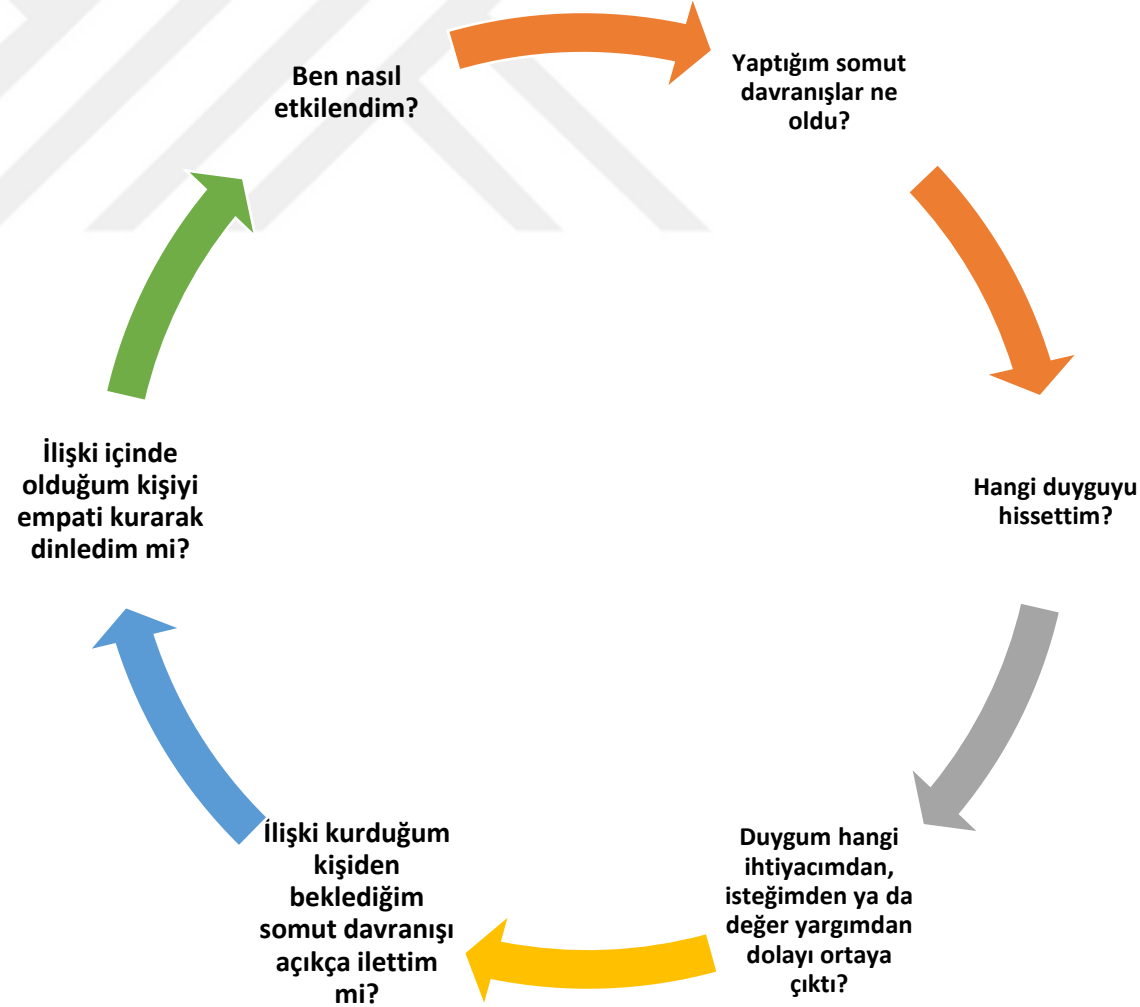
Senaryo 3:

Partner-1 ve Partner-2 yeni flört ilişkisine başlamışlardır. Partner-1, Partner-2 ile gittikleri her mekanda hesabı ödemekte ve Partner-2 kendi harcamalarını ödemeyi teklif etmemektedir. Aradan geçen sürede bu durum Partner-1'i rahatsız etmeye başlamıştır. Kullanıldığı hissetmiş ve ekonomik olarak bu durumun kendisine zarar verdiğini fark etmiştir. Haftalığı sürekli yetersiz geldiğinden dolayı ailesinden sürekli ekstra para istediği için ailesi de bu konu hakkında gerginlik yaşamaya başlamıştır.

Etkinliğin Adı:	Kendimi Anlatmam Gerektiğinde...
Etkinliğin Kazanımları:	• Sağlıklı kendini anlatma döngüsünü bilir. • Flört ilişkisi içinde isteklerini ve ihtiyaçlarını açık ve sağlıklı şekilde belirtir. • Kendisini etkili şekilde aktarabilme adımlarını öğrenir.
Hedef Kitle:	15-18 yaş arasındaki bireyler
Materyal:	• EK-20 : Sağlıklı Kendini Anlatma Döngüsü • EK-21: Örnek Senaryo Durumları
Süre:	45 dakika
Akış Süreci:	Eğer kendimizi karşıımızdaki kişiye doğru şekilde anlatmak, anlaşmak ve anlaşılma istiyorsak öncelikle sağlıklı bir iletişim kurmamız gerekmektedir. Bu iletişimin de bazı adımları olmalıdır. <i>Birinci adım;</i> yaşadığımız olay ya da durum karşısında kendimizin nasıl etkilendiğini fark ederek kendi yaptığımız somut davranışları fark etmek. <i>İkinci adım;</i> İçimizde hissettiğimiz kalbimizi etkileyen duygularımızı bulmak. <i>Üçüncü adım;</i> Duygularımızın hangi ihtiyacımızdan, isteğimizden, değerlerimizden ortaya çıktığını keşfetmek. <i>Dördüncü adım;</i> Kendi yaşamımızı olumlu hale dönüştürmek için karşıımızdaki kişiden rica ettiğimiz somut davranışları iletmek. <i>Beşinci adım;</i> Karşıımızdaki kişiyi empati yoluyla dinlemek. şeklinde bilgilendirme yapılır. Grup üyelerinin ilişkileri içinde kendilerini anlatırken hangi adımı uygulayıp hangisini uygulamadıklarını “Sağlıklı Kendini Anlatma Döngüsü” ile keşfetmeleri ve işaretlemeleri istenir. Sonrasında örnek senaryo durumlarını gönüllü üyelerin canlandırması ve

	kendilerini sağlıklı kendini anlatma döngüsünü düşünerek ifade etmeleri istenir. Aynı senaryoyu birden fazla üye canlandırabilir. Böylece farklı ifade etme biçimlerinin gözlemlenmesi sağlanır.
Değerlendirme ve Kapanış:	• <i>Bir ilişkinin sağlıklı ve güvenli olmasının en temel adımlarından birisi sağlıklı iletişimin kurulabilmesi ve partnerlerin kendisini hiçbir durumdan çekinmeden açık şekilde ifade edebilmesidir.</i> • <i>Sağlıklı kendini anlatma döngüsüyle birlikte kişi yapması gereken adımları fark ederek ilerleyeceği için kendisini etkili şekilde anlatabilecektir.</i> • <i>Kişinin öncelikle kendi yaptıklarının, duygularının ve ihtiyaçlarının farkında olması gerekmektedir. Sonrasında da ilişki içinde olduğu kişiyi empatik bir dinlemeyle dinlemesi ve ondan beklentilerini dile getirmesi gerekmektedir.</i>
Etkinliği Geliştirenler:	Ceyda Tanburacı Memiş

Ek-25 Sağlıklı Kendini Anlatma Döngüsü (Oturum-7)

*Marshall B. Rosenberg'in “Şiddetsiz İletişim Bir Yaşam Dili” kitabından yararlanılmıştır.

Ek-26 Örnek Senaryo Durumları (Oturum-7)

Senaryo 1:

Partnerlerden birisi telefonla uzun saatler konuşmayı isterken diğeri telefonda uzun uzun konuşmayı istememektedir.

Senaryo 2:

Partnerlerden birinin sosyal medya hesabı herkese açıktır ve birçok arkadaşı vardır. Bu durum diğerk partneri rahatsız etmektedir.

Senaryo 3:

Partnerlerden biri sürekli sinemaya gitmek isterken diğeri açık havada vakit geçirmeyi daha çok tercih etmektedir.

8.Oturum:

Oturum Amacı:

- Ergenlerde flört şiddetini önleme psikoeğitim programını özetlemek ve sonlandırmak.
- Psikoeğitim programı ve grup süreci hakkında geribildirim verilmesini sağlamak.
- Flört ilişkileri yaşanırken dikkat edilmesi gereken kritik noktaları gözden geçirmek.

Oturum Amacı Hakkında Açıklayıcı Bilgi:

“İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin” psikoeğitim programı 15-18 yaş arasında gelişim gösteren ergenlik dönemindeki bireylerin flört ilişkilerinde yaşanan şiddet davranışlarından kendilerini korumaları ve güvenli flört ilişkileri yaşayarak sağlıklı bireyler olmalarını sağlamayı amaçlayan bir programdır. Bu kapsamda yapılacak olan son oturum tüm programı özetleyerek tüm üyelerin güvenli ve sağlıklı ilişkiler yaşanması için öğrendiklerini hatırlamasını; tüm üyelerin program hakkında geri bildirim vermesini amaçlamaktadır.

Oturum Süresi: 90 dakika

Oturumun Akış Süreci:

Grup üyelerine artık son oturumda olduğu ve ne hissettiklerini paylaşmaları istenerek oturuma başlanır. Tüm üyeler grup yaşantısının bitmesi hakkında duygularını paylaşır. Daha sonra oturumlar hakkında sırayla konuşmaya başlanır ve üyelerin bütün oturumların sonunda doldurmuş olduğu EK-2: “Kritik Bilgilerim Formu” her üyeye dağıtılır. Böylelikle tüm üyelerin bütün oturumları hatırlaması sağlanır. Daha sonra birinci oturumdan itibaren tüm oturumlar hakkında önce gönüllü olan grup üyesi aklında kalanları ve hatırladıklarını paylaşır sonrasında grup lideri o oturumu hatırlatır ve o oturumun içeriğinde önemli olan noktaları özetler. Bu noktada tüm oturumların sonunda “Değerlendirme ve Kapanış” kısmında yazılan kritik bilgiler üyelerle paylaşılır.

Etkinliğin Adı:	“İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin” Afişi
Etkinliğin Kazanımları:	• Psiko eğitim programında güvenli ve sağlıklı flört ilişkileri kurabilmek için öğrendiklerini gözden geçirir. • Tüm oturumlar boyunca öğrendiği, kendisini flört şiddetinden korumasını sağlayacak olan bilgilerini değerlendirir.
Hedef Kitle:	15-18 yaş arasındaki bireyler
Materyal:	• Beyaz kumaş ya da büyük resim kağıdı • Yağlı/akrilik boyalar • Fırçalar • Pastel boyalar • Keçeli kalem • Tüm oturumlar boyunca üyelere dağıtılan yazılı materyaller • Katılım sertifikası (EK-22) • “Flört Şiddetine Hayır” Rozeti (EK-23)
Süre:	60 dakika
Akış Süreci:	Grup üyelerinin sekiz hafta boyunca psiko eğitim programıyla birlikte öğrendiklerini düşünmeleri istenir. Bundan sonraki hayatlarında yaşayacakları flört ilişkilerinin güvenli ve sağlıklı olması için oturumlar boyunca öğrendiklerini yansıtan işaretler, yazılar, resimler, notlar, sloganlar yazmaları için tüm grup üyeleri beyaz kumaş ya da resim kağıdının etrafında toplanmaları sağlanır ve afiş hazırlanır. Bu afişe kendilerini flört şiddeti hakkında fark ettikleri, öğrendikleri ve flört şiddetini önlemek için öğrendiklerini de aktarmaları istenir. Bu noktada hatırlatıcı olması için tüm oturumların sonunda üyelerle paylaşılan yazılı materyallerde üyelerle paylaşılır. Üyelerin yazacakları bittikten sonra afişin en üstüne “İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin” Afişi yazılır ve afişin en altına

	tüm grup üyelerinin isimlerini yazması ve imza atması istenir. Sonrasında tüm grup üyelerinin psikoeğitim programının tamamı hakkında düşündüklerini paylaşmaları istenir. Sonrasında grup lideri tüm üyelere “Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programının Etkisinin Değerlendirilmesi” konulu tez çalışması kapsamında gönüllü oldukları ve katkı sundukları için teşekkür eder. Ardından hazırlanmış olan EK-22 ve “Flört Şiddetine Hayır” Rozeti üyelere dağıtılarak etkinlik sonlandırılır.
Değerlendirme ve Kapanış:	• Flört şiddetinin başlangıç aşaması ergenlik dönemindeki yakın ilişkilere dayanır. Bundan dolayı flört şiddetinin önlenmesinde; ergenlerin partnerleriyle kuracakları ilişkinin nasıl sağlıklı ve güvenli hale geleceği hakkında bilgi edinmesi kritik bir öneme sahiptir. • Flört şiddetinin ortadan kalkması için başlangıç adımı şiddet ortaya çıkmadan gençlerin farkına varmasını sağlayarak önlem almaktır. Bunun için sağlıklı ilişkiler oluşturmak ilk amaç olmakla beraber, ergenlere özellikle pozitif ilişki kurma becerileri öğretilmelidir. 15-18 yaş aralığında gençlerin flört ilişkilerine olan meraklarından dolayı da bu amacı gerçekleştirmek için kritik dönem ergenliktir ve gençler ilişkiler hakkında doğru bilgiler edindiklerinde hem ergenlik dönemlerinde hem yetişkinlik dönemlerinde oluşacak şiddet davranışlarından kendilerini korumayı öğrenmiş olacaklardır. Bundan dolayı gençler için flört şiddetini önleyici psikoeğitim programları büyük önem taşımaktadır.
Etkinliği Geliştirenler:	Ceyda Tanburacı Memiş

Sevgili Genç ,

Çıkmış olduğum yüksek lisans yolculuğumda beni yalnız bırakmadığın ve “Ergenlerde Flört Şiddetini Önleme Psikoeğitim Programının Etkisinin İncelenmesi” konulu araştırmamın başrolünde yer alarak 26.10.2022-14.12.2022 tarihleri arasında “İlişkin Güvenliyse Sen Güvendesin” grubunun gönüllü üyesi olduğun için minnettarım.

Birlikte çıktığımız yolda öğrendiklerini güvenli, sağlıklı, huzurlu, saygılı, eşit, sevgi dolu ilişkilerinde uygulaman ve hayat boyunca çok mutlu bir birey olman dileğiyle...

Ceyda TANBURACI MEMİŞ

Psikolojik Danışman

Ek-28 “Flört Şiddetine Hayır” Rozeti (Oturum-8)

